644
1986/4

ISSN 0132-6023

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ცოდნა

9

1986

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ცისკარი

350
გამოცემის ოცდამეათე წელი

9

სექტემბერი
1986
თბილისი
სსრ კპ ცკ-ის გამომცემლობა

ლიტერატურულ-მხატვრული და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ჟურნალი

საქართველოს ასკკ ცენტრალური კომიტეტისა და მწერალთა კავშირის ორგანო

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მთავარი რედაქტორი
ჯანსუღ ღვინჯილია

სარედაქციო კოლეგია:
გივი ალხაზიშვილი
თეიმურ ბეჟანიშვილი
(მთავარი რედაქტორის მოადგილე)
გურამ გეგეშიძე
გივი გეგეჭკორი
თეიმურ გიორგაძე
გიორგი გუგლია
თვიმფარაზ დოლიაშვილი
მერაბ ელიოზიშვილი
მეფეა კახიძე
ზოთა ნიშნიანიძე
გურამ შანგუნიძე
ბორის ფოცხიშვილი
ნუგზარ შატბერაძე
ავთანდილ ჩხიკვიშვილი
(პასუხისმგებელი მდივანი)
სოსო ცინცაძე
გოგი ფერავთელი
ტარიელ ქანტარია
პაპრი ჭოხონელიძე
მაკა ჯოხაძე

შ ი ნ ა ა რ ს ი

პოეზია და პროზა

3. გივი ალხაზიშვილი — დაიმახსოვრე, დაიმახსოვრე! ლექსი
6. ემზარ კვიტაიშვილი — ლექსები
11. მერაბ აბაშიძე — მოთხრობები
28. რამაზ გიორგობიანი — მოთხრობები
33. პაატანგ ხარჩილავა — მარად, ყოველთვის და განუწყვეტლივ... პოემა
37. დავით მგელური — ლექსები
39. ზოთა ასანიშვილი — მოთხრობები
49. ნუნუ ქაფანიძე — ჯაჰეური რეპაქცია „ბროლი“ მოთხრობა
57. ლია ასათიანი — ლექსები
58. ირაკლი არაგული — ლექსები
60. ჯემალ მეფნიშვილი — ვინჩესტერი. მოთხრობა
72. აკაკა დევდარიანი — ნოველები
79. დავით ნავროზაშვილი — ფერილი შვილებს. ლექსი
80. მაია დოლაბაია — ლექსები

დრო, დრო აღნიშნე!..

82. მზია ხეთაგური — სიცოცხლე. პოემა
86. ავთანდილ ხარაიშვილი — სამყოფნა გარათეში. ნაწყვეტი პოემიდან
88. ლეონა სანიეიძე — გიორგი ათონელი. რომანი დასასრული

ახალი თარგმანები

130. ტარას შევჩენკო — კავკასია, უკრაინულიდან თარგმნა ამირან ასანიძემ

წერილები

133. ესმა ონიანი — „ცა მნიშნავს“
139. მარინე ბულეიშვილი — ალექსანდრე ამილახვარის „ქართლის აღწერილობა“

შთაგონებულებები

146. გიორგი ჩარკვიანი — „ვისთვის რას იტყვი“

ეროვნული ბიბლიოთეკა

/8 ᲥᲗᲚ

გივი ალხაზიშვილი

ᲓᲐᲘᲛᲐᲮᲡᲝᲕᲠᲔ, ᲓᲐᲘᲛᲐᲮᲡᲝᲕᲠᲔ!

წადი...
გაზაფხულს ვინ შეაჩერებს...
მე ვიცი, შენს გზას ისე იპოვნი,
ჭუჭრუტანას რომ პოულობს სხივი,
როგორც ნიავი პოულობს ფოთოლს,
როგორც სინათლე მინის ნამცეცებს.

შენ ხარ მცენარე,
ყვავილობის მოლოდინით
გარინდებული,
მზერა ისეთი შუქით გევსება,
თითქოს ახალი სიცოცხლის წყარო
ჩუხჩუხებს შენში
და თვალებში გიკრთის მისი
ათინათები.

წადი...
შეყვარებულს შეეგებე...
საითაც გული გეწევა შენ,
თვალიც იქით გაგირბის მუდამ.

წადი...
შენს მკლავებს
ნაკადულებად გარდასახვა
მონატრებიათ,
მზის ნაფერები ბალახების სითბო
სწყურიათ.

წადი...
ამაღამ შენს თვალებში
ვარსკვლავები ჩაითესება,
შენ ხარ წიაღი მარადიულ
აღმოცენების.

წადი...
ოღონდაც დაიხსომე სამარადისოდ:
ქვეყანას
უგულოდ ნათქვამი სიტყვები ანგრევენ,
უგულო სიტყვა
მთქმელს და გამგონეს
კლავს განურჩევლად, თანდათანობით.

შენ გული სიტყვას უნდა მისცე,
სიტყვას უნდა ამოაყოლო.

მაგრამ ცინიკოსს ურყეევად სჯერა,
რომ სიყვარული გარდაიცვალა,
რომ ეს სიტყვა უზენაესი
იმდენჯერ ითქვა და ისე გაცვდა,
რომ დაკარგა უპირველესი
მნიშვნელობა.

სიყვარული კი, —
ბაგეებიდან ბაგეებზე მფრინავი
სიტყვა,
ისე სუნთქავს და ისე ფეთქავს,
თითქოს ამ სიტყვის ყოველი ბგერა
ნაზია და სურნელოვანი,
ვით ახლადგაშლილ ვარდის
ფურცლები.

არა, სიტყვები არ ცვდებიან,
თქვენ, გულგრილობის მონები
ცვდებით,
ცვდებით,
როგორც ძველი კიბის საფეხურები,

საქ. სსრ კ. მარქსის
სახ. სახ. რესპ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დუმხართ,
როგორც ჩავარდნილი კლავიშები,
ეგუებით გულგრილობის ხავსს, —
გულს რომ გიჭამთ თანდათანობით.

შენიღბული მოღალატე,
გადასხვაფერებული,
თუ წინათ ზურგში გვესროდა ტყვიას
და მტერს შიგნიდან უღებდა ციხეს,
დღეს ნარკოტიკებს ჰყიდის, ბარიგობს
და გასამრჯელოდ საქართველოს
მომავალს იღებს.

მახსოვს გოგონა განწირული, —
იგი ვენაში შეპარულმა ჰაერმა მოკლა,
ის ცახცახებდა, როგორც პეპელა
თეთრ ქაღალდზე ქინძისთავით
დამაგრებული.
რად გიყვები კოშმარულ ამბავს?!

შენ ხომ მიდიხარ, გაგვიანდება,
მაგრამ მისმინე,
გევედრები დაიმახსოვრე:
შენიღბულან მოღალატენი,
გადასხვაფერებულან,
გვიღიმიან და-ჩვენს სიკვდილს
ნატრობენ.

საბრალო ავადმყოფები,
უსამშობლოო მონები,
ვენებდაჩხვლეტილი ფიტულები...

განა სტამბულში გაჰყიდიან
მოტაცებულ ტყვეებივით?!
მათ მამლუქების მწარე ხვედრიც
მოენატრებათ!

თუმცა ცინიკოსს ჰგონია რომ
სიყვარული გარდაიცვალა,
რომ არ არსებობს ერთგულება,
რწმენა და ფიცი,
შემართულია უხსენებლის თავივით
შპრიცი
და ნემსის წვერი, ვით გველის ენა,
უეცარ ჩხვლეტით პოულობს ვენას.
წადი, შენ მათკენ ნუ გაიხედავ,

სიცოცხლე განა მხოლოდ
დღე-ღამის მონაცვლეობაა?!
არც მარადი მწუხარებაა
და არც მარადი ბედნიერება.

გაიხსენე —
რვაასი წლის წინ
თამარ მეფე
ფეხშიშველი,
ჯვრით ხელში
წინ მიუძღოდა ქართველთა ლაშქარს,
გაიხსენე, გაიხსენე,
გემუდარები.

ნუ მიენდობი მოღალატეს,
ნუ დაუჯერებ მის მზაკვრულ ნიღაბს,
ის ნარკოტიკებს ჰყიდის მალულად
და გასამრჯელოდ
საქართველოს მომავალს იღებს.

ლანდების, აჩრდილების, ფიტულების,
ჩონჩხების ბორიალი,
თვალების ფსკერზე
გულგრილობის ყინული,
უძლური ტყვეების ცახცახი,
დაკორტნილი ვენები
და დედის ცრემლი —
სიტყვით უთქმელი მწუხარება
თვალებიდან გამოყონილი.

გაცრუებული იმედი —
შვილის მაგიერ შვილის ნანგრევი,
შვილის მაგიერ შვილის საფლავი,
შვილის მაგიერ შვილის ჩონჩხი,
შვილის მაგიერ
შვილის ბავშვობის გახსენება
და მწარე კითხვა:
როდის წავიდა, როდის დამშორდა,
სამუდამოდ როდის დავკარგე?

არ ვიცი რატომ,
მაგრამ ზოგჯერ მინდა ვიყვირო:
ნუთუ ვერ ხედავთ,
ღალატია, ღალატია!
ნუ დაუჯერებთ!
საითაც გული გეწევა ახლა,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვიცი, რომ თვალიც იქით გაგირბის.
წადი...
შენს მკლავებს
ნაკადულებად გარდასახვა
მონატრებიათ,
მზის ნაფერები ველ-მინდვრების სითბო
სწყურიათ.

წადი...
ბაღამ შენს თვალებში
ვარსკვლავები ჩაითესება,
შენ ხარ წიაღი მარადიულ
აღმოცენების.

ვინ შეაჩერებს გაზაფხულის
ვნებათაღელვას,
ფერთა უნაზეს შეხამებას
და უჩინარ ფესვების სურვილს —
რომ ყვავილებით გამოიხედოს
და ცას და მიწას
კიდევ ერთხელ შეავლოს თვალი.

გაიხსენე, გაიხსენე, გემუდარები!
შენი თვალებით
წინაპრები იყურებიან,
ნუ დაუნისლავ წინაპარს მზერას,
ნუ დაუბნელებ საქართველოს მზეს!

ემზარ კვიტაიშვილი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

> დღევანდელი რუსთავის ტერიტორიაზე, იქ, სადაც მეთვრამეტე საუკუნემდე ციხე-ქალაქი ნაგები იყო (ნაგები რუსთავის ანუ ბოსტანქალაქის გვიანდელი სახელწოდებაა), ძირითადად სვანეთის ჯარმ მოსახლეთაგან, ორი წელია შეიქმნა ახალი ქართული სოფელი და ადრე არსებული, მტრისგან განადგურებული ციხე-ქალაქის უკვდავსაყოფად ნაგები ეწოდა. გარდაბნის რაიონში შემავალი ეს აღორძინებული სოფელი საკმაოდ მოზრდილია; უმთავრესად მისდევენ მესაქონლეობას. აქ არის მძლავრი საბეჭითა მეურნეობა, რომელსაც სოფლის მოამაგე თაკაცი, ახალგაზრდა ინჟინერი ავთანდილ მარგიანი ხელმძღვანელობს. უპირველეს ყოვლისა, ის გახლავთ ლექსად დაწერილი ამ ბარათის ადრესატი.

მოწატრეგის წერილი

დღიურ წვრილმანებს ვერ ავეთავდი,
მომბეზრდა ფუჭი გაწამაწია...
შენ ერთს მოგმართავ, ნამდვილ
ავთანდილს, —
თქმულა: სოფელი ერთი კაცია.
კვლავ შენ გიგონებ და აღარ ვშიშობ,
წინ მიდგას ის დღე, ზღაპრის სადარი, —
ახალი დროის ღვიძლი და პირმშო —
ნაგები — ფეხით რომ დაგვატარე.
ორი წლისაა, სოფლის ხნის არი,
გალიაში რომ ცანას დათვია;
მორგვივით დააქეს მხრები, კისერი,
სვანური მოდგმა, ჯიში ატყვია.
ჯაჭვს ეჭიდება და ეფერება,
დარაჯად მდგარი ნაგების კართან,
მერე დაყვება ვიწრო დერეფანს,
ამდვრეულ არხში მოადენს ზღართანს.
უფრო იმითი სოფლობს სოფელი
და საამაყოც უფრო იგია,
დამფრთხალ ღრუბლებში თავგაყოფილი
სვანური კოშკი რომ აგიგიათ.
უბზინავს მუქი ფიქალის ფერდი,
ღია სარკმელში იჭრება სხივი,
ეცემა ბუდეს, ბარტყებზე მკერდით
გადაფფფრინო ბედურა ყლივის...
გმირის კოშკია, მისი სახეა
(სიკეთევ, ხალხის გულში ნათესო);
ვუმზერთ კედელზე ბორის კახიანს,
თითქოს წყვდიადი გაანათესო.
უცვებ იკვრება წრე ჩოხოსნების,
წამიც და ფარდებს აწყდება „რიჰა“,—
გადაიხსნება თაღი ოცნების,
გუგუნებს ჰიმნი, რკინას რომ გრიხავს.
ისევ მოგყვებით — მხიარულს, ნაჯაფს...
იხარა, რასაც ხელი შეახე,
ორივე გიჭრის — ჭკუა და მაჯა,
გულადი ხარ და ხარ გამჭრიახი.
რა ჯობს — ტოლებიც მხარს
გიმშვენებენ,
შენებრ ჩადგმულნი და ტანმაღლები;
რა დაგიდგებათ ახლის მშენებლებს,
გინდოდეთ — ქვაზე დაესახლებით.
აქ არის, რაშიც წილი გდებია,
უყურებ ნერგებს, ხარ ნაამები;
ღიმილით ყვები, რომ მრავლდებიან
ხუთი და ექვსი ბიჭის მამები.
და გადამდებათ ცხვარ-ძროხის თვლაში
და გათენდებათ აკვნების თლაში;
ჩარიგებულან ფიქვები ლურჯი
და უკან იხევს უდაბნო მლაშე.
გადუვლის ოდებს მამლის ყივილი,
ქერის ყანები მზეზე ყვავიან...
ამ ცხელი მიწის გოჯი ყოველი
სულ თქვენი ოფლით მონარწყავია...
გიგონებთ, ძმებო, ხმაც მესმის თქვენი
და გწერთ უბრალოდ, უბრალო ბარათს,
გულს უხარია, არ ითქმის ენით, —
რა ლამაზნი ხართ სვანები ბარად.
თქვენიც ერია მუდამ მარჯვენა,
მამულის მტერი თუ აილაგმა;
ბევრს აწყველინეთ, მომხვდურს, გაჩენა,
იმრავლოს თქვენმა გვარმა, ჯილაგმა.
როგორ დაგხატოთ, ახლა მჭირია
სიტყვა — ვარსკვლავი ციდან მოცლილი,
მე გლოცოთ, ეს რა გასაკვირია,
საქართველოსგან ხართ დალოცვილი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კუკიის აღმართი

(ჯონი თევზაძის გაცილება)

რაგინდ ხერხიანი იყო,
რაგინდ შემტევი და მარდი,
სულს დატოვებ. სულერთია,
არ აგცდება ეს აღმართი.

დაჭიმული ოთხი ბეჭი
მიაცურებს მუხის კანჯოს;
წევს მეხუთე, აბრეშუმში,
უხმოდ, თითქოს არც ეტანჯოს.

ოთხი უღვთოდ გახვითქული,
მას არ აზის ოფლის ცვარი,
მხოლოდ შუბლი ბზინავს მზეზე,
წევს შიგნიდან გამომწვარი.

რა ვასმინო სანთლის ყურებს,
მივდევ, მიჭირს ხმის მიწვდენა, —
რომ ყოფილა ეს სიცოცხლე
ოფლის ღვრა და სისხლის დენა.

ცოტა ხანს რომ შეგვიქციოს,
სატყუარა, მიწის ძღვენი, —
ტერასებზე, შეკეცილზე,
მღვრიე ქარვა — მწიფს ყურძენი...

ძილს ეღირსა. ფიფქზე თხელი,
ტანს სუდარა აფარია,
დაზნექილი, ძირსტოტები
მისთვის აღარაფერია.

რა გაკავებს, შენც წაიქცე,
იქცე — მიწად, ფერფლად, ნავლად,
ვეღარც ითვლი, მერამდენედ
გიწევს ამ აღმართის ავლა.

შეისვენეს გალავანთან
და ზარებიც დაარისხეს;
ორი მობუზული ბარტყი,
დავინახე, ესხა მის ხეს...

დახურავენ, ჯერ კი ელავს
გაყინული სახე მზეზე, —
ზოგი გვიან, ზოგი ადრე
მიდის, როგორც დააწესე.

ამოშხამდი, წაიმწარე
გაჩენის დღევ, დედის ხსენო;
ახლა სახლში მიბრუნდები,
წასულს სული რომ უხსენო.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვიტრინიდან

შენი ეშხი აფთიაქის
მინებს მიღმა ქრება...
დღე — წამლები, რეცეპტები,
იმ დღის ბოლოს კრება.

მადლიანის, შუქიანის,
რამდენ საპყარს, სალოსს,
იმედი აქვს მაგ თითების,
ვერვინ დაითვალოს.

გიყვარს ხალათის და ჩაჩის
თეთრად გახამება;
დილას უძრავს, ბურუსიანს,
მოსდევს დაღამება,

არ გახსენებს ტოლი შენი,
არ გიგზავნის ბარათს,

ღიმილს შენსას — რძისფერ ყვავილს—
ჭკნობა შეეპარა.

უიღბლოვ და მოუღლელო,
თვალებნაღვლიანო,
სურვილები შენი, მითხრეს,
ცაში აღვლიანო.

შობას დაგვიბრუნდებიან
ფაფუკ ფანტელებად,
ეგებ შესძლონ გაბზარული
გულის გამრთელება.

ვინ დაგზაფრა, ბედს უნდობარს
ვერსად წაუხვალო;
ეაგლახ, გაუშლელად ჭკნები,
საქართველოს ქალო...

არ გაგიკვირდეს...

დამესხა ხელი მსახვრალი, დამემსხვრა ბედის ეტლი...
მიზეზი შენ ხარ, მზის თვალო, მეტს მე აღარას გეტყვი.

ვერავინ მოგწვდეს, ასიდან ერთიც ვერ დაგედაროს,
ჰოი, რას დაშვენდებოდი — ცას, ვარსკვლავების თაროს.

ნახონ, რა გასაძლებია გულში ტარება ხანჯლის,
მეყო, რაც მძიძგნე, მატირე, ახლა სხვამ ინეტაროს.

არ გაგიკვირდეს, შენ, ღმერთის რისხვავ და იარაღო,
თუ შენი სახლის კიბესთან ყელგატეხილი მნახო.

ბედნიერებას არყოფილს ხელი მე თავად ვკარი,
ვახსენე დამბადებელი, ცოდვის გავხსენი კარი.

რომელ გალავანს მივადგე, რა კედელს ვეჯაჯგურო,
ცხენი ვარ დაურვებული, კეფაში მირტყამს ურო.

ერთს კი დამხედავ დამხობილს; ჩააგებ მახვილს, წახვალ;
არ გეამება ჩავლილის ანუ წარსულის ნახვა.

დილეგს ვარ ხელებგაკრული, ჩატოვებული მძევლად,
გამეხდა ზენა მოწყალე, ამიხდა შენი წყევლა...

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ვინ რას ფიქრობს...

ათ კაცს მაინც ჰგონია —
ჩემზე ათჯერ მეტია.
ასე რომ არ ეგონოთ,
განვცვიფრდები მე დია.

ხელაობენ, ხელს უწყობთ
მონდომება ათკეცი,
ეჭვი არ ეკარება
იმ ათ სიახეს, ატკეცილს.

ჩემი მხრიდან, მეც ვფიქრობ —
ათივეზე მეტი ვარ;
მართლა ასე რომ იყოს,
ნიჭი სად დამეტევა.

ბევრი შფოთავს — საუკუნე
უნდა დარჩეს ჩემადო...

ვისაც მოჭარბებია,
საქართველოს ემატოს.

არ გამოჩნდა მწონავი —
ვინ რამდენით მეტია,
რამ გადამატანინოს
ცოცხალს ეს ტრაგედია.

მწვერვალისკენ ათითებს
ათი, თუ მეტი არა,
ზოგს დაფნა ელანდება,
ზოგსაც — მეფის ტიარა.

წვიმა აწვიმთ პატივის,
შეშურდება მათი ვის...
ტკბილად იყონ, ღმერთმა ხელი
მოუმართოს ათივეს.

მეათე წელი

ზმანება, ლურჯად ამოქსოვილი.
ქარი. შენს მკერდზე დარბის ზიზილა.
ნამტირალევი, ნამით სოველი,
თვალები შენი ამოისილა.

ის დღეა თითქოს... ისევ ინათა...
გულ-ღვიძლი იმავ შხამში იწება;
აღარ მასვენებს, ათი წლის წინათ,
შენგან ნათქვამი — ნუ მაღვიძებო.

მწვავს სხვა მდუღარე, სხვა ცეცხლი
მდაღავს,
ვეღარც კი მიცნობ, სულ სხვად ვიქეცი,
არ ხარობს ჩემი ნარგავი, აღარ
ვარგივარ კაცად და მოვიკეცე.

არ მობრუნდება წამი დიადი...
მეყო, რაც ბედმა მძიძგნა, მაყეფა...
ცოდვილ მიწაზე რომ დადიოდი,
სუნთქავდი, ესეც მეამყება.

უგრძნობი კედლის გეძინა ძირში.
(დამწვარი გული ისევ მკერდშია)...
დაბლა იწევდა საათის გირჩი, —
შენ გაღვიძებას ძილი გერჩია.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

●

რით შევიცნო სული შენი,
გაუხსნელო შიფრო;
ეს იმას გავს, სიშორეში,
ვარსკვლავს გავეჯიბრო.

ჭკნობაშეპარული ვარდის
სურნელზედაც მძაფრო,
ვით შევიძლო — შენ გიცქერდე
და არ დავიზაფრო.

ზარდამცემი, გულსაკლავი
რა იქნება უფრო,
ვის ნათელში ვეხვეოდი,
იმ ხატს დავეუბრო.

აბრეშუმის საბურავი,
დილის ნამისებრო,
მეც მაღირსო ეგებ ძილი —
მშვიდი და უებრო.

●

ღმერთო, გზა მითავდება
ბედის ნებით ნახლართი,
მივალ, სად გაგონილა
უდაღმართო აღმართი.

ცხელი ქვიშა ჩხრიალებს,
რის ნაყოფი, რა ხილი...
მალე შემოგესმებათ
განწირულის ძახილი.

მზეს ხელი ვინ დარია...
(შენც გათავდი, აღმართო),
ახლა აღარც დარია,
აღარც წვიმს და აღარც თოვს,
დაღლილ-დაღონებული
ვეღარავინ გაგართოს.

მოთხრობები

ვოლტერის საღღეგრძელო

ამბავი რომელიც ახლა უნდა მოგიყვეთ, იმდენად უმნიშვნელოა, რომ ჩემი აზრით, სისულელეა ამაზე თქვენი მოცდენა, პატივცემულო ბატონო მკითხველო! ამიტომ, ძალიან გთხოვთ გადადოთ ეს ნაჯღაბნი და სხვა რამეთი გაირთოთ თავი. თუმცა... გასართობიც არაფერია, მგონი? კეთილი... მაშ, მოთმინებით აღიჭურვეთ და ზიდეთ თქვენი ტვირთი. სანამ ეს პაწაწინა მოთხრობა დამთავრდებოდეს..

თუმცა... სანამ რაიმე დამთავრდებოდეს, ჯერ უნდა დაიწყოს, არა? დიახ, მეტყვით თქვენ! ამაზე შეგდავებოდით. მაგრამ ახლა ამის თავი არა მაქვს. ან ღირს კი სხვასთან დავა და მისი გადარწმუნება ისეთ ბანალურ ჭეშმარიტებაში, როგორც, მაგალითად, ზემოთ წამოყენებული პრობლემა იყო — რაცა რაიმე დამთავრდეს, ამიტომ საჭიროა ჯერ დაიწყოს, არა? რა თქმა უნდა, არა! ეს ხელშეუვალი დოგმაა ობივატელისათვის და... ბოლოს და ბოლოს მეც ობივატელი ვარ... (რამეთუ ყველაფერი შედარებითია).

დიახ... სიცოცხლე ჯერ უნდა დაიწყოს, რათა შემდეგ დამთავრდეს. სიყვარულიც ჯერ უნდა, დაიწყოს, რათა დამთავრდეს. მშვენიერების ჭვრეტას დასაწყისი უნდა ჰქონდეს. რომ დასრულდეს და ა. შ.

მაგრამ, ჩემი აზრით. არის ისეთი მოვლენებიც, რომლებიც ისე მთავრდება, რომ არც არასოდეს იწყება. მაგალითად, არაფრიდან არაფერში გადასვლა... უგონობიდან უგონობაში. სიკვდილიდან სიკვდილში...

მკითხველს არ ეგონოს, რომ მე კაზუისტი ვარ და დემაგოგიის გზით მის თავბრუსდახვევას ვაპირებ. აბა, ამას როგორ განვიზრახავ, როცა ვიცი, რა განათლებულ ადამიანთან მაქვს საქმე. იმ ადამიანთან, რომელიც ხვდება, რომ ახლა მე თვითონ ვარ გახლართული ლაბირინთში და ჩემი შველა მხოლოდ ერთი რამით შეიძლება: დადოს ეს წიგნი ისე, ვითომც პაწაწინა ვარცლი იყოს. ჩახტეს შიგ (თუმცა მე საკმარისად ზორბა ვარ და, ალბათ, გაუკვირდება, როგორ ვეტევი ამ პაწაწინა წიგნში!..) ვერცხლისფერ ტბაში მოტივტივეს ქეჩოში მტაცოს ხელი. ამომთბარიოს და თავის გვერდით დამსვას.

ო, რა სასიამოვნო იქნებოდა ჩვენი შეხვედრა! მით უმეტეს, თუ იგი — მანდილოსანი ბრძანდება. ჩვენ ვისაუბრებდით ღმერთზე. მშვენიერებაზე, სიყვარულზე... მე აღარ ვიქნებოდი ცინიკოსი... ნამდვილად მეყვარებოდა ჩემი მხსნელი და თუ იგი ბარხვს იცავს, მისი ხათრით, მეც ლუკმა ხორცს არ ჩავიდებდი პირში!!!

სწორედ ასეც მოხდა, ბატონებო! აი, ვგრძნობ. ვიღაცამ თავისი გრძელი, ღონიერი თითები ჩამავლო თმაში და... წიგნიდან ამომპარია! ალბათ, ქალია, არა? არა, შემშლია! გამხდარი მაღალი, სათვალიანი კაცია... ტიპიური ინტელიგენტი იგი მძიმედ სუნთქავს და მეკითხება: „ვინ არის შენი მახსრად ასაგდები?“ რა ვქნა ახლა? თუმცა, იმედია, ეს კაცი მაინც არ იცავს ბარხვას.

— მომეცით, ბატონო, ერთი ნაუე-

რი შემწვარი ხორცი! — ვეუბნები მე.

იგი არისტოკრატიულად იცინის, მერე სამზარეულოში გადის, ხორცი და პური გამოაქვს (თეფშით, რა თქმა უნდა) და მაწვდის.

(ეჰ, როგორც ეტყობა, დავას მაინც ვერ ავცდები).

—როგორ მოხდა, ბატონო, რომ ისე ამომიყვანეთ წყლიდან, თვითონ არც დასველებულხართ?

— ხელები მაქვს გძელი! ყველგან მიმიწვდება... — ამბობს ის და იღიმება.

— ღმერთი გწამთ, ბატონო? — ვეკითხები მე.

— მწამს, — მოკლედ მპასუხობს.

—მომიყევით რამე მის შესახებ.

— ღმერთი! იგი თითს მაღლა სწევს. — არ უნდა შეწუხდეს ადამიანის საუბრით მასზე.

— რატომ?

კაცი დაბნეულად მიყურებს. მაგრამ, ეჰ, განა ბოლოდან უნდა დაეწყო მას საუბარი? ეს ფრაზა კი, ალბათ, შემაჯამებელია მისი აზროვნებისა. ჰოდა... მეც აქა ვარ! მან ისე დაამთავრა, რომ არც დაუწყია!

— მადლობთ, ბატონო! — ვამბობ მე. ხელებს წინ ვიშვერ და ისევ წიგნში ვყურყუმელავდები.

ასე და ამგვარად, შენ ისე დაამთავრე ჩემთან საუბარი. ჩემო მკითხველო, რომ არც კი დაგიწყია. თუ ისევ კაზუისტად მთვლი, გეტყვი, რომ ეს ასეცაა! დიახ, კაზუისტი ვარ! მერე რა? განა ეს დასაგმობია? განა კაზუიზმს არ გააჩნია ლოგიკა? (მტკიცე, შეუვალი და თავისთავადი — პიროვნებიდან გამომდინარე?)

ჰოი, ცივი ბრწყინვალე ინტელექტის მქონე ბაბაჩვენო, დიდებულო ვოლტერ! განა კაზუისტი არ იყავი შენ? მაგრამ ხომ შესძელი შენი მაგიური კაზუიზმით და შეუმუსვრელი პიროვნული ლოგიკით ცივილიზებული ევროპის მოჯადოება? „ყველაფერი უკეთესია — ბისკენ მიდის“, — ამბობს შენი გმირი, როცა იგი ლაპა და იხრწნება... და მაშინ, ალბათ, შენც შენი გმირის პოზიციაზე იდექი, ბაბაჩვენო!

მაგრამ, ეს, მგონი რიტორიზმია! მაშ, აქეთ მოიწით. ოქროს ვიოლინოებო და ცეროდენა ანგელოზებო! დავუკრათ ჩვენს პაწაწინა საკრავებზე, ვერცხლისფერ ტბაში განფენილ მწვანე ფოთლებზე მუხლმორთხმულებმა და ქარვისფერი პუნშით შევსვათ ბატონ ვოლტერისა და ჩვენი მკითხველის საღღეგრძელო! იმ მკითხველისა, რომელსაც ჩვენი გადარჩენა სურს! მაგრამ... განწირულნი ვართ ვითომ ჩვენ? ჰაჰ? მაშ, რატომ ისწრაფვით ასე ჩვენს გადასარჩენად?

თუმცა... ისწრაფეთ, ბატონებო, ისწრაფეთ!

და თუ აქ, ვერცხლისფერ ტბაში ყოფნა უფრო მოგეწონათ, ვიდრე იქ, ზევით, ერთ ნაჭერ შემწვარ ხორცსა და ერთ ჭიქა ღვინოს ჩვენც მოგაწვდით...

დავსხდეთ და მოვილხინოთ!

ოღონდ... ყველა საღღეგრძელო ისე უნდა დაამთავროთ რომ... არ დაიწყოთ. ასე უფრო სახალისოა!

მაშ ასე... ვამთავრებთ... ვამთავრებთ, ბატონებო... ამბავს, რომელიც არასოდეს არც დაგვიწყია! თუ აბდაუბდად მოგეჩვენოთ ყველაფერი ეს, ნუ დაგვძრახავთ, რადგან ბოლოს და ბოლოს ჩვენ თქვენი გართობა გვინდოდა და... თუ ეს გართობა არ გამოგვივიდა, მაშინ მეც, ჩემი ცეროდენა ანგელოზებიც და ვიოლინოებიც კიდევ უფრო ღრმად წაგალთ თქვენგან... იქ, ვერცხლისფერი ტბის ფსკერზე დავიდებთ ბინას და იქ დავამთავრებთ ჩვენს ჯადოსნურ ლხინს, რომელიც, ამ ამბის მსგავსად, არც არასოდეს დაწყებულა!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ყველა ეპოქაში, ალბათ, თავისებურად აღიქვამდნენ მიხაკს. არ ვიცი ძველ დროს მისი აღქმის ესთეტიკა, მაგრამ ერთი ცხადია: ჩემთვის იგი იმ ყოფის გამომხატველია, როცა სული გაბლეჩილია და უხილავი ხელული ხდება ხოლმე...

ეს მხოლოდ მისი შეუცნობი სინატიფიდან არ უნდა გამომდინარეობდეს, ეს მისი სურნელითაცაა, ალბათ, გამოწვეული. სურნელი იგი თითქოს უკვდავების სურნელია, იმ სამყაროდან გადმოფენილი, რომელსაც ვერასოდეს შეიცნობს ადამიანი.

ხშირად წერის ჟამს, როცა ფურცელს ჩაგზერებივარ, და უცებ მიხაკის სურნელებასაც ვიგრძნობ, ეს ორმაგი ტკივრი იმდენად აუტანელი ხდება ჩემთვის, რომ კაცს, რომელსაც საშინლად მძულს სანტიმენტალიზმი, ძალმიძს ბავშვივით ვიქვითინო. ასეთი რამ რომ სხვისთვის შემეჩნია, ზიზღით ჩავიცინებდი, მაგრამ რას იზამ, საკუთარ თავს ბევრ რამეს ვაპატიებთ. ისე კი, მე აღარ განვიცდი ჩემს ამგვარ ბუნებას. ვიცი, ეს ის ტკივრთია, რომელიც ისე უნდა ვზიდო, რომ არ წავბორძიკდე და ტალახში არ დავეცე. იმ ტალახში კი ბევრჯერ ჩავცემულვარ და ვიცი — ეს ის ტალახია, რომლის ზხეფებიც სიგიჟის ტალღებად იჭრებიან ისედაც ნორმიდან გადახრილ ცნობიერებაში.

რა თქმა უნდა, დაცემის შემდეგაც შეიძლება წამოდგომა, მაგრამ ახლა უფრო გაჭირდება წონასწორობის შენარჩუნება. წონასწორობა კი მთავარია ცხოვრებაში.

თუმცა ჩვენ მიხაკზე ვსაუბრობდით. ვთქვით, რომ მისი მშვენიერება მეტად დამთრგუნველია ჩემთვის. ამიტომ, თუ შენზე ადრე მოვკვდი, ნუ მომიტან მიხაკებს, ძვირფასო! უბრალო, ყვითელი ვარდები მომიტანე. ვიცი, ეს სასაცილოა, მაგრამ მე ფიქრადაც არ გამივლია, თავი შეგაბარალო. უბრალოდ, შეიძლება მკვდარმაც ვერ ავიტანო მათი სურნელი, კუბო გამოვანგრიო, დავავლო ხელი იმ მიხაკებს და სულ ცემა-ტყეპინი გავყაროო ჩემს პანაშვიდზე მოსული ხალხი. ასე რომ თუ ჩემი პატივისცემა გინდა, ყვითელი ვარდები მომიტანე. ისინი მე შემოდგომის პირას მიმდგარ ჩემს პირველ შეყვარებულ ქალს გამახსენებს.

მაგრამ, შეიძლება შეცდომასაც ვუშვებ, როცა მიხაკებზე უარს ვამბობ... მომიტანე, მომიტანე ისინი, ძვირფასო, მე არ წამოვხტები და არ დავიწყებ აქეთ-იქეთ შეშლილივით სირბილს... ხალხი ისედაც დაღალა ჩემმა უცნაურობამ.

მაგრამ, ეს, ალბათ, სასაცილოცაა. მე კი სულაც არ მინდა. ამ თემაზე იცინოს ვინმემ. ხომ არის თემები. რომელზეც არ ხუმრობენ? მე კი, ჩემდა უნებურად ცინიკურად განგაწყვეს ჩემი დასაფლავების მიმართ. განა აქედან არ ჩანს, რომ მწერლური ანალიზის უნარი მთლიანად შეიწირა პიეტურმა პატივმოყვარეობამ? ახლა რომ ხვდები, როგორ მიჭირს იმ ტკივრთის ზიდვა, ზემოთ რომ ვახსენებდით? სჯობია ყვითელ ვარდებზე ვისაუბროთ. ეს ფერი კიდევ იმიტომ მომწონს, რომ გაურკვევლობის ფერია. გაურკვევლობა კი... თუმცა საშიშია, მაგრამ ამავე დროს საინტერესოცაა. თუმცა ამ გაურკვევლობის მიზეზი შეიძლება ისიც იყოს, რომ ეჭვი გეპარება: მართლა ლამაზია ეს ფერი? ან, ვითომ მართლა ლამაზი იყო ჩემი პირველი შეყვარებული, მისტიკით რომ იყო გარემოცული თვით სასიყვარულო სარეცელზე? სადაც თითქოს ყველაფერი ნათელი ხდება? მაშ, რატომ მეჩვენებოდა ეს ბრწყინვალე გარეგნობის ქალბატონი ხანდახან უშნოდ? რა იყო ამ ფერიცვალების მიზეზი? ისევ მისტიკა, ყვითელი ვარდის სურნელება რომ ასდის? თუ რა? ერთი კი ცხადია; მე ის ძალიან მალე გადავიყვარე... უფრო სწო-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რად, გავცვალე. გავცვალე პატარა, გოგონაზე, რომელიც სრულიად მოკლებული იყო გარეგნულ სილამაზეს. ნოპერაციეები ცხვირი სიცივეში ულურჯდებოდა ხოლმე. მაგრამ იგი სრულიაფიასკენ ლიტვიდა და სწორედ ეს მხიბლავდა მასში. იმდენჯერ ვუთხარი, ლამაზი ხარმეთქი, რომ ბოლოს მეც დავიჯერე მისი სილამაზე. ისე კი... რა იყო ის? ერთი გაქცეული მინდვრის ყვავილი, ფუტკარიც რომ არ ინებებს ზედ დასკუპებას.

მაგრამ, ამაზე შემდეგ, როგორც ხედავ, მე და შენ ძალიან გავშინაურდით, ჩემო მკითხველო! მიხაკიდან დავიწყეთ და ფუტკრებამდე მოვედით. ახლა კი, ერთი შეკითხვა უნდა მოგცე და ნუ გაგიკვირდება, ბუზოსთვის თუ დაგიგლეჯია ოდესმე ფრთები? თუმცა, ალბათ, შენც ფსიქოლოგი ხარ და მიხვედი, რომ ბუზის ცნება აქ სიტყვა ფუტკარმა წარმოშვა. ფუტკარს, ცხადია, ფრთებს ვერ დაგლეჯ, რადგან ნესტარი აქვს და გიკბენს... აი, ბუზი კი! ჰოდა, სწორედ ამ ბუზზე გეკითხები.

„მომიკლავს — იტყვი შენ ღიმილით — ფრთები კი რატომ უნდა დამეგლეჯა. ეს ხომ სისაძაგლეა“.

სწორია, მეც ასე ვფიქრობ. გართობის მიზნით ბუზისთვის ფრთების დაგლეჯა საძაგლობაა. ჩვენ ბუზს ვკლავთ არა გართობის, არამედ საჭიროების მიზნით, მართალია, მერე ვამაყობთ ამგვარი კეთილშობილებით, მაგრამ, აბა, ეს რა აქ მოსატანია.

რაც მთავარია, ჩვენ ბუზს ფრთებს არ ვაგლეჯთ. არც ცეცხლზე ვტრუსავთ და არც ქინძისთავს ვუჩჯობთ. ჩვენ მას უბრალოდ, წამივეპარებით და... ტკაც! ვაბრტყელებთ ხოლმე, არადა... ეეჰ! რომ იცოდეთ, რამხელა ცოდვას ჩავდივართ ამით. იცით თუ არა, რომ მე ბუზებს დიდებულ მისიას ვასრულებინებდი სკოლაში?

მაგალითად როგორ? იკითხავთ თქვენ. ეს მისია — ჩემთვის საძულველი გაკვეთილის ჩაშლა იყო, როცა პირველ კლასში ვსწავლობდი და მასწავლებელს რუ-რუ-რუ მომწყინდებოდა. დავიჭერდი ბუზს, ჩემს წინ მჯდომ გოგონას გამოვაძრობდი თმის ბეწვს, დავამაგრებდი ზედ საშრობის ნახეგს. მერე თმის ბეწვს ბუზს გამოვაბამდი ფეხზე და ფრი... გავუშვებდი ჩემს შავტუხას.

აფრინდებოდა ჰაერში საშრობის ნახეგი...

აღრიალდებოდნენ ბავშვები და იშლებოდა კაკვეთილი.

მაგრამ ჩუ! ამაზე შემდეგ. ახლა კი ისევ დავდინჯდეთ და პოეზიას მივხედოთ. არადა... როგორ გარბის კალამი დიდაქტიკიდან ირონიაში. გრძნობ, ჩემო მკითხველო? თუმცა, ჩემმა დიდაქტიკამ შენ სრულიად არ მოგხიბლა. შეწში მაშინ გაფაჩუნდა ჩემდამი ინტერესი, როცა საკუთარ პანაშვიდზე. კუბოდან წამომხტარი, მიხაკებით ხელში დავერიე მოსულ ხალხს. რას იზამ. რიტორიკა ვერასოდეს გახდება ხელოვნება. არადა, მე სწორედ რიტორის როლი მხიბლავდა ამ წერილის (თუ არ ვიცი, რა დავარქვა) დასაწყისში. მაგრამ... კმარა სინანული. ნუღარ ვიფიქრებთ ამაზე, მიმი! იცნობ, მკითხველო, ჩემს მიმის? იგი, როგორც დარვინი ამტკიცებს, ჩვენი წინაპარია, ერთი წლის წინ მაჩუქა ერთმა მეგობარმა, მიმი ახლა ოთხი წლისაა. ერთი ციცქნა და დალეული ვინმე, მაგრამ, სამაგიეროდ, მეტად გონებამახვილი და მოხერხებული.

მე მას წვრილ-წვრილ დავალებებს ვაძლევ ხოლმე. ხან სიგარეტს ვაყიდინებ, ხანაც გაზეთებს ამოვატანინებ. მე კმაყოფილი ვარ მიმით, სწორედ მისმა შემხედვარემ გადაეწყვიტე ახლაც დიდაქტიკას შევშვებოდი და იუმორისათვის გამეხსნა გზა, მაგრამ, საუბედურო, ჩემი იუმორი ხანდახან არ ესმით და ეს ძალიან მწყინს. მიმი კი თვით იუმორია. ვზივართ და ვაბოლებთ სურნელოვან სიგარეტებს. სმით

არა სვამს, რადგან ისედაც მთვრალია წუთისოფლის ამაოების ჭვრეტით. ახლა კი ის იმიტომ შემოვიდა ჩვენს ურთიერთობაში, რომ საჭირო გახდა, ვინმემ ხომ უნდა გაგვარკვიოს, რა ხდება ამ წერილში თუ ნოველაში?

არადა, ისიც ისევე განიცდის მიხაკის მშვენიერებას (თითქმის ისევე), როგორც მე. საერთოდ კი, მტადდ თვენიერი და დამჭერე არსება გახლავთ. მხოლოდ ერთხელ ამიჯანყდა, როცა საყელოს გაკეთება მოვუნდომე. რა არ ვუთხარი, რით არ დავუპირე მოხიბლვა. მაინც არაფერმა გასჭრა. „სულელო, ეს ხომ იგივე ჰალსტუხია“, — ვუთხარი ბოლოს. ახლა კი შეყოყმანდა, მაგრამ მაინც... თავისი გაიტანა.

მაშ ასე, მიმიც გავიცანით, ისე კი, სჯობდა არ გაგვეცნო, მიმის სანტიმენტალიზმი საშინლად გადამდებია, მართალია, ზემოთ ვწერდით რომ იგი თვით იუმორია, მაგრამ ის... სანტიმენტალური იუმორი გახლავთ... რჩეულთათვის განკუთ[illegible]ული იუმორი.

დიახ, მიმისა[illegible]ელურ სამყაროსაკენ უხსნის გზას მიხაკის სურნელება. მაგრამ მის ამ აღმაში ინსტინქტი უფრო სჭარბობს, ალბათ, და არა განცდა. რომელიც მე მეუფლება ამ ყვავილის მაცქერალს. განსხვავება, როგორც ხედავთ, დიდია, მაგრამ, მაიმუნისთვის, დამეთანხმეთ, ეს ბევრ რამეს ნიშნავს.

მე არ მომწონს მისი კარჩაკეტილობა, ამიტომ, გადავწყვიტე, დავაკორწინო. საცოლეც შევურჩიე. არის ზოოპარკში ერთი მისი შესაფერი დედალი მაიმუნი — კიკი. ხელის მოწერისგან ჯერ თავს იკავებენ. უნდათ კარგად გაიცნონ ერთმანეთი, (ეს მე ვურჩიე მიმის, რადგან ასეთი შეცდომა ხადახან საბედისწერო ხდება).ისე, ხშირად ვახვედრებ ერთმანეთს და ორივენი კმაყოფილნი არიან. მიმი გრძნობს თავის უპირატესობას და ცდილობს ღირსეულად ეჭიროს თავი.

საბრალო კიკი! შენ ჯერ არ შეგიცვლია ირრეალიზმის მთელი სინატფე და მხოლოდ ესაა შენი დანაშაული. მაგრამ არა უშავს... მიმი აღგზრდის შენ და შენს წინ გადაიშლება შენი მაიმუნური სული მთელი თავისი ჯურღმულებითა და უფსკრულებით. შენ ჩახვალ შიგ ანთებული ჩირაღდნით და იქნები პირველი დედალი მაიმუნი. ვინც კი ფეხი შედგა ამ უხილავ სამყაროში. მართალია, ის ისეთი ღრმა და რთული არ არის, როგორც ჩვენი, მაგრამ მაინც წარმტაცი იქნება შენთვის. კიკი! აღიჭურვე მოთმინებით და ღირსეულად ზიდე შენი ტვირთი. ისე, ვითარცა მე და მიმი ვზიდავთ მას. და თუ გაგიჭირდა შენს რთულ გზაზე, ხანდახან ჩამოიღე ხოლმე ეგ ტვირთი და დაისვენე... რადგან, მართალია, შრომამ შექმნა ადამიანი, მაგრამ დაუჯერებელია, რომ მუშაობის ქამს იგი ხანდახან არ ისვენებდა, ასე რომ, კიკი, შენ გაადამიანების გზაზე ხარ ახლა. და იქნებ შენმა შთამომავლობამ ისევ განიცადოს ევოლუცია და ადამიანად იქცეს. მას, ალბათ, ისეთი იერი ექნება მეათასე საუკუნეში, როგორიც ჩვენ, ადამიანებს გვაქვს ახლა, მაგრამ, სანტერესოა, ჩვენ როგორებიღა ვიქნებით მაშინ? ამის ამოცნობა ძნელია. ამიტომ თავს ნუ შევიწუხებთ. ისე კი, ალბათ, მკითხველიც შევაწუხეთ უკვე ამდენი აბდაუბდით. მაშ, დავეშვიდოთ ბოთ მას და ქორწილზეც მოვიპატიჟოთ (ჩვენ ვთქვით, რომ მიმი და კიკი ჯერ მხოლოდ ეცნობიან ერთმანეთს, მაგრამ, მე ვგრძნობ, რომ ყოველივე კარგად დამთავრდება). ამიტომ ვბედავ თქვენს მოპატიჟებას. ალბათ, ზეიმი გვექნება. ალა-ფურშეტ. გთხოვთ დაგვაფასოთ და გვეწვიოთ. ვიცი, იმდენად შეგნებული ადამიანი ბრძანდებით, რომ მიხაკებს არ მოგვიტანთ ქორწილზე. ზეიმს არ ჩაგვიშხამებთ... არ გვაიძულებთ მედიტაციურ ჭვრეტაში ჩავიძიროთ მე და მიმი. ასე რომ მოხდეს, მერე ჩვენს თავზე პასუხს არ ვაგებთ. ამიტომ, ნუ მოგვიტანთ ქორ-

წილზე მიხაკებს, ჩემო მკითხველო! ახლა კი მშვიდობით. მომი, კიკი, ჩემს გვერდით დადექით და ხელები გამოუწოდეთ ფურცლიდან მკითხველს. მშვიდობით, ძმაო! გწყალობდეს ღმერთი! შემოდგომაზე ვნახავთ ერთმანეთს!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მგლის პოეზია

დიდხანს ვფიქრობდი, ღირდა თუ არა ამ მოთხრობის დაწერა. საშინლად გამოფიტულად ვგრძნობდი თავს. არ ვიცი, რისი ბრალი იყო ეს. იქნებ იმის, რომ გადავიღალე. მაგრამ მიზეზების ძებნას ნუ დავიწყებთ. ჩემი მიზანი ახლა მხოლოდ ერთია — დაღლილობის ჟამს რიტორიკის ჩრდილში თავის შეფარება და არამედიტაციური ჭვრეტა. ხომ არ გეხმაფუში, ჩემო მკითხველო, ეს „არამედიტაციური“? ალბათ, მეტყვი, რომ ასეთი რამ არც კი არსებობს, მაგრამ მე გიპასუხებ, რომ თუ არსებობს რიტორიკა, უნდა იარსებოს არამედიტაციურმა ჭვრეტამაც, რადგან იგი უფრო რეალური და ხელშესახებია, ვიდრე ზესთასოფლური სინანდიფე, რომლის აღქმაც მხოლოდ გაუცხოების ჟამს ხდება.

ახლა კი, ნება მომეცოთ, თავი გაგაცნოთ.... ვამეყ ა...!

პროფესიით ვინა ვარ? არც კი ვიცი, რამდენი პროფესია მაქვს გამოცვლილი! ვიყავი მეზღვაური, ვიყავი უბრალო მუშა, ვმუშაობდი საწყობის გამგედაც, ისე კი, ისე, ალბათ, უფრო პოეტ ვარ... იქნებ წაკითხულიცა გაქვთ ჩემი ლექსები სადმე? ვამეყ ა... მაგრამ არა, სახეზე გეტყობათ, რომ არ წაგიკითხავთ! რამდენი წლისა ვარ? ოცდათოთხმეტის, ბევრია, არა? დიახ, გადავცდი ასაკს მეუფისა ჩვენისა... ახლა რას წარმოვადგენ? აბა დავფიქრდე, რა ვარ ამდენ პროფესიაგამოცვლილი კაცი ახლა? არამედიტაციური მჭვრეტელი მტკრისა მიწიერი ყოფისა? ახლა კი! მაგრამ ეჰ, რომ იცოდეთ, რა ქარიშხლების მოწმე ვართ მე და რუხი. რუხი ვინ არის? ნუთუ რუხს არ იცნობთ? რუხი მგელია, მგელი, რომელიც ამ შვიდი წლის წინ დავიჭირე ხაფანგით ტყეში. ის მაშინ ნახეკარი წლისაც არ იქნებოდა. არ ვიცი, როგორ მოხდა, მაგრამ მე მოვახერხე მისი მოთვინიერება. იმდენად მაინც, რომ მე არ მერჩოდეს.

ჰო, მხოლოდ მე არ მერჩის რუხი, ჩემი ამაყი მეამბოხე, პოეტი და მოაზროვნე. პირველი ბიძგიც მან მომცა პოეზიაში.

იმ დღეს ჩვენ ეზოში ვისხედით. ჰოდა, იამ ჩაგვიარა წინ, ჩვენმა მეზობელმა, უცებ რუხი წამოიმართა, ჯერ მე შემხედა გაკვირვებული თვალებით, მერე კი იას ზურგს მიაჩერდა და ჰოი, საოცრებავ! ია მონუსხულივით შედგა. შედგა და დაბნევით მოიხედა ჩვენსკენ. რუხი ცეცხლოვანი თვალებით უმზერდა. ამ დროს მთვარეც ამოცურდა და თავისი ვერცხლისფერი სხივებით გაანათა არე-მიდამო. იამ კი უნებლიედ მკერდზე დაისვა ხელი, კიდევ ერთხელ გაიღიმა დაბნეულად და... წავიდა.

იმ დღეს არც მე და არც რუხს არ გვეძინა. ორივე ვშფოთავდით ძილში. დილით კი რუხმა მკლავზე მიკბინა...

ესეც პოეზია იყო... ამიტომ არ დამიტუქსავს იგი... არც პირი ამიკრავს.

საერთოდ, როცა რუხი ჩემთან იმყოფება. ვგრძნობ, რომ ჩემი აზროვნება უფრო აბსტრაქტული ხდება... მაშინ ჩემი სული მღვრიეა და თან... წმინდაც!

(იქნებ მართალი იყო ერთი აწ განსვენებული კრიტიკოსი, როცა ქართულ სულისკვეთებას უკიდურესი მატერიალიზმისა უკიდურეს იდეალიზმთან შერწყმით ხსნიდა?) მაშ როგორ უნდა იყოს სული მღვრიეც და წმინდაც? არადა, მართლა ასე იყო ხოლმე.

ია კი სპილოსძვლისფერი გახლ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

1853

დათ... მუქი სპილოსძვლისფერი... ცისფერი რომ დაჯკრავდა ოდნავ. თვალები... თვალები მშვიდი ჰქონდა, გაყინული ცეცხლივით

მეორე ღამეს, როცა ჩამეძინა, ლოყაზე მხურვალე ბაგის შეხება ვიგრძენი.

გავიზმორე და რუხს დაწოლა ვუბრძანე.

არ დამემორჩილა.

მაშინ ავდექი, ჩავიცვი და ეზოში ჩავედით.

გათენებამდე ვიჯურჩულებდით მე და რუხი.

„გაგიშვა“ — ვეჩურჩულებოდი მე... „გინდა ტყეში“ „მოგბეზრდა ქალაქში“, „თავისუფლება გინდა“, „სიყვარული გინდა?“, „რა გინდა, რა?“.

იგი ჩუმად იყო.

„შენ იტანჯები?“ — ვკითხე ბოლოს.

მას არაფერი უთქვამს.

მე კი იმ ღამეს ასეთი სტრიქონები დავწერე:

„საკუთარ სულში გამოკეტილი მგელი.

გიცდის, ძვირფასო, როდის გაუღებ კარებს!“

თუმცა ია ამას რას გაიგებდა... ია პროზა იყო, ნამდვილი პროზა, მაგრამ რამ მონუსხა იმ დღეს? მგლის მაგიურმა პოეზიამ? თუ რამ? არ ვიცი! ერთი კი ცხადია... იმ დღის შემდეგ გაცოფდა რუხი. ასე ცოფდებიან ხოლმე პოეტები და შეყვარებულნი... — ეს მარადიული რომანტიკოსები....

მისი შეშლა ნელა დაიწყო

მე და ია ეზოში ვიდექით.

ია მაღალი იყო... ჯიშიანი ფეხები ჰქონდა და მკვრივი მკერდი. როცა გიმზერდა, წარბებს ოდნავ ასწევდა ხოლმე. ახლაც ასეთ პოზაში იყო გარინდებული.

— ვერ გავიგე! — უკვე მეათედ მეუბნებოდა.

მე ჩემი ლექსის ერთ სტრიქონს ვუმეორებდი გახელებით: „სანთლებია ჩემი თითები!!!“ ის კი ნაწყენი მიყურებდა.

ამ დროს რუხი გამეხახუნა მუხლებზე.

დავხედე.

სისხლივით წითელი ენა ოდნავ მოუჩანდა ლამაზი დრუნჩიდან.

— ამის გაგებას სწავლა უნდა, — თქვა იამ.

— გასწავლი! — უმალ დავეთანხმე.

— ჰოო? — ცალუბად გაიღიმა.

რუხსაც გაეღიმა.

— ამაღამ გასწავლი!

იამ ისევ აზიდა წარბები.

— თავს გავივიდა, — თქვა ბოლოს — ისე კი... გოეთე მესმის და... შენი ლექსები რა გახდა ასეთი?

— გოეთე, — ვთქვი ჩაფიქრებით,

— რუხი, შენ მოგწონს გოეთე?

— შენ მალე ააფრენ! — თქვა იამ.

იგი მიბრუნდა და ჯიშიანი ტანის რხევით წავიდა სახლისკენ.

— სანთლებია ჩემი თითები!!! — ვთქვი მე.

რუხი ნაღვლიანად მისჩერებოდა იას ზურგს.

— წავიდეთ! — ჩახლეჩილი ხმით ვთქვი.

უხალისოდ გამომყვა რუხი.

— ჰო, რუხო, — ვამბობდი მე. — ია ცხოველია... ჯიშიანი, ლამაზი ცხოველი, მართალია, არ არის ჩვენი სიყვარულის ღირსი, მაგრამ... მაინც შევიყვარეთ! ასეთია თვით ცხოვრება, რუხო... იას არ ესმის და არ მოსწონს ჩვენი პოეზია, ჩვენ კი მაინც მიველტვით მას.

უცებ რუხი შედგა... თვალები გაუშტერდა.

წინ აყვავებული იასამნის ბუჩქი იდგა. უცნაური სურნელება იღვრებოდა ირგვლივ.

ბუჩქთან მივედი, ერთი ტოტი მოვტეხე და კიდევ ერთხელ შევახსენე ჩემს მეგობარს!... —

— წავიდეთ!

ვერა პაპაშვილი
მოთხრობები

სახ. სსრ კ. მარქსის
სახ. სახ. რესპ-ბ.

შინ მისვლისას რუხმა პირი არაფერს არ დააკარა. უკვე მესამე დღე იყო, რაც არაფერს ჭამდა. მაგრამ ახლა მისი თავი არ მჭონდა. თვალწინ ია მედგა... რაღაც დაუძლეველ სურვილს ვყავდი შეპყრობილი. ან დღესვე ჩემი უნდა გამხდარიყო ეს ქალი, ან რაღაცას ავუტეხავდი თავს. ყურმილი ავიღე და ისს ნომერი ავკრიფე. არ ვიცი, რას ვლაპარაკობდი, მაგრამ ცხადი ის არის, რომ ნახევარი საათის შემდეგ კარზე ჩუმი კაკუნი გაისმა. რუხმა ოდნავ შეყმუვლა. კარი გავაღე, ჩემს წინ ია იდგა. ამღვრეული თვალებით მიმზერდა. „შემოდი!" — ყრუდ ვთქვი, მაჯაში ხელი ჩავავლე და თითქმის ძალით შემოვიყვანე შინ.

ჰო... მოხდა, ყველაფერი მოხდა ჩემო მკითხველო... მოხდა ქალაქის გაპაჰისას, შედარებით ყრუ ადგილას, მეშვიდე სართულზე. გახელება იყო ეს... გაადფრება და სიშმაგე, მაგრამ... პოეზია კი იყო. თურმე ვცდებოდი ის შეფასებისას. ჭეშმარიტი პოეზია სარეცელშიც შეიძლება იშვას... მერე კი მძლავრი ფრთებითა და კლანჭებით ჩამოგლიჯოს კლიტენი ზესთასოფლისა და მეშვიდე ცაზე აგიყვანოს. სიყვარულო! ჩვენ არ ძალგვიძს ჩაეწვდეთ შენს არსს და ამოვხსნათ ყოველივე, რასაც თავს გვახვევ ხოლმე, არადა, გვახვევ და გვაიძულებ, ვირწმუნოთ იგი, ვითარცა დოგმა, რომელიც, ვიცით რომ მცდარია, მაგრამ სამაგიეროდ ლამაზია და სწორედ ამ სილამაზით მთვრალნი ვამტკიცებთ მის ურყეობას.

მაგრამ რა ვუყოთ რუხს? რუხს, რომლის ხმაც მაშინვე შეწყდა, როცა მე და ია საწოლ ოთახში ჩავიკეტეთ...

და როცა დამთავრდა მთელი ჩვენი სიგიჟე, როცა ბედნიერებით აღვსილნი გარეთ გამოვედით, როცა რუხმა ნახევრად შიშველი ია იხილა, იატაკიდან წელა წამოიმართა, ჩამქრალი თვალები ძველებური ცეცხლით აენთო, საზარლად შეპყმუვლა, ფანჯარას ეცა, გაამსხვრია და გადაეშვა მოუსაღეთში...

რას ფიქრობდა, ნეტა, ჩემი რუხი, ჩემი მეამბოხე პოეტი, როცა განწირული მიქროდა მიწისკენ, რათა შემსხვრეოდა ქვასა და ასფალტს? რას უგრძნობდა მგლური გუმანი? ან როგორი ტანჯვა იგრძნო მაშინ, როცა ვნებადამცხრალი ია იხილა? არ ვიცი! ერთი კი ცხადია: სიყვარულით წარმოშობილ ტანჯვას სიკვდილი თუ უწამლებს მხოლოდ. მაშ, განსაკუთრებულ მარადიულ განსასვენებელში ამიერიდან, ჩემო მეგობარო... შენ კი, მკითხველო, მოძღვარო და მოყვასო ჩემო... — შეუნდე რუხს ეს ცოდვილი განცდა და, თუ შეგიძლია, მიკურთხე ჩემი სიყვარულით შეშლილი მგელი!

ᲒᲘᲣᲜᲐᲠᲓᲘ, ᲪᲔᲪᲮᲚᲘᲡ ᲩᲔᲠᲐᲚᲛᲘ

არ ვიცი, დაჯერებთ თუ არა ამ ამბავს... თუმცა, რა არის აქ დაუჯერებელი... მაგრამ, მოდი, შენ თვითონ გადაწყვიტე, ჩემო მკითხველო, მართლა მოხდა თუ არა ეს.

მე რა მქვია? იესე... ჰო, იესე. ახლა თორმეტი წლის ვარ. ვწყევლი, ვწყევლი ჩემს სახელს, რადგან ბავშვობაში ჩემი სახელის ბოლო ხმოვანს —ე—ს, ო—თი ცვლიდნენ ბავშვები, როცა ჩემი გაბრაზება სურდათ... ნაადგომეულ ხომ ნუღარ მკითხავთ, როგორც კი ჩავიდოდი ეზოში, ყველანი მომცვივდებოდნენ, კვერცხები გვიკურთხეო.

ყველაზე მეტად №... მაბრაზებდა (სახელს არ ვიტყვი, მეტად პროზაული სახელია). ჰოდა, ამ N მა, (ჩემი ხნის ბიჭი იყო, მაგრამ, ჰეიჰ, ერთი გენახათ რა დაგვალული, ჭორფლიანი, მახინჯი და მუწუკიანი), ერთხელ, როცა ჯერ კიდევ ათი წლისა ვიყავი, თვალებანთებულმა გამიყვანა ეზოს კუთხეში და ჩურჩულით მითხრა — ნუ გრცხვენია, რომ ღმერთი ხარ, შეუნდე მოყვას-

სო, მე ერთხანს ვუყურე, მერე კი ერთი მაგარი პანღური ამოვკარი, იგი ტალახში ჩაეცა. ერთხანს ასე იყო... ბოლოს თავი ასწია და რაღაც უცნაურად გამიღიმა, ამ დროს მზია მოვარდა... და მოხდა საოცარი რამ: ერთ დროს ჩემზე შეუკვარებულმა გოგონამ (რამეთუ ამ ასაკშიც უყვარით ერთმანეთი), მომუეა თავის თლილი გრძელი თითებით ტალახი და სახეში მესროლა.

— რატომ მესვრი? — ვკითხე ბრაზით და რისხვით გაოგნებულმა.

— აბა, რატომ სცემ — დაიწივლა მან.

— იუდას სცემს, გოგო, იუდას, — ჩამესმა თოდა-ბიძიას ხმა (თოდა ჩვენი მეზობელია, ეშმაკურთვალება, გრძელცხვირა კაცი).

— იუდას მოხდა, იუდას! — იხუვლეს ბავშვებმა, წრე შეკრეს ჩვენს გარშემო და ფერხული გაანაღეს.

„იუდა“ კი იყო ტალახში ჩაცემული, დასვრილი და ობობასავით ჩამძვრალი საკუთარ სხეულში.

ამის შემდეგ №— ს იუდა შეარქვეს

გავიდა ორი წელი.

იუდა (მოდი, ამირიდან ასე ვუწოდოთ მას) საოცრად გარდაიქმნა. გაიზარდა, წითელი თმა ოქროსფერში გადაუვიდა, სახე დაეწმინდა, გალამაზდა, ამაღლდა.... მე კი... მე... თუმცა ნურაფერს ვიტყვით, მაგრამ სახელი — იესო შემრჩა. ის ზიზღი და მძულვარება კი, რომელიც ჩემდამი იყო მომართული, გადაიზარდა შემზარავი ძალის სიძულვილში! რომლის ქვეშაც ისრისება ყველა, ვისაც თავს ატეხს მას განგება.

ღმერთო ჩემო, რა ლამაზი გახდა ეს ოდესღაც მახინჯი იუდა... მის სიტყვას მასწავლებლებიც აფასებდნენ... იუდამ ეს თქვა... იუდამ ის გააკეთა...

როცა თორმეტი წელი შემისრულდა, ჩემს დაბადების დღეზე მთელი ეზო დავპატიჟე; დავპატიჟე იუდაც. აბა რა მექნა, მან ერთი საიდუმლო იცოდა, კერძოდ ის, რომ მე ახლაც მიყვარდა მზია.

... და როცა სუფრას ვუსხედით, უცებ გამახსენდა ბიბლიური ტრაპეზი იესო მაცხოვრისა და ვთქვი:

— ერთი თქვენთაგანი გამცემს მე!

სიტყვის დამთავრება არ დამცალდა, რომ იუდა წამოვარდა და იყვირა:

— იესოს მზია უყვარს, მზია!

თითქოს მეხი გავარდაო...

მზია კი იჯდა თვალდახრილი.

მე შევხედე მას და ვთქვი:

— იუდა მართალია!

და უცებ — მზის სხივთა ჩქერალი ჩამოეშვა ციდან, თავის წიაღში ამომავალო, განმბანა და მოკრძალებით მანიშნა ცისკენ.

ეს იყო და ეს.

როცა გამოვფხიზლდი, ექიმი მადგა თავზე. იგი ნაღვლიანად იღიმებოდა.

— რა მოხდა? — ძლივს ამოვთქვი მე.

— არაფერი, შვილო, — თქვა ექიმმა, — ცუდად გახდი, ახლა კარგად ხარ.

ორი კვირა არ მივლია სკოლაში, ბოლოს, როცა ისევ დავუბრუნდი ტოლსწორთა, შემზარავი ამბავი გავიგე: იუდა ფეხბურთს თამაშობდა სკოლის ეზოში, ბურთი ქუჩაში გავარდნილა... იუდა გაჰკიდებია და მანქანას შევარდნია ბორბლებქვეშ.

მზიამ ჩურჩულით მითხრა მის საფლავზე მდუმარედ მდგომს: — ხომ უნდა დაემტკიცებინა, რომ მართალი იყო ყველაფერიო.

მე ვერ გავიგე, რა უნდოდა ამით მზიას ეთქვა. ისევ იმ მზის ჩქერალზე ვფიქრობდი, მაშინ რომ მანიშნა, ცისკენ გავყოლოდი. ვფიქრობდი და ვგრძნობდი, რომ ზურგზე რაღაც მაწვებოდა. წინ აღმართი იყო. აღმართზე თავდებოდა სასაფლაო. იქ, სადაც დიდი, შავი ჯვარი იდგა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ერთხელ მოგახსენეთ (არ ვიცი როდის), რომ მიხაკები სასწაულებრივი ყვავილებია. ეს რომ ასეა, შემიძლია მუდამდღე ვიმეორო... მაგრამ შენ ისეთი ურწმუნო თომა ხარ, ჩემო მკითხველო, რომ თუ ფაქტი არ მოგიყვანე, ბოლომდე მაინც არ მენდობი. ჰოდა, ახლა მოგიყვები, როგორ იცეკვა ერთხელ შვიდმა მიხაკმა.

საღამო იყო. ნელი იყო ჩემთან. აი, ის პატარა, კოხტა გოგონა, მინიატურული გოშაის ლეკვს რომ ჰგავს. იმან მომიტანა სწორედ ის ყვავილები, თვითონ იჯდა ტახტზე და მოუჩანდა თავისი პატარა, მაგრამ ლამაზი და ჯიშიანი ფეხები.

მეძინებოდა, ვერც ვბედავდი მეთქვა, წადი მეთქი, რადგან ვიცოდი, რომ მეორე დღეს ისევ მომინდებოდა მისი ნახვა. არადა, რა უცნაურია, არა, ეს გრძნობა? შენთვისაც ნაცნობია იგი, ჩემო მკითხველო? ზიხარ მშვენიერი მანდილოსნის წინ და გულში ლოცულობ: „რა მოხდება, დროზე წაეთრეს შინ!“ ნელი კი იჯდა არხეინად და ამთქნარებდა. ისეთი ლამაზი იყო; კინაღამ ვუთხარი — ტუგრი, ტუგრი შინ წადი-მეთქი. მაგრამ ამის თქმა არ შეიძლებოდა.

ამიტომ მზერა ლარნაკისკენ მივმართე, სადაც ყვავილები ჩავდგი, სულ სხვადასხვა ფერის ყვავილები იყო. ერთი — მთლად კოკორი, მწვანე, მეორე — ვარდისფერი, მესამე — წითელი, მეოთხე — თეთრი, მეხუთე — მტრედისფერი, მეექვსე — შავწინწკლებიანი და მეშვიდე — ცისფერი, გადატეხილი...

უცებ, შავწინწკლებიანი მიხაკი გადაიხარა წითლისკენ, შეეხო მის კენარ ტანს თავისი მთრთოლვარე ხელებით და ნაზად მიიხუტა. ასევე მიეკრო თეთრი მტრედისფერს, მთლად გაუშლელი კოკორი — ვარდისფერს... მხოლოდ ცისფერი დარჩა კენტად.

ჰოდა, აცეკვდნენ ჩემი მიხაკები... ლარნაკიდან გადმოვიდნენ და ფერხული გაეჩაღეს. ნელი თვალდაჭყეტილი უმზერდა ამ შვენიერ ორგიას.

„მუსიკა, მუსიკა არის საჭირო!“ — იყვირა უცებ და პიანინოს მიუჯდა, ძველებური ვალსი დაიგუგუნა ხელად.

წამოვხტი, ხელი მოვხვიე სკამს და მეც ვალსის ცეკვა დავიწყე. „ცისფერი ხარ, ცისფერი!“ — კისკისებდა ნელი, ალბათ, კენტად დარჩენილ ცისფერ მიხაკს თუ გულისხმობდა. მე უცებად მთლად გამოვფხიზლდი... ჩავები ამ უცნაურ ფერხულში და გათენებამდე ვცეკვავდი.

როცა ცა მტრედისფრად შეიფეთქა, ნელიმ დაკვრა შეწყვიტა.

მიხაკები ისევ ლარნაკში ჩადგნენ და გაირინდნენ... მე კი საშინლად აღგზნებული გავხლდით და ისევ მიყვარდა ნელი... მაგრამ არ მინდოდა თავს გამოვტყდომოდი, რომ სიფაქიზე ეროსს აღვიძებს სხეულში...

ნელი კი უმწეო ბავშვივით იდგა ოთახის შუაში და კვლავ ფინიასავით შემომყურებდა.

უცებ საშინლად გავიზიანდი. ხელი დავავლე ცისფერ, გადატეხილ მიხაკს ფეხქვეშ გავიგდე და გავთელე!

ნელიმ დაბნეულად შემომხედა.

„რა იყო?“ — ეკითხე თვალებით.

„არაფერი!“ — მიპასუხა მან.

„იცი რა მოხდა გუშინ?“

„ჰო! ყვავილებმა იცეკვეს!“

„მერე? განა ეს ცოტაა შენთვის? რას მომჩერებიხარ?“

„წავიდეთ, ხაში ვჭამოთ!“ თქვა ნელიმ.

(„რა შეუსაბამო რამ თქვა არა ნელიმ, ჩემო მკითხველო?“)

მაგრამ ხაშზე უარს მეც არ ვიტყოდი. ამიტომ წავედით კიდეც. როცა მოვბრუნდით; მიხაკები ისევ ლარნაკში დაგვიხვდა.

„დედაო ღვთისავ, ჩვენი მუცელი მოაოჭროვე პურით და ხაშით“, —

ვთქვი ბელა ახმადულინას ლექსის სტრიქონი.

მიხაკები კი ოქროსფრად მაინც არ გადაიქცნენ.

ექვსი მიხაკიღა დარჩენილიყო... მეშვიდე, გასრესილი, ძირს ეგდო და სულს ღაფავდა.

ნელი ისევ პიანინოს მიუჯდა.

მე კი ვიღებდი სათითაოდ ყველა მიხაკს, საალერსო სიტყვებს ვეუბნებოდი და მერე ფეხით ვთელავდი.

ნელი ყვიროდა, მაგრამ მაინც განაგრძნობდა დაკვრას.

მან არ იცოდა, რომ მე მინდოდა მეტნახა, გათელილი მიხაკები როგორ აღდგებოდნენ, მწვანე ხორცს კვლავ შეიახამდნენ, დაღვრილ სიტკბოებას აღიდგენდნენ, ფრთებს შეისწორებდნენ, მაგიდაზე შეფრინდებოდნენ, ლარნაკს მიეხლებოდნენ, გაიწკრიალებდნენ და ისევ გაიჩაღებდნენ ფერხულს!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გამჭვირვალე მზე

ვისაც ერთხელ მაინც უცდია წერა, მიხვდებოდა, რა რთულია ეს საქმე. ბევრჯერ უთქვამთ და რა საჭიროა გავიმეორო, რომ ამას განსაკუთრებული ნიჭი სჭირდება... ნიჭი — ხელოვანისა და პოეტისა, თუმცა არიან ადამიანები, რომელთაც ერთი სტრიქონიც არა აქვთ დაწერილი, მაგრამ პოეტები კი არიან. ეს ძველი ჭეშმარიტებაა და მეც, ამის განმეორებით, თითქოს ახლა ვიგონებდე ბობრბალს, მაგრამ ეს იმის გამო ხდება, რომ ერთ-ერთ ასეთ ადამიანზე მინდა მოგიყვეთ.

მე იგი ჩემი ამხანაგის დაბადების დღეზე გავიცანი. მაღალი, გამხდარი, სათვალებიანი გოგონა იყო. არ ვიცი, რაზე ვსაუბრობდით თავიდან, ბაგრამ თანდათან შევატყვე, რომ უჩვეულო არსება უნდა ყოფილიყო. სიტყვა „უჩვეულო“ ცოტა სანტიმენტალურად ჟღერს, მაგრამ შენ რომ ნინო გაგაცნო, ჩემო მკითხველო, ამას აღარ იტყოდი.

როცა სუფრა აიშალა, მე მას შინ გაცილება შევთავაზე, რაზეც ის ნაღვლიანი, ოდნავ დამცინავი ღიმილით დამთანხმდა.

მშვენიერი საღამო იყო.

წვიმწკლვადა...

ნელა მოვუყვებოდით აღმართს.

— წერა არასოდეს გიცდიათ? — ვკითხე მე.

— კი; ბავშვობაში, — ღიმილით თქვა ნინომ, — მაგრამ მერე, მოხდა ისეთი რამ, რამაც მაიძულა ხელი ამეღო წერაზე:

— კერძოდ, რა?

მას ხმა არ ამოუღია.

სავალდებულოდ არ ჩავთვალე ჩავძიებოდი.

— აი, მაგალითად თქვენ! — თქვა მან.

— ჰო, რა მე, ნინო?

— როგორც თვითონ ამბობთ, წერთ და იბეჭდებით კიდეც... განა ეს კარგია?

— არ ვიცი! — ოდნავ დავიბენი, — მაინც რა არის ამაში ცუდი?

— რა ვიცი — თქვა, — სულის გაშიშვლება, — იგი შედგა და ჯიქურ შემომხედა, — ნუთუ ამაზე არ გიფიქრიათ?

— ჰმ, არა, არ ვიცი, — ავლუღლუდდი მე, — თქვენ ისეთ კითხვებს სვამთ, რომ საოცარიც კია...

საოცარი კი არა, მართალია... იგონებთ ათასგვარ არ არსებულ ამბავს, სიტუაციებს... და ბოლოს, რითი თავდება ყველაფერი? რომ ვიღაცამ შეიძლება არც წაიკითხოს თქვენი მოთხრობა თუ ნოველა.

— არ ვიცი, — ვთქვი მე, — თუმცა მაინც ვერ დაგეთანხმებით. ბოლოს და ბოლოს, ჩვენზე ხომ არც არის დამოკიდებული, დავწერთ თუ არა!

— აბა ვიზე?

თითი მაღლა ავწიე.

ერთხანს მიყურა.

მერე გაიცინა.

— კარგით ერთი! — თქვა და ხელი ჩაიქნია.

თავს შეურაცხყოფილად ვთვლიდი.

ეტყობა, იგრძნო ეს და შეჩერდა.

— ცუდს ნურაფერს იფიქრებთ, უბრალოდ, ჩემი აზრი გამოვთქვი ამ საკითხზე.

— ნუღარ ვილაპარაკებთ ამაზე, — ვთქვი მე, — მე ახლა ის უფრო მაინტერესებს, რას აკეთებთ ხვალ.

— ხვალ... ჰო, ხვალ, — ჩაფიქრებით თქვა მან. — მე მგონი თავისუფალი ვარ.

— მაშინ... თავხედობად ხომ არ ჩამითვლიდით, ყავაზე რომ დაგპატიჟოთ.

— არა, არ ჩაგითვლიდით, — და გაიღიმა, — აი, ჩემს სახლამდეც მოვედით! იგი შედგა და ხელი გამომიწოდა.

შეხვედრის დრო და ადგილი დავუთქვი და გამოვეთხოვე.

●

მეორე დღეს ნინო დროზე მოვიდა.

ოცი წუთის შემდეგ ჩვენ უკვე მაგიდას მივუსხედით.

ნინოს შავი, ყელამდე შეკრული ვრძელი კაბა ეცვა.

ერთხანს ჩუმად ვისხედით.

— რაზე ფიქრობთ? — მკითხა უცებ.

— არც კი ვიცი... ალბათ, უფრო თქვენზე.

— მერე, რას ფიქრობთ ჩემზე?

— წარმოიდგინეთ, იმდენად ნაკლებად გიცნობთ, რომ არც კი ვიცი, რა ვიფიქრო.

— ჰოო... — თქვა მან.

— მე გუშინდელი საუბარი მახსენდება, — ვთქვი მე.

— ჰო... გუშინ... რა მოხდა გუშინ?

— გუშინ თქვენ მწერლობის, და, საერთოდ, ხელოვნების წინააღმდეგ ილაშქრებდით.

— ნუთუ მართლა? — გაუკვირდა,

— მერე გაიღიმა და თქვა: — თუმცა, ჰო, მახსოვს მერე, მოხდა რამე?

— რაღაც დათრგუნვილად ვგრძნობ თავს.

— არ უნდა შეგეშინდეთ, — მითხრა, მან. — თქვენი პოზიცია არ უნდა დათმოთ.

— არა, პოზიცია არაფერ შუაშია. პოზიციამდე არც კი მივსულვართ.

— საბრალო, — ოდნავი დაცინვით გაიღიმა. — რაღა გეშველებათ ახლა?!

მე ხელი ხელზე დავადე.

გაკვირვებით შემომხედა. ხელი აიღო.

უცებ უჩვეულო კითხვა მომცა:

— მოგწონვართ?

— ძალიან! — მივუგე.

გაიღიმა, ყავა მოსვა და თქვა:

— მეც მომწონხარო, მაგრამ...

— რა მაგრამ, ნინო?

— არაფერი, — ეტყობა გადაიფიქრა, — წავიდეთ აქედან.

გარეთ გამოვედით.

ქუჩაში ძველებური კონკა იდგა.

— ჩავსხდეთ? — ვკითხე.

მხრები აიჩეჩა.

კონკაში ჩავსხედით.

სიგარეტი გავაბოლე.

ნინოს გაღიზიანება შევნიშნე.

— რა მოხდა, ნინო?

— არაფერი... სჯობია წავიდეთ.

სანაპიროს გავყევით.

ნინო ვიღაც გამვლელს დააკვირდა.

მაღალი, ლამაზი ჭაბუკი იყო.

მანაც შენიშნა ნინო.

ორივენი შედგნენ.

მერე ნინომ თავი დაღუნა, ხელმკლავი გამიკეთა და სწრაფად გაიგრძელა გზა ჩემთან ერთად.

როცა საკმაო მანძილი გავიარე, მე მას შევხედე.

ერთიანად გადაფითრებულიყო.

თვალები უცნაურად უბრწყინავდა.

— რა მოხდა? — ვკითხე შეშფოთებით.

— არაფერი, — თქვა და შედგა. — ა-რა-ფე-რი, — გაიმეორა დამარცვლით.

— ცუდად ხომ არა ხარ?

— არა, — თქვა და რაღაც ბოროტად გადმომხედა, — მე უნდა დაგტოვოთ.

— მიგაცილებთ, ნინო!

— არა, არა! — სწრაფად მითხრა მან, მერე დაფიქრდა, საფულე მოჩხრიკა, ქაღალდი ამოიღო და მომაწოდა — აქ ჩემი ტელეფონის ნომერი წერია: დამირეკეთ!

ამ სიტყვებზე მიტრიალდა და უკან წავიდა.

●

მეორე დღეს, როცა ნინოს ველაპარაკე, უკვე დამშვიდებული ხმა ჰქონდა.

ისევ იმ ადგილას დავთქვით შეხვედრა.

იგი ღიმილით შემხვდა.

— ნინო, რა მოხდა გუშინ? — ვკითხე, როცა საკმაო მანძილი გავიარეთ.

— ძველი ამბავია, — მომიგო მან. — ოდესმე მოგიყვებით... თუმცა... — იგი შედგა. — რატომ ოდესმე?

არაფერი მითქვამს.

— ალბათ, თქვენც შეამჩნიეთ ის ყმაწვილი კაცი?

თავი დავუკარი.

— ჩვენ ერთ დროს ვმეგობრობდით... უფრო სწორად, ბავშვობიდან ვმეგობრობდით... უცნაური ხასიათის კაცია. — ნინოს ხმა აუკანკალდა, — ეს მან შთამაგონა, რომ ლექსების წერა სისულელეა და რაც ნაკლებ შრომობს ადამიანი შემოქმედებითად, მით უფრო იმუტტება ღვთაებრივი ნაპერწკლით... დიახ, ეს შეიძლება ანეცაა, მაგრამ... — იგი შედგა — ის მაინც საშინელი პიროვნებაა! ჩვენ აღარაფერი გვაკავშირებს!

— მაინც, რაში გამოიხატება ეს? — ვკითხე მე.

— რა? — დაბნევით შემომხედა ნინომ.

— მისი უარყოფითობა?

— ჰმ... ის... ის... — თქვა და ენა დაება.

ორივე შევდექით.

— ნუღარ ვილაპარაკებთ ამაზე, — ნაძალადევად გაიღიმა — სჯობია, ყველანი ხანში წავიდეთ.

და ჩვენ იმ დღეს მართლაც არ გვისაუბრია ამ თემაზე.

●

ამის შემდეგ ხშირად ვხვდებოდით ერთმანეთს. რა უნდა გითხრათ ნინოზე? მართლაც უჩვეულო გოგონა გამოდგა, როგორც ზემოთ მოგახსენებდით. პოეზიის მონაზონი ვუწოდე მე მას და, ალბათ, ამაზე შესაფერის სახელს ვერავინ მონახავდა. დიახ, იგი მთლად დატკივრთული იყო პოეზიით, მაგრამ ეს ის პოეზიაა, რომელიც არასოდეს გამოვა გარეთ, ვერ იხილავს დღის სინათლეს და თვითონაც სინათლედ ქცეული, ვერასოდეს გაანათებს მზისქვეშეთში. მაგრამ იგი არსებობს და მის არსებობას ცხადყოფს დიდი, სხივიანი თვალები, დაბინდული მზერა, მშვენიერი სახე და ნატიფი ბაგეები. ძალიან მიკვირს, საიდან უნდა გასჩენოდა ეს გრძნობა თითქმის სკოლის ასაკში, ან როგორ უნდა ეტვირთა პოეზიის მონაზვნობის მთელი სიმძიმე? ამაზე ახლაც ვერ გიპასუხებთ. ერთი კი ცხადია: ნინო მართლაც უცოდველი გახლდათ... ერთი წვეთიც კი არ დაღვრილა მისი პოეზიის თასიდან იმ დღის შემდეგ, რაც თვითვე ჩაიცვა პოეზიის მონაზვნის სამოსელი.

●

ჩემთან ვიყავით ასულნი.

ტახტზე ვიხხუდით.

მე მისი ხელი მეჭირა და ვეფერებოდი.

ნინო ფანჯარაში იყურებოდა.

— პირველად ვხედავ ქალს, სათვალე რომ ასე უხდებოდეს, — ვთქვი მე.

ნინოს გაეცინა, სათვალე მოიხსნა და შემომხედა.

— ასე არ სჯობია? — მკითხა.

მხრები ავიჩეჩე.

ერთხანს სიჩუმე ჩამოწვა.

— რაი არს მონაზენობაი შენი? — ვკითხე უეცრად.

მან თავისი შუქიანი თვალები შემომანათა და —

— საიდუმლოი შვიდი ბეჭდით დაბეჭდულიო, — მომიგო.

— მაინც, საოცარია! — ვთქვი მე.

— რა?

— წერა გინდოდეს და არ წერდე!

— ჰოო... — გაჭიანურებით თქვა. — მოდი, ნუ ვილაპარაკეთ ამაზე.

თავი დავუქნიე.

— რა საოცარი მზეა, — თქვა უცებ ნინომ, — გამჭვირვალე მზე.

ფანჯარაში გავიხედე.

გამჭვირვალე მზე, — ჩაფიქრებით ვთქვი.

უცებ ტირილი აუვარდა.

მე გული გადამიქანდა...

მაგრამ დიდხანს არ უტირია... მალე ისევ ამოძხედა თავისი შუქიანი თვალებით...

— წამიყვანე დღეს სადმე, — მთხოვა ჩემს მკლავებში მომწყვდეულმა.

— მაინც სად?

— თუნდაც თეატრში... მგონი დღეს კარგი სპექტაკლია...

— კეთილი, — დავეთანხმე მე.

●

საღამოს თეატრში წავედით.

კარგი სპექტაკლი იყო.

მსახიობებიც კარგად თამაშობდნენ.

პარტერში ვისხედით...

როცა წარმოდგენა დამთავრდა და მსახიობები „ბის“-ზე გამოიძახეს, ჩვენს წინ ის ჭაბუკი აისვეტა, სანაპიროზე რომ შეგვხვდა.

— ყველაზე ნიჭიერ მსახიობს, — თქვა მან და ნინოს აკანკალებულ ხელებში ყვავილები შეაჩეჩა.

ისინი ერთხანს ჯიქურ უყურებდნენ ერთმანეთს თვალებში... და უცებ... ნინომ მოიქნია ყვავილები და სახეში სთხლიშა ჭაბუკს.

ირგვლივ მყოფნი შეკრთნენ... ჭაბუკმა კი რაღაც მეფური სიზვიადით გაიღიმა.

ნინომ ხელები სახეზე აიფარა და დარბაზიდან გავარდა.

ფეხდაფეხ მივყევი...

●

გარეთ საშინლად წვიმდა...

ნინო სწრაფი ნაბიჯით მიდიოდა...

ერთიორჯერ შედგა, მომხედა, მერე ხელი ჩამჭიდა და ბოლომდე არ მომცილებია.

— რა საშინელია ასეთი ხვედრი, — ამბობდა ის გაყინული ხმით, — ღმერთო ჩემო! მან ახლაც მე დამადანაშაულა! მსახიობი მიწოდა! იცი კი თვითონ ვინ არის? — იგი შედგა და გიჟივით დამაკვირდა, — ის სატანაა, სატანა, რომელიც მე ღვთის მოციქული მეგონა.

ნინო ერთხანს დადუმდა, მერე ისევ ალაპარაკდა.

— ბავშვობიდანვე ასეთი იყო... მაინც, რატომ ამირჩია თავის საექსპერიმენტო ობიექტად? ეს ჭკუიდან მშლის. იცი თუ არა, რომ ერთხელ ხელიც მთხოვა?!

მე დაბნეულად გავიქნიე თავი.

— ჰო, არ იცი... ისიც არ გეცოდინება, რომ მე დავთანხმდი... მაგრამ საოცარი ის არის, რომ ხელის თხოვნის მეორე დღესვე გაქრა ქალაქიდან! შემდეგ ისევ გამოჩნდა... ერთი წლის შემდეგ... გამოჩნდა და უკვე თვითონ დასცინოდა თავის იდეას, რომელიც ბავშვობიდან თავს მომახვია... სტაყვა — „პოეზიის მონაზონი“ შენგან როდი გავიგონე პირველად... ეს მან შემარქვა, როცა ჯერ კიდევ თხუთმეტი წლის ვიყავი, როცა ლექსების წერაზე ხელი ამაღებინა... მერე იმის პირობაც გამომთხოვა, რომ არავის გავყვებოდი ცოლად... მაგრამ, აი, შენთან მნახა... რა დავუშავე? ღმერთო, რა დავუშავე?

ვუყურებდი ნინოს სახეს და მიკვირდა... მთლიანად შეცვლილიყო

იგი... თითქოს უნატიფეს, უცისფრეს დიდ ყვავილად ქცეულიყო, აქეთ-იქით რომ ირწეოდა და ამ სამყაროს მარწუხებიდან დასხლტომას ლამობდა. ერთი ორჯერ ისიც მომეჩვენა, რომ ყვავილის ღეროს ვუჭერდი ხელს წერწეტა ტანზე...

ნინო შეჩერდა, უცნაურმა გარინდებამ შეიპყრო მრისხანების შემდეგ.

უ, რა მოხდა? — კკითხე მე.

— ის... ის საოცრად ამაყია, — თქვა შიშით, ის მე არასოდეს მაპატიებს.

— ჩემზე არ ფიქრობ, ნინო? — კკითხე და ხელი დავუჭირე.

— მე უნდა წავიდე მასთან, — თქვა და ხელი გამომტაცა. — უნდა წავიდე.

— შენ ამას არ იზამ, ნინო!

— ვიზამ, — თქვა ჩურჩულით, — მერე იყვირა: — ვიზამ! წავალ, მუხლებში ჩავუვარდები, სულ თითო-თითოდ აკკრიფავ იმ ყვავილებს! — იგი ძალიან ბრუნდა და გაიქცა.

უცებ მანქანის ბორბლების ღრჭიალი და კივილი მომესმა.

გიჟივით გავვარდი.

მძღოლი მანქანიდან გადმოსულიყო და გაოცებული შლიდა ხელებს.

— რა მოხდა? — კკითხე მე.

— არ ვიცი, — დაბნევით თქვა მან, — აშკარად დავინახე, ვიღაც ქალი ჩამივარდა ბორბლებქვეშ... დავამუხრუჭე; გადმოვედი!.. ბორბლებქვეშ კი გასრესილი ყვავილები ყრია!

ტირილი ამივარდა.

მძღოლი ერთხანს გაოცებული მიმზერდა, მერე მანქანაში ჩაჯდა და დაიძრა.

მე კი ვკრეფდი გაყვითლებულ, გაცრეცილ, მანქანის ბორბლებით გადასრესილ ყვავილებს და ვიცოდი, რომ ამიერიდან ვეღარასოდეს ვნახავდი ნინოს!

რჟავარდიანი ირემი

მოხუცმა მონადირემ მითხრა საიდუმლოდ: ერთხელ, ნადირობისას, რჟავარდიანი ირემი ვნახეო. ბავშვობაში მითხრა ეს... ჰოდა, მეც სიყმაწვილიდან დავეძებდი იმ ირემს.

რჟავარდიანი ირემი მშვენიერება იყო თავად და, ალბათ, ეს თუ მიმღვრევდა სისხლს:

არ დავმალავ და, უკვე უნახავად მიყვარდა იგი...

ისიც ვიცოდი, ჩემს ტრფობას რომ იუკადრისებდა და ეს უფრო მაცოფებდა.

ხშირად მომჩვენებია სიზმრად — მაღალი, ამაყი, რჟანზე შემოწნული პაწაწინა, წითელი ვარდებით.

ჰო, სასწაული იყო იგი, — ცით გადმოვლენილი, ნისლოვან ტყეებში ოქროსფერ ზმანებად მოარული, ნაზი და სევდიანი.

ერთხელ, მის ძებნაში ტყეში გზა ამებნა.

ბინდდებოდა

ხეზე ავძვერი და ტოტებ შორის მოვიკალთე.

იმედი მქონდა, დილით გზას რაღორმე გავიგებდი.

უეცრად სიმღერის ხმა შემომესმა.

დაბლა ჩავიხედე.

პატარა, ლამაზი გოგონა დავინახე, კალათით ხელში...

— ჩამოდი! — თქვა უბრალოდ და მის თვალებში უცნაური სხივი გაკრთა.

ძირს ჩავედი.

იდგა და მიღიმოდა.

— ვინა ხარ? — კკითხე.

— მე ამ ტყის სული გაბლაკარ, — მომიგო მან. — ვიცი, რომ გშია და გწყურია, ჰოდა, აი! — მან ამ სიტყვებზე კალათიდან საუზმე და დოქით წყალი ამოიღო.

გაოცებული უხმოდ შევექეცი საჭმელს.

— მაშ, რქავარდიან ირემს ეძებ? — მკითხა უცებ.

თავი დავუქნიე.

— ძალიან გსურს მისი ნახვა?

— ჰო! — ვთქვი და ვიგრძენი, სახეზე როგორ მომაწვა სისხლი.

— მომეცი შენი თოფი!

შევყოყმანდი. ბოლოს მაინც მივაწოდე.

— ახლა დანა!

ისიც მივეცი...

იარაღი თხრილში ჩაყარა.

— ახლა კი, ელოდე! — გაიღიმა მან და... გაქრა.

დიდხანს ლოდინი არ დამჭირვებია.

მწვანე ტევრი გადაიპო და ჩემს წინ რქავარდიანი ირემი აისვეტა!

როგორ გადმოვცე მისი მშვენიერება!

ენახავარდნილი დიდხანს ვუმზერდი.

მალე ის ჰაერში გამკრთალდა და გოგონას წკრიალა ხმა შემომესმა.

გამოვფხიზლდი.

ტყის სული თავზე მადგა და იარაღს მაწვდიდა.

— მეც უნდა წავიდე. — თქვა მან.

ცრემლები წამსკდა... ვემუდარებოდი კიდევ ერთხელ ენახვებინა ჩემთვის რქავარდიანი ირემი... ვიმუქრებოდი, ვიწყევლებოდი, ერთი ორჯერ თოფსაც კი წამოვავლე ხელი, მაგრამ არაფერმა გაჭრა.

— თუ ბედი გაქვს, კიდევ ნახავ! — თქვა მშვენიერმა არსებამ და გაუჩინარდა.

თანდათან რისხვა დამიცხრა და სინანულმა შემიპყრო.

ამ ყოფაში ჩამეძინა კიდეც...

გათენებისას გამეღვიძა.

ძალიან სუსტად ვგრძნობდი თავს.

წამოვდექი და ბილიკის საძებნელად წავლასლასდი.

უცებ... რქავარდიან ირემს მოვკარი თვალი!

არ ვიცი, რა დამემართა... იაღრეკ უაზრო გააფთრებამ შემიპყრო... თოფი ავწიე, დავუმიზნე და... ვესროლე!

ირემი არც განძრეულა...

მომეჩვენა, თითქოს გაეღიმა კიდეც...

მერე, ნელი ნაბიჯით გამოემართა ჩემკენ.

მთლად აკანკალებულს, სიმწრის ოფლმა დამასხა.

იგი სულ ახლოს მოვიდა ჩემთან, თავი დახარა და ჩემს წინ სისხლის წვეთივით დაეცა წითელი ვარდის კოკორი.

დავიხარე და ავიღე.

— შენი ტყვია ამცდა, — ღიმილით თქვა რქავარდიანმა ირემმა.

მე ხელის ჩამოსმა დავუპირე პირზე, მაგრამ იუკადრისა, განზე გადგა და დამცინავად გადმომხედა.

— ნუ შეხვალ ჩემგან! — შეევედრე და თავი ჩაქენილი.

— ეს შეუძლებელია! — თქვა მან, — სამაგიეროდ, როცა ჩემი ნახვა მოგინდება, დახედე მაგ ყვავილს და, რაც უნდა შორს ვიყო, მაინც დამინახავ!

ამ სიტყვებზე ის გაქრა.

ეს იყო და ეს...

იმ დღის შემდეგ სანადიროდ აღარ წავსულვარ.

ცხოვრება ისევ თავისი გზით მიდიოდა.

მე, როგორც ყოველთვის, განზე ვრჩებოდი.

მაგრამ ახლა ჩემთან იყო რქავარდიანი ირმის სახება; რომელიც მაძლებინებდა ამ ცრუ წუთისოფელში

ჰო, ამიერიდან რქავარდიან ირემს ეკუთვნოდა ჩემი სული...

ჩემი სულიც და მეც!

ხოლო რქავარდიანი ირემი კი... რქავარდიანი ირემი მხოლოდ ღმერთს ეკუთვნოდა, ალბათ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თუ საწუთრომან დამამხოს...

„თუ საწუთრომან დამამხოს, ყოვლისა დამამხობელმან...“ — გალობდა გოგონა. ნაღვლიანად ჟღერდა ეს ხმა, მტრედივით აფრთხიალებული და მოწყრიალე. მე ტახტზე ვიჯექი და თვალებმოჭუტული შევცქეროდი სევდიან ქალწულს. გოგონა კი მშვენიერი იყო... სანთლისგან ჩამოსხმულს ჰგავდა. რა უნდა მეთქვა მისთვის? მისი იერი ყოველგვარ ბიწიერ ზრახვას უკუაგდებდა და იჯდა ასე... მოწიწებული და ღვთაებრივი...

„თუ საწუთრომან დამამხოს, — ვფიქრობდი. — მაშინ მოდი, დაიხარე ჩემკენ, გაშალე ეგ გრძელი დალალები და დამიტირე, ძვირფასო!..“ მაგრამ ამას ხმამაღლა ვერ ვეტყოდი... გაცვეთილ, სადღაც განაგონ ფრაზად გაიჟღერებდა.

ის კი იჯდა თვალებგაბრწყინებული, რაღაცის მომლოდინე და გალობდა.

„წავალ“, — ვთქვი ბოლოს და წამოვიმართე.

ამომხედა, თავი დამიქნია და თვითონაც წამოდგა.

როცა კარს ხურავდა, მომეჩვენა, თითქოს უცნაურ ნათელში იყო გახვეული.

მოვდიოდი და ვიმეორებდი:

„თუ საწუთრომან დამამხოს, ყოვლისა დამამხობელმან...“

გზაში ჩემი ყოფილი თანაკლასელი შემხვდა.

„რა მოგვიდა, რა დაბნეული სახე გაქვს?“ — მკითხა.

„ასე მეტყობა?“ — გავიღიმე.

„ რა ვიცი!“ — თავი გაიქნია მან.

საშინლად მომინდა მარტობა.

„კარგად იყავი“, — გამოვეთხოვე გაოცებულ მეგობარს და გზა განვაგრძე.

ქალაქში სულის შემხუთავი სიცხე იდგა.

სახლში მისვლისთანავე მაგიდას მივუჯექი...

არ ვიცოდი, რა დამეწერა...

ბოლოს, წერა რომ დავიწყე, პირველად ეს წინადადება ამოქარგა კალამმა ფურცელზე:

„თუ საწუთრომან დამამხოს, ყოვლისა დამამხობელმან...“

სტრიქონების მიღმა კი ქალწულის სხივიანი თვალები ჩანდა...

რამაზ გიორგობიანი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოთხრობები

ფუნეთი

ადრე დილით ეზოები უამრავი ფრინველით არის სავსე. აქ მათ არავინ ერჩის, შეუფერხებლად მრავლდებიან, ყივყივებენ, ჭიკჭიკებენ, ჯახჯახებენ. სხვადასხვა ფერის, სხვადასხვა სიდიდისანი არიან, ადამიანს არ უშინდებიან.

ვინმე ოჯახის მამა, რომელსაც სამუშაო ქალაქიდან აგარაკზე ამოუტანია, და რომელსაც ნესტისა და სიცივისგან ნაადრევად გაღვიძებია, ტროესის ამარა, ძველ ქუსლჩაჰყლეტილ, ტალახიან ფეხსაცმელებში, სველ ბალახზე გაშტერებული დგას და სუნთქვაშეკრული ტკბება ამ სილამაზით. თან უკვირს, რომ ამ პაწაწკინტელა ადგილზე თავი მოუყრია ჯიშის და ულამაზესი ნაირსახეობის ფრინველს.

ქალები და ბავშვები გამთენიიდან, კორომად წოდებულ დაბალ ნაძვნარში გასულან აქ მთელი დღე შეიძლება ყოფნა. შუადღის სიცხე ხშირ წიწვებში ვერ ატანს. კალთაებში ჩაწყობილი სანოვაგე, სადილის დროს, პირდაპირ გრილ მიწაზე დაფენილ გადასაფარებელზე ლაგდება. მადიანად ილუკმებიან, აქეთ-იქით სხვა ოჯახებს ინტერესით უცქერენ, უმიზეზოდ იღიმებიან და თავებს აკანტურებენ. მერე დედები იმავე გადასაფარებელზე ნებივრად წვანან, მზის ლაქები სახეზე ეთბილებათ და სძინავთ ფილტვების ჯანმრთელი ქშუილით და ამობურცული მკერდის ენებიანი რხევით... ღმერთმა უწყის, რა ესიზმრებათ... ბავშვები კი, წვრილ კისრებზე უკან გადაგდებული თავებით, პირდაღებულნი გაფაციცებით (თვალთვალებენ ნაძვებზე (მოხტუნავე ციყვებს. ზოგი ამ ცხოველს პირველად ხედავს და გულნატკენი ფიქრობს, რომ წიგნებში მათ უფრო დიდი, ფაფუკი და მიმზიდველი კუდები აბიათ. პატარა ბიჭი, რომელსაც მოკლე შარვალი ჩაუხდია და ნაძვთან ჩაცუცქულა, გაფართოებული თვალებით უყურებს ყავისფერ, ზარმაცად მცოხნავ ძროხას და ვერ განძრეულა. ძროხა ბუზებს კუდით ზანტად იგერიებს და დიდ, წყლიან, მიბნედილ თვალებს ბიჭს გულგრილად უნაბავს. ხანდახან, კუდთან ერთად, თავსაც ზურგისკენ იქნევს და კვლავ ბალახისკენ იხრება. მისი რქები ხანჯლებივით ბასრია, მაგრამ ბიჭმა ხოხვით უკვე უვნებელ თავშესაფარს მიაღწია და თავის გარშემო „ტანკსაწინააღმდეგო“ გირჩები მოიმარაგა.

ტყეში, გრძლად გაჭრილ მდელოზე, ბიჭები ფეხბურთს თამაშობენ. დაბერილი ბურთი დოლივით ყრუ ხმას გამოსცემს. ბიჭების ყიჟინის პიონერთა ბანაკიდან გამოვარდნილი საყვირის ხმა ერევა. ჩუმად ღუღუნებს მაღალი ძაბვის რკინა-ბეტონის ბოძი.

წყანარი, გრილი საღამოა. შეწყდა ნაძვნარში ბავშვების ყრიამული და ახლა განათებული აგარაკების ეზოებიდან ისმის მათი მხიარული ხმები.

ვიღაც სახეზე აჭარხლებულო, ოფლში გახვითქულო, თმააბურძგნული ბიჭისთვის დედას პერანგის საყელოში ხელი ჩაუვლია და შინისკენ მიათრევს.

— მომკლა ამ მტარვალმა, სისხლი გამიშრო, სახლი აღარ უნდა იცოდე, ბიჭო, შენ?!

შაბათია. ჩახუთული თბილისიდან ქმრები ამოვიდნენ. ამოიტანეს საზამთროები, ნესვები, ახალი თხილი, კიტრი და პამიდორი. მოდიან სასმელით დატვირთული ძმაკაცები, ჭორების გაბერილი ფაქალები. იშლება სუფრები. ნიძლავზე თამაშობენ ნარდს, კარტს, დომინოს, პინგ-პონგს — ხვალინდელ ხაშს, ღვეანდელ შამპანურზე.

ახალგაზრდობა კინოსკენ მიემართება. ყიდულობენ დიდი როდენობით მზესუმზირას და საზაფხულო კინოდარბაზის მიწის იატაკს ჩენჩოთი შავად მოფენენ. ვარსკვლავებით მოკუდილი ცის ქვეშ ოდრი ჰეპბერნის და გრეგორი პეკის სიყვარული განსაკუთრებულ ნაღვლიან ელფერს იძენს. ახლომდებარე სახლების აივნებიდან შეზლონგში გართხმული ღიპიანი მშობლებიც ხედავენ კინოს. მართალია, ღობე ეკრანს ქვედა ნაწილს აჭრის, მაგრამ კოცნა და სხვა მნიშვნელოვანი მომენტები კარგად მოჩანს. ღინამიკებიდან გამოსული ხმა ამ ირემარეში მშვენივრად ისმის.

სულ პატარებისთვის კი ძილის დრო მოსულა. მიშიკოს ბაღში მხოლოდ უფროსები ირევიან — ბავშვები მეორე სართულზე დააწვინეს, ფეხების ბრაგაბრუები და განწირული ყვირილი ბალიშებით ჩხუბზე მეტყველებს.

— დათო, ნინო, გია, დაიძინეთ ახლავე, თორემ ამოვალ და ყურებს დაგაჭრით, თქვე მიიმუნებო, — ბრაზობს დაბლიდან მიშიკო და დომინოს ქვას მაგიდაზე გააფთრებით ახეთქებს.

ბავშვები არ ცხრებიან. თამრიკო ქალებთან საინტერესო საუბარს წყვეტს და გაწიწმატებული კიბეზე არბის.

— მაგათ ვაჩვენებ სეირს!

ცოტა ხანში მისი კივილით (ეტყობა, ბხლიშები თამრიკოსაც უთავაზეს) დამფრთხალი მიშიკო დომინოს ქვებს აქეთ-იქით ისვრის.

— რა არის, კაცო, დღე და ღამე ასეთი ღრიანცელი გაგიგია?!

— ბიჭო, ყოველ წაგებაზე თუ ქვეყანა აყარე... — ეუბნება თედო.

— რა წაგება? ეს ხელი ჩემი მოგებული იყო.

— მამა გიცხონდა!..

ბაღში შეზლონგები და დასაკეცი სკამებია გაშლილი. ზოგიერთი ჰამაკში ქანაობს. სიგარეტს ეწევიან და ლაპარაკობენ. ლაპარაკობენ აგარაკების დამპალ საძირკვლებზე, რომ დრენაჟი არც ერთს არა აქვს გაკეთებული და სახლები სასწრაფოდ გასარემონტებელია, თორემ ეს აუტანელი ნესტი ყველას რევმატიზმით დააავადებს.

— გუშინ ჰაერის გადასახადი მომიტანეს, თქვენთან ხშირად სტუმრები მოდიან და აგარაკის ჰაერით სარგებლობენო. სუნთქვაშიც ფული ვიხადო, კაცო?!

— ჰო, ვიცი ეგ ქვითარი, რაღაც, არასაგადასახადო გადასახადი აწერია. წელიწადში სამი მანეთია.

— არასაგადასახადო გადასახადი, რაღა უტედურესაა?

— ყოველ ზაფხულს ახალი უნიტაზის ყიდვა მიხდება, — ამბობს ერთ-ერთი აგარაკის მფლობელი, — ჩემი აფერისტი დარაჯი მეუბნება, ზამთარში შიგ წყალი იყინება და ხეთქავსო. თან ახალი უნიტაზი თვითონ მოაქვს და ზედმეტ ფასად მაძლევს. კარგი, ბატონო, უნიტაზი ჯანდაბას, ზამთარს დავაბრალოთ, მაგრამ ბაღი? აგერ, მიშიკოს ეზოს შეხედეთ, ჩემი უარეს დღეშია. ამის მოვლის მეტი რა აბარია იმ უპატრონოს? ქურდს მაგი არ გამოეკიდება და იმას...

— ქართველი გლეხი ყოველთვის ზარმაცი იყო, გენაცვალე, — ელისომ გრძელმუნდმტაკიანი სიგარეტი ელეგანტურად გააბოლა და ვაშლის ხეს მიეყუდა.

პირველ რიგში ყველამ მის ბარძაყამდე გაშიშვლებულ ფეხს შეხედა კაბის გრძელ ჭრილში.

— რას ლაპარაკობ, ქალო, რას? — საოცარი გაღიზიანებით, უხეშად შეუტევია ნოდარმა. — ქართველი გლეხი რომ არა, იმდენ შემოსევებს ვინ გაუძ-

ლებდა? გლეხს რომ არ აღედგინა ყველაფერი გაოხრებული და დანგრეული, სადღა დარჩებოდა საქართველო?!

— წინათ არ ვიცი, მაგრამ ახლა გლეხები ძალიან გაზარმაცებული არიან, — დაბეჯითებით თქვა ელისომ.

— შენ თვითონ ხარ გლეხი და ზარმაცი და იმიტომ ლაპარაკობ ასე.

— ვერ მოგართვეს, გე-ნაც-ვა-ლე, — დაუმარცვლა ელისომ, — წმინდა წყლის თავადები ვართ.

ნოდარმა ნაძალადევად გადაიხარხარა.

— გოგო, რაჭაში შენი გვარის თავადი ვის გაუგია.

— ბაბუაჩემი გლეხებმა ჩაქოლეს, იცი შენ, თუ არა?!

— კულაკი იყო ბაბუაშენი, კუ-ლა-კი!

— კულაკი შენ ხარ. ვინც ჩაქოლა, იმის შვილიშვილი ჩემი სახლის წინ, მაღაზიაში, გამყიდველად მუშაობს. ჰო, მიყურე, მიყურე, ვერ მიცანი? წავიდეთ და ეკითხოთ იმას.

— გოგო, შენ და თავადიშვილობა ისევე შორს ხართ ერთმანეთისგან, როგორც შენ და ჭკუა!

მეორე სართულის კიბეზე გაჩერდნენ და ნაჭიდავები თამრიკო გამოჩნდა.

— რიმასნაირი ცოლი ეძებოს ახლა, — გადმოსძახა მან ეზოში მეგობრებს, — რიმა არ გიყვარბოდა, თუ რა? რომ გარბიხარ ვიღაც ოხერთან ერთად, სად გარბიხარ? ოჯახს ტოვებ... თან ასეთი სკანდალი.

ქალებმა ადრე წამოწყებული საუბარი იოლად განაახლეს. კაცებს თბილისის „დინამო“ გაახსენდათ.

ბაღის ბნელ კუთხეში დასაკეც სკამზე, მანანა ჩუმად მოკუნტულა და სიგარეტს სიგარეტზე აბოლებს. ადრე ეგონა, თამბაქო სიმსუქნეს გადამარჩენსო, ახლა მისთვის ყველაფერი სულ ერთია — თუ სადმე დაპატიჟეს, წავა, არა და — სახლში დარჩება. მხოლოდ ერთი მყუდრო ადგილია საჭირო, რომ თავისთვის ჩუმად იჯდეს და სიგარეტი მოსწოოს. ეს მისი ოცდამეათე ზაფხულია. ამ კამპანიაში იგი ერთადერთი შინაბერაა. ყველა უყვარს და ყველა უყვარს. ბოლო დროს ღვინოს მიეჩვია. მალე ითვრება და ტირილს იწყებს. ეფერებიან, ამშვიდებენ, მაგრამ მის გულს ტკივილს სერიოზულად არავინ იღებს. ხანდახან ფიქრობს, იქნებ სულელი ვარ და ამ ცხოვრების არაფერი მესმისო. უეცრად გამხიარულდება ხოლმე და ასევე უცებ ნაღვლიან სიმარტოვეს ეძებს.

— ყველგან ბოლი გამდის, — მიამბეს სახით გამოაცხადა მან.

— გაიკეთე რეზერვუარი და კოსმოსში გაფრინდები. — ურჩია ნოდარმა.

ამ დროს დომინოში წაგებული თედო პინგ-პონგის მაგიდაზე შეხტა და მთელ წყნეთზე დაიძახა:

— ვირი ვარ და ვყვირივარ, ვირი ვარ და ვყვირივარ.

დეიდა მარო და ოთარ ბიძია სამზარეულოში ფუსფუსებენ. იწვება კარტოფილი, ხახვში ხორცი იხრაკება, სალათისთვის კიტრი და პამიდორი იჭრება, მაცივარში ნესვი და საზამთრო ცივდება. მერე სუფრას შემოუსხდებიან და ნაძლევში მოგებულ ერთ ყუთ შამპანურს დალევენ. თერთმეტის ნახევარზე ტელევიზორში ესტრადაზეა გადაცემა და, როგორც დანამდვილებით იციან (მათი მეგობარი ტელესტუდიაში რეჟისორად მუშაობს), ლაპარაკი „როკზე“ იქნება.

მოკლედ, ერთობიან, ისვენებენ და რაღაც უპირატესობას გრძნობენ იმ ხალხზე, ვინც, ახლა, თბილისში, აუტანელ სიცხეს რომ გაექცეს, ვენტილატორებს, კონდიციონერებს და ცივ აბაზანებს იშვილიებს.

კინოსეანსი დიდი ხანია დამთავრდა. ქუჩები დაცარიელდა. ისეთი ღამეა, გეჩვენება, აქ, სადმე, ახლოს, ზღვა უნდა იყოსო. გარეშო მისი სურნელებით არის გაღეღნილი.

მეცხრეკლასელთა ერთი ჯგუფი მთავარ ქუჩას თავიდან ბოლომდე მესამედ ზომავს. ყველა მოუთმენლად ელის,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რომ წინ მიმავალი წყვილი ბოლოს და ბოლოს ერთმანეთს სიყვარულში გამოუტყდება და ის ერთგვირიანი მაჭანკლობა, რომელიც ხუმრობით წამოიწყეს, რაღაც გასართობ შედეგს გამოიღებს. მათ მეგობრობა უფრო მტაცედ აკავშირებთ, ვიდრე დამოკიდებულება მშობლებთან, ნათესავებთან, ახლობლებთან. თვითონაც უკლებივ ყველა შეყვარებულია. ყოველდღე იტანჯებიან, ფიქრობენ თვითმკვლელობაზე, ცხოვრების ამაოებაზე, წერენ ლექსებს, მთელი გულწრფელობით ტირიან და იცინიან. მერე, რა კარგია, როცა ასე წმინდად, ამაღლებულად გიყვარს და შენი სიყვარული უპასუხოა — საოცარი, გულის სპაზმებამდე სევდა და დარდის კაეშანი. მე მარტოხელა ვარ, არავის ესმის ჩემი, მე და ღამე — ეს ეგოიზმის სიტკბობა... ფოთლების და ბალახის იდუმალი ჩურჩული, ვარსკვლავებით დაწინწკლული შავი უსასრულობა და... ჭრიჭინა — ეს მდუმარების ნაღვლიანი ექო.

ნატო და ზურიკო ხანდახან თავის მეგობრებს მოხედავენ და გზას კვლავ ჩუმად აგრძელებენ. სიჩუმე ორივესთვის უკვე აუტანელია: ნატოს მოლოდინისგან მთელი შიგნეულობა უკანკალებს. ეს ლამაზი ბიჭი, რომელიც თავისი გარეგნობით, პლასტიკით, ცეკვით ყველას თვალებს უბნელებს, ახლა მისთვის სიყვარულის ახსნას აპირებს. ნატო ფრთხილად მიაბიჯებს მის გვერდით, გრძნობს, რომ ზურიკოს მხრებამდე ძლივს სწვდება და მთელი სხეულით ამ მხრების ქვეშ შეფარებას ეძიალრსს ითხოვს.

ზურიკო გოგნებულია, ვინაიდან უადგილოდ წამოწყებულმა ხუმრობამ სულელურ მდგომარეობაში ჩაყენა. სრულებით არ არის დარწმუნებული, რომ ეს შეუხედავი გოგო რამეთი აინტერესებს, მაგრამ რაღაც იდეოტურ ვალდებულებას გრძნობს... ბოლოს და ბოლოს ერთხელ აკოცებს, ცოლად ხომ არ მოიყვანს?.. მაგრამ როგორ აკოცოს? მეოცე საუკუნეში რაღა დროს, „მე შენ მიყვარხარ“, არის... ეტყვის, მომწონხარო, და... აკოცებს, ზურიკომ ნატოს გადახედა და ხმა ვერ ამოიღო.

— ჰა, მორჩით, გეყოფათ. გვეძინება, კაცო, — გასძახეს მათ მეგობრებმა.

— ჰო, კარგი, მოიცათ, — ჩაიბურტყუნა ზურიკომ.

ნატო თავისი სახლის ჭიშკარში შევიდა და დაბალ ხის ღობეს მიეყრდნო. ზურიკო მიუახლოვდა.

— ნატო...

— რა?

ზურიკო ნატოს ხელზე გაუბედავად მოეფერა, ჩაახველა.

— ნატო... პასუხს როდის მეტყვი? სამარისებური სიჩუმე ჩამოწვა.

— ხვალ! — უთხრა ნაზად ნატომ და ღობეს მთელი ტანით მიეწდო.

ღობე გადაინგრა, ნატო მიწაზე გაგორდა, ფეხები უშნოდ აიშვირა და ქვედა საცვალი გამოუჩნდა. ამით მათ მომავალ ბედნიერებას წერტილი დაესვა.

ლიკა

— წაიკითხე თავიდან, — გაღიზიანებით უთხრა ბავშვს კოტემ.

— „ქასრში ოთხი ლიტრი ზეთი ასხია, ერთი ლიტრი გადავაქციეთ, დასვით კითხვა, ამოხსენით ამოცანა“.

— მერე? — კოტემ ლიკას თვალებში შეხედა, — დასვი კითხვა.

ლიკამ ტუჩი მოიკვნიტა.

— შვილო, მომისმინე, ოთხი ლიტრი ასხია, ერთი გადავაქციეთ, რა უნდა ვიკითხოთ?

ლიკა დუმს.

— ამოცანა რომ ამოხსნა, რა კითხვა უნდა დასვა?

ლიკა დუმს.

— ვერ გიგე, შვილო?

— ვერა, — წაიჩურჩულა ლიკამ.

— თავიდან წაიკითხე და დაუფიქრდი.

ლიკამ წაიკითხა.

— მერე? — შეეკითხა მამა.

— სამი.

— რა, სამი, ლიკა, გენაცვალე? კითხვა დასვითო, გესმის შენ, თუ არა? კითხვა, კითხვა. აი, აქ რა წერია?

— „დასვით კითხვა. ამოხსენით ამოცანა“, — ლიკა ცოტა ხნით გაჩუმდა და მერე მამას იმედით შეხედა, — სამი.

კოტე სავარძელზე სასოწარკვეთით გადაწვა.

— სამია, მართალი ხარ, კასრში სამი ლიტრი ზეთი დარჩა, მაგრამ აქ გეუბნებიან, კითხვა დასვითო, გაიგე?

— ჰო.

— აბა, როგორ იქნება?

— კასრში ოთხი ლიტრი ზეთი ასხია, ერთი გადავაქციეთ, დასვით კითხვა. ამოხსენით ამოცანა... სამი.

კოტე ფეხზე წამოიჭრა.

— კაცო, დასვით კითხვა, ამოხსენით ამოცანა, წასაკითხად კი არ გაქვს. კითხვა დასვი, კითხვა, გესმის შენ, თუ არა? — უყვირა მან ბავშვს, აი, მკითხე მე რამე.

— რა გკითხო?

ლიკას შიშისგან თვალები დაუმრგვალდა.

„არა, ასე არ შეიძლება. ბავშვს არ უნდა დაუყვირო, თორემ სულ იბნევა. სიყვარულით, სიყვარულით“. კოტემ ლიკას დასანახად გაიცინა.

— ლიკუნი, მოდი ჩემთან, — კოტემ ბავშვს თავზე ხელი გადაუსვა, — აბა, შენ თუ მოიგონებ რამე ამოცანას და მე თუ გამოვიცნობ.

ლიკამ მამას გაუბედავად გაუღიმა და დაფიქრდა.

— აბა, აბა, — გაამხნევა კოტემ.

— ოთხი იხვი ბანაობს, ერთი გაფრინდა, რამდენი დარჩა? — თქვა ლიკამ.

— ჰო, ჰო, — გახალისდა კოტე, — აი, რამდენი დარჩა? აი, ეს არის კითხვა, სამი იხვი დარჩა, მაგრამ შეკითხვაა, რამდენი დარჩა? აი, ახლა, ოთხი ლიტრი ზეთიდან ერთი გადავაქციეთ დასვი კითხვა, რამდენი დარჩა?

— სამი.

კოტეს სახე გაეყინა.

— არა, სამი კი დარჩა, მაგრამ კითხვა არ დაგისვამს, გაიგე?

— ვერა.

„ამ ბავშვს ნამდვილად ზეთი აბნევს. წყალზე უნდა გადავიყვანო“. კოტემ ლიკას ხელი მოჰკიდა.

— წამოდი, ერთი, ჩემთან.

სამზარეულოში გავიდნენ. კოტემ ქვაბში ოთხი ჭიქა წყალი ჩაასხა.

— ახლა ავიღოთ და ერთი ჭიქა გადავღვაროთ. რა უნდა შემეკითხო?

ლიკას სახეზე შიშნარევმა წუხილმა დაისადგურა.

— ჰო, აბა, — დაუყვავა მამამ, — აი, ამ ქვაბში ოთხი ჭიქა წყალი ესხა, ერთი ჭიქა გადავაქციეთ. მერე?

— სამი, — წაილუღლუღა ლიკამ.

კოტეს ელდა ეცა.

— რა, სამი, გოგო, რა უნდა თქვა?

— ზეთი, — ხმა ჩაუწყდა ლიკას.

„ჩემი ხელით მოვკლავ ამ უტვინოს, ეს სულ დედამისის გენებია“.

კოტემ ბავშვი ხელში აიტაცა. ლიკა კისერზე თბილად შემოეხვია და დამფრთხალი კურდღელივით მიეკარა. კოტეს გული აუჩქროლდა. შვილის რბილ თმაში სახე ჩარგო. „ამ წიწილას წყენინება როგორ შეიძლება, ვენაცვალე ამ პატარა ხელებს. ჩემი გემრიელი ლიკუნა, რად უნდა ამ ცუნცულას მათემატიკა, ზრდილობიანი, მშვენიერი, კარგი გოგო გაიზრდებაო მშვიდად, წყნარად, ძალდატანება არ არის საჭირო. ისწავლის საჭმლის კეთებას, ნამცხვრების გამოცხობას, მერე გათხოვდება, შვილები... ჰო, აი, მაშინ კი პედაგოგიკა, აი, მაშინ კი, ნამდვილად, პედაგოგიკა იქნება საჭირო!“

ვახტანგ სარჩილავა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მარად, ყოველთვის და განუწყვეტლივ...

„სახლ გვიდგა საგონებელი“

ხალხური

ცაში, მზის ახლოს სახლი ავაგე,
ჯავრი რომ აკრავს ირგვლივ გალავნად.
მაგრამ მოფრინავს უცხო ფრინველი,
და ბასრი კლანჭით უნგრევს ბალავარს.

ირღვევა ხვინჭა, ლიბო-ქვითკირი,
დაშლილ-დაღრღნილი ცვივა კენჭები.
ნისლი ეზრდება კედლებს ფითრივით
და მტვრით დაფარულ სივრცეს
გასწივის
მარადიული ქარი,
გალავანს
შემოგრაგნილი გარს უნასივით.

მზის ჩავატანე ამ სახლს სარკმელი,
ვარსკვლავები კი ჩავდგი ნიშებად.
როცა თენდება, ჯანღი იშლება
და დედამიწა მოჩანს გარკვევით.

კოსმიურ მტვერში, მღვრიე ქაოსში,
მნათობთა ფერფლში და ნამსხვრევებში,
მიცურავს სახლი ცეცხლის ბურთივით
და სურს წამართვას ქარის გველეშაპს
ჩემი ხვედრი და ჩემი კუთვნილი.

დარდის ყოფილა თურმე სოფელი,
ცხოვრება თურმე დარდის ყოფილა.
ჩემი მტერი და უარმყოფელი
ვერ მოვიშორე შავი ფრინველი,
გავაგდებ, ისევ უკან მოფრინავს

ირგვლივ ზოზინით დიან ღრუბლები,
მთელი ცხოვრება გესაუბრები,
ვეძახი, გიხმობ, მაინც არ გესმის
ჩემი მუდარის, ჩემი ვედრების.
და ცაში ადგმულ ღრუბლის გუბეებს
ცვივა და ცვივა წვიმის წვეთები.

მარადის მწყიფე შენ ხარ ვენახი,
რატომ არ გესმის რასაც ვეძახი.
შენ ოღონდ სიმზე ხელი შემახე
და ავმღერდები ათას მოტივად
და მე, სიმღერის შენის შემნახველს,
გეტყვი, რაც მიყო ამ მოლოდინმა.

არა, მე ამ გზით შენ ვერ მოგივალ,
ცას ვერ მივეწვდენ ამ გზას ბოგირად.
იმდენი მტანჯა და მაბოგინა
მნათე გამექცა, ჩემი ზარების
დამრისხებელი და დამრეკავი.
მეც უძილობის მიდგას ლოგინი
და მიფენია შიგ ნარ-ეკალი.

ხე რამ ამოდის დედამიწიდან,
ფოთლის პეშვებით საზრდოს მიზიდავს.
მზის გზით მოიწევს,
მზის გზით ამოდის
ჩემს უკაცრიელ კარმიდამომდის.

ფესვი იქა აქვს, მშობელ ძელქვებთან,
სული კი ცაში უდგას უკვდავი.
უუშორესი, ვითარც ლეგენდა,
ტოტები მისი, დაღლილ ჩიტების
და მოგზაურთა დაღლილ სულების
მყუდრო ყურე და ნავსაყუდარი.

შრიალებს, კენესის იგი სარკმელთან,
სხივის ბილიკი, ზოლი სინათლის,
ჩემს მოწყენას და სასოწარკვეთას
ეხმიანება და სივრცეებში
შორეულ შუქის კრთის ათინათი.

აქ სიყვარულმა ამომიყვანა
და სიყვარულმა შემაძლებინა
ამ სიმაღლემდე შენთან ამოსვლა.
მშვიდი სინათლე და საამო ცა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მან მახილვინა, მან მაპოვნინა,
მან დამარწმუნა ცად რომ მოვფრინავ
და სამუდამოდ აქ რომ ვყოფილვარ.
ვზი მზესთან ახლოს,
მშვიდს და ბედნიერს
თავს დამფარფატებს ნისლი ფოფინა.

უნეტარესი სიზმრის სადარი
ცა რა უბრალო და რა სადაა.
ჰოი, უფალო, მითხარ სადაა
ჩემი ძირი და ჩემი სათავე,
ბედისწერასთან რაც მაქვს სადაო
გადამიწყვიტე და მოამთავრე.

ეს ამაღლება მიკვირს გუმბათთა,
სურვილი მიკვირს ცად ამაღლების.
როცა უყვარდათ, რისთვის უყვარდათ,
ვისი ნებით და ვისი სახელით.
ვისთან რა მქონდა მარადიული
საიდუმლო და ვერგასამხელი.

მინდორზე კრავი მიდის ობოლი,
ამბიონიდან კვნესის ჯობოი.
რისთვის ვაშენებ, თუ საბოლოოდ
დაილეწება ჩემგან ხელქმნილი.
თუკი გაჰყვება ლეთას მდინარეს
შლამად ქცეული და დალექილი.

ნისლში დეკემბრის ღამე მოცურავს
თოვლის უბიწო თეთრი სამოსით.
ბინდით მოცულმა და მარტოსულმა
მე ჯერ არ ვიცი, რისთვის მოვსულვარ,
რა ვარ ამ დილის და საღამოსი.

ო, როგორ მწამდი, მაინც უარგუაკ,
დიდხანს კვალდაკვალ მომდევდი
ცამდის.
დღეს სინანულის ცრემლები დამდის,
ზღუდეს მივადექ გადაულახავს.
როგორ მიყვარდი, იმ გულის წადილს
საუნჯესავით მერმისს ვუნახავ.

მინდორზე კრავი მიდის ობოლი,
ის დილით თავის უცოდველობას
შეეწირება და უნდობლობით
გაწამებული სოფლის დღეობა
უნდა შეიებოს იმისმა სისხლმა,
რომ ცოდვილები ცოდვისგან იხსნას.

აქაც ასეა: კაცთა ყოფაშიც,
ზნეკეთილნი და პატიოსანნი,
წინ მიუძღვიან შესაწირავით
ცოდვილ მოძმეებს.
ისმის „ოსანა“,
თანდათან ქრება მზე სხივოსანი
და გვირგვინები ჭკნება გვირილის.

და შეწირულნი თავის სიმართლეს
გოლგოთის გზებით ვლიან მორჩილად
და მოღაღადე სისხლი იმათი,
გაბრწყინებული უკვდავ სინათლით,
შადრევანივით ცად ამოჭრილა.

მათი სულია წინ რომ მიმიძღვის,
ბნელს რომ მიაპობს, ვითარც მნათობი.
ბლანტ, მღვრიე წყვდიადს შლის და
მიაპობს.
შეუპოვარი როგორც იაკობ,
ჩემს ბრძოლებზე და ომზე გიამბობ.
ამ ტკივილის და ამ სიხარულის
მე არავისთვის არ ვარ დამთმობი.

ერთხელ მოვდივარ, ერთხელ
ვყვავილობ
და მერე ვკვდები, როგორც აგავა.
მაინც შენთან ვარ, მაინც აქა ვარ,
დრო ვერ აღმგვის და დრო ვერ
დამავსებს.
ამ საწვიმიეთს და ამ საქარეთს
ხსოვნად დარჩება ეს სილამაზე.

თუ ავყვავდები, ვიცი, მოვკვდები,
მაინც ვყვავილობ, სიკვდილის ფასად.
მაინც ჯიუტად გიახლოვდები
სიმშვენიერის ჩემის ზვარაკი.
გადაიწევენ ღრუბლის ბლნდები
და განათდება წამით ქალაქი.

ვით მარადიულ ცეცხლს ვესტალები
ისე გდარაჯობთ და გიფრთხილდებით,
მშვენიერების სულო დიადო,
მოღებულია ზეცის კარები,
რტოებზე სკდება ნორჩი კვირტები.
ცა ემზადება საგანთიადოდ.

ირგვლივ ისეთი სინამდვილეა
ვერა, ვერ ახსნი მას სინამდვილით.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გზა მოდის შორი და საკვირველი,
ამ გზაზე როდის შეგხვდი პირველად
და აგედევნე უკან ლანდივით,
ისე მივალ და ისე ვილევი
ვერ გავარკვიე, რა იყო სიზმრის,
რა იყო ცხადი და რა ნამდვილი.

რა ვიცი ახლა ჩემზე, რა ვიცი,
დაბადებული ერთი წამისთვის
საუკუნეებს მინდა გადავწვდე.
მე აქ დავრჩები,
მე აქ დაგიცდი,
დაგელოდები კიდევ ათასწელს.

ოღონდ მართალი აზრი გავიგო
ჩემი ტანჯვის და ჩემი კრთების.
ვინ არის ჩემი ბედის გამრიგე,
საითკენ თავო ჩემო, საითკენ,
საითკენ, გზაო ჩემო, საითკენ,
ამ ხალხს საითკენ მიეზიდები.

ვივატ! ჩვენ ვცოცხლობთ!
ცის სამრეკლოდან
უნეტარესი ჰანგი მოისმის.
გაზაფხულდება, მე დავბრუნდები
და გავცოცხლდები, ვით ადონისი.

მე უკვდავება მუქთად არ მინდა,
ვწვალობ, მოვფორთხავ ბნელი ღამიდან.
თვით უნდა შევქმნა ჩემი საყდრები,
ჩემივ ფერფლიდან კვლავ ავყვავდები,
თვით მოვკვდები და თვით
გავცოცხლდები,
კვალში მისდევენ ლანდებს ლანდები,
ფიქრო, არასდროს დამიმშვიდდები,
სულო, არასდროს დამიამდები.

მკლავები ჩემი, როგორც ხუნდები,
მკლავები ჩემი, როგორც ბორკილი,
დამყრიალებენ მხრებზე მოწყენით,
მე თვით ვარ ჩემი საკნის ამგები.
ქვის ტანსაცმელი და ქვის სამოსი,
ადევნებული სიზმრებს და ქარებს,
მივდივარ ფერფლში და მხარნაკლები
მშობლიურ მიწას ისევ გამოვცდი.

მას, ძეს ყოვლისა და სინათლისა,
ამ ეარსკვლავთა და მნათთა ნათელსაცა.

მოვყავდი აქეთ, პირქუშ ჰადესთან,
რომ შეეჩვეოდი გზის გამოგნებას
შინისკენ, რადგან ჩემი წილხვედრი
დაბრუნებაა განუწყვეტელი.
მივდივარ მზის და მთვარის მიხედვით,
ქართა, წვიმათა მიმართულებით,
წინ მეღობება ნისლის კედელი.

რაც თავი მახსოვს სულ შინ ვბრუნდები,
არსად წავსულვარ, მაინც ვბრუნდები.
სახლში ვარ, მაინც სახლში ვბრუნდები,
ვბრუნდები მუდამ და გამუდმებით.

გამომიწოდე ხელი, აქა ვარ,
ერებოსიდან ია მოგართვი.
ია კი არა ლურჯი ლაქაა,
ვარვარა ვარსკვლავს ჩამოღვენთილი
და თუ გაქრება, სანამ მოგიძღვნი
შენ ნუ დამრჩები გულდაწყვეტილი.

ბედნიერებას ვერვის არგუნებ,
ბედნიერებას მხოლოდ ვპირდებით.
შენს დაღლილ გულში დავისადგურებ,
ცოტა ხანს მაინც, ცოტა ხანს მაინც
დავწყნარდები და გავირინდები.

რა მშვენიერი მესმის მუსიკა:
„— აფრინდა ტბიდან გუნდი წეროთა,
ლაქაშებიდან ადგნენ ნისლები,
წამოიმართა მინდვრად ბალახი
და დედამიწა ცისკენ დაიძრა.

ამოჩუხჩუხდა მზესთან მდინარე
და ზღვა ღრუბლებთან ამოგუგუნდა.
ქვემოთ ვინ დარჩა,
ქვემოთ ვინ არის,
მარტო ვინ იბრძვის ღამის უკუნთან.

ნუ, ნუ დაგვეძებთ სასაფლაოზე,
გამოვიპარეთ მძიმე ლოდიდან.
ახლა საკუთარ საფლავის ქვებზე
ვზიავართ მოწყენით და მთვარის შუქზე
ვკითხულობთ ჩვენსავ ეპიტაფიას.
ვზიავართ, შორეულ ვალობას ვუსმენთ,
ხოლო ცოცხლები ცისკენ გარბიან“.

ზემოთ და ქვემოთ,
ქვემოთ და ზემოთ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გზა ადის, ჩადის, ისევ ბრუნდება
და წრეში დადის თითქოს მდინარე,
დადის, წინწასულ ტალღებს ეწევა,
რომ გადალეკოს, რომ გადაშალოს,
ერთხელ გავლილი ძველი გზაშარა,
მე რა ვქნა, წრეში თავბრუდასხმულმა,
ამ გზით დაღლილმა და დამაშვრალმა.

ეს გზა — სიცოცხლის აპოთეოზი,
მე ერთად — ეშმა და ანგელოზი.
ერთად თაფლი და მწარე სამსალა,
ერთად — შუქი და უნდო უკუნი.
ერთად — ორბი და გველის სავსავი,
ერთად — ბრძენი და იქვე უგნურიც.

ორი სახე მაქვს და ერთდროულად
მე ვიხედები ორივე მხარეს,
ერთით წარსულის დღეებს გავცქერი,
მეორე სახით მერმისს ვუცინი.
ვაღმ და ვხურავ, ვწყვეტ და
ვაგრძელებ
ყოველისგამგებელ იანუსივით.

თანასწორი და ჰარმონიული
ცოტაც მიწისა, უფრო ღვთიური,
შეღამებათა ელეგიებით
მოლოდინით და სევდით გართული,
ვერ მეგუები.
ვერ გეგუები.
განშორებათა ცივი სადგური.
ირიბი თოვლის ფიფქთა ფათქუნი,
ის — ამაყი და ელეგანტური.

ვარდი მოგართვი მთელი ურემი
და შენს საფეხურს ვეამბორები,
ქუჩა გაივსო ნიამორებით,
სულ ნაღვლიანი რად გაქვთ თვალები
ქაცსაც და ქალსაც, შველსაც,
ჟირაფსაც,
ამ წუთისოფლის დრტვინვამ — გნიასმა
შეგაკავშირათ რა სადარდელით
და ემატება სანთელს სანთელი,
გულს — საწუხარი, ფიქრს —
ჟრუანტელი.

ყველას წვლილით და ყველას
წყალობით,
იმისი ფუნჯით,
შენი გლობით,
ცაში, მზის ახლოს სახლი ავაგე,
შუქის მდინარე აკრავს გალავნად,
მაგრამ მოფრინავს უცხო ფრინველი,
და სახლს კლანჭებით უთხრის
ბალავარს.

ზანზარებს ოთხივ მხარეს კედელი,
ირღვევა ნელა და იბზარება,
იფშვნება ქარში ზარზე ზარი და
ილეწებიან სამრეკლოები,
დაისი ისე მოჩანს ბზარიდან
სახლს თითქოს სისხლის დასდის
ზოლები.

და რაც აქამდე ამოვიტანე,
რაც ამოვზიდე ტანჯვით, წვალებით,
უკან მოცვივა
და ცის მიდამო
წარღვნით წალეწილ ჭალებს მიაგავს,
რასაც ვეცადე და მოვინდომე
უკან ბრუნდება ცეცხლის ნიაღვრად.

მე მაინც გავძლებ და ხელმეორედ
ამოვუყვები ამ გზას თავიდან.
ჩემი ტაძრით და ჩემი ზარითა,
ჩაუქრობელი ჩემი კელაპტრით,
ამოვუყვები ამ გზას თავიდან
და ხელმეორედ მოვალ შენამდის.

მიწა — საყრდენი, მიწა — პორტალი,
არც საბრალო ვარ,
არც საცოდავი,
რადგან შემომრჩა ვნება უცვეთი,
ვიწყებ ხელახლა,
ვიწყებ თავიდან,
მარად!
ყოველთვის!
და განუწყვეტლივ!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ქვალდაქვალ

ხმიანობს ფიქრის ფხიზელი ზარი
და ღამეც განგებ არ ახელს თვალებს,
მას უნდა ახლა გაგიზიაროთ
ის, რაც აქამდე ტკივილით ვმალე.

რომ მივყვებოდი ძველ ნაგზავარებს
მდინარეთა და. ქართა გამჭოლად,
არვინ გვისაგზლა მცირე საგზალი,
ყველამ თითო ქვა გამოგვაყოლა.

ბოლოს დაგშორდით, წავედ და
წაბელ
იდგა ამინდი ცივი და ლიხი,
მწვანე ბალახზე დარჩა ტალახი
და წვიმის წყალში გახსნილი სისხლი.

რაღაცა ხდება, რაღაცა ხდება,
მაგრამ ვერავინ ვერაფერს ვხვდებით,
ზესკნელს გაჟონეს ქვესკნელის
წყლებმა
და ქვეყნად უცხო გროვდება ხმები.

ფარფატებს თოვლი, ნაადრევ წვიმას
ერევა, ახლა ყველაზე ძნელი
არის უცქერო როგორ გიყურებს
მიწის ათასი საეჭვო ხვრელი.

და კიდევ: იყო მარადი მგზავრი,
გრჩებოდეს გზებზე გულის ნაფლეთი,
მხოლოდ შენ იგრძნო ყველა ხმაური,
სხვები თავისთვის ისხდნენ სახლებში.

ქუჩაში

ახლა იწვიმებს და როგორც წვიმდა
დღეს არ იქნება წვიმა ისეთი,
იწვიმებს, როგორც დიდი ხნის წინათ
წვიმდა ციური რაღაც მიზეზით.

მე კი... მე ვფიქრობ საკუთარ თავზე,
საყვარელ წვიმებს როგორი ვხვდები,
უკვე ამკვრია ქვეყნის ტალახი,
უკვე ქირქილშიც გადადის ხმები.

იკლებს და იკლებს ცხოვრების ჩარხი,
სცვეთს ათასგვარი შეხება მტრების,
უკვე ათასჯერ ვიცვალე სახე
შიშით, იმედით და მონატრებით.

ახლა იწყება წვიმა და სახლში
შერეკავს ქუჩის ათას ბინადარს,
ლოთს და მათხოვარს, პოეტს და მეძავს,
და პურის ფული ვინც მიწილადა.

და წვიმამ იცის, რომ ჩემთან მოდის
სხვა არავისთან არა აქვს საქმე,
ყველა გაურბის, უფარებს ქოლგას,
უკეტავს კარებს, უგმანავს სარკმელს.

მე კი... მე უნდა ქუჩაში დავხვდე
და რომ არ მქონდეს დაცინვის შიში,
ტანთ გავიხდიდი და ასე ძვირფას
წვიმას ვიგრძნობდი მთელი სიშიშვლით.

დღეს კიდევ ერთხელ

უმწეოდ როკავს ხეთა შიშველი
ბრბო, დგება ღამი განცდის, განლევის,
სწვეთავს კაბადონს ფერი გიშერის
და ცას მჭვარტლავენ უცხო კვამლები.

ჩვენ ასე ვცხოვრობთ ოთხივე დროში
და ახლა კართან არის მეოთხე,
მალე შემოვა, აგვიკლებს რისხვით
და ხორშაკებით აგვამეოტებს.

შენ რას მიშველი, ან სად გეძებო,
ანდა ვისა აქვს შველის სურვილი,
ვინ გადამიყვანს გაყინულ წუთზე,
ხელს გამომიწვდის გაზაფხულივით.

მზე დასავლეთის სისხლისფერ გუბეს
როგორც ფრინველი აზის და თვრება,
ჩვენ კი ქარებმა მიწას შეგვრიეს,
ჩვენ გვიღალატა ყინულის ფრთებმა.

ეს ოთხი დროა ჩვენი სამყოფი,
თუმცა ზოგ-ზოგი ელის მეხუთეს,
ვაი, რომ მე კი შევკრთი ანაზდად,
თითქოს უფსკრულზე გადავეყუდე.

და აი, ახლა მეოთხე დროის
ამინდის კვალზე ვიწყებ ცვლილებას,
უკვე ყინულით გამყოფდა სული
ფიქრი ჯერ კიდევ მომორჩილება.

ოთხივე დროში მე სასჯელს ვიხდი
და ვუერთდები ბუნების ძალებს,
აჰა, გადავედ მეოთხე დროში,
დღეს კიდევ ერთხელ სახე ვიცვალე.

მარტიდან თიბათვემდე

თიბათვევ, შენ თუ არ მოგიგონე,
სხვა რაღა დამრჩა მოსაგონარი,
როცა შორს მარტის ზვავი გუგუნებს
და წყლისპირს გდია ყინვის ზონარი.

თიბათვევ, ისევ სხეულს მიკაწრავს
შენი ბრეკა და შენი ეკალი,
შენგან წავედ და შენსკენ ვიჩქარი
და წრე ვერა და ვეღარ შევკარი.

წვიმები ისევ მოთმენას ცვეთენ,
სიტყვა ეძლევა დაუღლელ წვიმებს,

მარტი ასკდება აპრილის კედლებს —
ხვალე ამბობენ აპრილის პირველს.

წამოვალ შენსკენ, გავტოპავ ღამეს,
ავალ, ავყვები აპრილის აღმართს,
მერე დადგება ალბათ მაისიც,
ჯერ ხომ სამყარო ტრიალებს წალმა.

...თიბათვევ, სული მელევა შენთვის,
წვიმები კიდევ მოთმენას ცვეთენ,
მარტი მარტია, მეც გამწარებით
ვაწყდები ჭერს და ოთხივე კედელს.

დავით მეფე ომში მიდის

„...წარმოვიდა მსწრაფულ აფხაზეთით, თოვლთა ხაშინელთა, გარდადათხრეენა მთა ლიხისა, სადა გარდანაკუეთსა თოვლსა აქუნდა სიმაღლე სამი მხარი“.

დავით ალდაშვილიანის ისტორიკოსი

ზამთარია, უშურველად თოვს,
სამშობლოს თოვლი ჰფარავს,
დავით მეფე ომში მიდის,
ლიხის ქედი გარდათხარა.

კახეთს თურქი ჩამომდგარა
ჯოგითა და ჯალაბითა
კვლავ ჰგონია დაიზამთრებს,
დავით მეფეს არა ჰკითხავს.

თურქი დაძრწის, თურქი ეძებს,
დასანგრევს და შესაბღალავს,
მაღლა მიდის საქართველო,
ზიზღით იბანს თურქის ტალახს.

ერკინება თურქის ყიჟინს,
ვეღარ იხდენს თურქის ფარას,

დავით მეფემ მტერი მოსრა,
ოთხივ კუთხით მიმოჰყარა.

განაბნევნა, განუტევნა,
ჰკრავს სამშობლოს თურქის დაშლილს,
აღმოფეთქა ახალნერგმა,
ჰყვავის ქართულ ზნეობაში.

მაგრამ თურქი ვერ ისვენებს,
ისევ იკრებს ძალს და ღონეს,
ივრის პირზე ჩამოდგება,
მეფის მოსვლას არა ჰგონებს.

...ზამთარია, უშურველად თოვს,
სამშობლოს თოვლი ჰფარავს,
დავით მეფე ომში მიდის
ლიხის ქედი გარდასთხარა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

●

მაშინ კი, ვაი,
ზამთრის მიწას რომ დაემსგავსები,
მაშინ კი, ვაი,
ყველაფერი რომ მიიძინებს
სადღაც სიღრმეში,
მაშინ კი, ვაი,
სიყვარულიც რომ აღარ შეგძრავს
როგორც მიწას მცენარის ღივი.

●

ათასწლეულთა შესაყარის
მწარე ნაყოფი:
სიყვარულზე ისე ვსაუბრობთ,
თითქოს ხორცის რიგში
მომხდარ ამბავს ვყვებოდეთ.

●

ესეც შენი დილის თოვლი —
შეხედე, როგორ გამცემივით
გეჩურჩულება,
ვისი დედაკაცი ვის კაცს გაჰყვა,
რომელი გზით აუარეს
გვერდი საფრთხეს,
სად შედგნენ და ერთურთს აკოცეს.

მალე გადავა ეს შუაღამეც

მალე გადავა ეს შუაღამეც
და უნახავი სიზმრების ნაცვლად
მოლოდინისგან დაღლილ ქაღალდზე
რჩება სტრიქონი ორიოდ აცმა.

ისმის კრუალი გაბმით და მქისედ
ჭაობის მკვიდრი სწყევლის ჭაობებს
და შავ ვაზაში ვარდები ყალბი
როსკიპებივით კოპწიაობენ.

დუმს ახლა ისიც, რომელიც შიგნით,
გულის მხარეზე ხმაურობს მუდამ,
თავგამოდებით ბორგავს და იბრძვის
და სამზეოზე გამოსვლა უნდა.

და შუაღამემ რა უნდა გითხრას
უქმად ჩავლილი დღეების ნაცვლად,
და მისი მკრთალი ნაფეხურივით
რჩება სტრიქონი ორიოდ აცმა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოთხრობები

წინგაუხედავები

შემოცვივდნენ, შემოწიოკდნენ მოთრიმლული ქურქებით — კანადური გინდოდათ თუ იუგოსლავიური... თან ფრანგული სუნამოს სურნელი, ხმაური, ტანისამოსის გაპრანჭული ზიმზიმი და გვარიანი უზრდელობა მოიყოლეს.

მოსულებს ერთი მოხუცი ქალი ახლდათ, დამდნარი, შუქგაცრეცილი, სულ შავებში ჩაცმული. დაკოტავებულს, ტანსაცმელი მოხალათებოდა, შიგ მიმალულიყო, სახეზე მთლად ვარდისფრად ღუოდაო, არ ეთქმოდა, მაგრამ არც ავადმყოფური ზაფრანისფერი დასცემდა, შემოიყვანეს რაიონის პოლიკლინიკის მოსაცდელში, იქვე, სავარძლში ჩასვეს, შიგ ჩაიკარგა, გახუნებული მოსახვევი ოდნავი მოუჩანდა ზურგიდან.

მოთრიმლულქურქიანები მიდგნენ-მოდგნენ, ერთის გარდა. ის ერთი გვერდით დაუდგა დარაჯივით. თავი არსადა სცვითოსო, თუ...

რეგისტრატურაში ავადმყოფის ისტორია მოიკითხეს. აბა, სად იპოვნიდნენ?! საბრალო მოხუცს ავადმყოფობისთვის სად ეცალა. მთელი ჯან-ღონე და გაუხარელი სიცოცხლე მათ ვაი-შავი დღით დაზრდას მოახმარა. მერე აკი ყველა დააბინავა, კარგადაც დააბინავა! ახლა, როცა სულ ბოლოს, სიცოცხლის დასალიერში ჯავრიან გულს ოდნავ მაინც უნდა ეხარა, მოსცენებული უზრუნველი შუქით უნდა ებაჟუტა...

ავადმყოფის ისტორია ახალი გაახსნევინეს! მერე ეცნენ და ყველა ჯურის ექიმის კაბინეტთან აიტუზნენ. თუმცა, უფრო ზუსტად, ჯიქურ შედიოდნენ. სულ ჯიბისკენ ეჭირათ ხელი, წითელ თუმნიანებს აფრიალებდნენ.

აქუჩებდნენ ცნობებს და უპატრონო მოხუცების თავშესაფრისკენ მიმავალი დედაბრის გზაც გარკვევით იკვეთებოდა! მიუმატებდნენ რომელიმე ცნობას ავადმყოფის ისტორიას და მსუქანი, მწიფე მარწყვისტუჩება, მაღალი ქალი რეგისტრატურის მომცრო სარკმელთან აიტუზებოდა:

— კიდევ რა დაგვრჩა, გენაცვალე?— იკითხავდა ხმაჩამტკბარი.

—ნეიროქირურგი! — ეტყოდა ცივად მკლე, ფერმკრთალი, მზერამოქანცული ახალგაზრდა ქალი.

ქურქიანები მაშინვე ნეიროქირურგთან გარბოდნენ. უავადმყოფოდ სასწრაფოდ მოაგვარებდნენ საქმეს. მარწყვისტუჩება მაშინვე რეგისტრატურის სარკმელს აეკვროდა. ბრძოლაგადატანილივით ამოიოხრებდა:

— ახლა ვის მივმართოთ?

— ყელ-ყურის ექიმიდა დაგრჩათ. — უზუსტებდა მზერამოქანცული.

მოხუცი ქალი მოთმინებით იჯდა ლიდერინგადაკრულ სავარძელში. მომუჭნარი ხელები მუხლებზე ჩამოეწყო. თითქოს ასვენებსო. მზერა ერთ ალაგას გაშტერებოდა. ოდნავშესამჩნევი ღელვით ელოდა განაჩენს.

ყელ-ყურის ექიმიდან დაბრუნებულს სახეზე შუქი მომატებოდათ. მარწყვისტუჩებიანი სულს ძლივს ითქვამდა:

— აღარ მორჩა? — იკითხა დაღლილმა.

— მორჩა! მეორე სართულზე აბრძანდებით, მთავარი ექიმი ხელს მოგიწერთ. იქვე ბეჭედსაც დაგისვამენ და თავისუფლები ხართ, გეშველებათ!

ქურქიანები მეორე სართულისკენ დაიძრნენ. ერთხანს დაყოვნდნენ, მალე გამარჯვებული ირიონ მოუყვებოდნენ მოზაიკის საფეხურებს. მოხუცის გვერდით მდგარ დარაჯსაც მოუშუქიანდა სახე.

მარწყვისტუჩებამ მადლობის სათქმელად რეგისტრატურის სარკმელს მიაშურა.

— რაზე სწუხდებოდით, უმჯობესი იქნებოდა, მაგ ცნობების ასლები გადგეოთ, ანდა განყოფილებების სია ჩამოგეწერათ, თქვენმა ბალღებმა ამდენი რომ ადარ იწვალონ! — ვეღარ მოითმინა მზერამოქანცულმა.

მარწყვისტუჩება ნათქვამის აზრს უცებ ვერ ჩასწვდა. მერე პირკატანაცემივით გამოტრიალდა, თავისიანებს შეერია.

მოთრიმლულქურქიანები მოხუც ქალს აქეთ-იქიდან ამოუდგნენ, სავარძლიდან წამოაყენეს, სულ ციმციმ გაიყვანეს პოლიკლინიკის ვესტიბიულიდან. სახეზე ყველას კმაყოფილი ღიმილი ეფინა.

პოლიკლინიკის მოსაცდელში ფრანგული სუნამოს სურნელი და საოცრად მძიმე სიჩუმე დატოვეს!

ᲨᲣᲐᲚᲐᲛᲘᲡ ᲡᲐᲓᲐᲠᲓᲔᲑᲔᲚᲘ

ძვირფასო დედა, ახლა ღამეა, ჩვენი დედაქალაქი, როგორც იქნა, მიყუჩდა. ჩემი სარკმლის წინ იშვიათად ჩაიქროლებს რომელიმე თვალებამოღამებული შოფრის ავტო. ავადმყოფმა მთელი დღე ძილ-ღვიძილში გავატარე, საღამოს სიცხეს დამიკლო, გულის დაქანცულობას ვგრძნობ, სხვაფრივ არა მიჭირს. ორიოდე დღე ლოგინში გამოვშუშდები; ათასი სატკივარი ერთად გამივლის. ამალამ კი ვიცი, ერთი აზრი არ მომასვენებს, რა ხანია ამეკვიატა, უმჯობესია, შენ მოგწერო, იქნებ ოდნავ მაინც მომეშვას გულზე.

გახსოვს, საგაზრდილოში ბოლოს რომ ჩამოვედი? საღამოს რკინიგზის კლუბში კინოფილმის სანახავად გავეშურე, ძველი, ბმილი პალტოთი გამისტუმრე:

გულჩაშუშხული დავბრუნდი, შენ, აბა, რა გამოგეპარებოდა:

— რა თავ-პირი ჩამოგტირის, შვილო? — მკითხე.

— გეჩვენება.

— ვინმემ ხომ არ გაწყენინა?

— არა, რას ამბობ?!

— ფილმი არ ვარგოდა?

— რა უჭირდა. სიყვარულზე იყო.

— მაშ რა ნაღველმა ამოგიცხო ეგ თვალები?

— ეს ისე, დაღლილობისაა.

— დარდისას უფრო მაგონებს.

ძლივს აგიგდე სიტყვა ბანზე, ძლივს დაგიმალა სთქმელი, ჰოდა, ახლა გაგიტყდები, ახლა მოგიყვები, რა დარდიცა მჭამდა იმ საღამოს:

კლუბის დარბაზში შევედი, ფილმი ჯერ არ დაწყებულიყო. ორად ორი ბრა საცოდავად ბეღუტავდა. კედლები წეგოში დაწნეხილი ნახერხის ფილებით მოეპირკეთებინათ, ოდნავ შორიშორ ჩაერგებინათ მოდაზე, აქაოდა, რაღაცნაირი ჰარმონია თუ რიტმი გამოვაო. აკი გამოსულიყო: დაუმთავრებელი, უბრალო პერანგივით ემოსა დარბაზს. ჭერზე გაჭიმული ნარმა თეთრად შეეფეთქათ. ალმაცერ შუქზე ზედ ათასგვარი ხარვეზი მოჩანდა, მათი ჩამოთვლით თავს არ შეგაწყენ. ზედ სცენის პირზე, ფარდის ადგილას ხის ვეება ჩარჩოზე თეთრი მიტკალი გადაეკრათ კედლიდან-კედლამდე (ვითომ, ფართო ეკრანი რომ გამოსულიყო). კადრები მაინც გადადიოდა კედლებზე, ტყუილი წვალება იყო. ეკრანიდან სანახევროდ ცარიელი სკამებისკენ გამექცა მზერა, ნახევრად რბილი სავარძლები ეთქმოდა, მაყურებლებს, დაკემსილებს, დასერილებს, ჩავარდნილებს, საზოგრგე დაკარგულებს...

რატომღაც გამახსენდა: რა მშვენიერი იყო ეს დარბაზი ჩემ ბავშვობას. კედ-

ლები ჩვეულებრივ შელესილი, მოხატული სადად, სტილის დადგენა, ალბათ, ბაჭრდებოდა. ნახატს ოქროს ვარაყიც აკლდა, ბრინჯაოს ხაზებიც, უბრალო არშიით იყო გაწყობილი, ჭერზე მაინც ცისფერი სპარბობდა, კედლებზე — ნარინჯისა. სცენასა და დარბაზს შორის ფარდა ეკიდა. არც ის გახლდათ მდიდრული, რომ შეირხეოდა, ოქროსფრად ზიმზიმებდა.

ამ დარბაზში ხშირად პროვინციული თეატრები ჩამოდიოდნენ სპექტაკლების გასამართავად. ზოგჯერ სახელოვანი თეატრებიც კადრულობდნენ ჩამობრძანებას. ჩვენთვის, პატარებისთვის სულ ერთი იყო, ვინ ჩამოვიდოდა. მთავარი სადარდებელი სპექტაკლის საიდანმეცალი თვალით ჭვრეტა გახლდათ. დარბაზში მოხვედრაზე ოცნებაც კი წარმოუდგენელი იყო. ყველაზე ხშირად ჩვენი მეზობლის წყალობით მუსიკოსების ორმოს სტუმარი გახლდით, მივჯდებოდი კუთხეში და ისე ვიყავი განაბული, ბეჭებზე ფონენდოსკოპს თუ არ მომაჯენდით, სუნთქვის გაგონებაც გაგიჭირდებოდათ.

შემოვიდოდნენ მუსიკოსები, ხან ბევრნი, ხან — სამიოდე. პიუპიტრებთან მოხერხებულად მოთავსდებოდნენ; სულ მალე დარბაზის ჭერზე ჩამოკიდებული ღარბიული ჯალი მიინავლებოდა, ჩალის სკამების ჭრაჭუნიც შეწყდებოდა. მუსიკოსების ორმოდან წყნარად ამოვიდოდა რომელიმე მელოდია ან საყვირის მოგუდული სუნთქვით, ან — ფორტეპიანოსი, ან — გიტარის. გულს აუტყდებოდა ბაგაბუგი და ფარდაც შრიალით დაიყენებდა ოქროსფერი ტალღების შუქს. გაქვავებული შევცქერიდი მთელი საღამო სპეტაკლს, ხან სიხარულის ცრემლით მევსებოდა თვალები, ხან — სევდის. ყველაზე უფრო სპექტაკლის ბოლოს, ტრაგიკულად დაზოცილი მსაზიობების გამოჩენა მიჩუყებდა გულს. ოვაციისას ნაღდი სიხარულით ვხარობდი. მეზობელი ხშირად სკამზე შემსვამდა, დარბაზისკენ მიმახედებდა, ტაშის ცემაში შუქიან სახეებსა და ამონსტრირებულ თვალებს ვაწყდებოდი ხოლმე. დარბაზი სავსე იყო სუფთა, უბრალო მატერიისაგან შეკერილი ტანსაცმლის შრიალით და იიფფასიანი სუნამოების სურნელით.

ფიქრიდან გამოვერკვიე, ძალზე მომინდა მუსიკოსების ორმოში გადახედვა. არც დამიყოვნებია. წამოვდექი, ოდნავ დამრეც იატაკზე დავეშვი, ორმოს მივუახლოვდი, გადავიხედე. ნეტავი სკამიდან არ წამოვმდგარიყავ! თუ სადმე, ოდესმე კლუბში სკამი, მაგიდა, პიანინო, ტახტი, კარადა დამტვრეულიყო, ყველა იქ ეყარა. მოკლედ, ავეჯის სასაფლაო გახლდა... „სცენაზე ალბათ, ბოჯის სიხსენ მტვერია, სპეტაკლებს ვიღა ჩივის, ზედ გამელილია სანატრელი“. — გავიფიქრე ჩემთვის.

მაშინვე უკან გამოვბრუნდი, ჩემს ადგილს დავჯექი.

დედი, ყველაზე გულსაკლავს ვეუახლოვდები: ამხელა დარბაზში, ოთხასხუთას კაცს რომ იტევს, პირველ რიგსა და მუსიკოსების ორმოს შორის თუნუქის ციცქნა ღუმელი ჩაუდგამთ, ქანგიანი მკლავი საცოდავად გაუშვერია სარკმელში. ღუმლის ზემოთ ჭერი გვარიანად შემჭვარტლულა. ამაოდ ხრჩოლავს სამრალო, ამაოდ წვალობს დარბაზის გასათბობად, მობუზული მაყურებლებიდან რომელიღაცა ოხუნჯობს:

— ნოდვერდალს ნაცარი წააყარე, ძმისწულო, გვერდები არ დაუდნოს!

— ფხუკ! — აქა-იქ იცინიან.

დარბაზს წინათ თუნუქით მოკვერილი აგურის ღუმლები ჰქონდა დატანებული კედლებში. კარგა ხანია დაანგრიეს. შეცქერი ციცქნა ღუმელს გოიცებული, გთანგული, ცრემლით მევსება თვალი. არც სპექტაკლის მოლოდინით, არც კარგი ფილმის იმედით, უბრალოდ, აქაურობის შემხედვარეს გული მიკვდება!

დედი, კლუბის გაღმა არა ვცხოვრობთ? ჩვენი სახლის გაყოლებაზე ყველას ცენტრალური გათბობა გვაქვს,

ჩვენ ქუჩაზე ხომ რა ხანია ჩაყარეს გაზის მილები. ჰოდა, პატარა საქვაბეების მოწყობას წინ რა დაუდგებოდა. ღუღუნებს წყნარად ანთებული ცისფერი გაზი და ვართ თბილად. სუფთად. არც შეშის შემოსატანად გინდა გარეთ გასვლა, არც მის მომარაგებაზე ზრუნვა და არც ნაცრის გატანის დარდი...

დედი, არა და, მთელი ჩემი მეგობრებიანად რკინიგზის კლუბში არ დავიზარდენით? მერე სხვა თაობებიც, ომის შემდეგ დაბადებულები. ზოგიერთმა ჩემმა ტოლმა ისე ყოჩაღად გამოიყენა კლუბის კედლებში შეძენილი ზრდილობა-კულტურა, კლუბისოდენა სახლი წამოჭიმა. შიგნით არ შეიხედავთ! მოპირკეთება თუ რომელიმე ოთახ-დარბაზმარნისა გადაწყვიტეს, სულ გამორჩეული მასალით: მუხა, თუ წიფელა — ხის მასალად. მარმარილო, თუ გრანეტი — ქვის მასალად. მარტო იმისი ფიქრი და ჯავრი მჭამს, საკუთარი კინოდარბაზები მოაწყვეს შინ, თუ ჯერაც რკინიგზის კლუბში დაუდით ცოლ-შვილი კინოფილმების საყურებლად.

დედაჩემო, ვწევარ ჩემთვის ფიქრით თავგასივებული, აკი მოგახსენე, ღამეამეთქი, ვწევარ და მშვენიერი აზრი მომდის. საქმედ როგორ ვაქციო, გზა ვერ ამირჩევია. აზრი და გეზი გამოკვეთილია — ცენტრალური გათბობა მინდა მოვაწყო რკინიგზის კლუბში, გესმის?!

გადაწყვეტილია! კარგად მოგეხსენება, რამე თუ ავიკვიატე, წინ ვერაფერი დაუდგება! მხოლოდ ისღა დამრჩენია საფიქრ-სადარდებლად, ჩემს მეგობრებთან ერთად ისე წამოვიწყოთ საქმე, რაც შეიძლება ლამაზად გამოვიდეს. არა, კი არ მერიდება. ანდა მათი ეკონომიური სიძლიერის ეჭვი კი არა მკლავს. რომელსაც გინდა, დაადე ხელი, სასაცილოდ არ ეყოფა ამ სამუშაოს შესრულება, მე მხოლოდ საქმის მორალური მხარე მაწუხებს...

ის კაი დედ-მამის შვილები, მთელ ზაფხულს ხომ კლუბის ეზოში ატარებენ ბებერი კვიპაროსების და აკაციების ჩრდილქვეშ. არც ზამთარში ივიწყებენ იქაურობას. ხან დომინოს სათამაშოდ შეიყრებიან, ხან — ჭადრაკის, უფროსი ხშირად — ბანქოსი. კინოფილმებსაც ხშირად უყურებენ. იმნაირად მინდა მოვაწყო, ყველა მათგანს ამ საქმეში პატარა წვლილი ედოს, ყველას ჰქონდეს რაღაც დასაჩემებელი. ერთს რომ მილების შოვნას დავავალე, მეორეს რადიატორებზე დავასაქმებ, მესამე არხების გასათხრელად მუშებს მოიყვანს, ზოგი ოსტატს შეაწუხებს ლითონის შემადუღებელი აპარატით, მეც დამხმარე მუშად გავერევი და წინ რაღა დავგიდგება?! ყველაზე გადარეულები პურ-მარილის თადარიგს დაიჭერენ, ამა, უმაგისოდ რომელი რიგიანი საქმე გამოსულა?!

ბოლოს, ყველაფერს გამართულად რომ დავიგეგულებ, გაზის კანტორას ვეწვევი. იქაც ბლომადა მსახურობენ ჩემი სიყმაწვილის მეგობრები. ვთხოვ და მობრძანდებიან, ახედ-დახედავენ შესრულებულ სამუშაოს, ცოტას გაიფხორებიან, შეიძლება პატარა შენიშვნაც წამოსცდეთ. მალე სახეზე ღიმილი შეეპარებათ და ჩართვის ნებას დაგვრთავენ!

მერე დავსხდებით მამაპაპაურად, დავლოცავთ ჩვენს ნაამაგარს — საქვეყნო საქმედ თამამად რომ შეიძლება მოვნათლოთ, კარგა გვარიანად მივიბრინჯებით და სიხარულით ვისვრით ჭერში ქუდებს!

გვარიანად გავარვარდებიან ლითონის რადიატორები, სითბო ჩადგება კლუბის კედლებში და, რაც მთავარია, აღარ შეიმჭვარტლება თეთრად შეფეთქილი ჭერი. შუქი მოემატება ჩვენი პატარა ქალაქის კულტურის ძველ კერას და ერთი მცირედი საქვეყნო საქმეც სიყვარულით იზეიმებს!

დედი, გითხარი ჩემი სატკივარი! ალბათ, მშვიდად ჩამეძინება. არ დამავიწყდეს, სანამ ამ საქმეს თავს მოვაბამდე, ერთი სათხოვარი მაქვს: საახალწლოდ, ბალღები არდადეგებზე რომ ჩამოვლენ, კლუბში თბილად ჩაცმულები გაუშვი,

ხომ იცი, ეგ გადარეულები კინოფილმების გიჟები არიან და არ მოგასვენებენ.

სხვა რაღა მოგწერო, ჯანმრთელად მეგულებოდე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მუდამ შენი ნატრული შვილი!

მიპატიჟება

მთავარ ინჟინერს სამუშაო მაგიდაზე ციცქნა ტოპოგეგმა გაეშალა.

„აქეთ მოდექო, კარგად დაუკვირდი: ამ ძველი, მიტოვებული ბანოს ნაცვლად ჰიგიენის სახლი უნდა აშენდესო. ალბათ, ერთსართულიან სპორტდარბაზსაც შეელევიან, დავანგრევთო. ხომ იცი, სიღნაღი ქალაქ-მუზეუმადაა გამოცხადებული. ისეთი პროექტია საჭირო, მას რომ ეკადრებაო. თუმცა, შენ რაღა გესწავლებაო...“ მთავარმა ინჟინერმა ოდნავ იყუჩა, მერე ნახაზიდან თავი მაღლა აიღო, გვერდულად შემომხედა და მკითხა:

— რას იტყვი?

— არ უნდა ამაჩქაროთ, როგორც ყოველთვის.

— არა, რას ამბობ, — შეიცხადა.

— რამდენიმე დღით ადგილზე ჩასვლა დამჭირდება. ადგილმდებარეობას შევისწავლი, განწყობილებისთვის ქალაქს ფეხით დავივლი, ჩანახატებს გავაკეთებ...

— შენ როგორ მოისურვებ!

მომდევნო კვირას მიველინება გავაფორმე. შუადღის ავტობუსს გავყევი, საღამოს შინ ვიყავი. მეორე დილას სალაყბობზე ადრიანად გავედი, ყმაწვილკაცობის მეგობრები მოვინახულე, ჩამოსვლის მიზეზი მოვახსენე. ქერეჭაანთ ნიკომ გამოიდო თავი, იასამნისფერი „ჟიგულით“ ამარბენინა ციხე-ქალაქში.

გაზაფხული იდგა.

მთელი კახეთი კოკორ-ყვავილად ენთო. ნაზ მწვანეს თეთრი ფერი სპარობდა. ჯაგრცხილებით შეფენილ მთას კოკრობოკროდ მივუყვებოდით. ცისკენ გაგექცეოდა თვალი და, ოხვრა ამოგცდებოდა, ალაზნის ველით კავკასიონამდე უწვდენდი მზერას და, სუნთქვა გეკვროდა. თაღიან კარიბჭეს გავცდით, საკარაუდო ადგილს მალე მივაკვლიეთ. ძირის-ძირობამდე დავიარე ძველი ბანო, შემოგარენი. მეზობლად მდგარი ორსართულიანი, ქართული აგურით ნაგები ივან-ჩუქურთმიანი საცხოვრებელი სახლი ალბომში ჩავიხატე. აზომვაში ნიკო მეხმარებოდა. იქაურობას ფოტოები გადავუღე.

— ქალაქს ფეხით შემოვივლი, ჩანახატებს გავაკეთებ, — გავუტყდი ნიკოს.

— ძაან ნუ გაბამ...

— რომელ საათზე ამომაკითხავ?

— ორს არ გადავაცილებ, ხო იცი, ალაზანზე მაგარი პურ-მარილი გველოდება.

— კარგი, მანამდე მოვათავებ.

ქერეჭაანთ ნიკო წავიდა.

კარგა ხანს ვიარე ვიწრო ქუჩაბანდებში. ძველ ქალაქში სიწყნარე სუფევდა. გამვლელი ეშვიათად შეგხვდებოდა. ტყვიისფერი აბრები იუწყებოდნენ: მავან და მავან დროსაა ეს შენობა აგებული, კულტურის ძეგლია და ვინძლო პატივით და რიდით შეხედავ არ დაგავიწყდეთო. დანარჩენი... უფრო იმედით იყურებოდა, ვიდრე — საქმითა!

კარგა რომ მოვიქანცე, ბებერი კაკლის ძირას მივმყუდროვდი. გვარიანად მოვეწყვე. ალბომში ფანქრით ჩანახატი შევასრულე. ის იყო, აკვარელით გაფერადებას ვაპირებდი, ცისფერკაბიანი პატარა გოგონა პეპელასავით დამეხატა.

— ძია, თქვენ ხატვის მასწავლებელი ხართ?

— არა, გენაცვალე.

— აბა?

— ისე, ჩემთვის ვიხატავ თქვენს ლამაზ ქალაქს.

— მოგწონთ?

— ძალიან!

გოგონას დიდრონი თაფლისფერი თვალები სიხარულის შუქით აევსო.

— ძია, სანამ სკოლიდან დაებრუნდები, ხომ არ წახვალთ?

— მე მგონი, არ წავალ.

— მალე დაებრუნდები, ნახატს ხომ მაჩვენებთ?

— უეჭველად!

— ნახვამდის.

— ნახვამდის, — პეპელასავით აიქნია თეთრი, ნაზი მკლავები, მეგონა, ცოტაც და, მიწას ასცილდებოდა.

აკვარელის ფერები ნაზად ედებოდნენ ხორკლიან ქაღალდს. ნახატს საერთო ტონები მოვარგე. აქა-იქ ჩრდილებიც ჩავამუქე. ოდნავი დაღლილობა ვიგრძენი. ჯიბიდან სიგარეტი ამოვიღე, მოვუკიდე, სიამოვნებით გავაბოლე. თავს შავოსანი მოხუცი წამომდგომოდა. გულხელდაკრეფილი მისჩერებოდა ნახატს. ოდნავ გაიღიმა თხელი ტუჩებით, მინაცრული მზერით:

— ჩვენ სიღნაღსა სწერ, შვილო? — კითხა მორიდებით.

— დიახ, ბებო.

— მხატვარი ხარ? — დაინტერესდა.

— არა.

— იმიტომაც აგირჩევია უცნაური ადგილი. მხატვრები უფრო ხშირად ეკლესიას ვერ ელევიან თავისი სამრეკლოთი, ქალაქის განაშენერზე რო მოჩანს.

— აქედანაც მშვენიერი ხედია.

— შენი არჩევანი პირველია, არა კაცს არ მოსვლია თვალში ეგ ალაგი. შავთავსაფრიანი დედაკაცი გამერიდა. იქვე ახლოს, კრამიტით დახურულ ერთსართულიან, ხისსაჩეხიან სახლში შევიდა. მალეე გამობრუნდა, თან ყამისფერი ხელადა მოჰქონდა.

— მოგწყურდებოდა, პირი გაისველე. — ხელადა გამომიწოდა.

წყალი მესიამოვნა, რაღაცნაირი ძველი თიხის სიგრილის გემო დაჰკრავდა.

მადლობა მოვუხადე. ბებომ ხელადა ჩამომართვა, პირუფშმრა გატრიალდა.

ხატვა განვაგრძე. კარგა ხანს ვიმუშავე. თითო-ოროლა მუქი კონტურიც და ნახატი დამთავრებულად ჩაითვლებოდა.

— მშვენიერი ხელი გქონია, შვილო, — ისევ წამომადგებოდა თავს ბებო.

— არაფერი მითქვამს, გვერდულად შევხედე, გავუღიმე.

— ალბათ, მალე დაამთავრებ, არა?

— თითქმის მოვრჩი.

— ვისაუზმოთ, შვილო, მოგშივდებოდა.

— რას ბრძანებთ, როგორ შეგაწუხოთ, — ალაგება დავიწყე.

— უარს ნუ მეტყვი, შვილო, ბევრი არაფერი მაქვს: შემწვარი კარტოფილი, მწნილი და ოინის პური.

— დიდი მადლობა, ქალბატონო.

მოხუცი კვლავ შემომხვეწა. დავიბენი. ცალკე მერიდებოდა, ცალკე უარი მკლავდა. ამ გაწამაწიაში ვიყავი, ქერეაანთ ნიკოს იასამნისფერმა „ეიგულმა“ რომ მოაყვირა. „აბაშენა ღმერთმა!“ — გუნებაში გავიცინე. საჭირო ნივთები სასწრაფოდ წამოვკიფიე, ჩანთაში ვუძახე. დედაბერს მოვუბოდიშე და ავტოსკენ ავჩქარდი. მოხუცი შინისაკენ დაიძრა. ოდნავ შემაღლებულ, აგურით მოკირწყლულ ტერასაზე შეჩერდა, ხის სვეტს მიეტმასნა გულხელდაკრეფილი.

ნიკომ „ეიგული“ მოაბრუნა, ნელა დავიძარით. ხელის აწევით დავემშვიდობე. დედაბერს სევდაგარეულ სახეზე უიმედო ღიმილი შერჩენოდა.

სულ მალე გამოვცდით თაღიან კარიბეს, გულნაკლული ვტოვებდი კახეთის ძველ მარგალიტს. თავქვე ვეშვებოდით. ფერმკრთალ ვარდისფრად ლივლივებდა ალაზნის ველი. ვერცხლით მოჭედილი მდინარე ძველი ბილიკებით მიიკვლევდა გზას ნისლჩაკიდებულ უსაზღვრო სივრცისაკენ...

სალაყბოზე ნატვრით გველოდნენ, ორნი ჩვენს ავტოს შემომტატნენ. ბიუებით გავსებული შროშანისფერი „ვოლგა“ ზანტად აგვიდევნა. ალაზნის გადმა, რესტორანში ისურვეს ქეიფი. ოდნავ მოთენთილი, დაღლილი გავიკეროდი მოდიდებულ მდინარეს. თვალსაწიერზე დედაბრის ნაღვლიანი სახე ამოტივტივდებოდა დროდადრო.

რესტორნიდან ორი თეთრხალათიანი

მიმტანი გამოგვეგება ღიმილით. სალამქალამის შემდეგ:

— გარეთ გავშალოთ, თუ შიგნით? — მაშინვე იკითხეს.

— გარეთ, ჭერმის ქვეშ, ყვავილი ბატიბუტივითი რო აყრია! — გასცა განკარგულება მუდლაანთ დათომ. როგორც თქვენ გაგეხარდებათო, — დაიშარჭინენ.

ენით აუწერელი ამინდი იდგა. ჩაწმენდილ-ჩაკრიალებულ ჰაერს ხეხილთა ყვავილის სურნელი ახლდა. უზომოდ ვხარობდი ჩემი საგაზრდილოს ხილვითა და სიყრმის მეგობრების სიახლოვით.

დიდებული სუფრა გაშალეს. საუზმეს მივეჯალეთ. პატარაზე შევნაყრდით, ერთი დავილოცეთ და ნიკომ სოკო მოითხოვა. არა გვაქვსო, — მოიბოდიშეს. დათომ დანახარჯი გადაიხადა, ალაზანგაღმა გამოვედით. გაუჩინარი გააჩინეს! ხონჩით ახლად მოხარშული თევზი შემოიტანეს, ყველა მურწას ეძებდა. შევყურებდი თევზით მოჩითულ ხონჩას, ზედ თავსაფრიანი დედაბრის სახე იხატებოდა.

სმა გაჩაღდა. ღვინო ნელ-ნელა გვეკიდებოდა.

გაზაფხულის დღე ინავლებოდა. იმ ზომაზე დავდექით, სიმღერის ჭია რომ შეგიჩნდება კაცს. ვცადეთ კიდეც, არაფერი გამოგვივიდა. დათომ ახლა ამაზე აიშალა ნერვები. მომტანი იხმო:

— ავთანდილ, დამკვრელების იმედი ვიქონიოთ?

— ქორწილში არიან.

— აბა, ავიშალენით!

— თუ ისურვებთ, ბიჭს გავგზავნი ველისციხეში, გიტარებით ჩამოვლენ.

— არა, ღუდუკებზე უნდა ვიქეიფოთ! — დათომ წითელი აგურივით დადაწოდა ათმანეთიანების შეკვრა მომტანს. — გამოაძვრე რამდენიც გერგება!..

მომტანმა შეკვრა მალევე დაუბრუნა.

— აბა, ძმებო, შუამთაში ვეცეთ!

ფიქრით თავი არავის შეუწუხებია...

ნორჩი მუხნარიდან გაზაფხულის სიგრილე შემოგვეფეთა. სუფრა შიგ ტყეში გაშალეს. დამკვრელები მაშინვე ჩვენთან გაჩნდნენ და ქეიფიც დაიწყო.

ვიჯექი მოწყენილი, საითაც გავიხედავდი, თავსაფრიანი დედაბრის გალეული სახე მეხატებოდა, მუდარაგარეული მოპატიჟე გამოხედვით. სმას მოვუკელი. რაც დრო გადიოდა, მით უფრო ნათლად მეცხადებოდა შავოსანი მოხუცი, ამოხუნებული, ჩაჯანღული თვალებით. „რა მოარბენინებდა ქერეჩაანთ ბიჭს, ერთი ნახეკარი საათით რომ დაეგვიანა, უეჭველად ვესტუმრებოდი ბებოს...“ ისეთ გუნებაზე ვიყავი — კაცს რაღაცას რომ წაართმევენ და აღარასოდეს დაუბრუნებენ!

გვერდით ოდნავ ელამი, ჯაგარათმიანი ბავშვობის მეგობარი მეჯდა. მხარზე ხელი მოვხვიე, ყურში წაეჩურჩულე:

— ახლა ერთი შემწეარი კარტოფილი, მწწილი და რბილი თონის პური! წარბებაქაჩულმა გადმომხედა:

— რა ინატრე?

— ხელმეორედ ნუ ჩამომათვლეინებ...

— ცალკე შენთვის შევუკვეთო, თუ ყველასათვის? — ოდნავ უკიდებდა ენას.

— არა, გეხუმრე... — ვერც ეს, ვერც სხვები ვერ გამიგებდნენ, რა მჭირდა.

ერთხანს დავაპირე, ავდგები და მოვყვები, ისე დავხატავ ჩემს გასაჭირს, სული შევუძრა გადარეულ მეგობრებს-მეთქი, მალევე მიეხვდი, რომ ამაო წვალება იქნებოდა. მერე თვალები დავხუჭე და შეეცადე ნათლად წარმომედგინა დედაბრის ძველებური დარბაზი: კედლიდან დაწყებული ხის ტახტზე გადმოშვებული შალის გახუნებული ფარდაგი, ზედ დროულად თუ უდროოდ გარდაცვლილთა გადიდებული პორტრეტები. რომელიმე კედელში თაღიანი წალო. ძველმოდური კამოდი, ფართო მაგიდა. ჩალის სკამზე ჩამომჯდარი სევდაფქცეული მოხუცი, კაბის კალთაზე ჩამოწყობილი ნაოჭდაყრილ მი-

მდნარი ხელებით. კარისაკენ მიპყრობილი მოქანცული მზერით...

— ადე, ადე! შენებურად ჩაგრიხე! — ქერეჭაანთ ნიკო მეხვეწებოდა. კინტაურს უკრავდნენ.

უხალისოდ წამოვდექი, მკლავების გრეხით გავიარ-გამოვიარე. ისევ დავჯექი.

— შალვა, რაშია საქმე? — უკვირდა დათოს.

— რა ვიცი, ალბათ, დავიღალე...

— ჰოოო...

დამკვრელები ძალზე ცდილობდნენ.

ჩემი ყმაწვილკაცობის მეგობრები ქეიფობდნენ.

გაზაფხულის გრილი ღამე შემწყვდეულიყო ნორჩ მუხების ტყეში.

ნიკოს „ქიგულის“ გასალები ვთხოვე, ღიმილით გადმომაწოდა. ქეიფი მივატოვე სიღნაღისაკენ დავენთე!

ჩრდილში დაფერფლილი

უთენია გამოვა ხის ჩუქურთმადაყრილ მამა-პაპურ აივანზე, სიგარეტს გაიჩრის პირში, მზერა ვარდის ბუჩქებისაკენ გაექცევა. დგანან ახლად გაფოთლილები, აქა-იქ კოკრებშესივებულები. ღიმილი მოერევა.

მოზაიკის საფეხურებს დაუყვება. მარცხნივ, ბეტონის აივანს გახედა, ჩაიდაბლაურა. ტყრუშულით მომყუდროებულ სატრაპეზოში მთლიანი ხისგან გამოთლილ მაგიდის გარშემო კოხტად შემოეწყოთ წმინდად გადაჭრილი კუნძები. „ზემოთ — ამინდისა ქვემოთ — უამინდობისა!“ — გაიფიქრა კაცმა.

ეზოში ჩამოსული პირველად ვარდების ბაღს ეახლა. სათითაოდ ჩამოუვლის. ზოგს ხმელ ფოთოლს შეაცლის, ზოგს მიწას აუმჩვილებს, ზოგსაც ზედმეტ ტოტს შეაჭრის...

ვარდების ბაღს ცალ მხარეს ღობედ მეზობლის ერთთახიანი სახლის კედელი აკრავს. სახლი ისეა დაწყებული, ალბათ ეზოს მხრიდან მიშენებას აპირებდა პატრონი. ღია ცის ქვეშ დარჩენილი ქვევრები რაღაც უიღლობაზე ღაღადებენ, ბიჭი რომ წამოეზარდა, სახლის პატრონმა იფიქრა, მეშველოო, მაგრამ ბიჭს სულ მალე ომში უკრეს თავი. დავაჟკაცებული დაბრუნდა მოგვიანებით. მამა ცოცხალი აღარ დაუხვედა. ჯანი მოსდევდა და მიწას შეეჭიდა. ცოტა რომ მომაგრდა, იმანაც გაიხსენა მამის გააზრებული. ბალავარი გაჭრა ორსართულად გაფიქრებული სახლისა. საკუჭემდე მოჰყარა, ბეტონის სარტყელი დაარტყა. აგერ, მეორე წელია ძვრა ვეღარ უყო!

კაცს მეზობლის ახალი სახლის შებათქაშებულ კედელზე კბილებჩაცვენილი, ძირდაშაშრული კევრი მიეყუდებინა. მწყობრად მიწყობილ ქოთნებში ია და ენძელა ეხარებინა. ბოსტნის თავში სახნისგალეული, ღირღიტამიცრეხილი გუთანი მიწოლილიყო მფეერდებით. ოდნავ ჩაჟანგებულ სახელურებზე ჩამოკიდებული ქოთნებიდან ყოჩივარდები იჭყიტებოდნენ. პირწატეხილი ქოცო იქვე უდარდელად წამოგორებულიყო. დაბალ ღობედ ჩარიგებულ-ჩაზიზაგებულ კრამიტებში ამოწვერილ კოინდარს მწვანედ გაუდიოდა ხასხასი... კაცი ადრიანად ჩამოუერიგებდა ხოლმე უყვედრებელ ღიმილს; ყვავილსა თუ ქოთანს, ბალახსა თუ რკინას მოეფერებოდა.

ამ დილითაც გული იჯერა მათი მონახულებითი, მეზობლის კედელს იდაყვებით გადაეყუდა და ხმადაბლა დაიძახა:

— ნიკო!

— რა იყო, შვილო? — იქვე, კუთხეში ნიკოს დედა მიმჯდარიყო გალეული, ფერდაკარგული. დამდნარდაკოჭრებულ თითებში რკინის ჩხირები ეკავა. წინდასა ქსოვდა. თეთრად მოელვარე ჩხირები გაწვრთნილები-

ვით ერთნაირ მოძრაობას იმეორებდნენ, ნელა, აუჩქარებლივ.

— ვარო ძალოს სიცოცხლე! — მიესალმა კაცი.

— ღმერთმა გაგიმარჯოს, შვილო!

— ნიკო სახლშია?

—შინ არი, პურსა სჭამენ.

— როგორა ხარ, ჯანმრთელობას ხომ არ უჩივი?

— როგორღა ვიქნები, ჯანი აღარ მომდგებს. ბიჭს ვენახში ვეღარა ვშვები. სახლის საქმეს თუ წამოვუკრავ ხელს...

— აღარ გეყო, რაც შენ შრომა გაქვს გაწეული...

— ბიჭი მეცოდება, ამდენი სული სარჩენი, ათასი ჭირ-ვარამი...

კედლებს შუა ნიკოც გამოჩნდა ყბების ცმაცუნით. ცერით ულვაშის ძირებს იწმენდდა.

— სალამი რეზოს!

— ნიკოს გაუმარჯოს!

გაწყალებულ ჩითის პერანგში ნიკოს ფართო მკერდი და კუნთებად ქცეული მკლავები ილანდებოდა. მზედაკრულ სახეს ნაადრევად გათეთრებული ქოჩორი უხდებოდა. ჭროღათუთისფერ თვალებში დაღლილობა და სევდა ჩასწოლოდა.

— ხო მშვიდობაა ქალაქში?

— არა გვიშავს, შენ როგორა ხარ?

— რა ვქნა, ვწვალობ, ვჯახირობ...

— აღარ აპირებ ამ სახლის დამთავრებას?

— ეხ. მე კი ვაპირებ, მაგრამ... — ნიკომ სათქმელს გული თან ამოაყოლა.

— მაინც, რა სატკივარი გაწუხებს?

— ყველა ოჯახური წვრილმანია: ჯერ არის და, სიძის ორმოცი არ გადაგვიხდია, ჩემს დას ხელის გამართვა ხო უნდა?

— უნდა, მაშ!

— შემოდგომაზე ბიჭი ჯარიდან რო მობრუნდება, ჩაცმა-დახურვა დასჭირდება თუ არა?

— დასჭირდება!

— გაიხედ-გამოიხედავს და მოდაზე ჩაცმას ისიც ხო მოითხოვს?

— ალბათ...

— გოგოა და, შეღერებულიგ[illegible] იპრანჭება. იმის ჩაცმაც კარგა ფასი ჯდება.

— ჰოოო... — სანუგეშო ვერაფერი უთხრა რეზომ.

დედაჩემიც დასაბინავებელია, ამასაც ხარჯი დასჭირდება თუ არა?!

კაცმა ვარო ძალოს გადახედა. დედაბერს ჩხირები გაუშუბოდა, სულ მთლად მიმქრალიყო, ოდნავ შესამჩნევად აკანტურებდა თავს თანხმობის ნიშნად. შვილს მუდარის თვალებით შესცქეროდა, თითქოს ჩურჩულით ამბობდა: „ნეტა შეიძლებოდეს ჩიტად ან პეპლად გადამაქცია, ცაში ავიჭრებოდი უხმაუროდ. უკან მოუბრუნებლად გაგვრიდებოდი, შვილო. ანდა, ისე დამწვა-დამნაცრა, ჩემ ბოსტანში უზუმრა ჩამაბნია, მაშინ ხო არც ქელები დაგჭირდება, არც კუბოს ფული, არც — დამკვრელებისა. თუგინდ ისე გამაქრო, ვერც ერთმა სულიერმა ვერ შემასწროს თვალი. ნიადაგ იმას იძახდეთ — ან ეხლა გამოჩნდება, ან ეხლაო. ცოცხლის ტირილი და დამარხვა კი ვის გუგონია?! ჰოდა, ამ გზით გადაგარჩინოს ღმერთმა, შვილო, ჩემ გასასტუმრებელ ვალებს!“

კაცი თავზარდაცემული შესცქეროდა მოხუცის სახეს. თვალები ცრემლით აევსო. თავი ძირს ჩაჰკიდა, ხმის ამოღება უჭირდა. ვერავითარი აზრი ვერ გამოეტანა. ბოლოს ერთი ღრმად ჩაისუნთქა, მთელი ხმით გადაიხარხარა. ნიკომ წარბება ზევით შეჭყარა, გოცებული მიაშტერდა რეზოს.

— ნიკო, თუ რამეში დახმარება დაგჭირდეს, ნუ მომერიდები.

— იცოცხლე, რეზო! შენი იმედი ნუ მომიშალოს ღმერთმა.

დედაბერი ერთხანს გარინდებული იჯდა. მერე დამდნარი თითები თავისით ამოძრავდნენ ცოტა უფრო ცოცხლად, ცოტა უფრო დაშურებით, თითქოს ჩქარობდნენ — მოსაქსოვი არაფერი დაგვრჩესო!

ჯაჭვური რეაქცია „ბრიოლი“

მოთხრობა

ქორფას ქეიფი მოეგუნება. იყიდა ქორფა მწვანე კიტრი, ტარხუნა, მწვანილი... ამისთანები ძალიან უყვარდა; ამა, ამას რაიმე სჯობიაო? იტყოდა ხოლმე და ნება-ნება შეახრამუნებდა გემოზე მარილმოყრილ მწვანე კიტრს და ხავერდოვან, დაცვარულ ტარხუნას. ამ-იტომაც შეარქვეს ძმაკაცებმა მეტსახელად ქორფა. საერთოდ, იმ წრეში, რომელშიც ქორფა ტრიალებდა, არავინ რჩებოდა მეტსახელის გარეშე, რომელსაც ისე ბუნებრივად მოარგებდნენ ხოლმე ერთმანეთს, რომ ნამდვილი სახელი აღარავის ახსოვდა.

სხვა რადაც რადაცეებიც იყიდა ქორფამ, წყურვილის მომგვრელი ნარინაირი საუზმეული და დაპატიჟა, ვინი ნახვაც მოახერხა, თავისი უახლოესი, სულზე უტკბესი ძმაკაცებიდან: როხოხა ხმის პატრონი მედოლე ჯანთამადა, შალითების მკერავი ნაბადო, დარაჯი პიტნა (პიტნის ნაყენი უყვარდა ნამეტანი), და პაპიჯა, პირველი კლასის მძღოლი, რაღაც საგზაო შემთხვევის გამო ამჟამად დისკვალიფიცირებული.

დანარჩენებმა თითქოს სუნი იკრესო, საღამო ხანს დაბარებულებივით დაერჭვნენ ქორფას ერთ ციცქნა ოთახში. ყველანი უკლებლად აქ იყვნენ: დანების მლესავი ჩაინიკა, მექვაბე მაქექა, სახურავის შემკეთებელი ჩამიჩა, მართლაც ჩამიჩივით „გამომშრალი“, მაღალ-მაღალი კაცი, სულ ჰაერზე ყოფნამ გამოაშროო, გულკეთილად დასცინოდნენ ძმაკაცები, დურგალი ჩაკო, ძმებივით განუყრელი შიმშანგო და ხეგხევა. ამათი ასავალ-დასავალი არც თვითონ ქორფამ იცოდა ხეირიანად, და მხერხავი უმაქნისა, თავისი განუყრელი ხერხით.

უმაქნისამ თან მეგობარი მოიყვანა, კარგად დაუთოებულ კოსტიუმსა და ჭრელ ჰალსტუხში გამოპრანჭული ცეცხლივით თმაწითური კაცი. ქორფამ გუნებაში შეუკურხთა უმაქნისას, რომელსაც საერთოდ ვერ იტანდა. მართლაც დიდი უმაქნისი ვინმეაო, იტყოდა ხოლმე ძმაკაცებში მისი მისამართით, კაცი რომ ზაფხულში არ გაახელ თვალს და ამწვანებულო ხეების დანახვა არ გიხარია, ზამთარში რაღა უნდა დაინახოო? ქორფას მხედველობაში უმაქნისას საშინელი ძილისგუდმა ჰქონდა. მართლაც, მთელ ზაფხულს თითქმის სულ ძილში ატარებდა, მხოლოდ შემოდგომაზე გამოფხიზლდებოდა ძილისგან და ჭუჩა-ჭუჩა დადიოდა შეშის დასახერხად.

„ჰმ, ახლა სწორედ გამოფხიზლების დრო დადგომია...“ უმაქნისას ძმაკაცი ხომ სრულებით არ მოუვიდა თვალში ქორფას. მოკაუჭებული გრძელი ცხვირი და თავაზიანი, შაქარივით დამტკბარი ღიმილი, პირს ყურებამდე რომ უხეკდა, რაღაც უსიამოდ მოხვდა გულზე, ახლა კიდევ მისი ჩაცმულობა... ვერც გამოპრანჭულ ხალხს იტანდა ქორფა. როგორღაც შემთხვევით ყური მოეკრა: მამაკაცის ტანსაცმელს დაუდევრობის ნიშანი უნდა ეტყობოდესო. თვითონ ხომ ამ ნიშნის მიხედვით იცვამდა თავისი დღე და მოსწრება, სხვებსაც ამის მიხედვით აფასებდა. კარგად დაუთოვებული და გაპრიალებული კოსტიუმის დანახვისას ტუჩებს ქედმაღლუ-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რად აიბზუებდა ხოლმე, ჰალსტუხის დანახვისას კი სული ეხუთებოდა და ხელს კისერზე ივლებდა, აქოდა არ დავიხრჩოო.

სუფრა გაიშალა მართლაც მეფური. ხელგაშლილობით ცნობილმა ქორფამ თავის თავსაც კი გადააჭარბა: სუფრას არც ქორფას საყვარელი მწვანე კიტრი დაჰკლებია, არც დამწნილებული. შებოლილი თევზი, კუჭმაჯი... ყველაფრის ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანდა. თეფში, დანა-ჩანგალი, ხელსაწმენდიც კი ყველს სათითაოდ ეერგო, ახლოლად აი, ჭიქები საკმარისი არ აღმოჩნდა. სუფრას ცამეტი კაცი უჯდა, ქორფამ კი თუმცა ბევრი ეძება, თორმეტზე მეტი ჭიქა ვეღარ მოიძია. სხვა დროს ქორფა ამაზე თავს არ მოიკლავდა (თუ გწყურია, ბოთლიდანაც კარგად დალევ) მაგრამ იმ უცხო სტუმრის მოვრიდა. სასწრაფოდ აირბინა კიბეზე და მეზობელს მიუკაკუნა, ჭიქა უნდოდა ენათხოვრებინა.

კარი ბავშვმა გაუღო.

— ერთი ჭიქა გამოიტანე, შენს გაზრდას. — სთხოვა ქორფამ.

ბავშვი გატრიალდა, ორიოდე წამში მშვენიერი ბროლის ჭიქა გამოუტანა და ხელში მიაჩეჩა. ერთი კი დახედა იმ ჭიქას ქორფამ, შეყოყმანდა, ხელში არ შემომატყდეს და ხათაბალაში არ გავებაო. სანამ ყოყმანდება, ბავშვმა კარი მიხურა. ქორფა მორიდებული კაცი გახლდათ და ადამიანის შეწუხება მართლაც რომ არ უყვარდა, ვეღარ გაბედა, ბავშვი ხელმეორედ დაესაქმებინა.

გამოტრიალდა ხელში ბროლის ჭიქით და ის ჭიქა უცხო სტუმარს დაუდგა. გაჩაღდა ქეიფი. თამადად როხროხა ხმის პატრონი ჯანთამადა აირჩიეს, მოკარნახედ — პიტნა. ასე ჭქონდათ როლები განაწილებული. ჯანთამადას ჭკუა არ ჰყოფნიდა სათამადოდ, პიტნას — ხმა, ჯერხნობით ქორფამ გემო ვერ ჩაატანა ქეიფს, ვერ მოიღხინა თავის გუნებაზე. ნერვები დაეწყდა იმ ბროლის ჭიქის თვალთვალში, აცა, არაფერი დაემართოსო. შიშით ფერი-ფერი მისდიოდა, როცა უცხო სტუმარი ჭიქას აიღებდა და ნება-ნება, გემრიელად წრუპავდა ღვინოს. გრძელი, მოკაუჭებული ცხვირი ჭიქაში თითქმის ნახევრამდე ჩაეყო.

მერე კი, შუა ქეიფში, ერთი იმასღა ითხოვდა ქორფა, მაგ ლამაზი ჭიქით მეც დამალევინეთო ღვინო. დიდი მხიარულება იყო, ათასგვაკი გასაართობს იგონებდნენ. უცხო სტუმარი დიდი ენაწყლიანი ვინმე გამოდგა. ისე გაშინაურდა, ყველას ეგონა, ამ კაცს მთელი სიცოცხლე, დაბადებიდანვე ვიცნობთო. სუფრა აიკლო ნაირნაირი სასაცილო ანეგდოტებით, მუცლები სულ ხელით ეჭირათ. ახლა რა ფოკუსებს აღარ იგონებდა, მოქეიფეებს თვალები ლამის ბუდეებიდან გადმოსცვენოდათ.

მერე იმ პატიოსანმა კაცმა ერთი სეირიც უჩვენა თანამეინახეებს. აიღო ბროლის ლამაზი ჭიქა, სპირტი გამოავლო და ცეცხლი წაუკიდა. სინათლე ჩაჰკრეთო ბრძანა. ორივე ხელით მარჯვედ ატრიალებდა ბროლის ჭიქას, მის ხელებში ლურჯი ცეცხლის ალები ცეკვავდნენ და იკლაკნებოდნენ. უცხობი ჩაციებით ჩაშტერებოდა მოცეკვავე ალებს. ხელები, სახე, მოკაუჭებული გრძელი ცხვირი, მელოტი კეფა ლურჯმოიისფრად ულაპლაპებდა. თავზე თითქოს რქებიც დაუნახეს, ისიც ლურჯი ფერის.

ქორფა უეცრად შიშის ზარმა აიტანა. გატრუნულმა გადაავლო თვალი თავის ძმაკაცებს. ძლივს გაარჩია სიბნელეში ჩაძირული, ლურჯი ალით ოდნავ შეფერადებული ცოდვიანი სახეები, დამრგვალებული, მოკიაფე თვალებით და გაოცებისაგან ღიად დარჩენილი პირებით. ყველანი უძრავად ისხდნენ გასუსულნი. უცნობმა თვალი მოაცილა ლურჯ ალს, ამოხედა მათ, გაიღიმა (ქორფას ახლა კი ჟრუანტელმა დაუარა), ხომ მოგწონთ, ხომ ლამაზიაო, იკითხა.

პასუხის გაცემა ვერავინ მოასწრო. ერთი კი გაისმა: ტაკ! და ლურჯი ალი ჩაქრა.

სიბნელეში კარგა ხანს იფათურა ქო-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რფამ, ხან ვის გადააწყდა და ხან ვის, სანამ ჩამრთველს მიაგნებდა და სინათლეს აანთებდა, ძლივს! უცნო სტუმარი სიმთვრალისაგან გამოთაყვანებული სახით იჯდა, ყელის ფერი თმები რქებივით ადგა მელოტ თავზე, მის წინ შუაზე გადახსნილი ბროლის ჭიქა ეგდო.

გატეხილი ბროლის ჭიქის დანახვაზე ყველა ერთბაშად გამოფხიზლდა, ქორფამ ხომ ერთი სიკვდილი გაათავა. ქეიფის თავი ვიღას ჰქონდა, სასწრაფოდ წავიდ-წამოვიდნენ, მხოლოდ იმ უცნობ სტუმარს არ დაადგა საშველი, იჯდა ისევ ისე და აღარაფერი ეყურებოდა ამქვეყნად. ვერაფერი რომ ვეღარ მოუხერხეს, მხარზე შეშასავით გაიღო უმაქნისად და ასე თრევა-თრევით წაიყვანეს. ქორფამ გაბრაზებით მიაყოლა „ლოცვა-კურთხევა“. სასმლისაგან ფეხებშეშლილ სტუმარს იგი არასდროს არ გაუშვებდა გარეთ ღამის სიბნელეში, მაგრამ ამ მატარაბაზის თვალით დანახვაც კი აღარ უნდოდა. ახიც იყო, თუ რაიმე ხათაბალაში გაჰყოფდა თავს.

იმ ღამეს ვეღარ მოისვენა ქორფამ. მოხუმავადა თუ არა თვალს, ის გატეხილი ბროლის ჭიქა ელანდებოდა და ძილი გაუფრთხა. თავბედს იწყევლიდა, რაღა ის ბავშვი შემხვდაო კარებში. ვინმე უფროსთაგანი შემხვედროდა, ბროლის ჭიქას როდი გამომიტანდნენო. საწყალს რა დღეს დააყრიან, თუ ეს ამბავი გამოჩხრიკეს: ჯერ ერთს კარგად მიბერტყავენ და კუთხეში დააყენებენ, მერე სასტიკი მუქარებით შეზავებულ გრძელ-გრძელ რჩევა-დარიგებას წაუკითხავენ, რათა ჭკუა ისწავლოს და მომავალში ბროლის ჭიქა აღარავის ათხოვოს, მით უმეტეს, როცა საქმე ქორფასთანა ბედოვლათს ეხება. თავის დროზე ამას ისედაც მიხვდება ის ბავშვი, მიხვდება, როცა გაიზრდება და თავის მამიკოსაგან დაჭკვიანდება. და რატომ უნდა მოხდეს მაინცდამაინც ისე, ფიქრობდა გაწამებული ქორფა, რომ ეს ჭკუის სწავლება საწყალ ბავშვს ფსიქიკური სტრესის საფასურად დაუჯდეს, შეიძლება ეს ტრავმა მთელი სიცოცხლის მანძილზე გაჰყვეს და ცხოვრება ტანჯვა-წამებად უქციოს. იქნება შიშით ახლოს ვეღარც გაეკაროს ბროლის ჭურჭელს. ან თუ გაეკარება, ყოველთვის ხელიდან გაუვარდეს და დაემსხვრეს. ახლავე, სანამ ჯერ არავის არაფერი გაუგია, უნდა იშოვოს ზუსტად ისეთივე ბროლის ჭიქა და მიუტანოს იმ ბავშვს.

იმაზე ფიქრს კი, თუ რა დღეს დააყრიდნენ თვითონ მას, „მოტყუებიან“ რომ წაჰგლეჯა საწყალ ბავშვს ბროლის ჭიქა, ქორფა ძრწოლით არიდებდა თავს.

ინათა თუ არა, შავი ფიქრებით შეპყრობილმა ქორფამ ამოხვეტა, თუ რამე დარჩა საქეიფო ხარჯებიდან, ჯიბეში ნამსხვრევები ჩაიდო და ბროლის ჭიქის საშოვნელად გაქანდა.

აქ სიტყვამ მოიტანა და სანამ ქორფა მაღაზიიდან მაღაზიაში დარბის ბროლის ჭიქის საშოვნელად, ორიოდე სიტყვით ნათელს მოვფენთ, თუ რატომ გამოიწვია ერთი ჭიქის, თუნდაც ბროლის ჭიქის გატეხამ ამხელა ალიაქოთი. ქალაქში, სადაც ქორფა დაიბადა და დავაკაცდა, რაღაც განსაკუთრებულად, უღრმესი და უნაზესი გრძნობით, უყვარდათ ბროლი. სახელდაც ბროლიანი ერქვა იმ ქალაქს. ადრე, თურმე, სხვა სახელი რქმევია, მაგრამ ქორფას და მისი ძმაკაცებისა არ იყოს, აღარავის ახსოვდა უკვე. იქაური მეგობრიანეს თქმით, ჯერ კიდევ უძველესი დროიდან, დაახლოებით მეთორმეტე თაობის წინაპრებიდან გადმოსცემოდათ მათ ეს სიყვარულის გრძნობა, გადმოსცემოდათ წლობით ნაგროვებ, ნასათუთებ და ნალოლიავებ ბროლის ჭურჭელთან ერთად და ახლა უკვე კარგად გასჯდომოდათ გულღვიძლში. ყოველი ახალი თაობა არათუ რაიმეს აკლებდა, არამედ კიდევ უფრო ამდიდრებდა ნაანდერძეს ბროლეულს ახალ-ახალი ნიმუშებით და კიდევ უფრო აღვივებდა თავის თავში მხურვალე გრძნობას სიყვარულისას. ბროლიანის მკვიდრ-

თა მჭიდროდ კარჩაგმანულ, ყოველგვარი მოულოდნელობისაგან სიმედოდ დაცულ ბინებში ყოველ ნაბიჯზე, სადაც კი რაიმე საყრდენი იყო, ეწყო და ელაგა ნაირნაირი ფერის, ფორმის და მოხატულობის ბროლის ჭურჭელი: ლარნაკები, ფიალები, ჭიქები, ფუჭერები სირჩები, სერები, სანამცხერეები, საკამფეტეები და ასე შემდეგ. რაც უფრო მეტი იყო ეს ყველაფერი დახვავებული, მით უფრო ამაყი, ბედნიერი და თვითკმაყოფილი სახით შეგხვდებოდათ კარებში მასპინძელი, თუ სტუმრად ეწვეოდით. გარდა ამისა, ყოველნაირი დანიშნულების ბროლის ჭურჭელი თორმეტი ცალი უნდა ყოფილიყო უთუოდ, ანდა მისი ჯერადი. მეტი ან ნაკლები არაფრით არ შეიძლებოდა.

ბროლიანის ყველა მკვდრს, თუ თავის თავს ოდნავ მაინც პატივს სცემდა, ამ ჯადოსნური რიცხვისთვის უნდა გაეწია ანგარიში. ისინიც მზრუნველ მოსიყვარულე თვალს ხშირ-ხშირად გადაავლებდნენ ბროლით დაზვინულ თარეებს, ფხიზლად დარაჯობდნენ, არაფერი დაჰკლებოდა მათ წმიდათაწმიდა სამყოფელს და მუდამ სრული შემადგენლობით ებრძეოდნალთ ბროლის ჭაღების შუქზე.

ეს ყველაფერი კარგად მოეხსენებოდა ქორფას, თუმცა თვითონ მას ერთი ბროლის ჭურჭელიც კი არ ჰქონია არასოდეს. თვალგაფაციცებულმა აუარჩაუარა ბროლით დაზვინულ დახლებს, ხელში იმ ბედუკუღმართი ჭიქის ნამტვრევი ეჭირა და იმას ადარებდა, უნდოდა, ზუსტად ისეთივე ეპოვნა.

თითქოს ჯიბრზე, ზუსტად ისეთივე ჭიქა ვერსად აღმოაჩინა. მსგავსი კი იყო, მაგრამ რა შვილი იქნებოდა იმ ბავშვის დედა, განსხვავება რომ ვერ აღმოეჩინა! ხშირად უნახავს ქორფას, როგორ რუდუნებით არჩევდნენ დიასახლისები ბროლის ჭურჭელს: ეს ოდნავ მაღალია, ეს ოდნავ დაბალი, ამას სხვანაირი მოხატულობა აქვსო... უამრავ განსხვავებას პოულობენ იქ, სადაც ქორფა ვერაფერსაც ვერ ამჩნევდა, — რაღა იქნება იქ, სადაც თვით ქორფა ამჩნევს სხვაობას.

— ერთი ამისთანა ჭიქა მომიძებენთო — გამყიდველებს დაელერიჯა ბოლოს.

— არა გვაქვს, კარგა ხანია არ გვქონია... იყო და გათავდა... — ისმოდა პასუხად.

— იქნება იყოს, ასეთი, ზუსტად ასეთი, რამდენსაც მიბრძანებთ, გადავიხდი...

მთელი დღე შეუსვენებლად ირბინა მაღაზიიდან მაღაზიაში და საღამოს დაღლილ-დაქანცული, ფეხზე ძლივსღა იდგა. თვალებიც ისე აუჭრელდა ამდენი ბროლის ჭვრეტაში, ვეღარაფერს ხედავდა უკვე, მხოლოდ წითელ-ყვითელი წრეები უტრიალებდნენ თვალწინ. „რა ვქნა, რითი ვეშველო საქმეს? — ფიქრობდა გულშემოყრილი და ბრინჯივით დაბნეული, — როგორ გადავარჩინო ის ბავშვი ცემა-ტყეპას:

დიდმა დაძაბულობამ აიძულა ქორფას თავი რაც შეიძლება მონდომებით ამუშავებულიყო. გაახსენდა, ერთ მის ნათესავსაც ჰქონდა ზუსტად ასეთი ჭიქები. იყიდა საჩუქარი ნათესავის ბავშვისათვის, რაც იმ ბროლის ჭიქის საფასურს ერთნახევარჯერ აღემატებოდა და იმ საღამოსვე ეწვია.

ტუზი დაეცაო, რომ იტყვიან, ისე მოუვიდა. სუფრა გაშლილი დახვდა. ზუსტად ისეთივე ბროლის თორმეტი ჭიქა დაედგათ მაგიდაზე. თორმე მასპინძლის ბავშვის დაბადების დღე ყოფილიყო. ქორფამ საჩუქარი მიართვა, მოიკითხა. მერე რაღაც წვრილმანების გაკეთება სთხოვეს. პირსაბანი შეაკეთა, აბაზანასაც, მგონი, რაღაც სჭირდა, უნიტაზსაც, დანარჩენს შემდეგისთვის შეჰპირდა, უკვე სტუმრები მოვიდნენ, საამისო დრო აღარ იყო, და სუფრას მიუსხდნენ.

ქორფამ სასმელს პირი არ დააკარა, რითაც მასპინძლების გაკვირვება გამო-

იწვია და ქება-დიდება დაიმსახურა. უფრო მეტიც, საყმელიც კი არ უნახავს გემოთი, ძალიან იყო შეჭირვებული, სირცხვილისაგან თავი მაღლა ვეღარ აეწია, თვალი ვეღარავისათვის გაესორებინა. მართალია, გული ეუბნებოდა: რაღაც-რაღაცები კი გავაკეთე ისეთი, მგონი, ვალში არ დავრჩებიო, მაგრამ ბროლის ჭიქა, თორმეტი ბროლის ჭიქა და ამ წმიდათაწმიდა ციფრის დარღვევა... ამას არავითარი ვალის გადახდა არ უშველიდა.

— ლიმონათი მაინც დალიე, — უთხრა მასპინძელმა და სასმელი თვითონ დაუსხა ბროლის ჭიქაში. ქორფამ მორცხვად გაიღიმა, უარი ვეღარ თქვა, დალია და ჭიქა კარგა ხანს ეჭირა ხელში ჩაბღუჯული.

მხოლოდ მაშინ ამოისუნთქა თავისუფლად, როცა ბროლის ჭიქა ჩაბარა მეზობლის ბავშვს. ისე რომ არავის არაფერი გაუგია. ჩუმად იმის თქმაც მოასწრო, ახლავე თავის ადგილზე დადე და იცოდე, აწი არავის ათხოვო. ბავშვმა კრიალა გულუბრყვილო თვალები მიანათა, თავი გამგონედ დაუქნია და კარი მიუხურა.

ცოტათი კი ეთანაღრებოდა გული ქორფას, დამნაშავედ გრძნობდა თავს იმ ნათესავთან, მაგრამ, როგორც ყველა ცოდვილი ადამიანი, ქორფაც, ცოტა არ იყოს, მშიშარა და ეგოისტი გახლდათ. ოღონდ მისი სახელი არ გარეულიყო მთელ ამ ამბავში და, სხვა რამეზე მაინცდამაინც არ იკლავდა თავს. დამშვიდდა და იმ ღამეს გულის ძილით ეძინა.

ქორფამ კი ამოისუნთქა თავისუფლად, მაგრამ ახლა იმ ოჯახში ატყდა შფოთვა და აურზაური, საიდანაც ჩვენმა ცოდვილმა ბროლის ჭიქა წამოიღო. დიასახლისმა იმავე საღამოს აღმოაჩინა დანაკლისი. მეთორმეტე ჭიქა აკლია, ისეთი ხმით შეიცხადა. ქმარს კინაღამ ხელიდან გაუვარდა ბროლის ლარნაკი.

— თორმეტი, უკლებლად თორმეტი ბროლის ჭიქა დავდე მაგიდაზე. მაგრამ, რომ ვარჩევდი, გამყიდველმა ასეთი ... ბრალი ეტქვა, ქალბატონი, რაღაც ... ეგო ამოარჩევო, ერთი ბეწო ბზარი, ერთი განსხვავებული წერტილიც კი არა ჰქონდა რომელიმეს, სად გაქრა მეთორმეტე, სად? — კვნესოდა აცრემლებული დიასახლისი.

— ნამდვილად რომელიმე სტუმარმა მოიპარა, — დაასკვნა ქმარმა.

იმ საღამოდან მოყოლებული ცოლ-ქმარს სხვა სალაპარაკო აღარ ჰქონია. ყველა სტუმარი ეშვიეშე იქნა დაყენებული, ქორფას გარდა. ცოლ-ქმარი ესე მსჯელობდა: „ბედოვლათ ქორფას ბროლის ჭურჭელი თვითონ არ აქვს და არც სურდება. ჩვენს ჭიქას მხოლოდ ის მოიპარავდა, ვისაც ზუსტად ასეთი ბროლის ჭიქები აქვს და მეთორმეტე ან გაუტყდათ, ან ჩვენსავით დაეკარგათო“.

ამასობაში რაღაც დღესასწაული მოახლოვდა. ცოლ-ქმარი სტუმრად ეწვია ყველა იმ ნაცნობს, რომლებიც იმ საღამოს მათთან იყვნენ სტუმრად და ერთ-ერთ ოჯახში ზუსტად ისეთივე ჭიქა აწაპნეს საზეიმოდ გაწყობილი სუფრიდან. ო, რა მყუდროდ, რა ბედნიერად იგრძნეს თავი, როცა თაროზე ისევ უკლებლად, ყინჩი და ღირსეული იერით გამწკრივდა თორმეტი ბროლის ჭიქა.

— იმისი წაღებული იქნება უთუოდ.

— რა თქმა უნდა.

აქ კი ჩადგა ქარიშხალი, მაგრამ ახლა იქ ამოვარდა, საიდანაც ცოლ-ქმარმა ბროლის ჭიქა წამოიღო. იქ უფრო მძვინვარე სცენა გაიმართა, დიასახლისი ბროლის უფრო დიდი მოყვარული 'იყო:

— თავს არ ვიცოცხლებ, თუ ისევ თორმეტ ბროლის ჭიქას არ ვიხილავ აქ...

ასე დაიწყო მოგზაურობა ოჯახიდან ოჯახში ქორფას მოპარულმა ბროლის ჭიქამ, რომელსაც განუყრელად თან სდევდა ქარიშხალივით ბობოქარი სცე-

ნები. ყველა ეს სცენა თან ჰგავდა და თან განსხვავდებოდა ერთმანეთისაგან, როგორც ბროლის ორი ჭიქა.

თვითონ ქორფამ არა იცოდა რა! ეჭვიც კი არაფერზე აუღია. არხეინად და უზრუნველად ხვრინავდა თავის მოციცქნილ ოთახებში იმ დროს, როცა მისი გამოისობით ავარდნილი ქარიშხლის ჯაჭვი თოელ ქალაქში ბობოქრობდა და ხან უახლოვდებოდა, ხან ისევ დაშორდებოდა მის სამყოფელს. ვინმეს რომ ეთქვა მისთვის ამის შესახებ, ძალიანაც გაიკვირვებდა და შეიძლება არც კი დაეჯერებინა: როგორ, ერთი ჭიქის გატეხამ ამხელა ალიაქოთი რანაირად გამოიწვიაო. ვერც იმაზე გაგაცემდათ პასუხს, რომ გეკითხათ, რატომ ხდება მაინცდამაინც ისე, რომ ბროლის ჭიქა ერთხელაც არ მოუპარავთ ისევ მომპარავისათვის ყოველთვის ვინმე უდანაშაულოს აიკლინ ხოლმე. ის კი, თავის მხრივ, ისევ უდანაშაულოს პარავს და ასე შემდგომ. ქორფა პასუხს ვერ გაგაცემდა, რადგან ამეებისა არაფერი გაეგებოდა. მის გამგებლობაში მხოლოდ სანიტარული კვანძები იყო და იქ იცოდა კიდეც თავისი საქმე. სხვა, „საკირკიტო“ საკითხების წინაშე ქორფას ჭკუა მოკრძალებით იხევდა უკან.

თუნდაც ყველაზე უბრალო შეკითხვაზე: რამ გაფიქრებინა ბროლის ჭიქის ნათხოვრობა, პირდაპირ ბოთლიდან რატომ არ დალიეო, პასუხის გასაცემად კი არ აიტკივებდა თავს, მხოლოდ მხრებს აიჩეჩავდა და ღვინოს ჩამოგისხამდათ უბრალო ჭიქაში. თვითონ კი, თუ მეტი ჭიქა აღარ იყო, პირდაპირ ბოთლით მოიყუდებდა. იმ ფათერაკის შემდეგ მტკიცედ გადაწყვიტა, ჭიქა აღარ ენათხოვრებინა, ვინც გინდა სწვეოდა სტუმრად.

ბოლოს, ამ ქარიშხლების ჯაჭვმა ერთ მეტად ენერგიულ ოჯახს უწია.

ენერგიულობა მართლაც მეტად თვალშისაცემი იყო. ბინაში შესვლისას გეგონებოდათ, სტალამიტებიან გამოქვაბულში მოეხვედიო. ჭერზე ეკიდა უზარმაზარი ბროლის ჭაღი, თორმეტი ბროლის დიდი სანთლით. ყოველ დიდ სანთელს ირგვლივ ევლებოდა თორმეტი უფრო მომცირო ბროლის სანთელი, იმათ კიდევ თავის მხრივ, უფრო მომცრონი და ასე შემდეგ. კედლებზე, თაროებზე, ავეჯზე ჩამორიგებული იყო ნაირნაირი ფერის, ფორმის და მოხატულობის ბროლის ჭურჭელი: ლარნაკები, ფიალები, თასები, სირჩები, ფუჟერები, ჭიქები, სურები... და ყველა სახეობა აუცილებლად თორმეტ-თორმეტი. არსად არ ირღვეოდა ამ წმინდა ციფრის მთლიანობა.

როცა ამ ოჯახში მეთორმეტე ჭიქის გაქრობა შენიშნეს, მსჯელობაზე „ვინ წაიღებდაო“ ცოლ-ქმარს დრო არ დაუკარგავს. მაშინვე გაქანდნენ მეთორმეტე ჭიქის საპოვნელად. უფრო დიდი შანსი რომ ჰქონდათ, ორივე სხვადასხვა მხარეს გაემართა. ბინაში ექოდ დარჩა სიტყვა „სასწრაფოდ“ და იგი ნელა წკარუნით გაიმეორა დახვავებულმა ბროლის ჭურჭელმა: სასწრაფოდ, სასწრაფოდ... სასწრარრა... ადოდ...

გვიან საღამოს ორივემ თითქმის ერთდროულად შეაღო ბინის კარები. დიასახლისი აშკარად კმაყოფილი იყო, ქმარს ლაპარაკს არ აცლიდა, სულმოუთქმელად ტიტინებდა თვალებაციმციმებული: „ერთი უბრალო ნივთი არ დებულა სუფრაზე, სულ ბროლი, ბროლი... ბროლი... ბრწყინავდა იქაურობა“.

ამ სიტყვებით ქალმა ხელჩანთა გახსნა და ბროლის ჭიქა ამოიღო, მაგრამ დანარჩენებისთვის გვერდით არ მიუდგამს, არ ჩქარობდა, ჯერ მათი თვალი დაიწყო:

— ერთი — თქვა სიხარულით სავსე, მეღერი ხმით.

— ერთი — ბანი დააწია ქმარმა.

— ერთი... ერთი... ერررრ... თი... — ნაზი, ნარნარი წკარუნით გამოეხმაურა ოთახში დახვავებული ბროლის ჭურჭელი. თანავარსკვლავებივით გაჩ-

აღებულმა დიდმა ბროლის ჭაღმაც გამიმორა მელოდიური რეკვით: ერررრრ... თი...

— ორი — თქვა ქალმა.

— ორი — თქვა თანამეცხედრემ.

— ორი... ორი... ორი... ორررი... — ყოერდნენ, ამდერდნენ და აციალდნენ ბროლის ლარნაკები, ჭიქები, ფიალები, სირჩები, სურები.

— სამი... ოთხი... ხუთი... ექვსი... შვიდი... რვა... ცხრა... ათი... — ისმოდა რიგრიგობით ცოლ-ქმრის ხმა. ბროლის ჭურჭელიც შეუნელებლად ეხმაურებოდა ყოველ ციფრს მელოდიური, მჟღერი წკარუნით.

— თერთმეტი — ქალის ხმა სულ უფრო და უფრო საზეიმოდ ყოერდა.

— თერთმეტი — ხმას აუწია თანამეცხედრემაც.

— თერთმეტი... თერთმეტი... თერთმეტი.. თერررრთ... მეტი... — ბროლის ჭურჭელიც სულ უფრო მეტი მონდომებით, მეტი ეშხით რეკდა.

— თორმეტი — შვებით ამოისუნთქა ქალმა და მეთორმეტე ჭიქა მიუდგა გვერდით დანარჩენებს.

— თორმეტი — ფალცემით თქვა ბედნიერმა და კმაყოფილმა ქმარმა.

— თორმეტი — დაიგრიალა დიდმა ბროლის ჭაღმა და ციბრუტივით დატრიალდა ნარფერ სხივთა კონებში გახვეული. თორმეტი... თორმეტი... თორმეტი... თორრრ... მეტი... — ამღერდნენ, აეკკვდნენ და აციალდნენ სიხარულით ათრთოლებული ბროლის ჭიქები, სირჩები, ლარნაკები, სურები... მიესალმნენ თავიანთ დაკარგულ თანამოძმეს. მაღალფეხიანი წერწეტა ფუჟერები ადგილზე ხტოდნენ და ჰაეროვანი ბალერინების მსგავსად ნაირნაირი ფიგურები გამოჰყავდათ.

და ამ დროს (ო, როგორ უყვართ ქმრებს ცოლებისთვის სიურპრიზების მირთმევა!) ქმარმა ჯიბეში ჩაიყო ხელი, ბროლის ჭიქა ამოიღო და თორმეტ ჭიქას გვერდით მიუდგა.

—ცამეტი — თქვა თვალებგაფართოებულმა, სუნთქვაშეკრულმა ქალმა.

— ცამეტი — დაუმოწმა ქმარმა.

— ცამეტი — განგაშის მაუწყებელმა გონგვივით დარეკა დიდმა ბროლის ჭაღმა და მყისვე უძრავად გაიყინა. მხოლოდ ნაირფერ სხივთა კონების ოდნავშესამჩნევი ციმციმი ამყოლებდა მის მღელვარე ორთოლვას, ცამეტი... ცამეტი... ცამეტი... შეშფოთებით აწიოლდნენ ბროლის ლარნაკები, ფიალები, სირჩები, ფუჟერები, სურები და უძრავად გაქვავდნენ ყრეოლაატანილნი. ავის მომასწავებელი სიჩუმე ჩამოვარდა.

და უცებ, ქმარს ჯერაც ისევ ჯიბეში არ ჩაეყო უკან წამოღებული ხელი, რომ ცამეტი ბროლის ჭიქა ერთიმეორის მიყოლებით აფეთქდა. ბათქაბუთქით და ტაცატკუცით დაცვივდა მოპრიალებულ იატაკზე. ჭიქებს მიჰყვნენ სასოწარკვეთით აწოვლებული სირჩები, ლარნაკები, ფუჟერები, სურები... უთვალავ მბრწყინავ ნამსხვრევებად მიმოიფანტნენ აქეთ-იქით. ყუმბარასავით იქეცა დიდმა ბროლის ჭაღმა და ვარსკვლავების წვიმად ჩამოეშვა ჭერიდან. ისმხვრეოდა თარიებზე ჩამორიგებული თუ კარადებში მყუდროდ მოკალათებული ბროლეული. გაოგნებული ცოლ-ქმარი ძლივსღა ასწრებდა სახეზე ხელების აფარებას, რათა თვალში ბროლის ნამსხვრევი არ ჩავარდნოდათ.

მიჰყვა მერე და რაც ქალაქ ბროლიანში ბროლი იყო, ყველა აფეთქდა თვალის ერთ დახამხამებაში. დაფეთებულ ადამიანებს თავზე ნიაღვარივით აცვივოდაფ უთვალავი ბროლის ნამსხვრევი. ყველა ბროლის ჭურჭელი აფეთქდა და დაიმსხვრა, ერთიც, კი არ გადარჩენილა.

ისეთი ამბავი ატყდა ქალაქ ბროლიანში, ძველი ზღაპრისა არ იყოს, არც ენით ითქმის და არც კალმით აიწერება. რაღაც ერთ წამში განადგურდა, არარად იქცა ბროლიანის მკვიდრთა სიამაყე, წლობით ნაგროვები, ნალოლიავები და ნასათუთევი ბროლის ჭურჭელი, მთელი ღამე არავის უძინია,

თითქოს მოსისხლე მტრისაგან გადათქერილ, აოხრებულ ქალაქში. ვერ გაეგოთ, რისგან იყო გამოწვეული მთელი ეს უბედურება და ამან კიდევ უფრო შეაჭირვა ისინი. მეტი სიმწრისგან თავში იცემდნენ ხელებს და ღვარივით სდიოდათ ბროლივით გამჭვირვალე კურცხლები.

რაც შეეხება ჩვენს ცოდვილს, გულის ძილით ეძინა მთელი ღამე. ერთი ბროლის ჭურჭელიც კი არ ჰქონდა და არაფერს დაუფრთხია მისთვის ძილი. დილით, როცა გაიღვიძა და მთელი ქალაქი ბროლის ნამსხვრევებით მოფენილი იხილა, ჯერ შეშინდა, ნამთვრალევზე ხომ არ მეჩვენებაო. როცა დარწმუნდა, ყველაფერი ცხადად ხდებოდა, თვითონაც მოიწყინა. მართალია, თავად არაფერი დაუკარგავს, მაგრამ ეს ამდენი ხალხი რომ მოთქვამს და ხელს თავში იცემს, როგორი მოსასმენია და ასატანი! ქორფასაც გადმოსცივდა ბროლივით გამჭვირვალე ცრემლები. გაახსენდა, თვითონაც ჰქონდა სახლში ბროლის ჭიქის ნამსხვრევები, ჯერაც რომ არ გადაეყარა თავისი უთავბოლობის გამო. არც მთლად ასეა საქმეო: დაუწყო კუთხეში მიყრილ ხარახურას ცოცხით და აქანდაზით ჩხრეკა, აბა, ის ნამსხვრევები სად არისო. გაჩხრიკა და უცბად ნაგვის გროვად მთელი ბროლის ჭიქა გადმოგორდა, ყინჩად და ღირსეულად წამოსკუპდა გაოგნებული ქორფას ცხვირწინ. ერთი ბზარი, ერთი ნაკაწრიც კი არსად არ ეტყობოდა. გეგონებოდა, ეს-ესაა ეხლა გამოვიდა მადლიანი ოსტატის ხელიდანაო.

ბარაქა შენს მიწას

ქართულო ბერმუხავ, ვენახო
სინათლის,
ნახნავო გუთნით და კავით,
გიხაროს აწმყო და გიცხონოს წინაპრის
მაგარი მუხლი და მკლავი.
თაყვანი მარადის
დაღვრილ სისხლს, დაღვრილ ოფლს,
სიცოცხლე ძალად რომ ერწყმის,
ძეგლები უკვდავი
დიდგორს და მარაბდას,
იყალთოს, გელათს და ხერთვისს.
თუ სვეტიცხოველი და ჯვარი
მყარად დგას,
ოქროს თმით შეკრული ვაზით,
ექნება შენს მიწას
ულევი ბარაქა,
წყალობა მტკვარსა და ფაზისს.

სიმაღლე

ის დაჯერებით იჯდა მწვერვალზე
და მაინც, კიდევ,
ოცნებაში აგებდა კიბეს,
ისეთ მაღალს, რომ,
მზეს შესწვდენოდა.
სხვა არაფერი არ ადარდებდა;
ეს ერთადერთი საზრუნავი
არ ასვენებდა.
და ერთხელ, როცა,
ოცნების ცეცხლით გაფიცხებული
ის მზესთან თითქმის მისული იყო,
კიბე ჩაუტყდა.
უკანასკნელი მოიკრიბა ძალი და ღონე,
შესაშველებლად
სანატრელ მზეს
ჩაეჭიდა ორივე ხელით
და იქვე,
როგორც, უმაღლესი ძაბვის მავთულზე,
(ისე რომ ფორმა არც კი შესცვლია)
თავის ოცნებას ფერფლადვე შერჩა.

დაიცლება ზეცა ერთხელაც

გურამ ასათიანი ვისაც ეთხოვებოდა
სიცოცხლის ბოლოს

შენ, ჩემი სულის ღაღადისო,
ფიქრო მაღალო!
მინდა დაგდალო
ერთგულების უსაზღვრო ფიცით.
შენთან მაქვს ჩემი
ცა მეცხრე და
მთელი სამყარო,
ოლიმპო,
სადაც ვერ შეუკრავთ
კამარა მერცხლებს.
მე წავალ მალე,
დაიცლება ზეცა ერთხელაც,
ჩამოარიგებს უსუსურად
ცრემლებს ბუნება
და როგორც, ქვაზე
დინოზავრი შერჩა ხერხემლით,
ჩემ სულს აღბეჭდავს
შემოდგომის მზეთა ცდუნება.

ისევ მოვა გაზაფხული

გაზაფხულის პირველ წვიმას
მეჩხერსა და ირიბს,
ქარი ჰკიდებს, როგორც მძივებს,
ამწვანებულ ტირიფს.
ციდან მთამდე, მთიდან ბარად
ბალახების ცელვა
რა უეცრად მოუსწრია
ქუხილსა და ელვას,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და ნაჟურში, მზე რაგვარად
შემოაღლებს ყველას:
შემონახულს კიდობანში
შვიდფერ ცისარტყელას,
ახალისებს გზაფხული
მიწას თოხნა, ხვნითა,
თან სურნელით თავბრუს ახვევს
იასამნითა.
იები და ენძელები
ხალიჩებად ქსოვენ
მინდვრებს, სანამ ყაყაჩო და
გვირილებიც მოვლენ.

მზით გამთბარი, თვრება ქარი
აყვავებულ ატმით
და ყვავილი გაუშლია
უკვე მარწყვს და ასკილს.
მოპოვებულ მონაგარით
ქარი ჯდება სხვენზე
და ჩიტების ჭიკჭიკს უსმენს
შეყვარებულებზე.
მეორდება გაზაფხული
ასე, წლიდან, წლობით...
ჩვენთვის, მაინც სიხარული
მოაქვს იმის ლოდინს.

მოოჭვილი, მთებით ქალაქი

დგას მედიდურად
მოოჭვილი, მთებით ქალაქი,
ვითარცა კალო,
ამოვსებული მზიური ხვატით.
სამკურნალოა
თუბალეთის თბილი ტალახიც,
და შენი ხატით,
გვსურს უღრმესი და უძლეველი
კაბადონების კალთა მოვხატოთ
მეფეც და ქალო,
როგორც სამყაროს დიდი სამკვიდრო.
აქ, ყოველივე
იმედების ნერგივით ხარობს...
ნატვრისთვალია თვალსაწიერ
თვითეულ ქვაში
და უკვდავების წყაროდ მოსჩქეფს
ყველა ნაკადი,
რამაც გვკვება და დაგვაკვება

ვიდგეთ აქამდი
და მარადისით,
მანამდის, ვიდრე
მოგვდგამს და ძალგვიძს
ქმედითნი ვიყვეთ...
ანდამატი აქვს, თუ მაგია
ლაღად მოდენილ
ლილეოს და მრავალყამიერს
და როგორც გრანიტს
ქვა და კირი აღუღაბებს
ლიხის გადაღმა იმერ და
მოღმით ამიერს...
ძველი ნაჭდევი ჩვენთა ჭირთა
ლამობს ალაგმოს
თითო მტკაველმა
ზღვის და მიწის,
რომ ყველა ნატვრას ასახდენი
ესმოდეს ფიცი.

ირაკლი ბრაბული

მე თეთრი ფლები

ლელას, ზაზას და გიორგის

მე ჩემებურად ხმალი ავლესე,
წელთა მიმინო მხრებზე შევისვი...
ამ უტევარზე იასპარეზეთ,
აბა, ბიჭებო, ახლა თქვენ იცით!..
მე გამოვკვალე ლექსთა ფერხულით

გზა და... თოვლიან კალთებს
ვიბერტყავ...
თქვენ გაასრულეთ ეს საფეხური,
ჩემო ბიჭებო ჩემთა კიბეთა.
ბარად მომქონდა ფიქრი ფოფინა,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მთების სიო და კერის ნაცარი, —
ახლა თქვენ გმართებთ მისი მოპირავ,
მე რაც ჩემს გრდემლზე ვერ
მოვასწარი...
და როს უნებურ ფრთას გამკრავს
სევდა, —
თქვენ შეგხედავთ და — ხელად
იდარებს...
თქვენ უნდა დადგეთ იმავე სვრელთან,
რაც მე ბოლომდის ვერ გავიტანე.

თქვენ რომ იმ მიწის შვილები გერქვათ,
რომელსაც ხმლით და მტაცელით
ზომავდიან!..

ხელი ჩასჭიდეთ ჩემეულ ერქვანს
და გაადგრძელეთ ჩემი ორნატი.
მზემან სხივები წალმა გაფინოთ
(მე თეთრი წლები მხრებზე შევისვი...),
ბუდიდან უნდა წამოგაფრინოთ,
აბა, ბიჭებო, ახლა თქვენ იცით!..

ასე შვილებო...

— ასე შვილებო, ასე გვიყვარდა, —
გვეტყვის მიწა და აღარ გვემდურის...
და ამოსუნთქვას მოაქვს ჩვილ ყრმათა
ეს ახლობელი ხმა ალგეთური.
ეს ხეობები და ეს მთებია
ათას ომსა და ცეცხლში ნატარი,
ვთქვით და... კიდევაც დაეზრდებიან —
წამოსაფრენად ორივ მზად არის...
დედის თვალები ბნელ ღამეს ფატრავს,
შვილებზე ფიქრმა მიასავთა...
ეს ორი ბიჭი, — ვით დიდი ნატვრა,
წამონთებულა ცის დასავალთან.
დედა კი ხელებს სანთლად ჩამოქნილს,
მათ არ აშორებს ერთი წუთითაც...
გგონია, ხელის ერთი ამოკვრით
აფრინდებიან ყრმანი ბუდიდან.
— წადითო, გწვავდეთ ჩვენი ცხელი
მზის
სხივთა მძიგები, თავს რომ გაყრიათ;
აბა, შვილებო, ახლა თქვენ იცით, —
შორს გააყოლებს თვალებს
ნაღვლიანს...

ასე დალოცა დედამ ქეთილმა
გზა მონაპირის, მამაც მედროშის, —
არა, არასდროს ამოწყვეტილან
მისი შვილები საალგეთოში!
და არც ყოფილან შემყურე სხვისა,
არც უჯიშონი, არც უგვარტომო...
ყრმანი შიშველ ფეხს ადგამენ მიწას,
თაყვანი რომ სცენ და უპატრონონ;
აქ დადგნენ მკვიდრნი ამ მიდამოსი,
ალგეთის ველზე გზა გაილამპრეს...
დედის ხელებით ასგზის დალოცვილთ
წინ ალგეთური ქარი მიაფრენს.

ხოშარა

სისხლიც მომშრალა, ცრემლიც
მომშრალა,
გაშლილა ნისლიც ბინდის
მომცველი, —
ისევ ისე დგას ძმები, ხოშარა,
ქართველი კაცის ბედის მლოცველი;
ისევ ისე დგას და გვეუბნება:
—ბედი მიფენდა გზაზე ეკალთა,
ვერ დამაჭანეს თავქვე ღრუბლებმა,
როს განსაცდელის ჟამი რეკავდა.
ვერა და ვერა! იმ წელთა შუქი
მომავლის ნათელ ბილიკებს მიხსნის,
მტერი ნისლივით მხვეოდა თუგინდ,
გინდ შემღებვოდა პერანგი სისხლით, —
მე ჩემი ხალხის სიმტკიცე მწამდა,
ქვეყნის ავ-კარგი ამომიხსნია
და დამდგარს სიკვდილ-სიცოცხლის
ზღვართან,
ნაბიჯი წუთით არ მომიცვლია...
ჩემი ხოშარა ბევრ რამეს იტევს,
ერის ფესვსა და ფუძეს გვანიშნებს...
ფიქრთა ქარავანს, ვით მოღლილ
თითებს,
გადაატარებს წელთა კლავიშებს.
და ხედავს ქალმა კარი მოსჯარა,
ბორგავს სტიქია თავაწყვეტილი...
ხოშარა, ძმები, ჩვენი ხოშარა,
ჩვენი მეობის მრავალწერტილი...

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ᲕᲘᲜᲩᲔᲡᲢᲔᲠᲘ

ხავსით მოჩითულ ვიტრინაში გამოფენილმა ნადირ-ფრინველთა ფიტულებმა ტკბილი ზმანებები ამიშალა.

მაღაზია ხალხით იყო სავსე. დახლისკენ გავძვერი და ხარბად მივაშტერდი გრძელ სტენდზე ქუსლით აყუდებულ თოფებს. ალუმინისა და შოკოლადისფერმა კონდახებმა და შავად მოელვარე ლულებმა სუნთქვა შემიკრა. განსაკუთრებით ვერტიკალურლულებიანმა თოფებმა ამიტაცა გული: როგორც ყველა მოზარდი, თავის დროზე მეც ვგიჟდებოდი კოვბოური ფილმებზე და ახლა ამ თოფებმა ჩემში განთქმული „ვინჩესტერის“ ასოციაციები აღძრეს.

ვთვალიერებდი სტენდს და თვალს არ ვუჯერებდი: ჰორიზონტალურლულებიანი თოფები, მოკაუჭებული ჩახმახებით და სავაზნესთან ოდნავ შესქელებული შუბლით რა ულაზათო და მოდიდან გადავარდნილად გამოიყურებოდნენ ვერტიკალურლულებიანთან შედარებით, რომელთაც ზედმეტი და საჩოთირო არა მოუჩანდათ რა.

გრემთვალებიანი გამყიდველი ქალი მუშტარს მუშტარზე ისტუმრებდა. საფანტს სამო ხრიალი გაჰქონდა პინაზე. ხის დახლზე ბოხი ხმით რაკუნობდა წყვილ-წყვილად გადმოყრილი ტყვიები. საფანტით გაძეკილ ჯვალოს ტომსიკებს ალასკელი ოქროსმაძიებლებივით უკრავდნენ პირს მონადირეები.

გვერდიგვერდ აყუდებულმა ორმა ვერტიკალურლულებიანმა თოფმა განმაცვიფრა: ორივე თითქოს ერთნაირი ჩანდა, ფასი კი განსხვავებული ედოთ — ერთი 164 მანეთი ღირდა, მეორე — 260 მანეთი.

— როგორ თუ რა სხვაობაა, — მიპასუხა გამყიდველმა და ალუმინის აქანდაზით რიგრიგობით შეეხო თოფებს, — ორასსამოციანი კაკლის კონდახზეა, ეს კი წიფელზე!

— მერე რა, სულ ერთი არ არის?

— ჰმმმ!!!

გამყიდველი ისევ მუშტრებს მიუტრიალდა.

— გასაოცარია, — ჩავილაპარაკე ჩემთვის და მზერა ნაპირა, სამსაორმოცმანეთიან თოფზე გადავიტანე. ისიც ვერტიკალურლულებიანი იყო. კაკლის კონდახს კაუჩუკის ამორტიზატორი უმკობდა, — ეგ რატომღაა ასეთი ძვირი?

— ეს, გენაცვალე, საცალო ნაწარმია, თანაც ექექტორებით, — განმიმარტა ქალმა და იარლიყი მზრუნველობით შეუსწორა, — მონრეალის მსოფლიო გამოფენაზე ოქროს მედალი აიღო!

გულმა ბაგბუგი დამიწყო.

— თუ შეიძლება... მაჩვენეთ.

— მონკავშირის წევრი ხართ?

ხალხი ინტერესით მომაჩერდა — მართლა მყიდველი ვეგონე. ერთი შუაღნის კალისფერთვალებიანი მონადირე ღიმილით მომიახლოვდა.

— თოფი თუ გინდა, — შინაურულად დამიწყო და ახლად ნაყიდი პლასტმასის ზუმბით ერთი ჰორიზონტალლულებიანზე მიმითითა, — მაშინ აგერ ის იყიდე — იე-58, თოფი არ შეედრება!

დამცირებისაგან ოფლმა დამასხა, მაგრამ თავი შევიკავე და არამკითხეს ისევ მედალოსან თოფზე ვანიშნე.

— იმას რაღა უჭირს?

მან ისე ჩაიცინა, ეტყობა, ხუთი თითივით იცოდა თოფების ავანჩავანი.

— ჯერ ერთი, ძალზე ძვირია, თანაც

ერთმანეთზე შემხტარი ლულებითაა და სწრაფად დამიზნება ძნელია. მაგასაც თავი დავანებოთ: რაკი ეფექტორებითაა, შენ კარგი ხომ არა გგონია — გაცლილ ვაზნებს გადმოგიყრის ბალახში და ეძებე მერე!

— რათა? — ჩაერია ჩემსავით მაღალი, დაშვებულლულვაშიანი. — ხელს დაიფარებს და არსადაც არ გადაუყრის!

— ეგ არი! — მოუჭრა პირველმა, — ერთდროულად თოფსაც გადახსნის, ხელსაც დაიფარებს — რანაირად?!

— რას უწუნებთ, მაგალითად, იე-27-ს? — ჩაერია მესამე.

რაკი შემატყვეს თოფისა არა გამეგებოდა რა, ჩემს ირგვლივ წრე შეკრეს და ჩიჩინით გამომაშტერეს. ნერვები მეშლებოდა ნაირ-ნაირი სიფათები ჭკუას რომ მასწავლიდნენ დაურიდებლად. თუმცა გუნებაში ვგრძნობდი, თოფის ალალბედზე ყიდვა სისულელე იქნებოდა. მრჩეველებს გავერიდე და აყალყული დათვის ფიტულთან ავიტუზე. ხალხი რომ შეთხელდა, ისევ გამყიდველს მივეახლე.

— რა არის საჭირო თოფის შესაძენად?

— არაფერი, — არხეინად მომიგო, — „მონკავშირში“ ბილეთს აიღებ, მილიციაში — ნებართვას. მერე მოხვალ და იყიდი!

●

ლურჯყდიანი მონადირის ბილეთი და მილიციის ნებართვა ერთ კვირაში ავიღე. ახლა მთავარი იყო, რომელ და რა ყალიბის თოფზე შემეჩერებინა არჩევანი.

რჩევისთვის ნათესავებსა და ნაცნობებს მივმართე, რომელთაც დიდ მონადირეებად მოჰქონდათ თავი. მათი პასუხები ერთმანეთის საწინააღმდეგო გამოდგა.

— უბრალო „ტულკას“ არაფერი სჯობია!

— რაღა დროს „ტულკაა“! იე-26-ე იყიდე — ტყვია შორს მიაქვს!

— იე-58 უბადლოა!!!

— ეეე, ადვილად ვერ იშოვ[illegible] — [illegible] ტოზ-26 თოფი არ შეედრება!

— ყალიბი? რა თქმა უნდა, თორმეტი!

— თორმეტი — მოხუცი ხომ არა ხარ?! თექვსმეტი!

— შე მამაძაღლო, სანადირო აღარაფერია, თოფი რად გინდა... დაჯე, ღვინო დავლიოთ!

— ჩვენი თოფები ხომ არ აიღება ხელში... ერთი ნაცნობი „ჰოლანდ-ჰოლანდს“ ჰყიდის, მაგრამ ძვირია — ცხრასი მანეთია.

— აჰ, აჰ, აჰ! ვიცი, რაც არის ეგ „ჰოლანდ-ჰოლანდი“, „ზიმსონი“, „კოლტი“, „ბრაუნინგი“, „ბანლიხერი“ „ენფილდი“, „კრაუნი“, „კრაუნფილდი“ და ათასი ჯანდაბა და ღოზანა! ვიცი-მეთქი, გეუბნები, ალბომი მაქვს, გაჩვენებ... უცხოური თოფები, მართალია, ცოტა მსუბუქი და უფრო ნატიფია, თორემ ძალა და მიტანა, ჩვენ თოფებს რომ გააჩნია, ტყუილია!.. მე თვითონ იე-58 მიჭირავს და გინდა დაიჯერე, გინდა — არა: ას ნაბიჯზე ორი ნომრით მინდვრის ბატი ჩამოვაგდე!..

— არ გიყიდია? კარგია, ჯერ არც იყიდო! „ოხოტაში“ წავიკითხე, მალე იე-ვსკი ერთსასხლტიან ორლულიანებს გამოუშვებს. ესე იგი, ერთი სასხლტი ორივე ლულას მოემსახურება, თანაც სასურველი თანამიმდევრობით: თუ გინდა ჯერ ზედა, მერე — ქვედა, ანდა, პირიქით: გააჩნია, რომელ ლულაში რა გიდევს და რას უნდა სტკუცო!..

— შენთვის, როგორც დამწყებისთვის, ცალლულიანია ზედგამოჭრილი: მარტივი, მსუბუქი, იაფი და იორღა!..

— სამლულიანი კომბინირებული იყიდე: ორი თექვსმეტიანია, ერთი კარაბინი...

— ოთხლულიანი...

ამ გაუთავებელ კითხვა-რჩევას ერთმა ჩვენმა ნამეზობლარმა, პროფესიით გეოლოგმა და გარეგნობით გამოცხადებულმა ყაჩაღმა, ლომერ შაბურიშვილმა დაუსვა წერტილი.

— ტყუილად გიწვალია — სხვისი რჩევით თოფს ვერ იყიდი! — ძველი მეზობლობის სადღეგრძელო დალია და ცოლსაც არ მოერიდა, სიტყვასიტყვით ასე მითხრა, — თოფი და ქალი ერთმანეთს ჰგვანან და ამიტომ შენ თითონ უნდა ამოირჩიო, ვინაიდან გემოვნების საკითხია! ზოგს მაღალი ქალი მოსწონს, ზოგს — დაბალი, ზოგს — თხელი, ზოგს — სქელი. მე, მაგალითად, რამდენიმე ტიპის ქალზე ვკარგავ ჭკუას და თოფებიც სხვადასხვანაირი მაქვს!

რკინის სეიფი გახსნა და შვიდი თოფი მაჩვენა. ზოგი ჩვენი იყო, ზოგი — უცხოური.

— ამით საიგაკებზე ვნადირობ, ამით — ღორებზე, ეს კი ფრინველისაა — ამა, ასწი, რა მსუბუქია!.. ამ ზარბაზანს დათვებზე ვხმარობ, ისიც ჩასაფრებისას, თორემ ამას რა ათრევს!.. ეს წყალმცურავ ფრინველებზეა ზედგამოჭრილი, ყონდახი ნახე — მონტე-კარლოს ტიპისაა!.. მოკლედ, ყველას რომ მოუსმინო, გაგაგიჟებენ!.. შენ თითონ უნდა ამოირჩიო!..

●

ყველას მოვეშვი და ისევ ძველებურ ხერხს მივმართე: საჯარო ბიბლიოთეკის საგნობრივ კატალოგს ჩავუჯექი და საფუძვლიანად დავამუშავე ი. ჩხიკვაძის „სანადირო თოფები“, ე. შტეინგოლდის „ყველაფერი სანადირო თოფების შესახებ“, „სამამული წარმოების სანადირო თოფები“, „საზღვარგარეთული სანადირო თოფები და კარაბინები,“ „ტყვიის ტრაექტორია და საფანტის გაშლილობა,“ „სანადირო თოფების შერჩევის, შენახვისა და ხმარების ხელოვნება...“ ბოლოს სულ ავიღე ნამუსზე ხელი: რაკი თბილისის არც ერთი ბიბლიოთეკის დახურულ ფონდშიც არ აღმოჩნდა, ავდექი და მოსკოვიდან გამოვაწერინე ფრანგი გენერლის ჟურნეს განთქმული, ბიბლიოგრაფიულ ინფორმაციით ქეიული წიგნი „მემუარები სანადირო თოფებიდან სროლის შესახებ,“ რომელიც პარიზში იყო გამოცემული 1894 წელს, რუსეთში კი 1920 წელს ეთარგმნათ.

ამ წიგნების დამუშავების შემდეგ იმდენი ცოდნა შევიძინე, ყოველი წვრილმანის ისეთ საიდუმლოს გავეცნდე, რომ ჩემი თავი თვითონვე შემეზიზღა. როცა უკანასკნელი წიგნიც დავხურე, ვიგრძენი, რომ ამდენი კრიტიკის შემდეგაც ვერ დავამკვენი — მაინც რომელი სისტემის თოფს ეძლოდა აშკარა უპირატესობა. ყველა თოფს გააჩნდა თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარე. გარდა ამისა, ბევრი რამ იყო დამოკიდებული ნადირობის სახეობაზე, რელიეფზე, წელიწადის დროზე, ამინდზე, მონადირის ასაკზე, ფიზიკურ მონაცემებზე, ტემპერამენტზე, გემოვნებაზე, სროლის ნიჭსა და ოსტატობაზე... მოკლედ, იდეალური სისტემის თოფს ვერ მივაგენი წიგნებში.

გზა-კვალი ამებნა. თავ-ბედს ვიწყევლიდი. სჯობდა, ალალედზე მეყოდა რომელიმე თოფი და ვგდებულიყავი ჩემთვის. ახლა კი ჩემივე ცოდნის ტყვე გავხდი და არჩევანს ვეღარ ვაკეთებდი. მაინც არ გავიტეხე იხტიბარი: ხელახლა ჩავუჯექი გამორჩეულ წიგნებს — სტრიქონებშუა იქნება ისეთი რამე ნიუანსი დავიჭირო, რომელიც დამეხმარება სასურველი სისტემის ამორჩევაში-მეთქი. ბოლოს, როგორც იქნა, სამამული წარმოების სანადირო თოფების უამრავი სახეობიდან ამოვირჩიე სამი სისტემის თოფი და თავს იმაზეღა ვიმტკვრევდი, რომლისთვის მიმეცა უპირატესობა. სადღა მაგონდებოდა მოახლეობული გამოცდები, სიყვარული, გოგოები, ქეიფი, სეირნობა. როგორც კი დროს ვიპპოვიდი, საჯარო ბიბლიოთეკისკენ გავრბოდი. რაკი დრო მქონდა, თან საზღვარგარეთულ სანადირო თოფებსაც ვსწავლობდი. ფერად კატალოგში ვისი ფირმის და რაღანაირი თოფები არ ეხატა! მაგრამ მე მხოლოდ მარლინის ფირმის „ვინჩესტერს“ ეაღმერთებდი! მასზე ოცნებაშ ბევრი

ღამე გამათენებინა თეთრად. მართალია, არც სხვა თოფები ჩანდა „ვინჩესტერზე“ ნაღლები, მაგრამ მაინც რომანებით და კოვბოური ფილმებით ჩამოყალიბებული ყმაწვილკაცობისდროინდელი შთაბეჭდილებების ამბავი ხომ მოგეხსენება!

●

ერთხელ, ლექციების შემდეგ, საჯარო ბიბლიოთეკაში წავედი. გამოვართვი გადანახული წიგნები და აპრილის მზით განთებულ ღია პარკმელთან მოვკალათდი. მეზობელი მაგიდა დაკავებულიყო, პატრონი კი არსად ჩანდა. მაგიდაზე „სკკპ ისტორიის კურსი,“ საერთო რვეული და მიმოზის შემკნარი ტოტი იდო. წალურჯო რვეულის ყდაზე ბიბლიოთეკური ხელით ეწერა:

„ა. ს. პუშკინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედინსტიტუტის ბიოლოგიის ფაკულტეტის I კურსის სტუდენტი თამილა გერონტის ასული მარტოლეკი“.

ღიმილი მომგვარა ერთობ უჩვეულო გვარმა და წარწერის მოწაფურმა სიბეჯითემ. ამოვიღე კალამი და შევუდექი ახალი ქვეთავის — „ლულებში გაპარული დეფექტის აღმოჩენის ხერხების“ — დამუშავებას. ისე გავერთე, მეზობლის მოსვლა არც გამიგია. კითხვით გაბეზრებულმა თავი რომ ავწიე, მაშინღა დავინახე ლამაზი ბიოლოგი: წერისთვის თავი მიენებებინა და კალმისტრისაგან შუა თითზე გაჩენილ კოჟრს შუბლშეჭმუხნილი ისრესდა.

— დაიღალეთ, თამილა? — წავჩურჩულე.

შემკრთალმა გოგომ თითის სრესა შეწყვიტა და გაოცებით შემომანათა ალუჩისფერი თვალები.

— თქვენ საიდან იცით ჩემი სახელი?

— რვეულზე წავიკითხე.

— აააა, — ჩაეცინა და ისევ დამშვიდდა. — დაღლით არ დავღლილვარ, მაგრამ თითი მეტკინა.

— ბიოლოგიურზეც გასწავლიან პარტისტორია? — ისე ვკითხე, ვეფთომ არ ვიცოდი.

— აბა, რა! — ამაყად განაცხადა, — რა, თქვენ... თქვენ სად სწავლობთ?

— უნივერსიტეტში, ისტორიულზე.

— უუ! — შიშით ამოთქვა და ჩემს წიგნებს ქეშად გაუხედა, — თარიღები... დინასტიები... მეფეები... ომე...

— დედოფლებიც!

გაეცინა.

—შეიძლება, ვნახო?

— რა თქმა უნდა.

ხუთივე წიგნი რომ გადაშალა, ცბიერი ღიმილით ამომხედა.

— აკი ისტორიულზე ვსწავლობთ? ციე!

— კი, კი!

— აბა, აქ სულ თოფებზეა?

— ეგ ისე, გასართობად.

— ააა, გიყვართ თოფები?

— უუ!!!

— მეც! — მომიგო და სხვათა შორის შენიშნა, — სახლში „ვინჩესტერი“ გვაქვს.

კინაღამ სკამიდან გადმოვვარდი. ყურებს არ დაეუჯერე. გულმა სულ ბაგაბუგი მორთო.

— „ვინ-ჩეს-ტე-რი“ — ამოვიჩურჩულე შეძრწუნებულმა, — საიდან?. როგორ?.. „ვინჩესტერი“ არ იქნება.

— არა, „ვინჩესტერია,“ — უდარდელი ღიმილით მომიგო და განაგრძო, — ძია ასე ამბობდა... ზედაც აწერია.

— შეუძლებელია!.. ის არ იქნება!.. ან... დაგინახიათ? გეჭერიათ ხელში?

თამილას გაეცინა.

— მჭერია კი არა, ძიამ ერთხელ გამასროლინა კიდეც.

აღარ ვიცოდი, რა მექნა.

— კეთილი! — შევძახე ჩურჩულით და წიგნებიდან „საზღვარგარეთული სანადირო თოფების კატალოგი“ გამოვაძვრე, — გადაფურცლეთ და, აბა მიჩვენეთ, რომელს უფრო ჰგავს თქვენი თოფი... ოღონდ წარწერები არ წაიკითხოთ!

— არა, ნუ გეშინიათ, — გაეღიმა და

სქელ, პრიალა ფურცლებს ტკაცატკაცით ფურცვლა დაუწყო, — ეს არა! ეს არა! ეს არა!.. ეს? არა, არც ეს! ესეც არა! არც ეს! ეს არ... აი!!!

ო, როგორ მინდოდა დავხრილიყავი და „ვინჩესტერის“ ფოტოსურათზე დაბჯენილ ლამაზ თითზე მეკოცნა!

— მართალი ხარ, — შვებით ამოვისუნთქე, — ახლა ვისთან ინახება?

— მამასთან, სოფელში.

— აქ სად ცხოვრობ?

— მდგმურად. თქვენ?

— მე თბილისელი ვარ... ნადირობს ხოლმე?

— ვინა, მამა? არა, ომის ინვალიდია.

— ძმები?

— ძმები არა გვყავს, სამნი დანი ვართ.

— აბა, რად გინდათ თოფი?

თამილამ მხრები აიჩეჩა და გაიცინა.

— ჩემი ძია რაიკომის პირველი მდივანი იყო, ნადირობაზე ჭკუას ჰკარგავდა. თვითონ ორი გოგო ჰყავდა და დედაჩემი ჩემზე ფეხმძიმედ რომ ყოფილა, დაუჟინია: მესამე კი უეჭველად ბიჭი გეყოლება და „ვინჩესტერი“ უნდა ვაჩუქოო. მერე მაინც აღარ დაიშალა და მეშვიდე კლასში ვიყავი, დაბადების დღეზე რომ მომიტანა.

ათასნაირი ფიქრი ჭიაყელებივით დაეცა.

— არ გაყიდით?

—ჰმ!

— თუკი არავინ ნადირობს, აბა, რად გინდათ?

თამილამ გამომწვევად და ეშმაკურად ამომხედა, სწორედ ისე, სოფლელმა გოგოებმა რომ იციან ხოლმე.

— იქნებ ჩემი ქმარი იყოს მონადირე... არადა, შვილებს შევუნახავ ძიას სამახსოვროდ.

— მართალი ხარ... მაჩვენებ როდისმე?

— ვნახოთ, — ორაზროვნად მიპასუხა და რვეული მიიცურა, — თუ დაიმსახურებ...

— რა არის მართლა და მართლა! — შემოგვიტრიალდა გაკაპასებული ხალიანი გოგო, — თუ ვეღარ მოგვითმენიათ, ქუჩაში მიბრძანდით და ...

ყველამ ჩვენ დაგვიწყო ყურება. დარბაზის გამგემ მუქარით აკაკუნა ფანქარი. აწითლებული თამილა რვეულზე წაიხარა და მწყრივივით გაინაბა. არც მე გამიღია კრინტი. ერთ ადგილზე ჯდომა აღარ შემეძლო. სუფთა ფურცელზე წავაწერე „ხვალ აქ იქნები?“ — და თამილას მივუცურე. წაიკითხა, ხალიანის ზურგს შეთქმულივით გაეხედა და წაწერა — „კვირას.“

ერთმანეთს თვალებით დავემშვიდობეთ.

„თამილა... „ვინჩესტერი...“ სიყვარული... ნადირობა...“ — ვეღარ ვერეოდი სიხარულისგან აბურდულ ფიქრებს და შინისაკენ მთვრალივით მივბარბაცებდი.

●

მოსახდენი მოხდა — ერთმანეთი შეგვიყვარდა. თამილამ სულ გადამავიწყებინა თოფები და ნადირობაზე ფიქრი. თუმცა ტკბილი ზმანება „ვინჩესტერზე“ არ მასვენებდა.

— როდის მაჩვენებ? — წამომცდებოდა ხოლმე დროდადრო.

— რა მოუთმენელი ყოფილხარ, — მეუბნებოდა თამილა, — როცა შენ იტყვი!..

მაისის ერთ საღამოს ბოტანიკურ ბაღში შემოგვაღამდა. კედრის ძირში ვისხედით და სიყვარულში ვეფიცებოდი და ვეფიცებოდი.

— რაღაც უნდა გითხრა... — წაჩურჩულა უცებ თავჩაქინდრულმა.

—თქვი.

— არ მიწყენ?

— აბა, რას ამბობ!

— არა, გამიბრაზდები...

— ასე მიცნობ?!

— არ მაპატიებ — მომკლავ!

— თა-მი-ლა!

— მოგატყუე, — მორჩილად ჩაიდუდუნა. — არავითარი „ვინჩესტერი“ არა გვაქვს.

ჩემს სიცოცხლეში არ მიგრძვნია ასეთი შეძრწუნება და გაწბილება!

— აბა... რისთვის მითხარი?

— არ ვიცი... იმიტომ... იმიტომ, რომ... როგორც კი დაგინახე.... — სლუკუნი აუვარდა და მომეხუტა, — არ მიწყენ? არ მიმატოვებ? მითხარი!

— არა გრცხვენია?!. ეშმაკსაც წაუღია „ვინჩესტერიცა“ და... შენ თითონა ხარ ჩემი „ვინჩესტერი!..“

მართლა „ვინჩესტერივით“ იყო: მოხდენილი, მიმზიდველი, ნატიფი, სალუქი, შეკრული.

●

„ვინჩესტერის“ დარდი ორიოდე კვირაში მოვიგლოვე, მერე გამოცდებიც დაგვეწყო და რაკი ნაკლებადღა გვეცალა, ერთმანეთი უფრო მაგრად შეგვიყვარდა. ზოგჯერ სახლშიაც შევუვლიდი ხოლმე. ვიღაც მარტოხელა დედაკაცთან ცხოვრობდა მთაწმინდის ძირას. შეწალეულად რომ ვეწვივე, შუშაბანდის მორყეული კარი დედაბერმა გამიღო. შიშნისაგან კინაღამ კიბიდან გადავვარდი: ისეთი ბოროტი და მახვილი მზერა ჰქონდა, რძეს აჭრიდა. შეშუპებულ სახეზე კაკტუსის ეკლებივით ამოსჩროდა მეჩხერი ბალანი. თხელი, გაშავებული ცხვირი ასკილის ეკალივით ამოკაუჭებოდა, ხოლო უსისხლხორცო ნიკაპი ისე ამოკვანტილიყო, თუგინდ ზედ ხელჩანთას ჩამოჰკიდებდით.

— სად მიაგენი?.. ამასთან როგორ ცხოვრობ? — ვკითხე განცვიფრებულმა.

— მშვენივრად!.. იცი, რა კეთილია!

— რაღაც არ ეტყობა!..

გამოცდებს მოვრჩით. გადავწყვიტეთ ზღვაზე წავსულიყავით. მაგრამ მოულოდნელად სოფლიდან ნათესავი გოგო ჩამომიყვანეს, რომელიც ისტორიის ფაკულტეტზე აბარებდა და ცოტაოდენი უნდა წამეკარჯიშებინა.

თამილამ დაიცინა, ვეღარც მე გადავთქმევინე და ჩემი გულისთვის მთელი ზაფხული თბილისში დარჩა. ქალაქი სანახევროდ დაცარიელდა. სიყვარულმა ისე გამაბრუა, თბილისში გატანილ-რებული იმ ზაფხულიდან რაიმე განწყობილებული არაფერი დამახსოვდა. მხოლოდ ის მაგონდება, რომ ქალაქს უცებ მარკოლული ფორთოხალი მოაყარეს. ყველას ფორთოხლით სავსე პარკი და ბადური ეჭირა. მსხვილი, ხორციანი, წვნიანი და საშინლად ტკბილი ფორთოხალი იყო. გავილალებოდით სადმე, მოფარებულში, დავსხდებოდით „ლევიისს“ კურტაკზე და მადიანად შევექცეოდით ფორთოხლებს. თან შორეულ აფრიკაზე ვსაუბრობდით...

●

იანვრის ერთ სუსხიან დღეს, სეირნობისას უცებ წამომკრა რაღაცამ და თამილა სტუმრად წამოვიყვანე. შინ მარტო დედაჩემი დაგვხვდა.

ამაზრზენი სანახავი იყო ეს ორი, ერთმანეთისთვის უცხო ქალი — ერთი ჩამომშკნარი და ბრძენი, მეორე ქორფა და მიამიტი — ერთმანეთს როგორ მიაშტერდნენ და თვალით დაუწყეს ზომვა.

დედაჩემმა სარდაფში ჩამაგზავნა ხილისთვის. უკან რომ დავბრუნდი, სახტად დავრჩი — ისინი უკვე დამეგობრებულიყვნენ. ჩემი ნახევრად მოქსოვილი სვიტერი მუხლებზე დადაშალეთ და ტკბილად ბაასობდნენ.

— არა, ერთი თვალის გამოყვანა ვიცი, — მორცხვად, მაგრამ ერთობ თავისუფლად ლაპარაკობდა უკვე გაშნაურებული თამილა, — მაგრამ ორი თვალის ერთად წაღება მერევა ხოლმე.

— მაშინ, — ასწავლიდა დედაჩემი, — მარჯვენა ჩხირის ბოლო წაღმა მხრიდან უნდა გაატარო მარცხენა ჩხირის ორ თვალში და...

— ააა, ახლა გავიგე!.. მე კი პირიქით ვაკეთებდი და... აი, ასე, არა?

— ჯი, კი.

ჯემალ მეხრიშვილი
ვინჩესტერი

თამილას ხილითა და ტკბილეულით გავუმასპინძლდით.

— არ მოგერიდოს, შვილო, — შეეხვეწა დედაჩემი წასვლისას, — ხშირად შემოგვივლიდე ხოლმე.

— დიდი მადლობა, ქალბატონო, — პასუხობდა აჭარხლებული თამილა, — ნახვამდის.

ქუჩაში თამილამ თავისუფლად ამოისუნთქა.

— ო, როგორ მეშინოდა!

— რა გაშინებდა?

— როგორ შემხედავს, რას იფიქრებს... არ გაჯავრდეს-მეთქი. რა ცარგი დედა გყოლია!..

სუნთქვა ამერია. ზამთრის ბურუსიანი საღამო მაჯლაჯუნასავით აწვა მდამოს. „როდის მოვა გაზაფხული!“ — ვნატრობდი გუნებაში.

●

დადგა გაზაფხული! რაღაცნაირად არასრულყოფილი, თითქო მახინჯი, მაგრამ მაინც კეკლუცი და ჯადოქალივით ცბიერი. მზის თბილი სხივი მაცდურად ეალერსებოდა ყველა სულიერს და მის გარეთ გამოტყუებას ცდილობდა. სავსე ხოხორმა ჯერ მორცხვად გაიღიმა, ერთ კვირაში კი მწვანედ გადაიპენტა. მოსწავლე გოგონებმა ყველაზე ადრე გაიძვრეს საწვიმრები და თეთრი ფორმის კაბებითა და ტყემლის ტოტებით მოედვნენ ქუჩებს. მზე მაცდურად თამაშობდა მაწვნისფერ ღრუბლებში: ხან გამოაჭყეტდა, ხან მიიმალებოდა და ამ დროს ყველაფერი რაღაც ორაზროვან, ენებიან მნიშვნელობას იძენდა. ხანკი ყველაფერს ისევე ეკარგებოდა აზრი და ადამიანების მზერასაც უმისამართო და იდიოტური, მაგრამ ძალზე მომხიბლავი ელფერი ედებოდა.

თამილი ერთ დღეს რაღაცნაირად ნაწმამები, დაღლილი და არეული მოვიდა პაემანზე.

— აღარ შემიძლია... — კუს ტბას ხილვადაკარგული თვალებით გახედა და ცოდვილივით აჩურჩულდა: — იცი, რა... დღესვე თუ წამიყვან... თუ არა და... აღარ შემიძლია...

ჟრუანტელმა შხამივით დამიარა. საფეთქლები ამეწვა.

— როდის წამიყვან, როდის? — კვლავ აჩურჩულდა და მკერდით ისე მომეხუტა მკლავზე, რომ მოსეირნე ქალებმა ზიზღით გადმოგვხედეს.

— როდის წამიყვან, როდის?

— არ ვიცი.

— დედაშენი რას ამბობს ჩემზე?

— არ ვიცი.

— იმათთან ვიცხოვრებთ თუ ცალკე?

— არ ვიცი.

— ოჰ, შენ „ვინჩესტერის“ მეტი არაფერი იცი!!!

●

ორივემ ოცდარვა ივნისს ჩავაბარეთ ბოლო გამოცდა. ის მესამე კურსზე გადავიდა, მე — მეხუთეზე. გადავწყვიტეთ ერთ კვირაში უსიკვდილოდ წავსულიყავით ზღვაზე.

მეორე დღეს უნივერმაღში წავედი. სომბრერო და ხაოიანი პირსახოცი ვიყიდე. გულმა არ გამიძლო და სამონა-- დირეო მაღაზიაშიც შევიარე.

— ვერ გადაწყვიტეთ? — ღიმილით მკითხა გრემათვალებიანმა გამყიდველმა.

— ვერა. ახალი ხომ არაფერი მიგიღიათ?

— არაფერი, — მიპასუხა და სტენდზე ჩამწკრივებულ თოფებს ისე სწრაფად გაუსვა ხელი, თითქო პიანისტი გლისანდოს ასრულებსო, — ტყუილად ყოყმანობთ — არც ამათ უჭირთ რამე!

გარეთ რომ გამოვედი, ვიღაცამ მხარში ჩამცხო და დაიბუხუნა.

— ამას ვის ვხედავ!.. იყიდე თოფი?

ჩემი ნამეზობლარი იყო, ლომერ შაბურიშვილი. ხელში ფალასკა ეჭირა.

— ვერა.

— ხეა-ხა-ხა, რანი ხართ ეს ახალგაზრდები! — ულვაშები საცეცებივით შეატოკა, ლომივით ჩამხედა თვალებში

და მოკრა, — გინდა, საიგაკებზე სანადირად წაგიყვანო?

გული ბელურასავით შემიფართხალდა.

— როდის?

— ხვალ.

— სად?

— ყაზახეთში.

უცებ გული დამებადა ის საოცარი გრძნობა, რომელიც მარტო კაცებს უჩნდებათ ხოლმე. ალბათ, ეს გრძნობა მიუძღოდა პირველყოფილი მამრების მზერას, უცნობი მიწების ასათვისებლად რომ მიიწევდნენ.

— წამოვალ! — შეკძახე აღელვებულმა, მაგრამ გონს მოვეგე და... უფულობა მოვიმიზეზე.

— თვითმფრინავის ფულიო! ხა-ხა-ხა! იქ... ჩვენ... ფული... მე...

ლომერი უცებ გაჩუმდა. ეტყობა, იფიქრა, მიკიბულ-მოკიბულით ვერაფერს გავაგებინებო და დალაგებით დაიწყო:

— ყაზახეთში სპეცსაძიებო სამუშაოზე მივდივარ სექტემბრამდე. თვით მოსკოვმა მომითხოვა!.. ჩეხი და პოლონელი გეოლოგებიც იქნებიან!.. თანაშემწედ გაგაფორმებ... რა უნდა აკეთო? მაგას იქ გაიგებ!.. თვეში ორასსამოც მანეთს გაგაკეთებინებ. საიგაკებზე ნადირობა კიდევ ხომ...

— საიგაკს ვინ მოგვაკლევინებს — ხომ დაგვეჭირეს!

ლომერის ხარხარზე გაზეთების გამყიდველმა ნამლეკა ბერიკაცმა ფარდულიდან ისე გამოიჭყიტა, როგორც ფუღუროდან ციყვმა.

— პირველად კი არ მივდივარ! — მომახალა ჩემი უმეცრებით ანთებულმა ნამეზობლარმა და ლეკტორის პოზა მიიღო.

— ამყამად ყაზახეთში ორ მილიონამდე საიგაკია. მარტო შარშანწინ სამასი ათასი საიგაკის ხორცი მიიღეს და გადამუშავეს კომბინატებმა. ბეკბაკდალში ერთი მაცივარი, იცი, რამდენ საიგაკს იტევს? ორიათას ხუთასს! წელიწადში ორჯერ ნადირობენ! ზამთრობით და ზაფხულის ბოლოს — აგვისტოში. მომქანცველი და აზარტულია მათი დევნა. თუ წავეხმარებით, მადლობასაც გვეტყვიან! მაგრამ ჩვენ... ჩვენ ერთი ოცეოდეს მივაწვენთ, ისიც რქებისთვის და შაბაშ! არ გინდა, სახლში საიგაკის უნატიფესი რქები გქონდეს... რაო? ირმისაო?! არ გადამრეო! ირემს შეშა აქვს და არა რქები!.. ჩელკარის სანადირო მეურნეობის მთავარი ზოოტექნიკოსი ჩემი ძმადფრახულია — კაცი სიკვდილს გადავარჩინე!.. ეჰ, გრძელი ამბავია! შენ კი იძახი, დაგვიჭერენო! ჰა, რას იტყვი?

— თანახმა ვარ... მაგრამ...

— რა — „მაგრამ?“

— ჯერ... მე... ჯერ თოფი რომ არა მაქვს?!

ლომერმა გაიღიმა. პირდაპირ ეტალრებდა თანდათან რომ მძერწავდა და მავაჟკაცებდა.

— თოფების მეტი რა მაქვს — შვიდივე შენი იყოს, — დაბეჭდ და დარდიმანდულად მიბრძანა, — ჯაჭვი!

რკინის მესერს გადავალაგეთ და კრიალა „ვოლგაში“ ჩავსხედით.

ლომერმა პასპორტი გამომატანინა და სამმართველოში წამიყვანა ხელშეკრულების გასაფორმებლად. მერე აეროფლოტის სააგენტოში ვიყურყუტეთ დაჯავშნული ბილეთების ასაღებად.

საღამოს ცხრა საათზე დავშორდით ერთმანეთს.

— არ დაგავიწყო! — გამაფრთხილა ლომერმა, — დღის თერთმეტზე მივფრინავთ!

მარტო რომ დავრჩი, უფრო ავფორიაქდი. ტაქსი დავიჭირე და თამილასთან გავქანდი. შინ არ დამიხვდა. არც დედაბერი ჩანდა, ამბავი მეკითხა. დანა პირს არ მიხსნიდა. უფრო და უფრო ვგრძნობდი, რომ ძალზე ქარაფშუტულ ნაბიჯს ვდგამდი — სად ეგება წავსულიყავი და სად მივდივარ, სად ყირიმი, სად ყაზახეთი!.. პატარა ბარათი — დილის თერთმეტ საათზე, თბილისის დროით, ხვალ ყაზახეთში მივფრინავ, აეროპორტში მოდი-მეთქი, — კარის

ღრიჭოში შეგაცურე და სახლში წავედი.

●

ტირილისგან თვალებდასიებულ თამილას მგზავრებით გაჭედილ მოსაცდელ დარბაზში გადავეყარე.

— ყაზახეთში რა გინდა?.. რატომ ადრე არ მითხარი?!. რად მომატყუე?.. ვისთან ერთად მიდიხარ?.. გეოლოგი გოგოებიც მოდიან, არა?.. უუუ!..

ყველაფერს დაწვრილებით ვუხსნიდი, მაგრამ ამაოდ — ის არც მისმენდა.

— მატყუებ!.. აღარ მჯერა შენი!.. იცოდი, როგორ არ იცოდი!.. მეც წამოვალ!.. — ქვითქვითებდა და მკლავზე კბილებით მებღაუჭებოდა.

ჩვენი რეისის რეგისტრაცია დაიწყო, ლომერი კი არსად ჩანდა.

— ლომერი ვინ არის? რატომ ადრე არაფერი გითქვამს მასზე?.. შენ რაღაცას მიმალავ! — ისეთი ხმით ტიროდა თამილა, მგზავრებმა ყურება დაგვიწყეს, — რატომ მექცევი ასე?

— „ვინჩესტერისთვის“ სამაგიეროს გიხდი! — უჭროდ წამოვაყრანტალე, თან ლომერს ვათვალიერებდი ხალხის ნაკადში.

რეგისტრაცია დამთავრდა. დიქტორმა ჩასხდომა გამოაცხადა და მგზავრები ბარიერს იქით რომ გაიყვანეს, გახვითქული ლომერი მაშინ შემოვარდა დარბაზში. ჩემოდანსა და ზურგჩანთას თვითონ მოათრევდა, ზალითიანი ორი თოფი და გიტარა მის მეუღლეს ეკავა.

შეეგებე.

— აქა ხარ?! ყოჩაღ! ესეც ბედია — ავარია!.. პასპორტი!.. ბილეთები!.. ესეო ესტ დარაგაია, ვსიო!.. აწონეთ!.. აღნიშნეთ!.. გიტათ!.. სწრაფად!.. თინა, გიტარა, თოფები!..

მე თამილას მივუტრიალდი.

— არ იდარდო... საიგაკის რქებს ჩამოგიტან!..

— არა მჭირდება, შენთვის შეინახე...

— მოგწერ. სად იქნები?

— არ ვიცი... არსად... უუუუ...

ჩავიხუტე. სიკვდილი მინდოდა, მასთან განშორება კი არა.

— წავედით! — დამეჯაჯგურა ლომერი და გიტარა და თოფები მე მომაყარა. ზურგჩანთა მოვიკიდე და ფაცაფუცხით გაკქანდით თვითმფრინავისკენ მიმავალი ჯგუფის დასაწევად.

●

კარვები დაბა შომიშლაყის სიახლოვეს, ზედ არალის პირას დავეცით. ცხელი, აბზინდითა და იალღუნით მოჩიჩოული ნახევარუდაბნო ზღვის ნაპირიდანვე იწყებოდა და სადღაც, უსასრულობაში იკარგებოდა.

ექსპედიცია, რომელიც ოცდაშვიდ წევრს ითვლიდა — თვრამეტი კაცი, ცხრა ქალი — სამ ჯგუფად გაიყო. ერთი ჯგუფი მუგოჯირის პლატოს იკვლევდა, მეორე — მანგიშლაყის უდაბნოს, მესამე კი ზღვის ჩრდილო სანაპიროს და სირდარიის დელტას. სამივე ჯგუფს ორი შვეულმფრენი ემსახურებოდა.

ჩვენი ჯგუფი, რომელსაც ლომერი ხელმძღვანელობდა, მუგოჯირზე მუშაობდა. ჩემი მოვალეობა მარტივი იყო: საძიებო სამუშაობისათვის საჭირო ხელსაწყო-იარაღებზე თვალი უნდა მჭერიოდა და მუდამ წესრიგში მქონოდა. ველზე გასული გეოლოგების მიერ ვარგისად ცნობილი ნიადაგის ნიმუშებს ვიღებდი, ინსტრუქციის მიხედვით ვფუთავდი, ვნომრავდი და ვინახავდი. შემდეგ, კვირაში ერთხელ, ნიმუშები შვეულმფრენით მიმქონდა ტოგიზში და მატარებელზე ჩვენს რწმუნებულს აქტით ვაბარებდი ალმა-ათას კვლევით ინსტიტუტში წასაღებად.

უდაბნოს, უცხო კოლექტივს, წყლის მაგიერ მწვანე ჩაის სმას და თამილაზე ფიქრს ერთ კვირაში მივეჩვიე. მალე შვეულმფრენის მართვაც მასწავლეს.

ოც ივლისს ოდესის უნივერსიტეტის ბოტანიკა-ბიოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტები ჩამოვიდნენ პრაქტიკაზე. ჩვენგან ხუთასიოდე ნაბიჯზე გაიშალეს კარვები. უმრავლესობა გოგოები იყო,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მალე დავახლოვდით. ნავახშმევს პირდაპირ ზღვის ნაპირზე, მთვარიანში ვცეკვავდით ტანგოს. მუსიკის ჰანგს დროდადრო პელიკანების ღიმეული გადაყივლება ერთოდა ისლიანი კუნძულებიდან.

ცეკვების შემდეგ ვწყვილდებოდით და დიდხანს ვსეირნობდით იდუმალ უდაბნოში. მთვარის შუქზე კელაპტრებივით მოჩანდნენ თეთრი საქსაულები. ავშნის ბუჩქისთვის ფეხი რომ დაგდგამთ, ჰაერი მოტკბო-მომწარო სუნით გაივსებოდა. ხან ისე შორს მივდიოდით, იალღუნის ბუჩქნარიდან ფხაჭუნით გარბოდა დაფეთებული ყარსაყი.

მერე ერთი მოხუცი ყაზახი მეაქლემე გგვეცნო. ხშირად ვახშმობდა ჩვენთან და სასარგებლო რჩევა-დარიგებებს გვაძლევდა. ღამით კი, ცეკვების შემდეგ, თვითნაკეთ სამსიმინან დომბრაზე სახელგანთქმული ყაზახი აშუღი ქალის სარა ტასტანბეკოვას ბაიათებს გვიმღეროდა.

თამილასაგან არა ისმოდა რა და ესეა მაშფოთებდა. დაბანაკებისთანავე შომიშლაყიდან ტელეგრამას ტელეგრამაზე ვგზავნიდი, მაგრამ მისი პასუხი არ ჩანდა. ტელეგრამები იკარგებოდა, მებუტებოდა თუ ბარათები ვერ აღწევდნენ ჩემამდე, ვერ გამეგო.

— რას შფოთავ, — სადმე ეწყობა და მერე ერთბაშად მოგიტანენ, — მამ'ყვიდებდა ქერათმიანი ოდესელი გოგო და ყილას უაზროდ აკოკოლავებდა, — ძალიან გიყვარს?..

ბეკრი მეგობარი შევიძინე. კუმისითა და თამილაზე ფიქრისაგან შეხურებული, კეკვივით ვარიგებდი მისამართს.

— მეწვიეთ თბილისში და მე ვიცი!.. მალე ქორწილი მქონდა!..

— ჩამოვალთ!.. აუცილებლივ!.. როდის?.. სულიკოოოოო!..

— „ვინჩესტერი?“ — ბლუკუნებდა შეზარხოშებული კაზიანეი და ძმაყაცივთ მეხვეოდა, — ვიზას გამოგიგზავნი, ჩამოდი ერაკოვში და...

●

თვრამეტ აგვისტოს ლომერს ჩელკარიდან მეგობრები ეწვივნენ შვეულმფრენით — სანადიროდ ეპატიჟებოდნენ. დიდი ამბით შევუდექით სამზადისს.

— შამფურები დავთალოთ? — დაგვიკნოდნენ გოგოები.

ჩელკარში იმავე შვეულმფრენით ჩავფრინდით, იქ კი მონადირეთა ბრიგადის „კოლხოზნიკეებზე“ გადავსხედით. ღამე ღია ცის ქვეშ გავათიეთ, საღლე ტომრებში, ფილაუთინია კი მარტრუტების მიხედვით დავნაწილდით. მანქანები ერთმანეთს რაციით უკავშირდებოდნენ. შოფრებმა ხუთი თთიევით იცოდნენ სტეპი. საიგაკების ჯიგს მალე წავაწყდით. მოტორების გუგუნისაგან დამფრთხალნი საოცარი სისწრაფით გარბოდნენ ფილის ბინდბუნდში. კი არ გარბიან, თითქოს რიფრინდავენო. მოელვარედ გუგუნებდა სტეპი.

— კრრახ! კრრახ! კრრა!! კრრახ! — ჰექედა ლომერის „კრაუნ ჰანტერი“ და საიგაკიც გვერდულად უცაურ კამარას ჩაკავდა და ყირამალა ეცემოდა მიწაზე.

— ძუნგ! ძუნგ! — ბაიქუნობდა ჩემი თორმეტყალიანი იჟ-27 და ჰაერში ქვიშის სვეტებს აყენებდა.

— ცოტა ზევით დაუჭირე! — მიყვიროდა სრბოლისაგან თმაგაწეწილი ლომერი და ვაზნებს ქაჯური სისწრაფით ცვლიდა. — მე როგორ გასწავლე?! ზევით, ზევით!.. სანამ შენ სასხლეტს თითს გამოჰკრავ და იქ ტყვია მიგა, მანამ ის გარბის!.. რეკებს ზემოთ, ცარიელ ადგილს დაუმიზნე!.. ემაგრე! დაინახე? ყორაღ!.. ნელა, არ გადავარდე!..

ნადირობა ფილის თერთმეტ საათზე დამთავრდა. ოცდასამ მონადირეს ხუთასცხრა საიგაკი მოეკლა. ნანადირევი შვეულმფრენებით წაიღეს გადასამუშავებელ პუნქტებში. ჩვენ შვიდი წყვილი რჩა და ორი საიგაკი გაგვატანეს. ბანაკმა გმირებივით მიგვიღო. თითო წყვილი, ყველაზე საუკეთესო რჩა ჩვენთვის შევინახეთ, დანარჩენი ჩამოვარიგეთ.

ჩვენი ექსპედიციის წევრებმა — რუსლან პისკულინმა და ლარისა კოვაჩ-

მა — გადაწყვიტეს იმ ღამით ჯვარი დაეწერათ. ბანაკის აღტაცებას საზღვარი არ ჰქონდა. ერთი შვეულმფრენი აყასპეში გავგზავნეთ ლვინო-არყისათვის, მეორე სადღაც, ყიზლაყში — კუმისისა და ბრინჯის საშოვნელად. ოდესელმა გოგოებმა ორ საათში შეკერეს საქორწინო კაბა. ერთი საიგაკი მოვხარშეთ, მეორე ნაპერ-ნაპერ შეეწვით. სუფრად სტეპის ქვიშა გვეფინა. ელექტრონის მაგივრობას კაკაჩა მთვარე გვიწვედა. ნამდვილი გეოლოგების ქორწილი გამოგვივიდა!

თამადად ლომერი გვყავდა. დიდებულად გვაკეთებდა.

სიხარულისაგან გული გასკდომაზე მქონდა. ნეტა, თამილაც აქა მყავდეს-მეთქი, ენატრობდი გუნებაში და ტეპენკოკს გახელებით ვეცინავდი.

— კარგი ხარ!.. ყოჩაღ!.. — კისკისით მაქებდნენ შედვინიანებული გოგოები და ოფლიან ბეჭებზე სიყვარულით მიტყაპუნებდნენ ხელს — ისე ბაძავ, წყალი არ გაუვა!.. აბა, ახლა თქვენებური!..

თენებისას ავიშალენით. ახლად დაქორწინებულნი უდაბნოს ყვავილებით მორთულ და ლოგინდაგებულ შვეულმფრენში დავაბინავეთ. მეორე ყიჟინითა და გამამხნევებელი შეძახილებით გავაგორეთ ბანაკიდან კარგა მოშორებით, უდაბურ სტეპში და იქ დავტოვეთ...

●

ოცდაოთხ აგვისტოს ოდესელებმა დაშალეს კარვები, ნაკარვალების წინ ჩაამწკრივეს გატენილი ზურგჩანთები და გასაფრენად მოემზადნენ. და ის ქალიშვილები, რომლებსაც ზედ ველეოდი და სტეპში გათენებამდე ვასეირნებდი, შვეულმფრენში ისე ჩასხდნენ, არც კი დამშვიდობებიან. დამშვიდობებმა ვიღა ჩიოდა: ბრაზიანი მფრინავი ჩქარობდა და ისეთი გაუგებრობა და ფაცაფუცი შეიქმნა, ყასიდად ხელიც არავინ დამიქნია.

გული მტკივნეულად შემეკუმშა და უცებ ჩემთვის ნათელი გახდა, რომ ამ ქალიშვილების სახით თვით ცხოვრებამ მექცეოდა ასე უხეშად. ველურ უდაბნოში გატარებული დღეები, ქეიფი, ცეკვა, გათენებამდე სეირნობა, ხვეულალერსი იყო სიზმარი, ბურუსი, თვალთმაქცობა, წამიერი გაელვება, ახალგაზრდული ცოლლუტობა, რომელიც უდაბნოს მდუმარებაშივე უნდა ჩამარხულიყო და დავიწყებას მისცემოდა. როგორც შარშანწინდელი თოვლი. შვეულმფრენმა წრე შემოხაზა და ტაშკენტისკენ აიღო გეზი. მობუზული გავაქქროდი ჰაერში დაკიდებულ მოლაპლაპე მანქანას, რომელიც თანდათან პატარავდებოდა და უცებ ვიგრძენ — ამქვეყნად მხოლოდ თამილა მიყვარდა დიდი, ნამდვილი სიყვარულით და სხვა ყველაფერი მოჩვენება და სიცრუე იყო!

ოცდაშვიდ აგვისტოს ჩვენც ავიყარენით და ალმა-ათაში ჩავფრინდით. ხელფასი მეორე დღესვე მივიღეთ. მე 485 მანეთი მერგო. ჯგუფის ხელმძღვანელები ხუთ სექტემბერს ყაზახეთის მეცნიერებათა აკადემიაში უნდა გამოსულიყვნენ მოხსენებით. დანარჩენები თავისუფალნი ვიყავით — ვისაც საით სურდა, იქით წავიდოდა!

ჩეხებმა და პოლონელებმა ვოლგოგრადის თვითმფრინავზე აიღეს ბილეთები — მამის ყორღანი უნდა ვნახოთო. ლენინგრადელებმა საიანის მთებისკენ გაუტიეს. მოსკოველები ბაიკალის ტბაზე წავიდნენ დასასვენებლად.

ალმა-ათაში ოთხი დღე დავრჩი. ლომერი მოხსენებას წერდა და ქალაქი მარტოკამ დავათვალიერე. თამილას სამასოცმანეთიანი ოქროს ბეჭედი ვუყიდე და ლომერმა შამპანურის ბათქუნით გამომაცილა.

— ეს წერილი ჩვენებს გადაეცი. შვიდში მანდ ვიქნებითქო!.. რქები თვითმფრინავში არ დაგრჩეს!.. უეჭველად შემომიარე!.. აბა, ყოჩაღად!..

თვითმფრინავი როგორც კი აფრინდა, სავარძელი გადავსხენი და თავისუფლად ამოვისუნთქე.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

●

დღის ორ საათზე თბილისში ვიყავი!

რუსთაველის ძეგლთან ექსპრესიდან რომ გადმოვედი, გული ავადმყოფურად ამიკანკალდა. ზურგჩანთა წამოვიკიდე, სომბრერო გავისწორე, საიგაკის რქები მოვიმარჯვე და ფეხით დაუყევი ხალხმრავალ პროსპექტს. გამვლელები გაფაციცებით უყურებდნენ საიგაკის რქებს.

ნაცნობ აღმართს რომ შევუდექი და ჭადრები დავინახე, მუხლები მომეკვეთა. ვიგრძენ, რომ ეს დიდრონი, ტანდაკორძილი ხეები, რომელთა შრიალა ტოტებშეშ თამილას ამოვაცილებდი ხოლმე შუადამისას, უკვე ჩემი ცხოვრების განუყრელ და აუცილებელ ნაწილებად ქცეულიყვნენ.

„ნეტა, შინ დამხვდება?.. ჯერ ჩამოვიდოდა სოფლიდან?..“ — ვფიქრობდი და ზურგჩანთა თანდათან მძიმდებოდა.

ოქროს ბეჭედის კოლოფი მოვისინჯე და კიბეს შევუდექი. შუშაბანდი ღია დამხვდა. ხმაურზე ოთახის კარი გაიღო და ნაცნობმა სახემ უსიამოდ შემომაჭყიტა.

— ჯვარი აქაურობას! — დაიხავლა დედაბერმა და გაუჩინარდა, მაგრამ ისევ გამოიხედა და ზღურბლსაც გადმოსცდა, — გული გამიხეთქე!.. მეც არა ვთქვი!.. მოვდელივთ გაგიშვია წვერი!.. ვერ გაიპა...

— თამილა არ ჩამოსულა?

— ქმარმა მოსკოვში წაიყვანა სავაჭროდ, კვირას ჩამოვლენ!

უცებ ზურგჩანთა ისე დამძიმდა, სუნთქვა შემეკრა. ცხვირში გასრესილი ავშანის მწკლარტე სუნი მეცა. მზერა წამერთვა და თვალწინ საქსაულიანი უდაბნოს ბუნდი ზმანება დაბარბაცდა. ყურში კოღოსავით ამიწუილდა სარა ტასტანბეკოვას აშუღური ლექსების სევდიანი ჰანგი, ქვისსახიანი მოხუცი მეაქლემე რომ მიმღეროდა ოდესღაც მთვარიანში...

— ჩემმა ნათესავმა წაიყვანა. კარგი ოჯახიშვილია. დედა აგულაშვილის ქალი ჰყავს, მამა — ავლაბრელი სომეხი... ნეტა, რო კარგ ოჯახში ჩავარდა!.. ვითომ ინაზებოდა, მაგრამ, ღვთის წყალობა, მოვთაფლე და ჩავტეხე! ხე-ხე ხე...

დედაბრის გამხმარ თითებში საიდანღაც გასაღები გაჩნდა.

— დაიცა, შენ ის არა ხარ! — რეკოლვერივით მომიშვირა მტკავლიანი გასაღები და თვალების წკურვით ამოიხეხინა ჩემი სახელი, რომელიც უკვე ჭირივით მძულდა, — გიცანი! — საპირფარეშოსხელა ფარდულის მოშლილ კლიტეში გასაღებს წვალება დაუწყო, — რა ჭირი ეცა, ამ მუდრეგს?!. დიახ, გიცანი!.. ძალიან მეხვეწებოდა თამილა: თუ მოვიდესო... დაეანგულია კლიტე, ერთხელ ნავთი ვერ ჩავუშვი!.. ჰოდა, დაღუპე აქედან, მომაშორე... ეგე!!!

დასკინტულ ქილებს, მიღრეცილ-მოღრეცილ ჯღანებსა და მტვრიან ხარახურას შორის მარლინის ფირმის „ვინჩესტერი“ ეგდო!

კახა დევდარიანი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნოველები

მარადი ოცნების მხარე

მთავარი ქუჩის ირგვლივ, ორ მთას შორის, დიდი ხნის წინ გაჩნდა დასახლება. ხეობაში პატარა მდინარე ხმაურით მიექანება ბარისაკენ. დილლობით ნისლი წვება მდინარის თავზე. მთის შუა წელზე გამავალი გზიდან დაბურული. ხეობა დაუსახლებელ ადგილას გადის. მთის ძირას მოდგმული სახლები სახურავებით ამოზრდილან საიდუმლო სიღრმიდან. ეს ვიწრო გზა, რომელიც გაღმა მთებიდან გამოდის, შუადღეისთვის ზოგ ადგილებში ნისლი გადადის. მდინარის პირას შეგროვებული ხალხი მუდამ ერთად უცდის ცის განათებას.

სციოდათ. საქმე იმდენი არ იყო. კვირაობით მათ წინ ძველი პურის საცხობი მუშაობდა. მეპურეც აქ იდგა და მდინარის მხარეს უყურებდა. პატარა დასახლებაში ყველამ იცოდა ყოველი ქუჩის დამოლოგება.

შემოდგომობით სახლის სახურავებს ღებავდნენ, მაგრამ ფერები ვერ ახალისებდა მოწყენილ ცხოვრებას.

მდინარე ნელა ანგრევდა მთავარი ქუჩის ძირში ბრძოლისგან დახრულ კლდეს. საღამოს ისევ აბოლდებოდა საცხობი. სუფთა ცისაკენ მიდიოდნენ კვამლის რუხი ბოლქვები. საცხობთან დგებოდა პატარა მდუმარე რიგი. ახალისებდათ ნამდვილი სოფლური პურის სურნელი. საღამოს მოწყენილ ბინდში გამყიდველის მეზობლებს მიჩვეული თვალები სითბოთი და ხალისით ბრწყინავდა. მარტო საცხობი არ ჰყოფნიდა დასახლებას. სასადილო გვიან ღამემდე მუშაობდა. როგორც ყველგან, ცხოვრება აქაც არ იყო ერთსახოვანი. ბევრი ამბავი ხდებოდა, მაგრამ ყველამ ზეპირად იცოდა ამ მთებში მცხოვრებ დევებზე.

დილაობით, ყოველი სახლის ღობეში ფოსტალიონი გაზეთებს ტოვებდა. უყვარდათ ახალი ცნობების გადაკითხვა, ამინდის გაგება მომავალი კვირისთვის. ღობესა და სახლს შორის დაეთესათ ბოსტნეული.

სასადილოდან თითქმის ყველა ფერის სახურავი მოჩანდა, მარტო ლურჯი იკარგებოდა. მთის გვერდით ჩამომავალი პატარა ხეობის დასაწყისში სახლი სხვა ცხოვრებით ცხოვრობდა. გაზაფხულზე მარტო პატარა ბუჩქები ისხამდა ფოთოლს. აქ უფრო მეტად ციოდა. მეზობლები შორიდან ადევნებდნენ თვალს ამ ყვავილებიანი ეზოს ცხოვრებას. მკვდარ კლდეზე გაშენებული ბაღი მთელი ამ ხეობის ნაკლული სიცოცხლის ხალისის ერთ წერტილში თავმოყრა იყო.

გზაზე გამოსული ხალხი დაღამებამდე მოძრაობდა ხეობის ამაღლებულ ნაწილში. ქვევით, პურის საცხობთან, ქვემო უბნელები ისმენდნენ მდინარის ხმაურს. კარგი თევზი იცოდა ამ ხევის წყალმა. ზევით ყვავილებიან ეზომდე აღწევდა ყრუ გუგუნი. ცოტა იქით პატარა ხევის ხმაური იმარჯვებდა. მოშორებით ფხვიერი მთა იდგა წვიმებისაგან მომრგვალებული. მიწა იყო ღარიები. შეიძლებოდა შავი მიწის მოყრა. ნაყარი მიწა ხევში ჩაჰქონდა წყალს. ამ ღობის იქით ცხოვრობდნენ დედა, მამა და პატარა ბიჭი. რიგრიგობით რწყავდნენ თავთავიანთი სარწყავებით,

უმეტეს დროს ეზოში ატარებდნენ. დედა ხარშავს ღობისგადაღმა მოკრეფილ ჭინჭარს. მამას მოაქვს პური. ეზოში ქათმები დარბიან. ხის ღობიდან ძროხა იყურება — ბიჭის იმედი და სიამაყე. როგორ, უყავს, როცა წველიან. ბალახი პატარა ჭალაში ერთი ძროხის სამყოფია. სახლის წინ ვაზი ასყოა რკინის მილებზე. რა ხმელი ტოტები აქვს, უკვირს ყველას. საერთოდ, ვაზი ასეა, ამბობს მამა. ბევრსაც ვერ მოისხამს ამდენ წვიმაში. დედას აწუხებდა ხელის ტკივილი. საღამოობით ცოტა უსივდებოდა. ყველა ეს წუხილი მაშინ დაიფარებოდა სიცოცხლის სისავსით, როცა დედა ეზოში გაშლილ სუფრაზე ხილის გრილ წვენს მოიტანდა. თანაბრად ინაწილებდნენ. ბოლოს, ბიჭის ყველაზე მალე დაცლილ ჭიქაში აქეთ-იქიდან ჩავარდებოდა თითო ნაჭერი. ბიჭი თავს ჩაბრიდა ცოტა ხნით. მშობლები კი აწითლებულ მთებს გაჰყურებდნენ. დიდი წვიმების დროს გრილით მოცურავდა ფერდობებზე მიწის ტალღები: მამა ნიჩბით უკან აბრუნებდა ეზოს გაქცეულ ნაწილებს. ძროხა ღმუოდა. ადიდებული მდინარე ქუჩას უახლოვდებოდა. იყო ბავშვების დიდი გახალისება. ყველა ხიდის წაღებას უცდიდა. წაიღო ხიდი. აღდგენაზე მამამ იმუშავა. დაღლილი მოდიოდა. ბიჭს სადილი მიჰქონდა. გვერდით მოაჯირთან უცნობი კაცები ზევიდან დაჰყურებდნენ დაკლებულ წყალს. თოკებზე გასულ, ხელში ჩაქუჩმომარჯვებულ მამას არავინ უყურებდა მშვიდი ნაპირიდან. ეს იმისი ბიჭია — თქვა ვიღაცამ. მამამ მუშაობა დაამთავრა. უკან გადმოვიდა და წავიდა დასახლების ბოლოს. ბიჭიც უკან ადევნა. იქ ისადილეს. ბიჭს უკვირდა, მამას, ასეთ კარგ კაცს, მეგობრები რომ არ ჰყავდა. საღამოს სახლისაკენ აჰყვებოდნენ აღმართს. სასადილოს ღია კარებთან თამამი ხმები აწყდებოდა წინ აღმართულ უსიცოცხლო მთას. მოეროდა დილით ხიდთან მოსული ხალხი. რაღაც აიშალა ბიჭის ცხოვრებაში. პატარა რაყეა იგრძნო გარედან შემოჭრილი ძალისაგან. უფრო გაუძლიერდა დაცურებული მიწის დანახვის შეშინებული ერთი დღე მიიღია. მოვიდა მერე. მდინარის გალმა მაღალი ალვების უკან რკინიგზის სადგურია. გადავიდა ხიდზე. ბაქანზე ხალხი მატარებელს ელოდება. უმეტესად მიდიან შაბათობით. კვირის ბრუნდებიან. მატარებელი დაიძრა. სადგური დაცარიელდა. ალვის ძირში გაჩერდა. ბიჭი მამის დაბრუნებას ელოდა. მამა საღამოს მატარებლით დაბრუნდება. ბოლო ვაგონი მთას მიეფარა. გზები ბევრ მხარეს მიდის. იქითაც მთებია, საით უნდა წახვიდე ნეტა.

მამა თვეში ერთხელ გამოაღებდა ზედა უჯრას. გადმოალაგებდა გაუთოებულ ტანსაცმელს. დაგზავნიდა რკინის თეთრგადასაფარებლიან საწოლზე. გაიხდიდა სამუშაო ტანსაცმელს. იცვლიდა დიდი დაფიქრებით. გადავიდოდა რკინიგზის ხაზზე, სადაც მეტყველეთა მატარებელს უნდა ჩამოვესვლა. დაჯდებოდა სადმე კუთხეში. ირგვლივ ჰყვებოდნენ ამბებს, რომლებიც თავისი შინაარსით ვერ სცდებოდა რკინიგზის პატარა კვანძს. რაიონის სადგურში ჩამოიცლებოდა მეტყველეთა ერთი ცვლა, სანაცვლოდ მეორე გაესვლება ვაგონებს. იყვნენ ბავშვებიც. უფრო ნაკლებად ქალები მგზავრობდნენ ამ მატარებლით. ბავშვებს სოკო ჩამოჰქონდათ. კაცი თითქოს სამუდამოდ ეთხოვებოდა საკვანძო სადგურს.

მგზავრებს ეცვათ ნაცრისფერი ტანსაცმელი. კარტს თამაშობდნენ. საუბრობდნენ ლაღად და უსაგნოდ. კაცს ეს მგზავრობა, რატომღაც, აღუძრავდა ფიქრებს შორეული ზღვებსა და უსასრულობაზე. „შენ მაგ ცხოვრებისათვის არა ხარ დაბადებული“ — ჩაესმოდა რელსების ხმაურში. გადმოიარა სადგურის ხიდი. გზაზე ჩაუარეს განათებულ მაღაზიებს, რომელთა მინებზეც აირეკლა მათი ღამის გასეირნება. ბიჭმა ეზოს გარეთ, ხეობისკენ ჩაქანებულ კლდეზე დაიწყო მიწით თამაში. ფხვიერი კლდის მარცვლები წრიულად მოაბნია მუხლის სიმაღლეზე. შიგ წყალი

ჩაასხა. საცერივით ჩაიცალა მოღობილი არე. ხევში კი წყალი მიედინება. ბუნებას თავისი მუდმივი გზები გაჰყავს მარადიული ცვალებადობის შიშის გარეშე. სათავეში ჩამოშლილი მიწა თანაბრად ლაგდება მოძრაობის მთელ ხვეულებში. კიდევ ავსო პატარა წყალსაცავი. ფსკერიდან წყლის ჭავლის საწინააღმდეგოდ მოცურდნენ ქვიშის წყალში მოელვარე ფარდები. მძიმე ნაწილაკები მალე უკანვე ჩაბარუნდნენ ადრე არსებული სწორი ფსკერის შესაქმნელად. ზევით მოიწევდა ხვეული ზოლები ძაფივით წვრილი მოხაზულობით, მოძრაობის ერთიანი უწყვეტი რგოლებით. ფერებიც აირია. თიხა ყავისფრად ხლართავდა თავის უფრო რბილ ფორმებს. ბიჭი მუხლებზე დაყრდნობილი ადევნებდა თვალს პატარა სამყაროს მიმოსვლას. ჭავლებმა უკან დახევა იწყეს. როცა ბოლო მარცვლებიც დაეშვნენ ფსკერზე, ალარ მოიძებნებოდა კვალი დიდი წესიერი არეულობისა. ქვიშა ეფინა ქვევით. ზევიდან გამჭვირვალე სუფთა სარკე ხვრელებში აგრძელებდა გაქცევას პატარა ხევისაკენ. მიწა იქვე იწოვდა ათასჯერ აღმდგარ ერთსახოვნებას. როდისმე ჩააწევს ხევამდე ზუსტად ამდენი დაწშენდის მუდმივი იმედითა და შესაძლებლობით. ადამიანები გადაეჩვივნენ ამ ცვალებადობაში განუსჯელ მიმოსვლას. მხოლოდ მყარი საფუძველი გახდა ხელსაყრელი მოვლენებისაგან შორს განდგომისა. აზრით დაუფლების სურვილი მთელი ცხოვრების ძიების საგანია. ყოველივე მარადიული საშიშია. მხოლოდ ბუნებისაგან მოტაცებული, მიგნებული კანონებით იქმნება მოძრავი თეორიები უძრავ მარმარილოს დაფაზე. დაფა ადამიანთა იმედის ფორმაა, ზედ მოყრილი სილა სამყაროს გადაკეთებული მოდელის სიმართლესთან მიმსგავსების ცდა. არქივებში ჩაწოლილი მასალა უზარმაზარ ქაღალდის მასივებს ქმნის. მოგზაურობა გამოცდილების დაგროვებულ გუბეში მხოლოდ გუბის ზრდას გვაგრძნობინებს. დიდი სახალხო ენციკლოპედიაც ცალკეულ ჟორნალ ამეღლვნებენ — გაყვითლებული ფურცლები. ხეობაში ყოველი მარცვალი ქვევით მიცოცავს და წყლის ფსკერზე ილექება. ადგილი ვერ იქნება სამუდამო. მიმავალი წყლის ჭავლები რომელიღაც ღრმეულ ამოვსებენ. ქვევით მოხვედრილი მარცვლები როდისმე ზევიდან განლაგდებიან. მხოლოდ ადამიანს შეუძლია, ასცდეს მიზანს სამუდამოდ და იაროს სულ სხვა გზით. მიეჩვიოს, საერთოდ, უცხო, საშიში ცხოვრების წესს. სამყაროში შექმნას სამყარო. შედეგიდან ამტკიცოს მიზეზი, ბიჭს მივიკვლევთ ხეობის ბინდში... ჩუმი ნაბიჯებით. არ გვინდა გათენდეს. სინათლეზე ნაკლები უფლება გვექნება საგანთა ზომების აღრეკისა. რაც რეალურია, ის ახლოა. შორეულ სინათლეს კი დამნახავი უნდა, მომთმენი მაძიებელი. მოთმენას საკუთარი თავის სილის მარცვლად ქცევა, ყველრების გარეშე ქვებს შორის ხოხიალი. თამაში დაამთავრა. ეუცხოვა ირგვლივ ამოზიდული სილიანი მთები. ამას ერქვა სამშობლო. აქ მტერი ყოფილა წლობით ბანაკად გაშლილი. იმათი მეომრები იმარხებოდნენ ფერდობის სიღრმეში. არეულობის მიწა, საიდან რა მოდის ან სად მიდის, რატომ ვუვლით ყოველ დაცურებულ მასას. მამამ ნიჩბით მიწა გადაყარა. სხვა უფლება არ ჰქონდა მეზობლებმაც იგრძნეს კლდის დაცურება. აევსოთ ბოსტნები სილით. მამას არავინ არ ეხმარებოდა. მარტო მუშაობდა. სამყაროში შექმნილ სამყაროს დიდი სიყვარულით იცავდა. მაგრამ დიდმა სამყარომ მარტო მოძრაობა იცოდა და სულ არ ფიქრობდა მილიონნი წლების წინ დაწყებული ღრმეულების ამოვსების, ზევიდან ქვევით მიმავალი მოძრაობის შეწყვეტას. დრო რაყევით მოიწევდა ბიჭის თვალებში. ყოველდამე გრძნობდა, როგორ ცოცავდა სახლი.

მოვიდა შემოდგომა. მინდორი ხმელი შრიალით ჩაიფშვნა — მთელ ფერდობზე, მთებამდე. დამწიფებული ყუ-

რძენი სუსტად ეკიდა ღერგზე. მამამ დანით შეჭრა მსხვილი მტევნები. დედამ გარეცხა. სუფრის შუაში ჩამოდგა კალათით. გვერდზე გაწია პური. დაკარიელდა მიწიდან ამოსული ხმელი ღერები. გაზაფხულამდე უნდა გაეძღო პატარა ძარღვის ფეთქვით. ეზო ჰგავდა ყველა ფერს ამ ხეობაში. წყალთან ჩავიდა და ნელა აუყვა ზევით მთებისაკენ. მშრალ ქვებს შორის წყალი ვიწრო ზოლად იწვა მთელ სიგრძეზე. გადაიარა ერთი გორა. სახლი აღარ მოჩანდა. ახლა მოუნდა უკან მობრუნება მამის სახლში. გაჩერდა ველზე. ბალახი იქცა ხმელი დახვდა. ჩქარა ჩამოიარა ხევი. ეზოსთან აღმართი ამოჭრა. მიწაში ჩაფლულ სკამზე უცნობი კაცი იჯდა. დედა ქვაბიდან წყალს უსხამდა ტალახიან ხელებზე. ხელები სახეზე მოისვა. რა კარგ ადგილზე ცხოვრობთ, როგორ იძვრის მიწა ფეხქვეშ. ყველა ჩემი ოცნება თან სდევს ამ მოძრაობას. უცნობი საუბრობდა მთელი საღამო. მოიღრუბლა. მაგიდა სახლში შეიტანეს. წვიმა წამოვიდა. მიწაში ჩაფლული სკამი ლანდად მოჩანდა. უცნობი ზუზგით იჯდა. მამა, ალბათ, სადგურში უცდიდა წვიმის გადაღებას. ღამე დროზე ადრე ჩამოწვა. აღარ წვიმდა. სტუმარი წავიდა. ბიჭი ბუხრის გვერდით ტახტზე იწვა. დილით თითქოს გაზაფხული აპირებდა მობრუნებას, ვაზი გამოცოცხლებას. შუადღემდე ყველაფერი მოგონებას გავდა. თითქოს დრომ... დამთავრა ძლიერი სვლა. იდგნენ ეზოს შუაში სამივენი. მამა იხსენებდა, როგორ აბრუნებდა დაცურებულ მიწას, დედა — სამუდამოდ გამქრალ ჭინჭარს, ბიჭი უბრალოდ დარდობდა. ძროხა ღობის იქიდან ცხვირიდან ორთქლს უშვებდა. მალე დაიძრა შემთხვევით შეჩერებული ინერცია ზამთრისაკენ. თოვლიც მოვიდა. გზები ჩაიკეტა. ღირდა მოცდა გაზაფხულამდე. ბიჭი იჯდა ბუხართან. მე მესმის შენი — მხარზე ხელი დაადო მამამ. — იცი რა ჩქარა მოგაგონდება შავ-თეთრ ხილვაში დანახული ეს ყველაფერი. როდისმე ახალ მარადი ყინვების სიმაღლეზე. მე იქ ვიყავი უკვე. ჩვენ მივდივართ შორეთში სისუფთავის მარადი მხარისაკენ და იქ მისულები შიშით ვაღიარებთ, ჩუმად უკან მომავალნი, მუდამ აქ ვიყავით თურმე. სიმაღლეც ღლის კაცს.—მხრიდან ხელი კისერზე აუცურა. ცეცხლი ჩუმად იკარგებოდა.

იქნება ბევრი მძიმე წუთი, როდესაც მზე, დედამიწა მოგაბეზრებს თავს. ნელა წამოწევ დაღლილი მხრები, წელში გაიმართე, რომ ისევ დაინახო მარადი ოცნების მხარე. თუ დაგავიწყდა საიდან მოდიხარ, რომელიღაც მყუდრო ღრმულში ჩარჩები დასილული ლამაზი კენჭივით.

სანატორიუმი

(ზღვაზე)

ვინც სანატორიუმს მოაკითხა ამ ცხელი ზაფხულის მიწურულს — გვაგრძნობინა, რომ დასვენება უნდა. ზღვაც არ არღვევს სიმყუდროვეს, თითქოს გაეგოს თავისი მოვალეობა დაღლილი ხალხის წინაშე და უხმაუროდ ათევს ღამეებს.

შუადღეზე დამსვენებლები თვითანთ ოთახებს აკითხავენ. ზოგს წნევა აწუხებს, ზოგს ის, რომ ყველაფერი ნორმაში აქვს და გრძელი რომანების ფურცვლა მობეზრდა, მოკლედ, ერთმანეთს ვუყურებთ რიდით, თან დღეებს ვითვლით, ბოლოს, როცა დამშვიდდებების დრო დგება, გაბადრული ვაცილებთ ერთმანეთს. ეს განსაკუთრებით დასამახსოვრებელი წუთებია.

ჯერ მე არ მივდივარ, არც მეჩქარე-

ბა, დიდი ხანია გავიგე, რომ ცხოვრება ერთნაირია ყველგან.

ზღვაზე ჩავედი, საღამოვდება სიშიშვლის ნამდვილი გამოფენაა, მთელი ცხოვრება რომ შეალიო ამ ხალხის სხვა ვითარებაში გაშიშვლების საქმეს, არა მგონია ასეთ წარმატებას მიაღწიო. გახდაო ყველას ტანსაცმელი და მერე მათ ასეთ ბუნებრივ მოქმედებას ადევნო თვალი.

მეც გავიხადე, გამოფენა გავამდიდრე გრძელი, გამხდარი ტანით, ერთი სიტყვით, ისეთი ხალხი გავშიშვლდით, რომ ერთმანეთის თვალთვალი გვეზარება — ორი ფეხის და ხელის არაიდეალური პროპორციის გამო. ჩვენი გონების კი ყველას გვჯერა. მთავარიც ხომ ეს არის, ცოტა უშნო ქალები წყლიდან იმ დროს ამოდიან, როცა მამაკაცები სხვა მხარეს იყურებიან, მათი ეს მოქმედება ინსტიქტიდან მოდის.

ზღვაში ბეტონის ფილები აღმართულა. ბოლო ფილზე ლამაზი საგამოფენო სხეული გადასახტომად ემზადება. აიმღერა კაცთა საშუალო დონის საგამოფენო გალერეა, ქალებიც არ ღელავენ ნაკლებად. ამ საერთო ღელვას ორი მხარე გაიჩნია. ქალები ამ გოგოს ყოფილი კონკურენტები არიან.

ქმრები თავის მხრივ ყველაფრის ღირსად თვლიან თავს „ო, ეს ქალები“, ფიქრობენ ისინი თავიანთ ბანჯგვლიან მკლავებზე დაყრდნობილები, ლამაზიც და ულამაზოც მათი გონებისათვის მარტივ ამოცანას წარმოადგენს და რატომ იტყვიან ახლა უარს ამ ლამაზი ამოცანის ამოხსნაზე, როცა რიდი და ფანტაზია გახევდა მათ დაბერილ სხეულებში.

გოგო გამოქანდა და ლამაზი ნახტომით გადაეშვა ზღვაში. დიახ, ის ხვდება, რომ ლამაზია, არავინ არ ვმალავთ ჩვენს ლამაზ მხარეებს და ახალგაზრდა გამოფენის სხვა მონაწილეებს ნუ ეწყინებათ მისი ლაღი ნახტომი, გოგოს ჰგონია, მის ნახტომს ისეთი შეფასებელი ჰყავს, რომელსაც შეიძლება სილამაზის დაფასება. საიდან უნდა მიხვდეს მისი ახალგაზრდა ბუნება, რომ ამ ხალხის მიწაზე მხოლოდ აზროვნება ვერ წვდება სიმარტივის გულახდილობას. ისინი გახურებულ ქვიშაზე თავიანთი მუცლების ნებივრობას, ყველა მოვლენაში ღრმად წვდომის თვითდამშვიდებით განაგრძობენ. ის კიდევ ხტება და მე ვხედავი, როდისმე მობეზრდება ამ ლამაზი ნახტომების კეთება. მე ამ სიმაღლიდან არასდროს მიცდია წყალში გადმოფრენა. იმასაც ვხედავი, ჩემი საგამოფენო ღირსება ბევრად ჩამორჩება მისას.

ავედი ბეტონზე, როგორც სიკვდილმისჯილი, თან ვგრძნობ გამოფენა მეც მიმიხვდა ჩანაფიქრს, მაგრამ ამ ერთი შედეგრისათვის მთელ გამოფენას ნაგავში გადავყრი. გადავხტი ძალიან უხერხულად — ბომბივით დავასკდი წყალს. ის იცინის, მხოლოდ არ დამცინის, ამას კაცი მუდამ გაარჩევს.

მე მიხარია, შედეგრმა გამიცინა.

გადიოდა დღეები. მე ყოველდღე ვეძებდი მას, წყალში მხტომელს და ვპოულობდი. მგონი ისიც მპოულობდა, თუ არ ვცდები, ხანდახან კაცებს ჰგონიათ, ამ ერთს მარტო მე მოვეწონეო. არადა, ის ერთი ყველას უნაბავს თვალებს. ეხლა მგონი ასე არ ხდება. მე დავხვეწე ჩემი ნახტომები, სრულყოფას ვუახლოვდები.

დღეები მიდის. ამ გოგოს დედა ახლავს, შეავატყვე, დიდი ხანია გავიდა თამაშიდან. უკვე გაუგია კაცების დამოკიდებულება სილამაზესთან. ჩემს გვერდით მაგიდასთან მისი ნაცნობი საშუალო ხნის ქალები სხედან, ლამაზი ქალიც მათ მოუჯდა გვერდით, ხელში კარტის ძველი, გაცვეთილი ყუთი უჭირავს. აღელვებული საუბრისთვის ემზადება.

— იცით, გოგოებო, დაიწყო მან, რუსულად — ქალაქში აუცილებლად გამოვნახოთ დრო შეხვედრებისათვის,

ჭიქა ჩაი, ცოტა კარტს ვითამაშებთ ხან ჩემთან, ხან სხვასთან, მოდით აუცილებლად.

ამ ქალებს სიყვარულის იმედი არც ჰქონიათ და ამიტომ არც იმედის გაცრუება მიუღიათ ცხოვრებისაგან. ისინი ყველაფერში ზომიერები არიან, ალაგებენ თავიანთ ცხოვრებას. მათი დამცინავი სახეები მე მაგრძნობინებენ, რომ ისინი არასდროს არ გამართავდნენ ამ შეხვედრას მითუმეტეს, მათზე სილამაზე არ მოქმედებს, ისინიც ქალები არიან, კაცებს კი, ალბათ ბევრი ასეთი თხოვნა შეესრულებიათ ამ ლამაზი ქალისათვის.

ქალი თავის მაგიდასთან დაბრუნდა. მისი ქაღალდზე ნაწერი მისამართი მაგიდაზევე დარჩა და დამლაგებელმა სხვა ქაღალდებთან ერთად გადაყარა. იმავე საღამოს ჩემოდნებით იცდის სანატორიუმის წინ, ის მიდის.

აქ, ერთი ცოლიანი კაცი ისვენებს, როგორც ამ კაცისაგან გავიგე, ბაღში კიდევ დარჩათ დაბლა ჩამოსატანი. სანატორიუმით ავფეთი მესამე სართულზე, ლამაზი გოგო ყვავილებით ხელში თავისი ოთახის წინ დედას უცდის. სულ ერთი ხელჩანთა დარჩენიათ. ჩვენ ორნი ავედით, ერთ ხელჩანთას ორი რად უნდა. კაცმა იმარჯვა, მე უკან მივყევები, როცა კარებს მივაღწიეთ, რომლის იქითაც სანახაობის საყურებლად გამოსული ხალხი შეგროვილიყო, კაცმა ხელჩანთა მე გადმომცა. ეტყობა აშკარად თანაგრძნობას ვერ ბედავდა. ისინი წვავდნენ...

ქალები შუადღეზე ისევ თამაშობდნენ კარტს.

პლიაჟზე გავდივარ, ვეღარ გადამიწყვეტია, გადმოვხტე თუ არა ბეტონის ფილიდან, ნაპირიდან შორს გნიასებენ მეთევეზეთა ნავებს ადევნებული თოლიები.

სიცოცხლისათვის

მთიანი ნაწილი ჩამოვირბინე და სილურჯეში გამოჩნდა ჩემი სოფელი. ღრუბლების ჯარს ჩამორჩენილი ნაფლეთები ბოლოჯერ ეხებიან ხის კენწეროებს, მოვარდნილი ქარი მიერეკება თავის ფორმიან სიცოცხლეს ველმა მთებისაკენ. დილის ნისლი ფერდობებზე დაბურულ ტყეებში უჩინარდება. ბუნდოვანი მზე ხმელი ტოტების იქით ამოცურდა. ნეტა რომელ ტოტებს დაათბობს ცივი ღამის შემდეგ, რომელია უფრო ახლოს მზესთან. ჩემი ნაბიჯები ხეების გასწვრივ უხლავ კვალს ტოვებენ. აკანკალებული მზე კი ტოტიდან ტოტზე ხტება, შემოდგომის გრილი ნიავი უბერავს.

მე თბილად მაცვია, გული საათივით მუშაობს, ფეხები მექანიკურად მიმოკლებენ გზას სახლამდე. დაღმართი უკან მოვიტოვე იმ იმედით, რომ გაისად გაზაფხულზე ისევ დავბრუნდები. ზამთარში, აბოლებულ, ნესტიან ქალაქში დავითვლი დღეებს გაზაფხულამდე.

გზაზე ხარები მძიმე, კანდახეთქილ მორებს მიათრევენ. უხმო მეურმეები სიცოცხლისათვის იბრძვიან. ზამთარში ამ ადგილებში მგლები დაიწყებენ ყმუილს და სოფელს მძიმე ცხოვრების დასაწყისის ნიშნს მისცემენ, რატომ ყმუიან მგლები? — ეს მოცლილი მგზავრის კითხვაა.

ალბათ დარდობენ სივრცეში უსასრულო ქროლვას, თავიანთ გამარჯვებებს, რისთვისაც სამაგიერო არ მიუღიათ, ან იქნებ მონადირეს უხმობენ ზამთრის ამ ცივ ღამეებში მძიმე ცხოვრების დასამთავრებლად. ამ მიწაზე არავინ არ ცხოვრობს თავისი სურვილით, ყველანი მოვალეობას ვიხდით. მგლებს არ ახარებთ სიცოცხლეში გაყინული სის-

ხლის დალევა. ბუნებამ სამუდამო ადგილი მიუჩინათ ღრმა სიმარტოვეში. ყმუილი მგლებმა თვითონ ისწავლეს.

ხარები სოფელში შევიდნენ. ღობის იქიდან პატარა ძაღლი აყეფდა! მზე ისევ მოჩანს უფრო ძლიერი. დამცხა, უკან ვიხედები, ტყეში იკარგება — ჩემი გამოვლილი დაღმართი. მზემ ტყე ვერცხლისფრად აალივლივა სუფთა ზეცის ფსკერზე. გზადაგზა სოფლელები მოსავალს აბინავებენ. მწიფე ყურძნის მტევნებს მობეზრდათ მზის ამდენი შესმა. ისინი ერთმანეთში არევას, მდინარეთ ქცევას ელოდებიან. მერე ისევ ზეცაში ავარდნა მოელით ნისლებად ტყეების გადავლით, სხვა მიწებისაკენ.

გზის პირას მოხუცები საუბრობენ. ისინი დიდი ხანია აღარ აყოლიან ტყიან ბილიკებს, მგზავრებს აცილებენ თვალებით, არ იციან, რატომ მიეცათ მოძრაობის უფლება, ან რატომ ჩამოერთვათ იგი. ჩუმად ატრიალებს სიკვდილი თავის ბორბალს სიცოცხლით სავსე დღეებშიც.

ჩემი მეზობელი სოფელი ქალი — სამ ბიჭის დედაა. სულ პატარა ბიჭი ელამი თვალებით ხედავს ტყისკენ მიმავალ გზას.

ბიჭი წინა ზაფხულს შემომხვდა გზაზე, შემათვალიერა, სქელი ნესტოები მძლავრად ისუნთქავდნენ სასიცოცხლო ჰაერს, უკან დედა გამოჩნდა. ბიჭისკენ მოდის.

— რას გაშტერებულხარ, — შეუყვირა ჩემს გვერდით ჩავლილმა. შემკრთალი ბიჭი ფეხშიშველი ფეხების ტყაპუნით უკან აედევნა. დედა სკამზე ჩამომჯდარ ქალებს გამოელაპარაკა.

— მოდი შვილო, მოდი, — ბიჭი მივიდა.

— აბა ერთი ლექსი გვითხარი.

ლაპარაკი უჭირს, ეს ქალებმა კარგად იციან, ილიმებიან, ესეც მოფერებაა. ამ სოფელში ეს ერთია უდღეური. ქალების შვილები ჯანმრთელი მუხლებით ადიან სოფლის აღმართებზე. ბუნება არავის არ აძლევს ირიბად ყურების უფლებას. გზაზე აღარ დამხვედრია ელამი ბიჭი.

იმ სკამს ეხლაც გვერდით ჩავუარე, ქალები რაღაცაზე საუბრობდნენ. ყველა მათგანს საოცრად ეშინია მგლის ყმუილისა ზამთრის გრძელ ღამეებში. მგლისა, რომელიც თავის ავადმყოფ ლეკვს არ დასცინის და როცა ნანადირევ შველს ცხოვრება თავისი შვილის გამოსაკვებად დააგლეჯინებს, ის გიჟდება და იწყებს ყმუილს სამყაროს ასეთი უსამართლობით ატირებული.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წერილი შვილებს

თქვენ გამიჩინეთ გულში ნაღველი,
სულში წუხილი,
    თვალებში ცრემლი,
წახველით,..
    ერთხელ არ ხართ მნახველი
ჩემი სიზმრების
    და სარეცელის,
რად გახდით ასე მიუკარები,
რამ გაგიციათ გული საგულეს?
საიდან ქრიან ცივი ქარები,
ეს მწარე ხვედრი რისთვის მარგუნეთ?!
ჩვეულებრივი ენა ვერ აღწერს
რასაც განიცდის გული დედური,
მაგრამ თქვენამდე მაინც ვერ აღწევს
მშობლის წუხილი და საყვედური,
გარედ ქარია, სახლში დუმილი,
დუმილში სევდა ბუდობს ტიალი
და გულს მიწყლულებს მორყეულ კარის
და სხვენზე თქვენი აკვნის ჭრიალი.
მამა იმსხვერპლა თქვენზე ფიქრებმა.
(ახლა მის საფლავს ჰფარავს ბალახი)
მეც წავალ...
    ეს დროც მალე იქნება
და ვფიქრობ ჩემზეც ცრემლებს არ
                    დაღვრით.
ინგრევა სახლიც —
                ჩამოდის წვიმა,
ბუხარში ცეცხლი შიშინით ჭრება,
მშობლის ამაგი — ეს თბილი კერა,
ნუთუ არასდროს არ გენანებათ!
იქნებ როგორმე მოგილბოთ გული,
ამ მწუხარე ჟამს ჩემმა ცრემლებმა;
მოძებნოთ სოფლის გზა დაკარგული,
მცირე ხანს,
    თუნდაც დასასვენებლად.
წერს დედა წერილს...
    წერს და ღაწვებზე
დიან ცრემლები ნაკადულებად,
წერს
    და იმედებს იმედს აწებებს
და ელის ბედის განკარგულებას.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

●

ცის ნაპრალებში ფასკუნჯებივით
ბუდობენ ჩემი
ლურჯი ცისკრები
და მესმის მათი ხმები წკრიალა, —
შეზავებული,
სევდიანი ღამის მოტივთან.
და... ეს ცრემლები,
ეს ღიმილი,
და ეს იარა,
მე ჩამოვკრიფე სიყვარულის
მაღალ ტოტიდან.

●

წარსულში უცებ წინაპარმა
ხმალი იშიშვლა,
ასე მგონია როცა იელვებს...
ზღვაში თვალს ახელს სასწაული
და ფანტაზია.
ქუხილი არა,
აიეტი და ფარტაზია,
ისევ ებრძვიან პონტოს პირას
ბიზანტიელებს.

დედას

ცას მნათობები ისევ კორტნიან
და ცივ სიშორის ტოტებს არხევენ,
არყოფნის ფიქრი ჩემს იმედებს როცა
შებინდავს,
მაშინ, მე მესმის ცრემლნარევი შენი
ძახილი —
მარადიული მდუმარებიდან.

ყინწვისში

დაგვნათის სახე თამარის,
გვიფარავს ფრთე —
ანგელოზის,
მიტომაც გამოვამტვრიეთ
რვა საუკუნის
კედელი.

გვხრავს ჟამი რკინის მკვნეტელი
და ჩვენ სიცოცხლეს დავეძებთ:
წუხს ანტონ გნოლისთავისძე
და ზაზა ფანასკერტელი.

●

აღმოსავლეთით ფრთებს შლის
ცისკარი,
„ქართლის ცხოვრება“ —
წარსულს მილამპრებს.
მთვარე ჰკიდია სიშორეში, ვით
ბუმერანგი.
და კოლხურ ღამეს,
ბრძოლით დაღლილ, ვით ჩემს
წინაპარს,
ტანზე აცვია ვარსკვლავების ჯაჭვის
პერანგი.

●

ცის დარბაზებში სძინავთ
ვარსკვლავებს,
ღრუბლების ბალახს —
მთვარე არ ძოვს
ღამის ჭალაში.
ტალღებსაც სძინავთ ზღვის დიდ
მკერდზე
უხმოდ ჩაკრულებს,
შენკი არ გძინავს სიყვარულო,
და ნეტარებით,
გულის დირეზე მხოლოდ ერთხელ
დამიკაკუნე,
და განიხვება მოლოდინის ცივი კარები.

კრწანისის ველი

მტკვარი უჭირავს ორლესულივით,
მკერდზე აყრია
არაგველთა
ჯაჭვ-მუზარადი
და სიჩუმეში განისვენებს
კრწანისის
ველი, —

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სამასი წლის წინ
რომ გამოჭრა
ღალატმა ყელი,
სწორედ ის სისხლი —
ყაყაჩოებს
ისევ ღვარად სდის...

მამულის შემოდგომა

სიმყუდროვეში მოწყენილი
დგანან ტყეები,
ხეებს სიმწვანე უცებ მოშიდათ,
ფოთლებს მგლისფერი
ისევ ედებათ
და ფოთოლცვენის ყვითელ კოშკიდან
ჩემი მამულის
შემოდგომა
კვლავ იხედება

პოეტი

„დედა-შვილობას ბევრს არ გთხოვ,
შენს მიწას მიმბარეო.“
აკაკი

ქართული ზეცის ლურჯი ნაჭრით
ცრემლებს იმშრალებს
და უხარია:
მიწა ერთი ხელის დადება,
ღმერთმა არგუნა უდრტვინველად
და უხმაუროდ.
და...
ნამოღვაწარს წიგნში აწყობს...
და ემზადება,
უკვდავებაში სამოგზაუროდ...

●

კოინდრის ნოხზე —
ურა ხის რაშს დავაგელვებდი,
სიმინდის ღერებს
თუ ყელ-ყელა
დღეებს ვბელავდი,
ბათურა მუდამ დამდევდა ღრენით.
ჭინჭრის ბურთით და
აკაციის რიკტაფელათი —
ქაღალდის ნავმა წაიყვანა
ბავშვობა ჩემი.

იები

ქართულ ცასავით გულგაღეღილი
ჩემი სამშობლოს ლამაზ —
განთიადს —
შორით ვკოცნი და ვეღიმილები...
პატარა ბუჩქს კი
შეუკრავს მკერდი —
ია-იების ლურჯი ღილებით.

1941-1945

ნაოჭებია თუ ფიქრების ნაკადულები,
მოხუცის შუბლზე რომ გადარბიან,
ომის ღმერთები ღრეობენ და...
ვეღარ თვრებიან.
ვისი ოცნებაც
ომმა მოკლა
და დაარბია,
იმედის ბეუტავ ნაკვერჩხალს კვლავ
მიფიცხებია.

შავი ზღვა

სანაპიროზე შავით მოსილი
ზის ბნელი ღამე
და დაცქერის —
ქაფის მიმოზებს,
ქვიშაზე დაყრილთ,
ლოდებს სული რომ შეაფრქვიეს.
ქარი —
მოცარტი,
ზღვის ვეება პიანინოზე,
თმაგაწეწილი უკრავს რექვიემს.

ნოკალაქევი

მესმის ყივილი ციხისმცველების,
ჟღრიალი შუბის,
მტკრევის ხმა ტარის,
ყოველ ნაბიჯზე,
ყოველ ქვასთან, ყველა უბანზე.
ასე მგონია:
გაიღება —
წარსულის კარი
და გამოჩნდება ხმალაწვდილი —
მეფე გუბაზი.

მზია ხეთაგური

სიცოცხლე

(პოემა)

ორი შვილი გყავთ. მეტის გაჩენა
თქვენთვის დიდი რისკია. ნუ ტირით.
ღმერთმა ის ორი შვილი გაგიზარდოთ... იქნებ
კარგიცაა, რომ აღარ გეყოლე-
ბათ, — ხომ ხედავთ, რა ამბავია ქვეყანაზე — ჰაერში საშინელი ომის სუნი
ტრიალებს და ვინ იცის...

(ექიმის ნათქვამიდან)

ორი მყავს. ჩვენი ანდაზა ამბობს:
„ვითომ შვილია, როცა ორია...“
მაშასადამე, სიბრძნის მიხედვით,
შვილი საერთოდ არა მყოლია!
ვითომ? ო, არა, მახსოვს ქალები,
(დღეს მათი რიცხვი ერთობ
მომრავლდა)
რომლებიც, ნაცვლად მშობიარობის,
თავისი ნებით კლავდნენ მომავალს.
დგებოდა რიგი განუწყვეტელი,
უერთდებოდა უხმო ნიაღვარს,
საპროცედურო მუნჯი კედელი
იმ ქალთა ცოდვებს დღემდე ინახავს.
ჰოდა, როდესაც რიგის მიხედვით,
გავიდა ქალი — ირმის თვალება,
ვისაც მესამე შვილი უღირდა
მხოლოდ ტანჯვად და მხოლოდ
წვალებად, —
კარში ჩავდექი და შევაჩერე
(დანარჩენებსაც გიყი ვედგონე)
და მისთვის ხელი რომ შემეშალა,
ერთი ზღაპარი გამოვიგონე:

„იყო და არა იყო რა, იყო თეთრი ქალი — ორი შვილის დედა. იმის მეზობლად ერთი ხორბლისფერი ქალი ცხოვრობდა, რომელსაც ოთხი შვილი ჰყავნდა. დაიზარდნენ ყველანი ერთ ორღობეში, — სულ ექვსნი იყვნენ. თეთრმა ქალმა ერთი შვილი გაათხოვა, ერთი კი — დააქორწილა. დაქორწილებულმა ბიჭმა სხვაგან გაიწია და იქ დასახლდა. დარჩა თეთრი ქალი თავის კაცთან მარტო. ხორბლისფერმა ქალმა ორი შვილი გაათხოვა, ერთი დააქორწილა, დაქორწინებული ვაჟი შინ დარჩა. ნაბოლარა ბიჭიც კიდევ სახლში ჰყავნდა. გადმოვა თეთრი ქალი ხორბლისფერთანა და ტირის — მე და ჩემი კაცი გამოვყრუდებითო. ხედავს, რომ ხორბლისფერს ერთი შვილი თავისი ცოლ-შვილით შინა ჰყავს და ნაბოლარა ბიჭიც ჯარასავით ტრიალებს. ივაგლახა შავ დღეში დარჩენილმა თეთრმა ქალმა. შეიცოდა ხორბლისფერმა და უთხრა: წაიყვანე ჩემი უმცროსი ბიჭი, შენ დააქორწილე და ეგებ არსად წავიდეს, შენთან დარჩესო. სიხარულით წამოიყვანა ამანაც იმისი ბიჭი და როცა დააქორწილა, შეეხვეწა — ჩემთან დარჩიო. ბიჭიც დარჩა. ცხოვრობდა ორივე ქალი ბედნიერად — ერთსაც ჰყავდა სახლში შვილი და შვილიშვილები და — მეორესაც. გავლენ ქალები წყაროზედ, ავსებენ კოკებსა და ერთმანეთს შესცინიან. ეტყვის ხორბლისფერი — მეც რომ შენსავით ორი შვილი გამეჩინა ოთხის ნაცვლად, ახლა ხომ შენც მარტო იქნებოდი და მეცაო. თეთრი კი: გაიხაროს შენმა გამ-

ჩენმა, ჩემო დობილო! წამო, სოფელ-სოფელ ვიაროთ და ვისაც ორ შვილზე მეტი არა ჰყვანდეს, ჩვენნი თავგადასავალი ვუამბოთო. მას შემდეგ დადიან მთელ საქართველოში ეს ქალები და უამბობენ სხვა ქალებს თავის ამბავსა. მეც ის ერთი ქალი ვარ, ოდონდ თეთრი, თუ ხორბლისფერი, აღარ მახსოვს...“

— გამიშვი, მითხრა ირმის თვალებამ, — მელოდებიან... ექიმი მიცდის. თქვენ მართალი ხართ, მაგრამ რა მექნა, ჩემი სიმართლე თქვენ ხომ არ იცით.
— ვიცი, — ჯიუტად გავიმეორე — შენი ტყუილიც, შენი მართალიც, მაგრამ თუ ბევრი შვილი გეყოლა, ქვეყნად რა არის მისი ბადალი! არსად გავუშვი, სიტყვით გავართე, კიდევ ვუამბე ბევრი ზღაპარი, ბევრი ჩავაქრე, ბევრი ავანთე ეჭვებისა, თუ განსჯის ლამპარი... და იცით?! უცემ შედგა დღეობა, ნამდვილი მითი, დღესასწაული: მე შევაჩერე
ხუთი
მკვლე-ლო-ბა,
ხუთი უსაზღვრო დანაშაული! ჩემს სახელზეა ერთი თამარი, (ვისთვისაც ღამეც გამითევია) დავითი, ლაშა, სოფო, ყამარი... მზია კი... არვის დაურქმევია. რა უჭირს! გავიც, რაც რამ მებადა და ჩემი დიდი, ცხარე წადილით მთლად საქართველოს შემოემატა ხუთი სიცოცხლე, ხუთი ყვავილი. და ახლა იმ ხუთს თუ დავამატებთ შვილებო, თქვენს თავს, — შვიდნი ხართ ყველა, წვიმების შემდეგ სამშობლოს ცაზე აღიმართებით ჭრელ ცისარტყელად! როგორც შევძელი, ისე ვიბრძოლე, დღესაც მას ვცდილობ, რაც შემიძლია და მწამს — ჩემს მიწას თუ შეემატა, ის სხვისი შვილიც ჩემი შვილია. მახსოვს, სტიროდა უცნობი ქალი, გარეთ მაისის ჰყვაოდა ღილა, ფრთხილად შევაღე პალატის კარი, მიზეზი ვეკითხე და გამიმხილა: „შვილები მინდა, ჩემს არსებობას რაღა ფასი აქვს, ერთი მითხარი, ღმერთმა შვილები თუ არ მაღირსა, როგორ ვიცოცხლო და გავიხარო?

მრავალ ექიმთან დავხეტიალობ აგერ, მეათე წელიწადია. იმედს მაძლევენ, მაგრამ უშვილო ვყოფილვარ, თურმე, ცხადზე, ცხადია“.
თქვა და ისეთი ამოიოხრა, ამოაყოლა სიცოცხლეც, თითქმის... ო, სხვისი ჭირი ღობეს ჩხირია და სიტყვით მანც ისე ვერ ითქმის. და ამ დროს, იმავ პალატის მკვიდრი — „საყასბოსაკენ“ დაიძრა — ქალი! მას დამცინავი ჰქონდა ღიმილი, თითქოს სძულდაო თავიც და ქმარიც. მე რა თქმა უნდა, წინ დავუდექი, სწრაფად ვუამბე ძველი ზღაპარი და ქალმა უცემ ისტერიულად თავს დამატეხა... ცივი ხარხარი: „თქვენ რა, გაზეთებს არა კითხულობთ? ან ტელევიზორს უყურებთ რისთვის? ერთი შვილი მყავს, მაგრამ, ო, ღმერთო, არა მყოლოდა, ნეტავი, ისიც! „ბედნიერი ხარ!“ — უთხრა უშვილოს — ცაში სიკვდილის მთრახი წივის, ომის სუნს ვერ გრძნობ, ჩემი კეთილო?!
ბედნიერი ხარ და არც კი იცი! ამ პალატიან, საწოლებიან, ექიმებიან, ცრემლებიანა, სამშობიარო მაგიდებიან, ტკივილებიან, ბალღებიანა — ბუჰ! და ჰაერში ავფრიალდებით, იმ ცეცხლის ვადი ექვსი წუთია! ფაფუ შვილები! სულ ერთი არის ორია, სამი, რვა, თუ ხუთია! გესმის? ხომ გესმის? — ბედ-ნი-ერი
ხარ!
წინათ მომავლის მართლაც მჯეროდა, მაგრამ დღეს ვფიქრობ ნეტავ
შენსავით
შვილი საერთოდ არ გამჩენოდა, ანდა, თავადაც არ ვშობილიყავ, თუკი ასეთი ბედი მელოდა!“

ქალი დადუმდა. მერე ერთბაშად
შემოგვანთა სველი თვალები
და ჩუმად, ჩუმად ჩაიჩურჩულა:
„ჩვენ ვართ იმ ხანძრის...
ნედლი საკვები.
ჰოდა, იმ ხანძრის გამოსაკვებად
შვილი ვაჩინო და გამოვკვებო?
მე ჩემი ბედი არ მეხარბება,
არც თქვენი, ჩემო საწყალო დებო...“
ქალებს ღიმილი ვერ გაებედათ,
ჩუმად ეჭვობდნენ: ნუთუ გავჭრებით?
და შეშფოთებით იმეორებდნენ:
ჩვენ ვართ ... საკვები,
ჩვენ ვართ... საკვ

ები?!
ფუტკარს სჭირდება ყვავილთა წვენი
ადამიანთა გამოსაკვებად,
სახეს მკვებავი სჭირდება, როცა
ქალი ოცდაათ წელს გადასცდება.
სინანულს კვებავთ წმინდა
ცრემლებით,
გაზაფხულებს კი — ლორთქო
ბალახით,
ქრისტიანს კვებავს ქრისტეს მცნებები,
მაჰმადიანს კი — მხოლოდ ალაჰის.
კეთილ სისხლს კვებავს კეთილი
ფიქრი,
ავ ზრახვებს — მხოლოდ შხამი და
ჭორი.
სასახლის კედლებს — რწმენის
ქვიტკირი,
სიყვარულს — გზები — მოკლე ან
შორი.
დედის მუცელში პატარა ნაყოფს
დედის ზრუნვა და ალერსი კვებავს,
როცა სიცოცხლე მშვიდად ფათურობს,
როცა სიცოცხლე ქცეულა კერპად.
შენ, ჩემო თავო, შენ, მეგობარო,
შენ, მეზობელო, მოყვარეკ, მტერო,
ადამიანო, ადამიანო,
ზოგჯერ სუსტო და ზოგჯერ ძლიერო, —
მეტი სინათლე, მეტი ნუგეში,
მეტი ცრემლი და მეტი ღიმილი!
თავგანწირულად ჩავდგეთ უღელში,
ბავშვებო,
მეტი ყივილ-ხივილი!
კუნძზე მორჩილად თავდადებული
საზარელია სამყარო მთელი!
მზადყოფნაშია აღზევებული
დაუნდობელი ყასაბის ხელი...
ქალალდო, ჩემო თეთრო იმედო,
ლექსების მახეე, უძილო ფიქრო,
ხარ, ვისაც ბევრჯერ გაგინაწყენდი
და ზოგმა, ვისაც, სტრიქონიც გიქო, —
მითხარი, ნუთუ ადამიანი
არის საწვავი, ნავთი და ფიჩხი,
და ახლა მხოლოდ მისთვის ხმიანებს
თავაწყვეტილი დინების სისხლი,
რომ ზეიმობდეს და გიზგიზებდეს
უფრორე დიდხანს ურცხვი ხანძარი?
ჩვენს თავს, ვით შეშას შეუკეთებენ,
რათა დაიწვას წმინდა ტაძარი?!
სიცოცხლე — ხანძრის ჩამქრობი
წყალი!
სიცოცხლე — ომთან ნამდვილი
ბრძოლა!
და თუ არ გასცემს სიცოცხლეს ქალი,
იქ დასრულდება სიცოცხლის
სრბოლაც...
არა მოდრეკა, არა გოდება,
და არა ძებნა მყუდრო კუთხისა,
ანდა შვილებზე გადაფოფრება
მსგავსად ვეფხვის ან მსგავსად კრუხისა!
არა განდგომა, არა უარი
შვილებს —
სიცოცხლის გამოვლინებას, —
კვლავ საქორწინო თეთრ რიტუალებს
მდინარისა და ზღვების დინება!
ვუშველოთ მიწას,
არ დაველოდოთ,
არ დაველოდოთ მოსაწვევ ბარათს,
მე მინდა თქვენი ფიქრი გადარჩეს,
მე მინდა ვიყოთ მარად და მარად,
მინდა შვილები, შვილიშვილები,
მერე იმათი შვილთაშვილები
იმეორებდნენ ჩვენს გვარს და სახელს,
იყვნენ ლაღები, ფრთაგაშლილები,
და ყველა წესით, ყველა კანონით,
სულის საკვებად დარჩეთ ბორცვები —
ჩვენი პატარა სასაფლაონი,
ჩვენი სუნთქვა და ჩვენი ლოცვები,
ამოწვერილი ლორთქო ბალახი,
დედა-ენა და მიწა მშობელი,
უსაყვარლესი დედაქალაქი,
უნატიფესი ციცქნა სოფელი...

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ვუშველოთ მიწას! ასე მერყევი
ქვეყნად სიცოცხლე ჯერ არ ყოფილა,
არც მონოლოგი „ყოფნა არ ყოფნის“,
და არც ასეთი ეჭვი შობილა!
შევებათ ორი ნახევარსფერო
საერთო მიზნის დიად უღელში,
ჩვენ შევაჩეროთ, ჩვენ შევაჩეროთ
ტლანქი სული და ხელი უხეში!
რა ხდება ქვეყნად, შენც დაინახე,
შენც გაახილე თვალი, ბრმა ტყვიავ!
შენი სიბრმავით მოყენებული
ჭრილობა მიწას ჯერაც ატყვია!
შენც, ყრუ კედელო, ისეთი დროა,
შეუძლებელიც უნდა იღონო, —
ძახილს კი არა, თავად ჩურჩულსაც
ყური მიუგდო და გაიგონო.
ისეთი დროა, ვერც მოასწრებენ
ჩვენს დაობლებას, იქნებ დედები...
ისეთი დროა, იქნებ ქორწილებს
ვერც გადავიხდით, ვერც დავბერდებით...
სიცოცხლე! — ხანძრის ჩამქრობი
წყალი!
შვილები! — ომთან ნამდვილი
ბრძოლა!
და თუ არ გასცემს სიცოცხლეს
ქალი, —
იქ დასრულდება სიცოცხლის
სრბოლაც.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სამკუთხა ბარათები

(ნაწყვეტი პოემიდან)

თუ სიტყვა შენი არა გავს ტყვიას...

მირზა გელოვანი

ცეცხლის დღეები დღესაც ანათებს
გაფრენილ სივრცის — დროის გრძელ
მანძილს.
რწმენა მოქონდათ ფრთოსან
ბარათებს, —
ვით სიბნელეში სინათლეს ტაძრის.
ფრონტული სიტყვა სიყვარულს
ითხოვს,
სისხლის ავდარზე გადმოფრენილი
და მე რომ მითხრან და მე რომ
მკითხონ —
ისტორიაა ერთი წერილი!

ბარათს მიანდო მან გულის ფეთქვა,
რაც დარჩა ბოლო სიცოცხლის დღენი,
მისი თვალების სითბო და ხედვა —
„მისი სულელი და მისი ბრძენი...“
მირზა არ წერდა ნაწყვეტებს აზრის, —
იყო ნათელი, მარად გულწრფელი,
მის ყოველ სიტყვას არწივი აზის,
გვამცნობს ფრონტული ფერის
ფურცელი.
მისი ცხოვრება არ იყო წყნარი,
როგორც მებრძოლი მისი ტოლების,
ყოველი ასო, ყოველი ბწკარი
იყო ომი და იყო ბრძოლები!
პოეტი არის სიტყვის პრომეთე,
ვინც უფრო არჩევს მტყუანს და
მართალს,—
ამ სიტყვებს გკადრებთ ფრონტელ
პოეტებს, —
ძვირფას სახელებს ასსა და ათასს!

ქუხდა ფოლადის ვაშა და მარში,
იცავდით მიწას სისხლით დაწრეტილს,
სიკვდილის თვალი ენთო სანგარში
მაგრამ უსაქმურ ლექსებს არ წერდით.

მანდ ჩვენი სისხლიც იბრძოდა მაშინ —
ერთი გულის და ერთი ოჯახის
და გიმაგრებდით ზურგიდან კავშირს
ჩვენი გუთნით და ჩვენი ნაჯახით.
ფონს ხომ ვერ გახვალ, თუ არ გაქვს
ზურგი,

იყავი ელვა და რისხვა მეხთა,
ქვეყნისთვის არვინ არ იყო ურგი, —
ვეტერანი ვართ სუყველა ერთად.

მამულს მეც ვუავდი მაშინ დარაჯად,
როს ბიძაჩემის ვისმენდი ამბებს,
მეც ჯარისკაცის მეცვა ფარაჯა,
ნოემბრისა თუ დეკემბრის დამდეგს.
გაზეთს მოჰქონდა ჩვენწი განგაში,
ჭურვის ხმა იყო ჩვენი „მგზავრული“,
რისი მშვიდობა ანდა რის ბავშვი —
ჩვენც ომი გვქონდა პარტიზანული!
კარგი ამბავი მოჰქონდა წერილს? —
ოჯახში იჯდა თითქოს მზის ბარტყი —
უბრუნდებოდა ყველაფერს ფერი,
ცაზე რეკავდა ცისკრის ნისკარტი.
ღობეზე ჩიტი შემოჯდებოდა? —
„კარგი ამბავი, ოქროს ნისკარტი!“
დარდის ქარები ქროდა ერდოდან,
ენთო ზამთარი მთელი სიმკაცრით!
იყო წამება, იყო გოლგოთა,
წალმა-უკუღმა ტყვიის ხროტინი,
პატარა ბარათს მაინც მოჰქონდა
დიდი იმედი შრომის ფრონტისთვის!

თქვენ რწმენით წერდით პოემას
სისხლის,
წარღვნის მდინარე სადაც კიდებს
კბილს
და მიდიოდნენ წუთები წინსვლის
დარში, ავდარში და დიდ იმედში!

ამას არ უნდა დავა და კითხვა
და ჩასვენება ტკინში ნისლისა —
პირველი გმირი ეს იყო სიტყვა
და მოწოდება მტერზე მისვლისა!
სიტყვა მარტივი და ბრძნულად
თქმული —
სიტყვა პლატონის, სიტყვა დანტესი...
სუყველა სიტყვას სიტყვად რომ აზის —
სიტყვა რუსთველის, თუ სოკრატესი.
ზოგს ოქროდ ეღირს, ზოგს ეღირს
ჩალად, —
ზოგი კვამლს ანთებს და ზოგი —
კოცონს,
სიტყვა ამარცხებს ყოველგვარ ჯალათს
და ბრძენთაბრძენიც სიტყვაში
ცოცხლობს.

ცა სავსე იყო ტყვიის ეკლებით,
თქვენ მიდიოდით მთაში და ბარად,
თქვენი სიტყვები, როგორც ძეგლები
შემორჩენია სამკუთხა ბარათს.
ვისთვის ოქროა და ვისთვის
ვერცხლი —

ჩვენ ვართ პატრონი ჩვენივე სიტყვის,
მზე — მარადიული სიცოცხლის
ცეცხლი —
მამულის ცეცხლის ფესვებად იწვის.
ისევ ჩავაქერი გაცრეცილ წერილს
სადაც ბრძოლები ძნელზე ძნელია,
ჰაუ, რამდენი გასულა წლები,
სახლები შვილებს მაინც ელიან.
...წითლად ღებავდით ზამთრის თვერ
წისქვილს,
(არავითარი ვაი და ვიში!)
როცა პირისპირ ხვდებოდით სიკვდილს,
გავიწყდებოდათ, რა იყო შიში!
მამულის მადლი დღეს ვზას
გვიკვალავს —
წარსულმა აწყმოს გატანა იცის, —
ახალგაზრდობა დგება გრიგალად,
რომ საქმედ იქცეს წინაპრის ფიცი!
...შეგვახმიანებს თქვენი ხსენება,
თუ სახვალიო კითხვა დაისმის,
ვერ ნახეს ჩვენი გადაშენება,
გვენთო პრომეთეს ცეცხლის ხალისი!

●

და თუ ჩაუქრა სინათლეს ძარღვი,
ვედარ დაითვლის ზეცა იარებს,
სად დედამიწას, ბრძოლებით დაღლილს,
ერთი ატომიც ააყირავებს!
სულ სხვანაირი დღის ზიარება
ეზიარება დღეებს დაფერფლილს,
გადიგრიალოს მკვდარმა ქარებმა:
არც გამარჯვება, არც დაფდაფები!
გვიან იქნება ვაი და ვიში,
როს მტერ-მოყვარეს გაარჩევს ვერვინ.
ამქვეყნად ნუთუ იმისთვის ვიშვით,
რომ გადაშენდეს სიცოცხლის ნერგი!
არ გაირჩევა დიდი და ბავშვი —
სიკვდილისთვის ერთია ყველა —

ეს ყოველივე მოხდება მაშინ,
დღეის დღეს ახლა სჭირდება შველა!
ყური დავუგდოთ მზის გულისტკივილს,
როცა ლაზერი ზეცას გასერავს:
ცარიელი ცა დაიწყებს ხივილს,
რადარის სხივი ღამეს დაზვერავს!
„ღამენებისა“! — ისე ვერ ვწვებით,
ძილი კი არა, — მხოლოდ კოშმარი.
იწამლებიან უწყალოდ წყლები,
ის შორეული რა ახლოს არი.
ისტორიულად ეს ხომ ძველია:
ბევრჯერ მშვიდობა ომად იქცევა,
როცა „ბუნება მბრძანებელია“ —
ყური დავუგდოთ მის მაჯისცემას!!!

ლევან სანიკიძე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გიორგი ათონელი

რომანი

და კვლავაც გამოხდა ღამი, თვინიერ ნებისა ადამიანისა.

და არ დაისვენეს ქართველთა მომტერეებმა.

ისევ ეახლნენ პატრიარქ თევდოსი სამეუფოფოლს მის წინაშე ქართველებზე გესლის საქცევად და აფუყეს, ვითარმედ:

— რა ფულენი ხდება, მეუფეო, ეგზომი კაბნიერება ქართველებისა, რომ მათი ეკლესიანი და მღვდელმომძღვარნი არც ერთი პატრიარქის ხელმწიფისას არ ექვემდებარებიან, ყოველ საეკლესიო წესებს თვითონ განაგებენ და განსრულებენ, ქათალიკოსსაც და ეპისკოპოსებსაც თვითონ დაისვამენ. და როგორ ბედავენ ეგზომ თვითნებურ ყოფას, როცა მათი ჭეშენის მიწაზე ფები არ დაუდგამს არც ერთ ათორმეტ მოციქულთაგანს. ამიტომ ჯერ არს ქართველები ემორჩილებოდნენ ანტიოქიას,, ამა ღმერთის ქალაქს, და ამა მოციქულთა საყდარს. რამეთუ ერი ქართველთა არის უმეცარი, სამწყსო მათი მცირე და არიან ჩვენსა მახლობლად. ჯერ არს იმწყემსებოდნენ ისინი პატრიარქ ანტიოქელისაგან, მისგანვე იკურთხებოდეს და ხელდასხმოდეს ქათალიკოსი ქართველთა და ვიეუნეენ ახე ჩვენც და ისინიც — ერთი სამწყსო, ერთი მწყემსის ქვეშ.

მოისმინა ქართველთა საუნებელი ეს ნაბუზღარიც თევდოსი სამეუფოფოლმა. მოისმინა, ჩაუფიქრდა და ბოლოს ნაბუზღარადაც ალარ მოეჩვენა. ნაბუზღარი კი არა, უფრო სამართლიანობადაც კი მიიჩნია, ქართველთა სამწყსო ანტიოქიის სამწყსოს შეერთებოდა, უკეთუ მართლა ქრისტეს ათორმეტ მოციქულთაგან ქართველეში არც ერთი არ ყოფილა, და უკეთუ...

და იხმო გიორგი ათონელი თვდოსიმ.

კვლავ ტკბილად მოიკითხა, კვლავ უწოდა ეპეილი ღიმილით „დედაფიწის შუბლიდან მოვლენილი". და რაცა დარწმუნდა, რომ „ეს უცნაური ქართველი" თავისდა სასიკეთო საუბრად განაწყო, უთხრა, ვითარმედ:

— ჰოი შენ, ნეტარო ბაბაო, თუმცა ნათესავით ქართველ ხარ, ხოლო სწავლულობითა და მეცნიერებით ჩვენივე, ბერძენთა სწორი ბრძანდები...

ისევ გაკვრა გიორგის გულს გრძნობამ უკმურმა, მაგრამ ისევ დათმინა და ალარ შეაწუვეტინა სიტყვა პატრიარქს, რომელიც განაგრძობდა:

— და იმედი მაქვს, რასაც ვეტყვი, ყოველივე ჯეროვანი სისწორით გაიაზრეს. ჩემის ღრმა რწმენით, ჯერ არს, რათა თქვენი, ქართველთა ეკლესიანი და მღვდელმომძღვარნი ჩვენი, ანტიოქიის სამოციქულო საყდრის ხელქვეშ იმწყემსებოდნენ. და შენ შეგიძლია ამ საქმის გაკეთება, ვინაოგან მე ვიცი როგორ ისმენს თქვენი მეფე შენს სიტყვას, როგორ შეუფალად ფაფუძს იგი ყურს ყოველ შენს რჩევას. და ამიტომ გთხოვ მე, მისწერო საქართველოს მეფეს და აფუყო უმჯობესობა ქართული ეკლესიის ანტიოქიის ეკლესიასთან შეერთებისა.

მცირე ხნით შედგა თევდოსი, მაგრამ როცა გიორგის სახეზე იოტის ტოლი ცვლილებაც ვერ შენიშნა, ისევ განაგრძო, ახლა უკვე უფრო მკაცრად და უფრო ხმამაღლად:

—ხოლო, უკეთუ თქვენმა მეფემ ჩემი სიტყვისა არაფერი შეიწყნარა, მაშინ მე მიგზავნო ჩემი საყდრის თანამოდგამ ოთხივე პატრიარქს — კონსტანტინოპოლის, იერუსალიმის, ალექსანდრიისა და კართაგენის პატრიარქებს — რომ ქართველები სამოციქულო კანონმდებლობას არაფერად აგდებენ, და, მიუხედავად იმისა, რომ მათ მიწაზე არც ერთ მოციქულს ფეხიც არ დაუდგამს, თვითონ იმწყემსებიან, თვითრჯულობენ და კადნიერად ქედფიცხელობენ. და ესრეთ შეგამთხვევთ უამრავ საზრუნავსა და საწვალებელს, ვიდრე თქვენი მეფე ჩვენს წინაშე თავის ფეხით მოვიდოდეს და მორჩილებასაც თავის პირით მოგვახსენებდეს!

დაასრულა თევდოსი სამეუფოფოლმა და დაუშტერდა გიორგიის. გიორგი კი ისევ მშვიდად დახვდა ანტიოქელის დაუნებებულ მზერას. მერე, მხოლოდ ბაგენი შეარხია და თქვა სახეწყნარმა და სიტყვამკარმა:

— ჰოი, წმიდაო მეუფეო, ასე ადვილად რად

დასასრული. დასაწყისი იხ. „ცისკარი" № 3, 4, 5, 6, 7, 8.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წამოგიკრავს ხელი ეგზომ დიდის და მაღლია საქმის გააზრებად და გასასრულებლად? ვინ არიან ეგზომ უგუნურნი გამმზრახნი და მრჩეველნი შენნი? ანდა, რად ინებრბ ესრეთ კადნერად მოიხსენიო ქართველობა, სინამდვილეში ერი ბრძენი, წრფელი და უშანკოო? აჰა, ესერა, შემეხედ ამ და დამაკვირდ, რამეთუ მე ვარ ქართველთა შორის ყველაზე უმდაბლესი და უნარჩენელი და სწორედ მე, უნარჩენელსა ქართველთაგანმე მოგცე პასუხი ყოველთა ქართველთა წილად, ოღონდ ჯერ მოალბენნე წიგნი, „მიმოსვლაი ანდრია მოციქულისაი“ და იქედან ვეუწოთ საძიებელი თქვენი. ღირსნე წიგნი. „მიმოსვლაი ანდრია მოციქულიკოთხა პატრიარქმა რაღაც მშრალი ხმით.

— სწორედ. და კიდევ მასთან, მოიხმეთ ვინმე, მცოდნე, განსწავლული და მართლის მდევარი.

— თეოფილე ქართველი რომ მოვიყვანო? — თითქოს ჩახცდა, ისე წამოიყვირა თევდოსიმ.

— ტარსუსის მიტროპოლიტი? — იკითხა გიორგიმ.

— სწორედ.

— მერე, ქართველს ენდობი და ისიც ქართველის წინაადმდეგ? — ურუდ გაეცინა გიორგის.

— რატომ, — წიგნსა და ქართველს ერთად ენდვნმნ. — გიიკითხა პატრიარქმაც.

— არა, არ ეგების მარტო ქართველი, ანუ ორი ქართველი და ერთი ბერძენი. ამიტომ, იმ ქართველს გარდა, უხმე ბერძენ ეპისკოპოსებს და სხვათა სწავლულთ, სამღვდელოთა თუ საერთოთა, — მტკიცედ მოითხოვა გიორგიმ.

და უხმო თევდოსი პატრიარქმა თეოფილე ქართველს, და კიდევ სხვათა სწავლულთა, ბერსა და ერსა.

და მოაღებინა წიგნი — „მიმოსვლაი ანდრია მოციქულისაი“.

მოაღებინა ბერძნულს ენაზე.

(თუმცაღა ეფთვიმეს ჰქონდა ქართულად ნათარგმნი ეს წიგნი, მაგრამ ბერძენს ქართული რად უნდოდა!).

და მოიმარჯვა წიგნი იგი გიორგიმ და უთხრა ანტიოქიის პატრიარქს:

— შენ გაგაზარახეს და გთქმევინეს, წმიდაო მეუფეო, ქართულ მიწაზე ათორმეტთაგან არც ერთ მოციქულს ფეხი არ დაუდგამსო. მე კი მოგახსენებ, რომ საქართველო თავის ფეხით მოიარა და ქრისტიანობა იქადგა არამცთუ ერთმანა, არამედ ორმა მოციქულმა — ანდრია პირველწოდებულმა და სვიმონ კანანელმა. და სვიმონ კანანელმა თავისი წუთისოფლელე ბა ქართველეთში დაასრულა და იქვე დიეფლა ქართულ მიწაზი, ფუბარეთში, ქალაქ ანაკოფიას. აჰა, ესერა, იხილე თავად, წმიდაო მეუფეო!

და გადაუშალა წიგნი იგი ქართველმა ბერძენს და საკუთარი თვალით წაკითხა ბერძნულს ენაზე მოგზაურობა და ღვაწლი ქრისტეანე ორი მოწაფისა საქართველოსი.

წაკითხა თევდოსიმ ყოველივე და თქვა ბოლოს, დაფარგუნვალი ხმით:

— ეეშმარიტ არს!

— ახლა, შენ თვითონ, წმიდაო მეუფეო, აკი ამბობ, რომ ჩემი საყდარი, ანტიოქიისა, მოციქულ პეტრეს განეკუთვნებაო? — განაგრძობდა გიორგი.

— სწორედ ახეა: მე ვზი პატრიარქად საყდარსა მოციქულ პეტრეს სახელობისასა! — ამაყად თქვა თევდოსიმ.

— ხოლო, პეტრეს პეტრემდე აკი ხვიმონი ერქვა?

— ჰო, მაგრამ მერე რაო?

— მერე ის, რომ — ხვიმონს პეტრე ვინ უწოდა?

— უწოდა მისმა ძმამ ანდრიამ, — მორჩილად მიპასუხებოდა ბერძენი ქართველს.

— მაშ, ანდრია მწოდებელია, ხოლო პეტრე — წოდებული, არა?

— ჰო, ასე გამოდის, მერე?

— მერე, ისეც ხომ მართლად გამოდის, რომ ძმათაგან მწოდებელს საქართველო გაუნათლებია, ხოლო წოდებულს — ანტიოქია?

— გამოდის, ეეშმარიტად გამოდის.

— და უკეთუ ყოველივე ასე გამოდის და ანტიოქიისა და საქართველოს საფუძვლითა ზეერთებაც აუცილებელია, მაშინ რიმელი რიმელს უნდა დაემორჩილოს — მწოდებელი წოდებულს, თუ პირიქით, წოდებელი მწოდებელს? ანუ რიმელი უფრო უპრიანი ყოფილა, უფროსი ძმისა და მწოდებლის საქართველო უნდა ემორჩილებოდეს უმცროსი ძმისა და უფროსისგან სახელდებული საფუძვლი ანტიოქიის, თუ პირიქით?

— ჰო, უცნაურია, თან მართალია, თან კიდევ... — უკვე ტკენი ასაკივებოდა თევდოსის.

ხოლო, გიორგი ახლა სიცილით განაგრძობდა:

— ასე გამოდის, ხრულის უეჭველობით, მეუფეო, რაკი ზეერთებაა, ანტიოქია და ზავი მთავუნდა ზეეერთდეს საქართველოს.

უხერხულად იღიმებოდა პატრიარქი ანტიოქიისა.

გიორგიმ ღიმილი მოიშალა და დინჯად განაგრძო:

— ქართველებს, მეუფეო, თქვენ რომ უმეცარ და მსუბუქ ხალხად მიგიჩნევიათ, — სწორედ იმ ანდრია პირველწოდებულისა და სვიმონ კანანელის საგანმანათლებელი მოგზაურობის დროიდან ქრისტეს სულისთვის ალარასდედს ულალანათ. ხოლო თქვენ, ბერძენნნ, თქვენივე მტკიცებით, მარად ხრეენი და მარად ძმიანნი, რამდენჯერ მიდრეკილხართ ღალატად მართლმადიდებლობისა? გადმოიღეთ ფ წიკითხეთ, მეუფეო, დიდი სვინაკსარი, რომელიც გვაუწყებს: იყო დრო-ეაში, როცა მთელს ხა-

ბერძნეთსა მართლმადიდებლობა ალარ იპოვებოდა და სწორედ ამის გამო იოანე გუთელი მცხეთას ჩავიდა და ქართლის კათალიკოსის ხელით ეკურთხა კათალიკოსად.

დაასხურეს და დადუმდა გიორგი.

მშვიდი, დაწყნარებული, მაგრამ ზეიმური იყო დუმილი მისი.

ხოლო, დუმილი მის მოპაჯერეთა — ანაზვიდური.

მაინც დიდსულოვნება მართებდა თევდოსი სამეუფოოლს და იდიდსულოვნა კიდეც. სახეზე ღიმილი დაიფინა და მიმართა საკრებულს მღვდელთა: ეს ერთი:

— ხედავთ ბერსა ამასა, ვითარ მარტომან გვძლია და დაგვიბრიყვა ესოდენი სიმრავლე ღმერთისმტერეულთა და სწავლულთა? ვითარცა მდინარე, დაუწყვეტლად მოიდინება წმიდა სიტყვანი და ჭეშმარიტებანი პირითა მისითა. ჩვენ კი ისეა დაგვრჩენია, მოვერიდოთ და ეეკრძალოთ, რათა უარესი არ დაგვემართოს და, არამცთუ ოდენ სიტყვითი, არამედ საქმითაც არ გვამხილოს მარცხი ჩვენი, კვლავ უფროარე არ დაგვაცილოს და არ დაგვიმოსოს!

და რაკიდა იცინოდეს მწუემსი, იცინოდნენ ცხვრებიც მისგან ნამწყემსნი.

ის დღეც დრომ წაიყვანა.

და იმ დღიდან კვლავ უფრო გახმიანდა და განიფინა სახელი გიორგი ქართველისა, მოაწმიდელისა, ათონელისა.

იმ დღიდან „შეიუვარა იგი პატრიარქმან და ყოველთა ანტიოქელთა, ვითარცა მამაი და მოძღვარი სულიერი".

იმ დღიდან თევდოსი სამეუფოელი, — ვითარცა მის წინარე პატრიარქი იოანე — ალარფერ მნიშვნელოვან საქმეს გიორგის დაუკითხავად და მასთან განუსჯელად ალარც განიკითხავდა, ალარც განასრულებდა.

კარი მეექვსე

მკლავი

საქართველოდან კი ზედიზედ მოსდიოდა წერილები გიორგის — მეფისა, უფლისწულისა და ორივე დედოფლისა. იხმობდნენ, ეჯაბოდნენ, საქართველოში გვეწვიო, შენს სათაყვანო სამშობლოშიო, აქაც გვაკურთხე, გაგვანათლე და გაგვახარო.

„წმიდაო მამაო, მანდა, შავსა მთასა, მცირედნი არიან მოსახლეენი ჩვენნი, რაჰეთუ ქვეყანაი არს უცხო. ხოლო ჩემი სამეფოი ვრელი არს და დიდ ფრიად და მაღალ, და ეკლესიანი და სამღდელმოძღვრონი და მონასტერნი ფრიად მრავალ და დიდებულ. აწ არშმუნოს ღმერთმან სიწმიდისა თქვენსა, რათა ბჰრძანო და მოშვრე. და ჩვენ ვიკურთხნეთ თქვენ მიერ და განვნათლდეთ და კვალად ეკლესიანი ჩვენნი აღიჴსნენ მდინარითა მადგომენ სულთა. „ანაზვიდ ხოელებელთა წიგნთა თქვენთა ღმერთიცხელი-ერთა". — ამას ბაგრატ მეფე სწერდა გიორგის. არ უპასუხა ამ წერილს გიორგიმ. „რაჰეთუ ყოველთა მოსწრაფებითა ეეკლოდა დიდებათა კაცთასა და ზეოთსა სოფლისასა და სიმდაბალესა შეიტკბობდა". ამასთან, იმისიც ეშინოდა, ბაგრატ მეფემ საკართველოს მწუემთმთავრობა არ გადამკიდოსო.

მცირე ეამი კიდეც გამოხდა და ისევ მოვიდა წერილი ბაგრატ მეფისაგან:

„წმიდაო მამაო, არათუ ოდენ წიგნთათვის ვარ, რათა განათლდნენ ეკლესიანი ჩვენნი, არამედ რათა თვით მე განვნათლდე ხილვითა თქვენითა და სული ჩემი ხელთა თქვენთა შეეგებედო და ძე ჩემი და ყოველნი თვისნი ჩემნი ანი სიწმიდისა თქვენისა მიერ იმწყემსებოდენ და განისწავლებოდინ, და რათა ღმერთსა ნიკად მიეპყრნე სულნი ჩვენნი".

ეს წერილიც წაიკითხა და უცაბ უსაშველოდ მოსწყურდა გიორგის საკართველოში წასვლა. მოსწყურდა, მაგრამ, გულსავსეან რომ დარჩენილიყო, მაინც ღვთის დაუკითხავად ვერ გადაწყვეტა გადასაწყვეტი. საერთოდ, სჩვეოდა ასე გიორგის, ყოველი დიდი საქმის გადაწყვეტისას წილის ჩაგდება, წმიდა მოციქულთა მიბაძვით. იმ დღესაც იმე მოიქცა, საკართველოში წასვლას რომ წყვეტდა: ეტრატის ერთ ნაგერსა „წასვლა" დაწერა, მეორეზე „არწასვლა", ორივე საკურთხეველის კეკეს ამოსდო, მერე გიო შემოიუვანა, ეამი აწერინა და არჩევანი ამოალებინა.

და ამოაყვა გიოს ხელს „წასვლა".

— ღმერთმა გულსავსედგანნი და დაგაკურთხა! — თქვა გიორგიმ და მაშინვე საკართველოში ბაგრატ მეფეს გამგზავრების თანხმობა მისწერა ლვთისგან გულსავსემ.

და იმ წერილის მიღებისთანავე ბაგრატ მეფემაც სასწრაფოდ წარმოგზავნა ეორნი და ბანნი, სამგზავროდ სამყოფისანი. მეფე წერილებს უგზავნიდა ანტიოქიის პატრიარქსაც და დუკასაც ,რათა არ დაებრკოლებინათ ხელი შეეწყოო გიორგისა და მის მხლებელთა, აწ მოწაფეთა გამგზავრებისთვის საკართველოში.

და წამოემართა გიორგი ათონელი ანტიოქიიდან, გიოს, და კიდეც ხამი ბერის თანხლებით. ეფურატამდე უხიფათოდ იარეს. ეფფრატზე მისულისას კი შეიტყვეს, რომ თურქებს დაეპყრო მთელი შუამდინარეთი. მაშინვე ეფფრატდან სევასტიისაკენ იქციეს გეზი. მაგრამ აქაც არ გაუმართლდათ. თურმე სევასტიაც ალეთან თურქებს, ალეთი და დაეწვათ. ქართველი ბერები კი უცოდნელად ვიდოდნენ და თურქთა ხელში ჩავარდნაც არ ასცდებოდათ, რომ უცაბ მაღლიდან ძახილი არ შემოსმოდათ: არ წასვლიდეთ, უკან დაბრუნდითო.

ხმა გაიგონეს და ხმის პატრონი თვალითაც ვერ მოიხილეს. უეჭველად, ანგელოზი იქნებოდო, ბრძანა გიორგიმ და სვეასტიის გზადან ცესარიისკენ გადაუხვიეს სასწრაფოდ. ქესარი მზეიდინით განლეს და სამისონს მივიდნენ. აქ საკმაოდ ეფანეში მომავალ ხომალდში ჩასხდნენ და, „აქეთლითია და ბამოოთა ნიავითა ფოთს მიეწვნენ". ხომალდიდან გარდახდნენ, მიწას დაემბნენ და კარგა ხანს ჩკოლეს და ცრემლით ალბეეს ქართული მიწა.

„რა ძნელი და აუტანელია უშინობა, საქართველო ჩემო!" — ამ ფიქრსა შეიპეკა გიორგის სული.

„როცა შენთან ვარო, თითქოს ვერა ვგრძნობთ შენთან ყოფნას. გაგიქცეთით და, ლამის სული ხორცს გაეცალოს".

„ბრძანენი ერის ზეალი მიდის თავისი სამშობლოდან უცეთესი სამშობლოს მოსაძიებლად. ქართველისთვის კი, უცხოეთში საქართველოზე ფიქრიც სამშობლო საქართველოა და არც ერთ სხვა ქვეყნის სანაცვლოდ ამ ფიქრსაც კი არ გაიმეტებს".

„სამი დროიდან მხოლოდ აქმეო აქვს უცხოეთში მცხოვრებ ქართველ კაცს. წარსული ხომ სამშობლოში დარჩენია და მომავალიც იქ უცდის, სამშობლო საქართველოა".

ფიქრობდა და ტანი დედის რძის სითბოთი ეცხებოდა გიორგის.

ისევ შესხდნენ ჯორებზე და ქუთაითისაკენ გაეშურნენ, რითნის ანწერივ.

იდგა ეკმი სთვლობისა, ქუთაითს რომ მიაკანეს.

დიდის ზარზეიმით გამოეგება საქართველოს დედაქალაქი წმიდა მამას და სიმპოლის მზისთვალს.

ილარიონ ქუთათელმა ბაგრატის ტაძარში საზეიმო პარაკლისი გადაიხადა ღვთაებრივი სტუმრის სადიდებელად.

იმ დღეს კიდევაც დაემოწაფა ილარიონი გიორგის.

ერთხორმ მეფე ბაგრატ მეოთხე ქუთაითს არ ბრძანდებოდაო მაშინ. იგი ფუფლისციხეს გადასულიყო, სრულის სახლეულით და მსახურეულით. სასწრაფოდ აუწყეს მეფეს გიორგის მოპრძანება. გიანბარა სიხარულითა დიდითა მეფემ. სასწრაფოდ თავისი მწიგნობარი ოერინა ქუთაითს, რათა პატივით გადაეყვანა მას ქვიერფასი სტუმრები იმერეთიდან ქართველ.

ეგზეგზარებამდე ორი დღე კიდევ დარჩა გიორგი ქუთაითს.

დარჩა და იჭერა გული ჟამორთოს ხილვითა, ხიხმილი, სიხარულით და სიყვარულით.

სრული ერთი დღე არ მოშორებია ბაგრატის ტაძარს. უცქერდა, ნეტარებდა და სვეტიცხოველს ხილვა ეხარბებოდა. სვეტიცხოველი ხომ მხოლოდ შუამდე მოყრილი დატოვა გიორგიმ. და ახლა ორივე ტაძრის ქვედა ტანს ადარებდა და ჩქეიობდა, ისე როგორ გარდაეცალა სული. და ხელი ორივე ტაძრის ერთ ამშენებელს, რომ იოტის ოდენა დამთხვევა არსად იძებნებოდა ქუთაითის და მცხეთის საუფლო სახლთა შორის.

„მართლა ასეთი ხარ შენ, მარად ახალი ღმერთის მაძიებელი?" — ფიქრით გაუწყრა გიორგი თვალშეკრული არსაკაძეს, თავისი სულის მეგობეკრეს, და მაშინვე ფიქრი მოიცალა:

„მაგრამ რომელი ხარ შენ, ჩემი სულის მარჩხვი, რომელი ამშენებელი — ქუთაითისის ბაგრატეულისა, თუ მცხეთის სვეტიცხოველისა?..."

კიდევ დიდხანს უცქერა ტაძარს, ციური ეხეგურივით რომ გაპყურებდა ჩამავალი მზით გაზაფრანებულ კოლხეთის ველს.

ისევ ჯალაკს გადახედა, რიონზე ამხედრებულს.

რიონი — ვერცხლის ზოსტერი ქართული ქვეყნისა.

მარად ულალატო თავისი სულისა და თავისი სახიერებისა, მარად ქართული და მარად გადაუჩენელები. ქართულ მიწაზე შობილი და ქართულ მიწაზედვე განსრულებული.

სუფეკდა ქუთაითის, ვითარცა ოქროს ბალთა ვერცხლის ქამრაზე.

ოხვამერეს მთაზე იდგა გიორგი.

„ოხვამერე" — „უხეიმერიონ", — გაუეცლა ქართულ-ბერძნულმა გადაძახილმა.

უკვე ღამე იყო.

ზეშოთ ბულბული სტვენდა.

ქვეშოთ მყვარი ყიოინებდა.

აწამდე არც ბულბულის ხმა სმენოდა ასეთი გიორგის და არც მყვარისა.

ორივე იყო უცხო და უცნაური: არც ერთს დაერკმეოდა ოდენ „სტვენა" და არც მეორეს ოდენ „ყიოინი".

ბულბული ისე გალობდა, თითქოს, სევდაზე უფრო ელნინებოდა კიდეც. მარტო ელნინებოდა კი არა, თითქოს კიდეც ეცინებოდა ბულბულს. ხოლო ეცინებოდა რადგან მყვარი მისგან თითქოს გალობას სწავლობდა, მის ბანგს ბმაძაგდა და დამსახსებელი დასეხებულს ეპიკერებოდა.

ერთმანეთს უსმენდნენ, ერთმანეთს ხმას უნაცვლებდნენ, დათმენდნენ და სწორპატიობდნენ.

ჯერ ბულბული იგალობდა ნაკვეთს თავის ბაგალობლისას, დადუმდებოდა და უმალვე მყვარი აკეფდებოდა „ბულბულის ყეფით".

ისმენდა გიორგი.

და იწვა ჯალაკი, ვითარცა ოქროს ბალთა ვერცხლის ხარტყელზე.

იყო ღამე და ისევ ეცხოდა გიორგი ათოსელის ხიმღერა სინანულის ღამესა შინა...

„მე ვარ ღმერთი, უნათლესი დღის სინათლისა და ნათლისა ყოველისა“.

„მე ვარ ღმერთი ჩემი საბოდან იშვეულიან და ჩემი მკერდიდან იწოვეთ ნათელნი ყოველნი, სათვალავი და საზღვარისით მიუწედომელნი“.

„მე ვარ ღმერთი, უშორეულ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მოძღვარი, რა სიახლისთვის, რაის დასამხობად და რაის ასამაღლებლად?!

და რა ვიქნები მე — შემდგომად ამ გაუცხოებული ბერის გამოცხადებისა?! — ამ ფიქრს იცოცხლდა ყველა ცალკეულად.

(აკი ახლ ხდება [illegible] ვინმე „სხვანაირად“ — ყველ ერთბაშად ამლის და ათორიანქების მანამდე მშვიდად და უდრტვინველად მობალაე „ერთნაირთა“ ჯოგს).

უსმო ზრიალით ზრიალებდა ეჭვი.

ყველა იქ დამსწრე საერთოა და სამლოდ-ლოთა, დიდთა წარჩინებულთა და ზეპატრა, კიდეკ უფრო ის აზეიეტდა, რომ ათონელის თვალები არც ერთი მათგანის მზერას არ იკარებდა. იგი იქ მყოფთაგან, თითქოს ვერც ვერაკვის ძმიდადდა და ვერც ვერავის ყოფნას შეიგრძნობდა.

აგერ როდის მიაკცია მზერა ხტუმარმა ტრაპეზსა ზედა.

და ყველას მდუმარე, თითქოს შიშით გამტკარნებულ სახეებზე, ეს ერთადერთი კითხვა ამოიკითხა:

„რაისთვის მოხველ?“

„ადვსებად სულთა მშიერთასა!“ — შესძახა ათონელმა, წამოდგა და გაეკარა ტაძალს.

ყველანი წამოიშალნენ.

მეფე და კათალიკოსი მაშინვე გამყვანენ ეზოში ბანურაფეკად გახულ სტუმარს.

სვეტიცხოველის ნაბვა მწუდიაო, თქვა ათონელმა.

და წავიდნენ მცხეთას.

და შემოეგებაო სვეტიცხოველი, ოდენ ბეჭებამდე მოყრილი, ფუგუმბათო, გამოლიანების წყურვილით ატანილი.

ფუქერედ გიორგი ტაძარს, მდუმარედ, ფიქრებში ჩაძირული. მცხეთას მოსვლა გასცილხლებოდა, არსუკისძესან პირველი შეხვედრა, პირველი გასსნა მან სულთა მარჩხვიბობისა, პირველივე ღამისთევა სვეტიცხოველზე. აი, ის საკეკრთხელზე ისხდნენ მაშინ გიორგი და თვალშეენერი, ღვთაენის არსნა რომ მსჯელობდნენ... ზედაზნის მთიდან კი ფუერიშის ძეობის ხმა მოდიოდა... ისხდნენ და ისუნთქავდნენ ნადირის ძოძუდან ნადირან ლორთოკ რძის სურნელს... ისხდნენ და ისუნთქავდნენ მაშინ ერთმანეთის აზრს ხორო ქვისაი და ხორო სიტკვისაა... აი, ის ჯვარიც, ვაზის ბრეკვნებით რკანაყარი, ერთად რომ აზდეს და ტაძარს ტანში ჩაუდგეს გიორგიმ და თვალშეენერიმა... და ნინოს გზაზე უმანკო ყრმისგან ნაჩუკარი ყვავილი რომ ჩაატანეს იმ ჯვარს... „ბედნერი ხარ, ქვაო შენ, ბედნერი, ვინათგან ღვთაენრივმა დიდოსტატმა უაზრო და უჭმეტური ქვაოსებსგან დაგიხსნა და ვაზის სიცოცხლე მოგანიგა!“

...„ხალელი მისი — ვაზიცხოველი!“ (მოესმა ხმა არსუკისძისა)... „სვეტო ცხოველი, სვეტო ერისაო, ჰკმენ თავი შენი!...“ მაგრამ რად ვერ ჰკმენ თავი შენი?!

— ჯ-ეარეთება სვეტიცხოველს? — უცებ ფიქრობდა ფი ფაოთა გიორგიმ.

— სვეტიცხოველს ის დაეშინთა, რომ დაეკარგა ხეორთომოძღვარი, — მოღნაშული ხმით შეეგება ბაგრატმა.

— რაღაც სატანისმიერი დაეფუფა არსუკისძეს, — დაურთო მეელეხეიდეკმა.

— ახლ ხად �... იგი? — იკითხა გიორგიმ.

— არავინ იცის. — ერთხმად შესძახეს მეფემ და კათალიკოსმა.

— ეძიებდით და ვერა ჰპოოთ?

— ვეძიებდით და ვერა ჰპპოვებდ

— მერე, მოძღვარნო და ეპატრონნო ერ[illegible]ნო, ეგზომ ეპატარა, თავსაფრის უფრეკით მცირე მიწაზე, — რასაც ჰკვია საკართველო — ეგზომ დიდი ადამიანი ვეღარც ცოცხალი და ვეღარც მკვდარი ვერ გიპოვნიათ?

— ?!

და მარტო წავიდა გიორგი ათონელი თვალშეენერ არსუკისძის საძებრად.

გერშეთ ვიდოდა, უცნობიერიდ, ოდენ გერშეთ.

(გონება, თითქოს, ბლაგვი გერშეთან შედარებით).

ხეკორძულას ხეეს მიმეკვიბოდა, ხეკორძილი კაცის საძებრად.

„ასეთ ეპატარა ქვეყანაში, სადაც ამდენი დიდგონენიანი და დიდთვალენიანი ხალხი ცხოვრობს, რა საიდუმლო უნდა დაიბალოს?“

ფიქრობდა გიორგი და წინ მიიწევდა შეუჩერებლივ.

ბზეკ ხეკორძულას სათავისკენ და დიდგორის მთისკენ მიიწევდა, — თითქოს, იქოთკენ მიმავალ კაცს ეკეთბრებოდა.

გზა დაიკარგა, ნაგზაურიც გაქრა, თანითანენიც, საცანდალო ბილიკენიც დაილია, და გიორგი უკვე ეპატალის მიმკვეებოდა, მდინარის დავიწრეოებული კალაპოტის ასწვრივ.

ანნიშნენდ, სულ ზემოთ დიდგორის მთა ჰკონდა, უფრო ქვემოთ კი — უზარმაზარი რუფანი ქვა. იმ ქვასთან რომ ავალ, მაშინ ზევიტვენენ, ოფიერა, და მიიწევდა იმ ქვისკენ შეუჩერებლივ.

და იყო მზე მიწევნულ საშუალსა ქონქსა, ოდეს გიორგიმ აალწია ანნიშნეკ ადგილს.

ავიდა, იმ რუფან ქვა-კლდეზე ჩამოჯდა, თვალი აესლო გზას ჩამოუბრუნა და ახლალა შენანნა, რომ მის ნავალს ეიღაც კაცი მომკვეებოდ ბამალეფული.

ოჰო, ამას კი ვინეკ მოელოდა?!

და ამოვიდა კაცი ოგი, მანამდე ეელიკაშად მოდეკენეფული, ბუნებით მწყოფერი და ფალი-

ლობით, თუ მძვინვარე ზღვით ცეცხლწაკიდებული.

ამოვიდა, ლაჯნე გალაჯულად დადგა დ. ჩაბუტრაგი გიორგის, ძალლივით მოწყდნერე მზერით.

გიორგის, ქვეყანაზე ლამის ყოველგვარი ხახის მხედველი, ასეთი ძრწოლისმომგვრელი ხახე ჯერ არ ენახა.

წოლილი თმა ჰქონდა, მეჩხერი ულუფენი შემოსილი ქოსა ლოყანი, ვიწრო შუბლი, უძვრელი და უხამხამო ჯარბის თვალები, უჩვეულოდ გრძელი ყურის ბიბილოები, ეგზომ გრძელი, ნიკაპზე რომ ულის დადება აპეტუროთ შეეკერებოდა. ოღაც ზინზლიან ხუნს გამოცეცხლებულ-ბალმოსული, ჯარაოტის ხუნის მინამსგავსს.

დიდხანს უცქერდნენ ერთმანეთს, უძრავად, მდუმარედ. თითქოს, ჯიბიში შედიოდნენ, რომელს უმალ ეგზუფდებოდა ძაფი მოთმინებისა მდუმარების სიმძიმისაგან.

— მე ვიცი, ვინა ხარ შენ, — ვეღარ გაუძლო და თქვა მოსუფმა.

— მე კი არ ვიცი, ვინა ხარ შენ, — მშვიდად მიუგო გიორგიმ.

(და არც ის იცოდა, რომ ახალმოსულს საწმართულოს ორივე ჯიბეში ღრიანკალნი უშმაშურებდნენ).

— მე ვარ ჭირქეშ ახულსტარი. — თქვა წოლილმა.

— კეთილი, — გულგარეშედ თქვა გიორგიმ.

— მე ისიც ვიცი, სად მიდიხარ შენ.

გიორგის ამაზე ალარ უპასუხნია და ისევ თქვა ახულსტარმა:

— შენ არსუკისძის საძებრად მიდიხარ.

ეს კი გაუკვირდა აქამდე გულგრილ გიორგის, მაგრამ არც ახლა უთქვამს არაფერი, და ისევ განაგრძო წოლილმა:

— მე ეს იქედან გავიგე, როცა შენ უთხარ მეფესა და კათალიკოსს — ეგზომ მცირე ქვეყანაში ეგზომ დიდი ადამიანი ვერ გიპოვნიათო.

ალბათ, მეფის ამალაში იდგა მაშინ ეს კაცი და იქედან მოისმინა ჩემი ნათქვამი, გიიგლო გიორგიმ და კვლავ დუმილი არჩია უსაგნო გასიტყვებას.

— და მართლა ასე დიდი არსუკისძე?! — იკითხა და მოეკვა სახე ახულსტარის.

— მხოლოდ ჩირიოს არ შეუძლიათ დიდის დანახვა, — ახლა კი ამოიღო ხმა გიორგიმ.

— მე ჩირიო? — გადიხარხარა ჭირქეშ ახულსტარმა.

და სიცილი იგი ნასაუკუნევ ძვალთა ჩხარუნად ჩაეცხა გიორგის.

სიცილი მოითავა ახულსტარმა, აწილილი სახე დაილაგა და დაიმშვიდა. მერე გულდაგულ ის ოფუან ქვას მიადგა, ზედ რომ გიორგი ისვენებდა ამოსვლისას.

— ახა, მიუურე მე, ჩირიოს! — შესძახა მუჭარით და დასწვდა ორივე ხელით წითელი კაცი ის უზარმაზარ ლოგს, ათი კაციც რომ ალ ვიღლდან დაძვრასაც ვერ შეუხეხდენდა.

— ... ამის გაჯარხვაზე მოისწრო გიორგიმ, რა საკვირველად — თითები ჭქონია ამ კაცსო, და ეიტეგიმ ასწია ქოსეკ... — ...ხაკარმა ლოგი, ასწია, წუთით თავს ზემოთ გაალოდინა („ლოდი ვაა-ლოდ-ინა" — ეს გიორგიის ფუძრის ბაიელეგმა იყო) და გადასტყორცნა წოლილმა კაცმა ხეზე ლოგი იგი, ათ კაცზედაც ძმიმედ სატვირთო.

ლიაგიანდა ხეზე, დაგორებული ქვა-ბოლიათით შეძრულმა და შეძრწუნებულმა. ხოლო, როცა ხეიდან ამოძვალი ხმიანიც სადღაც შორს ჩაეკარგა და ჩაიფრიტა, ჭირქეშ ახულსტარმა გამარჯვებულის იერით დათვალიერა შემოსული და გიორგის გამომწვევი ხმით შესძახა:

— აი, ჩირო!

— მე სულით ჩირო ბაგიგულისსმენ: ჩირო სულის ადამიანებს არ ძალუძთ სულდიდთა ხილვა-შეკვა, — თქვა გიორგიმ და დამცინავი ღიმილი გაუკრთა სახეზე.

— სულით ჩირო? ბაშ, მე სულით ვინი?! — დოინჯიდან ხელები ძირს ჩამოუცვივდა ჭირქეშს.

— შენი სულისა მე არარა ვიცი, ღონე კი სწორედ სატანისა ჭქონია, — შეიშველა გიორგიმ.

— სატანისა?.. სატანა?

— რა გიქნაბა — ყოველი ძალა ავრე ორად განიყოფების: ძალა ღვთაებრივი და ძალა სატანური. პირველი სულს განეკუთვნება, მეორე — სხეულს.

გიორგი შეჩერდა, მაგრამ რაკი „სატანური ძალის ჭქონეს" პასუხი ალარ უცდია, ისევ განაგრძო:

— ძალა სატანისა და ძალა ღვთისა ცოდვა-მადლნაზე ჭიპით მიბმული. უკეთუ კაცში ცოდვა-მადლს ხეპრობის, სატანური ღონეც რომ ჭქონდეს და ამ ღონით ათი კაცის-ხაკვირთო ველოსო, ოქმ და უმადლო ლოდიც ამაზედის, იგივე ღონით იგი მადლიანნ კაცის ერთი ხელის მტევანსაც კი ადგილიდან ვერ დასძრავს, — დაინახსოვრე ეს კარგად, ჭირქეშ ახულსტარო!

თქვა, გატრიალდა და ისევ შეუდგა გზასა უგზოსა გიორგი ათონელი, და...

— შესდექ! — ამ ძახილმა უკანეე შემოატრიალა.

წოლილი კაცი ისევ მოისწრაფოდა მისკენ.

— მეც მოვდივარ! — ამოსძახა ჭვეშოდან, ნაბიჯშეუჩერებლივ.

— სად? — ჩასძახა გიორგიმ.

— სადაც ბენ.

— შენ რა იცი, მე სად მივდივარ?

— არსუკისძესთან მიდიხარ-შეთქი, აკი გითხარი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

— აგრეც რომ იყოს, შენ იცი, სად არის არსუკისძე?

— არა, მე არ ვიცი და ვაი, რომ არ ვიცი!

— მერე, შენ რა იცი, რომ მე ვიცი?

— არც შენ იცი, მაგრამ შენ მაინც მიაგნებ მას.

— ეგ საიდანაა იცი, რომ მე უეჭველად მივაგნებ?

— ეგ შენგანვე ვიცი.

— ?!

— აკი შენვე თქვი, ეგზომ პატარა ქვეყანაში ეგზომ დიდი კაცის პოვნა ადვილიაო!

— გამიგონე, ადამიანო! იქნება ცოცხალიც აღარ არის არსუკისძე?

— არა, ცოცხალია, უეჭველად ცოცხალი! — დაბეჯითებით შესძახა ჭირქოშმა.

— საიდან იცი, რომ ცოცხალია? — იმედი გამოუჩინა ხმაში გიორგის.

— არსუკისძე რომ მომკვდარიყო, ეენიკია ხომ დაბრუნდებოდა!

— ეენიკია?!

შეირყა გიორგი. ელეონის მთაზე ნასიზმრები გაახსენდა, ანამიასან რომ უთხრა, არსუკისძეს ეენიკია დამლუპავსო, ეენიკია — ძოძუში რომ ჭაკი სატანა უდგასო.

— ერთად წავიდნენ? — იკითხა ბოლოს, ისე რომ მოსაუბრისთვის არც შეუხედავს.

— ჰო, ერთად გადაიკარგნენ, — მიაშველა ჭირქოშ აბულახტარმა და სახე სულ დაემეწყრა რაღაც სიმწრისგან.

მიხვდა გიორგი, რა სიმწარეც იყო ეს, და რის გამოც ახდენებოდა მას „იმ სიმწრისგან" გამწარებული წითელი კაცი.

— აბულახტარო, შეგიძლია გულწრფელი იყო?

— ღმერთს მოვიხმობ და ღმერთს დავიფიცავ; სამუხარაოდ, ფარისევლობის უნარს სრულად მოკლებული ვარ.

— ღმერთს ეძიებს და ეძახის ყველა, და ვისაც ღმერთისა არაფერი სწამს, იგი უფრო გახელებით მოუხმობს ღმერთს.

— მაშ, მითხარი, როგორ მოვიქცე?

— ისეც ღმერთის შეუწუხებლად მითხარ: რას მიმკავებარ შენ არსუკისძესთან?

— სიძულვილს, — წამსვე მიუგო ჭირქოშმა. მართლა გულწრფელი ყოფილაო, გაიფლო გიორგიმ და ნაფიქრალს კითხვა გადაჰაბა:

— და სიძულვილისთვის დაცოცავ შენ ამ მიწაშეყარზე?

— სიძულვილისთვის.

— რაისთვის ბეძულს?

— არ ვიცი.

— ალბათ, ქალისთვის.

— ქალისთვისაც, მაგრამ მანამდეც მძულდა იგი.

— მაინც რაისთვის ბეძულდა და ბეძულს? — გაუმეორა ჩაცეცხილით კითხვა ათონელმა და დაიცქირდა თვალის სიაფრთით.

— მეძულების და მძულს! — უცად ეკვირა ჭირქოშ აბულახტარმა.

და ჩავარდა საგონებელს გიორგი ათონელი. კვლავ გაახსენდა ბუნება ქართველი კაცისა:

მემღერების და ემღერა,
მეღალატების და ეღალატა,
მეშურვების და ეშურა,
მეძულების და ძულს.

— გამიგონე, აბულახტარო, შენ ახლავე უნდა გაბრუნდე უკან!

— გავბრუნდე?

— სწორედ.

— არა, შენ უნდა მიმიყვანო არსუკისძესთან! — ენინიანად თქვა აბულახტარმა.

— როგორ, მე ბოროტება სიკეთეს შევუყარო?

— სულ ერთია, ვერა კეთილი ბოროტებას ბოლოშდე მაინც ვერ დაეშალოს.

— ამაო არს შენი დევნა კეთილისადმი.

— იყოს ამაო. ბოროტი მაინც არ დაიშლის კეთილის დევნას, რადგან ბოროტების არსებობას მხოლოდ და მხოლოდ სიკეთე განაპირობებს.

— ჰო, დალაკათუ, ბოროტება სიკეთის ნასუფრალთან საზრდოობს.

— ნასუფრალი კი არა, შენ გინდოდა გეთქვა — განავალი, სიკეთის განავალით იკვებება ბოროტება, არა?

—გაბრუნდი-მეთქი! — მღელვარედ აღმოხდა გიორგის.

— ეგ არ მოხდება!

— ეგ უკვე მოხდა.

— უსიკეთდლიდ არ მოხდება-მეთქი!

წამით დრო გაჩერდა.

საღლიკე, სულ ახლოს გველის წივილი გასმა — გველისგან თავნაპარები გველის წივილი.

გიორგიმ წამით ძირს დაიხედა და გველების ნაცვლად ლრანკალები დაინახა. სამი იყო და სამივენი მისი შიშველი ფეხებისკენ მოისწრაფოდნენ.

სამივე შიშველ მარჯვენა ფეხისგულქვეშ მოიქცა: წამისად და წამისადვე მიწას დაეკულტა გულაზრზენილმა.

— მაშ, აი! — დაიხრიალა მაშინ ჭირქოშ აბულახტარმა და ხმალთაც გაიბრეალა.

მერე ვერასგზით ვერ გაიხედნენს აბულახტარი, როგორ მოახერხა ამ „უცხო ბერმა" დარტყმამდე მოესწრო მისი ხმლეანი მაჯის საკუთარ ხელში მოკცეცა. ტკივილი კი დიდხანს მოიტრენელი და დაუფიწყარი აღმოჩნდა. ლამის გადაუწყვეტ მაჯა, თითები წამისად გიერაჩხა და გაუშეშდა. სახე დაეღრიცა. პირიდან მწვანე ლორწკი წამოუვიდა. წამიც და, გული უნდა შემლილებოდა, რომ ბერმა მაჯას ხელი შეუშვა, მიწაზე დავარდნილ ხმალს დახედა, წვერით აიღო, მოიქნია და სიფრცეს შესტკოცინა,

შესტყორცნა და დაცემის ხმამ უკანვე ვეღარ მოაღწია, ისე შორს დაცემულიყო ხმალი მეხმესლისი.

— ახლა კი განვედ ჩემგან, იქედნეს ნაშობნო! — დაარისხა გიორგიმ და ამ დარისხებამ მოიყვანა გონს ახულასტარი,

—განვედ-მეთქი, სატანის კერძო! — გაიმეორა ბერმა, კვლავ რისხვიულად.

— სატანო?! შენც სატანა ყოფილხარ, ახეთი ძალ-ღონის პატრონი, ჩემზე დიდი სატანა! — უცად შეხედა ჯირკვნ ახულასტარმა, ადგილიდან მოწყდა და დაეშვა თავქვე.

მდინარის ჩასწვრივ ჩარბოდა და ეამეკამად ამოსცახოდა ქვეშოდან ზეშოთ:

— სატანა!

— ნამდვილი სატანა!

— სატანა, სატანა!

და, როგორც იქნა, დასუსტდა, დაკენინდა და დაიკარგა ხმა „სატანის“ ძაძანური სატანისა.

გიორგის გაეღიმა და გამოერკვა. მარკვენა ხელზე დაიხედა, წელან რომ „იქედნეს ნაშობის“ მაჯა ეჭირა. დაუნოსა. ჯარიოების სიმყარილე ასდიოდა ხელს.

წყალთან მივიდა. ხელები ამოიბანა ცივსა და წმინდა მთის წყალში. ისევ დაუნოსა ხელს. ისევ ასდიოდა ჯარიოის სუნი. მიწა ამოიტანა მდინარის კალაპოტიდან და დიდხანს იზილა ხელები. ისევ ამოიბანა. უკვე დახსნოდა სიმყარილე, ყოველის დამხსნელი მიწისაგან.

და ისევ შეუდგა ათონელი გზასა უგზოსა, აღმართ და ალმართ.

და მიაღწია გიორგი ათონელმა კლდეში გამოკაუოულ ჯარანქავს, სითიაც აქამდე მოპკავდა იგი ბერეშ მისი სულის მენახვეროსას.

ჯარანქავი სიშავეს მოეცვა, ხორკლიან სიშავეს (შავი ფერი ხორკლიანია, თეთრი სწორი, გლუვი და სუფთაო, — რაკამდეაც გაახსენდა ვეღაცის ნათქვამად გიორგის, იქნებ დემოკრატეს უნდა ეთქვასო...).

და ჩაბნედა პირში ბერმეცით ამოვსებულ კლდისა დანაბეკოსა, ჩაბნედა და უმალ წყვილმა ცეცხლოვანმა თვალმა ამოაჩეკდა წყვდიადის ფსკერიდან.

„თვალნი სატანისა!“ — გაუელვა გიორგის და საკუთარი თვალებისკენ გაექცა მარკვენა ხელი.

— განვედ! — წასცდა და უმალვე ალუტეკა ძმითა მაღლითა:

— არსუკისძევ, გამოდ, გამოდ, ღღისა ნათელსა!

...,ნათელსა...“ — გახმიანდა ექო ჯარანქავისა.

და ამოძაკვა კაცი ათონელის ნაგრგვნივ ექოს ქვაბულიდან.

იგი ერთბაშად გამოერჩა წყვდიადს, წყვდიადისფერი თმა-წვერით შეშოსილი და ღღის ნათნათელით თვალებშემდარკალი.

გამოვიდა და მაშინვე უთხრა კაცმა ნაწყვდიადარმა კაცსა ნათელიერსა:

— ამე გელოდი, ვინაცგან ვიცოდი, მოხვიდოდი შენ!

თან ისე უბრალოდ და უშფოთველად უთხრა, თითქოს ამ ბოლო ღღეამდე ერთად ყოფილიყვნენ განუყრელად და განუშორებლად, და ოღენ ნაგუშნალეკეს სიტყვას აგრძელებდა, ძმობილთან მცირე ხნით გაწყვეტილს.

გიორგის კი ისევ წაართვა მზერა არსუკისძის ზურგს მოდევნებულმა წყვილმა თვალმა ცეცხლოვანმა.

— განვედ! — ახლა თვითონ არსუკისძემ ჩასძახა ქვაბულს და წყვდიადმაც ჩაიკრა თვალნი ცეცხლის მკრთალმელნი.

— მომიიანლოდინ! — უთხრა გიორგიმ.

— აბა, მოვედი, რათა შენმა უბრწყინვამ სიტყვამ ამოწვას წყლული ჩემი ხრწნილი სულისა, — უთხრა და მიეახლა თვალშეენერი.

და მოეხვიენენ ერთმანეთს.

და იდგნენ ახე, მდუმარედ, ოდენ სულთა შინაგან მიმოკცეცვი.

და მათი მდუმარება სიტყვადმიმოკცეცავზე უფრო მეტყველი იყო.

— დიდნე დიდი სიგრილე შეიგრძნობის ჩვენს სულთა შორის, — თქვა ბოლოს სიმწრით გიორგიმ და განიყარა მკერდისაგან თვალშვენერი.

უკუდგა თვალშვენერი, სახეზე მეწყერი დასცურებოდა. თითქოს რაღაცის გახსენება ეწადა და ვერ გაეხსენებინა, რადგან რაღაც მძიმე საფიქრალს გაელახა მისი მეხსიერება.

დიდხანს უცქერდა გიორგი თავის სულისმტბეს. მერე მივიდა და ხელები გამოართვა ორივე ხელით. ჯერ ხელის ზურგები უსინჯა, მას უკან ხელისგულები. თეთრი, ფაფუკი, თოსლოო ხელის მტევნები ეკოდა ახლა უყარლო მაჯებზე ბაგრატისა და სვეტიცხოვლის ტაძრთა ალმშენებელს. მკლავებიც მოუსინჯა და მოუსმინა. ალარც მკლავებს შემორჩენოდა საარაკო სიმტკიცე რკალისა და სიმკვრივე ურთხველისა. ალარსად იყო ხელ-მკლავნი ქვა-ოუკურთმათა გრძნეული ოსტატისა. არამედ დარჩენილიყო ოდენ დიაცის სადერეფელი ნაზი, ეზიზი ხელები.

ოდგა თვალშვენერ არსუკისძე და მხოლოდ სახის წმიანნია და წარბების ტეტვით ითმენდა გიორგის მტკიცე თითებთან მკლავებზე ალძარულ უსიამო ცივ ტკივილებს.

უკუდგა გიორგი და ახლა არსუკისძეს თვალებს მიაჩერდა.

თვალებშიც სრული სიცარიელე უდგა ერთ დროს სხვიმოსიერებით ალსავსე თვალების პატრონს. თითქოს, არც ბხედავდა და არც

არაფრის ხილვა ეწყინერებოდა გარშემო თვალშეხედვიდან.

თითქოს მისთვის მთელი გარემო�oი იყო რაღაც უნივთო და უგვამო.

შეძარწუნდა გიორგი, და უთხრა მისთვისვე უცნო, შიშისგან შეპყრობილ ხმით:

— რად არას მეტყვი, ძმაო თვალშვენილო?

— რა უნდა გითხრა, როცა არ ვიცი, ვინა ვარ თვითონ მე?

— მერე, განა ვინშეკ კი იცის, ვინ არის თვითონ?

— განა, არც შენ იცი, უფლის ნათლული, ვინ ხარ შენ თვითონ? — გამოცოცხლდა თვალშვენილი.

— არც მე, — მოკვეთა გიორგიმ.

— ნუთუ ცოდნა ჩვენი ისე მცირეა, ისიც არ ვიცით, ვინ ვართ ჩვენ თვითონ?

— ჩვენ უფრო მეტი ვიცით ჩვენს გარეთ, ვიდრე ჩვენს შიგნით.

— მაშ, ადამიანი ამოვარდნილი და ბოქაულია თავის თავიდან! — ოქვა და ხელი აუტაცა ორსულებმეს, და იცინა მანამ, ასე ეაზარეულ, ხმამ ათონელის რისხვიანმა ხმამ არ შეაყენა:

— გონს მოუხმე, უბედურო, და მოიძიე სული შენი, რომელიც შენგან არ განლტოლილიდა

ხეტი-ცხოველი, სული-ცხოველი, სული ერი-ნა... ხეტი ცხ-ოველო, ხეტი ერინავ, ჰკმენ თავ, შენ!..

— და ახლა თვითონ ჰკმენ თავი შენი! — უცაბ ჩაუჭრა გიორგიმ.

— მერე, მომეშველე, ღვთისნიერო, სულის-მტერო, და ერთად ვიხსნათ სული იგი ჩვენი, საერთო! — ძოძუს მახვეწარი ბალღივით შეეტ-ვინ: თვალშეველიერი.

—მაშ, დიახლე ბოროტს ღა კვლავ უკუოკმენ ბოროტიდან სიკეთისაკენ! — ბრძანა ათონელმა.

— უკუოკმენა... ბოროტიდან სიკეთისაკენ? — დამარცვალი გაოგნებულმა თვალშეველიერმა.

— უკუოკმენ ბოროტისაგან და კვლავ ჰკმენ თავი შენი, სიკეთეზე და სიკეველეზე დამყარებული!

— აი, შემოდი შენ ჩემს სულში და დამიხსენი, უკეთუ შენს ღვთაებრივ სულს არ ეეიწროს სადგომი ჩემი დამცირობილი სულისა!

— სული ჩემი შემოვა შენში, უკეთუ სადგომი მისი დაიცვლება საკანისაგან.

— შეეძლეს კი მე განდეკნან მისას?

— შეძლებ, ვინთგან ბოროტის ბატონობა წარმბავალია და დროებითი, დროებით დაუძლურებულ სიკეთესა ზედა.

— მაშინ, მითხარი სახელი ჩემი მჯაბნელი საკანისა!

და, ეს რომ სოქვა არსუკისმენ, ისევ მოსტაცა გიორგის მშერა ცეცხლად ბკეხსავმა თვალებსა ქარანდაშის ბნელი ფსკერიდან.

უცნაურად შეუფერკა გული ათონელს. გულში უთქმელად ჩაეხრო სიტყვა „ეუნაია", რადგან ამ სახელს უმალვე მეორე სახელი ჩაეხლართა — „ანამაიხა".

ნეტავ, ანამაისასაც თუ ძალედა თვალების აგრერიგად დაკეკესება წყვდიადსა შინა... ანამაისას ნაადრევად ჩამქრალ თვალებსა...

ძმიმე ფიქრი უცბადვე გამოიკარა გიორგიმ და თვალშეველიერს მიმართა განმატაცებელი ხმით:

— გამომეკე! — გაბრუნდა და მდინარის სათავისაკენ გაეგმართა.

არსუკისძეც მიჰკვა, ძოძუნანატრი ბოროლასავით.

ხეკორძულას სათავესკენ მივიდნენ, ანუ დიდგორის ძირში.

მივიდნენ, დადგნენ და მაშინვე, ტანი გაიხადეო, უბრძანა ათონელმა არსუკისძეს.

—?!

— გაიხადე! — გაკვირვებაც აღარ აცალა გიორგიმ.

და როგორც კი თვალშეველიერმა წელსაკოცავზე ხელი გაიკრა, ქარანდაში ცხოვრების ეამიდან მას პირველად გაახსენდა, რომ საკეთრებელი იგი სწორედ გიორგის ნაჩუქარი იყო.

ხელები აუთრთოლდა და ძლივს შემოიხსნა წელიდან საკეთრებელი იგი.

შემოიხსნა და გიორგის ფეერხთით დაადო.

სულ გაშიშვლდიო, ანიშნა გიორგიმ და ისეც გაშიშვლდა.

და ხელი ჩაავლო მაჯაში ათონელმა შიშველ სულისმტერს, ჩაავლო და შეიყვანა მდინარეში.

და შეუდგა ნათვლას.

პირი აღმოსავლეთისაკენ აქნევინა და სამჯერ ჩაეკუურუუნალავა მდინარეში.

„ვანეცსხად დღეს ყოველსა სოფელსა, და ნათელი შენი, უფალო, აწ გამოსახა ჩვენ ზედა, მეცნიერებით მცნობთა მათ შენთა, მოხვედ და განეცხადენ, ნათელო შეუუხებელო!..."

...ის იყო ნათვლა დასასრულს მიეშთხვა, რომ უეცრად ორბის ყიეიილმა გასხივა ზეცა.

— არიელ, არიელ! — აღმოხდა არსუკისძეს და სრულის ტანით აკაცხაბებულმა ამხედა ზეცას.

— არიელ, ძე ბაერეთისა! — და გიორგიმაც ალაპარო მზერა.

ცაზე ჭეარსახოვნად გაშლილი ბრუნავდა ორბი, რახსნსფეროვანი და ბოლოფეროვანი. ბრუნავდა და ყიოდა ხმაჟამიანად და გულმარხიანად.

და უცაბ მოსწყდა ზეცას ორბი, შურდულივით ჩამოიგზა ფრთებდაკეცილი და დაეჯდა მარჯვენა ბეჭზე არსუკისძეს.

მკლავი გაწკარნა ოთხკუთხერიმა და ალარ-ჩაუარა ორბმა მეხკეტიცხოელის გაწყდილ მარჯვენას, ბეჭიდან მტეკნამდე.

ალარ-ჩაუარა ფრთების მძლავრი ბათქუნთა, მხიარული კრინვით და კმინვით დაუბაგა, დაუკაწრა, დაუბუბნა და დაუბალთა.

გამორჩეულად ისევ კათოლიკე ძარღვს არ-აუვლია და ჭკვლეშდა ფრინველი ეკუკაცის მკლავზე.

მიმოდიოდა მკლავზე ბეჭიდან მტეკნამდე ორბი რახსოვანი, ბრძნეული, და თან ნისკარტით უნერწყვავდა და ულარაკედა ბრძო
ეულსფრად აკვავებულ კუნთებს.

— არიელ, არიელ, ღვთით მოვლენილნო მსხნელო და მფარველო ჩემო! — ქვითინებდა თვალშეველიერი.

და სანამ იგი მდინარეს სიხარულის ცრემლებს უზავებდა, მხოლოდ ორბმა შენიშნა, რომელ კვარი და მას უკან ხელახლა, მარტო ბურნუსი ჩაიცვა უკვარო ტანზე.

კვარით მოწაზე დასდო გიორგიმ, მერე მკერდიდან ჭვარი ჩამოიხსნა და კვართზეკე დაასვენა.

და შეეკეკენა ყოველივე ამის მხილველმა არიელმა, არსუკისძის მკლავიდან ადერინდა, სამჯერ კვართსა და თანარახსისფერ ჭვარს შემოფრინა გარშემო, სამჯერ კიდევ გიორგი ათონელს შემოეკვლო თავს, მერე კაბარა შეჩერა, ზეცას აიჭრა და გაერია სივრცესა უსივრცისსა.

ორივემ თვალი მოსწყვიტა ზეცას და ერთმანეთს შეხედეს.

და არსუკაძემ ახლალა შეხედა ათონელის წინ დალაგებულ კვართსა და ჯვარს.

და ისიც ოდენ ახლალა გაახსენდა, რომ კვართი იგი — მარცხენა საძეძურზე რომ სვეტიცხოველის მსახვარი ესახა — და ჯვარი იგი, წმიდა ნინოს ხელით ნაალმრსევი ტაძრის ნაშთისაგანი — ერთ დროს ორივე მისი იყო, მისი ხელისგან გამოკაკვართულნი.

— ამოვედ! — გამოარკვია იგი ათონელის ხმაზ.

და ამოვიდა მდინარიდან თვალშვენიერი, ამოვიდა ახლად განათლული და გარდასახული, სულით განბეკრეცული და სხეულით განალკლდევებული.

იგი ალარ იყო არსუკაძის წელანდელი. არამედ იყო არსუკაძის ოდინდელი და ახალთახალი.

ანუ — ახალი მესვეტიცხოველე-ალმშენებელი.

— მოგიახლოვდი! — ისეე ბრძანებდა ათონელი.

და მიეახლა თვალშვენიერი, ძოძუნანატრი ბოროტსახავი.

აიღო გიორგი ათონელმა კვართი და ჯვარი, აიღო და უთხრა თვალშვენიერ არსუკაძეს, ვითარმედ:

— ნათვალ შენი დღეგანდელი არის უდარესი ამა კვართისა და ჯვრის ნათვლისა უალრესისა, ვინათგან კვართი ესე და ჯვარი ესე — ორივე შენეულნი — მონათლულ არიან წყალსა ზორცენესა, ეშმაზსა მიცხოვრისასა.

უთხრა და თავის ხელით ჩააცვა ტანზე კვართი იგი, თავის ხელით დაკიდა მკერდზე ჯვარი იგი და თავის ხელით შეარტყა წელზე საკვერთხელი იგი.

და როცა ათონელმა უფლის მადლით ნაკურთხი სანაწილეებით მორთო თვალშვენიერი, ღვთის ყორნელებამ მოიცვა თვალხილული ნივთი ყოველი და თვალუხილავი მაერეთი სრული.

ღმერთის სურნელ დაეთრგუნა სხვა ყოველ სულიერთა სუნი დედამიწაზე.

— ახლა შენში ღმერთი მეტია, ვიდრე შენ თვითონ, — უთხრა გიორგი ათონელმა თვალშვენიერ არსუკაძეს.

— და ღმერთი ჩემში შემოვიდა გზითა სულისა შენისათა! — შემდადგდა არსუკაძემ ათონელს და მუხლი მოიყარა მის წინაშე.

— აღსდეგ! — წამოაყენა ფეხზე მუხლმოყრილი და უმადეს დაურთო გიორგიმ:

— და იგრძენ საგრძნობელი შენი და ისმინე ხასმინარი შენი!

და გარდასახულ არსუკაძეს ჩაესმა ძახილი ქვისა, ჩუკურთმად გარდასახვის მოწყურებულისა.

და ისეე მოესმა მესვეტიცხოველს ბღავილი სვეტიცხოველისა, უგუმბათოდ პირდაღრენილისა და გამოლიანების წყურვილით გახელილისა.

იდგნენ და ისმენდნენ — ხელოვანი ქვისა და ხელოვანი სიტყვისა, ნიშნასვეტნი საუკუნისა.

იდგნენ და ისმენდნენ ქვის ძახებას.

ქვის მოწოდებას,

ქვის გოდებას,

ქვის ყიღინას,

ქვის მუკარას,

ქვის მუძარას,

ქვის ვედრებას...

—ხოლო, მე??!

. . . . . .

ამ მოუსლოდნელმა ხმამ — ხმამ თუ კიკინემა — შეშფოთებრენა ორივე, ხელოვანი ქვისა და ხელოვანი სიტყვისა.

ხოლო ხმა იგი ქალის ხმა იყო, ქალისა, რომელიც ორივეს დავიწყნოდა — ერისაც და ბერსაც.

ისიც დავიწყნოდათ, მკაზმავს ქვისას და მკაზმავს სიტყვისას, რომ ქვარი, რომელიც დროის მონაცვლეობით მკერდზე ხან ერთს ეკიდა და ხან მეორეს (ხან ერს და ხან ბერს) — სწორედ ქალს თმით იყო შეკვერთხილი.

სწორედ ამ ქალის თმით.

და ხახელი ამ ქალისა იყო ევნეკია.

იგი ქარანაგის პირას აღმოცენებულიყო, ხორკლიანი წყვდიადის ქსოვილზე ვამკაბა ხითეფრით ამოკარკფული.

იდგა ზეანდნენ, ამაყად ყელაზიდული, თმაოკრეული და სახიდან ოკროს სხივთა მფრქველი.

— ევნეკია! — წაეცა თვალშვენიერს.

ევნეკიათ?!

აი, როგორი ყოფილა იგი, გაიცქო გიორგიმ და ანამაისა გაახსენდა.

ანამაისა...

და ევნეკია!

აი, ორი სიმშვენიერე!

და რომელია მათგან სიმშვენიერე უალრეს და სიმშვენიერე უდარეს?

არც ერთი... და ორივე.

ოლონდ ევნეკია ქვე-ყანა იყო, ქვეყანიერ-მიწიერი სიმშვენიერე.

ანამაისა კი ზე-ყანა იყო, ზეყანიერ-ზენასოფლური სიმშვენიერე.

ამიტომ ორივე საოცარი იყო, ორივეს სიმშვენიერე წონასწორი და სწორფერი, ერთნაირად ზეალმტაცი და ერთნაირად თავზარდამცემი.

თუმცაღა, ვითარცა ქალი, მაინც ევნეკია უნდა ყოფილიყო უძლიერესი ანამაისაზე...

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და ახლა ეს „უძლიერესი“ სუფევდა მათ წინაშე.

ამიტომ დმერთის სურნელებას უკვე ვეღარ შეიგრძნობდა გიორგი ათონელი.

არაფერ — ოდენ სატანის სუნი იდგა ირგვლივ...

ქალი კი ლაპარაკობდა — ქალი თეთრი და ალისფერი, ხორკლიანი წყვდიადის ფოთლე:

— ვაი კაცთა მამაცთა, დიაცთა დამფიწყებელთა! დიაცი არის სურვილი და, ვაი სურვილის დამფიწყებელთა, ვინაცამან სურვილის დამფიწყებით დავიწყებას ეძლეგვა და წყდება დინება არსებობისა! ვაი მამაცთა, ნესტით მაკეთა, ვაი მამაცთა, ერსა თა ბერსა, დიაცის დამფიწყებელთა, სურვილის დამფიწყებელთა, ცხოვრების დამფიწყებელთა, არსებობის დამფიწყებელთა! მამაცი საგზებელია დიაცისა, ვითარცა შეზა არს ლუკმა ცეცხლისა, და ვაი ცეცხლთა დამშრეტელთა...

არსუკისძეს არ ეტყობოდა, თუ იგი ისმენდა ქალისას. უფრო ის ეტყობოდა, რომ ისევ ქვესა და სეტყვისფერს ძახალი ესმოდა, ღვთით აღდგენილ და სულმორიგიანად გაახლებულ მეხეტიცეხოვლეს.

გიორგის კი ესმოდა ქალის ბოდეა, თითქოს ეშინოდა კიდეც, ყოველის უშიშარს, ამ ქალისა, ბაკი სატანის მიერ ძოძუდადაღულისა.

ისმენდა და ეკვარე პინტოელის ნათქვამი ალოსდებოდა: პირი დედაკაცისაა არს ისარი წამლეული, რომელი გაწმენის სულსა კაცისასა და გესლი შინა დაუტკვეს...

და თითქოს უარესი „წამლეული ისრისა“ და „გესლის“ ძგერებას დაუშინდაო, თვალშეკვეთილის მკლავში ხელი ჩაჰვლო ნასწრაფევად დასძრა ადგილიდან.

— წავიდეთ!

— წავიდეთო?! — იკითხა ქალმა.

ზმაწყარავივით შემობრუნდა გიორგი და თვალშეკვეთილი.

უცნაური თვალები ჰქონდა მაშინ ეკნიკიას, ისეთი, რაც მანამდე არ შეემჩნია გიორგის.

და უცნაურობა ეკნიკიას მაშინდელი თვალებისა იყო საშინელება.

ისეთი თვალებით ღაბეში დაკვეხება ალარ გაჰკვირვებია გიორგის.

თვალები იყო ხელზებულისა, ანუ ძუ სატანისა.

და ასეთი ბაღლა ჭკარსახოვანი არგანი გიორგი ათონელმა, ასეთი, წინ განაპყრო და დაიცქერდა ქალის სახეს თვალებითა ურაკეველითა და უცნაურად ხმოვანებარითა.

წამით შეეცვნენ ერთიერთს და შეეძგერნენ თვალნი ღვთისნირენი და თვალნი სატანისნიერნი.

და ერთხელ კიდეკ დაითრგუნა ეშმაკის თვალი ღვთის თვალისაგან.

ქალი უკვე თითქოს, უფრო საწყალობელი იყო ვიდრე საშიში.

და იკითხა ქალმა, მორჩილი, ურიანსველი ხმით:

— წადი, მაგრამ მამაკაცთაგან მიტოვებულ უმწეო ქალს სანუგეშოდ რა უნდა დარჩეს?!

— მოთმინება, — უთხრა გიორგიმ.

— მოთმინებაო? — აღმოხდა ქალს და უცებ არსუკისძე მიუტრიალდა:

— შენც ამას ამბობ, თვალშეკვეთილო?

მაგრამ თვალშეკვეთილს ქალის ხმა აკი ალარ ესმოდა და ალარც პასუხი გაუცია.

— ამა, შენ ჩემი ალარ გესმის, ქვისა გესმის და ჩემი ალარა, შენი სული ისევ ქვაშია, ოდენ ქვაში ჩაქვავებული!

შესძახა ეკნიკიამ წუხილით ალსავსე და თითქოს მუკარაგარეული ხმით. მას უკან ისევ გიორგის მიაპყრო განრცდეული მზერა და უთხრა ისევ თვინირი, კრძალული სიტყვით:

— მაშ, მე ოდენ მოთმინება მრჩება ნუგეშად, მოთმინება და კვალი ტანჯვისა, მზისთვალი სიმართლისა?

— ამინ გეტყვი შენ, მოთმინებითა შენითა... — დაიწყო გიორგიმ, მაგრამ უცებ ჩაუბრა ქალმა, პირზე უცნაური ღიმილით გადაყენიმა:

— დიახ, დიახ — მოთმინებითა შენითაო?! თუ მოთმინებითა ზრახისათა?! — და აუკარდა სიცილი.

შეძრწუნდა გიორგი.

— მა, მა, მა! მოთმინებითა ზრახისათა!

და ერთბაშად ჩაინთქა ქარაფშუტა შინა, კილოსაზავი სიცილ-ეკსკისი.

კიდეკ რამდენჯერმე ამოიგმინა ელდის დანაზეთქმა სიხნელედან ქალის გულშემძვრელი ხმიანი და უცებ მოკვეთით დადუმდა.

სული გასცილებოდა გიორგის.

თითქოს, სადღაც იქვე, ახლოს, სიკვდილიც დალრეპალებდა წეტოიანი ფეხებით.

— წავიდეთ! — ისევ ჩაავლო ხელი თვალშეკვეთილს და დასძარა ადგილიდან.

იგრძნო ქვის ოხტატმა, როგორ უთრთოდა სიტყვის ოხტატს გრძნეული ხელი.

ქვეშოთ ეშვებოდნენ — ერთ-გულნი, ერთ-სულნი, ერთ-გონნი, ერთ-ნებანი, მაგრამ მაინც სხვადასხვა ხმენი ავსებულნი: არსუკისძეს ისევ უგუმბათო სეტყვისფერს ბღაკენი ესმოდა, ხოლო ათონელს წყვდიადს დანთქმული ქალის კივილი.

ქვეშოთ მოისწრაფოდნენ და არც ერთს მათგანს, არც ერს და არც ბერს, არ გახსენებია, რომ ორივეს მკერდზე ნათეკარი ქართული ჯვარი მაინც და მაინც იმ ქალის თმით იყო შეკვერთხილი.

და განახლდა აღმშენებლობა სეტყვისფერ-ლისა, განახლდა „შურითა აღმშენებლობისათა“,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ალმშენებელთა ცხოველი წადნიერებითა და თავგამოდებით.

ყოველივე ისევ თვალშეუნერი არსუკისის ჯადოსნური ხელსა და გონზე იყო ასხმული. კელავ იგი იყო ტაძრის მთავარი მსახეარიც, ჭვის ბკაფავიც და მეჩუქურთმეც, ქვით ხეროც, ქვით მაშენებელიც და ქვათამტვირთველიც.

და ისევ ეჭიბრებოდა არსუკისძე არსუკისძეს — ბეცხოის სვეტიცხოველთა ალმშენებელი ეუთათისის ბაგრატიონის ალმშენებელს.

ბოლოებულიც იყენენ ეა ბახარებულიც მეფე და კათალიკოსი. ასეთ პატარა ქვეყანაში ეგზომ დიდი ადამიანი ვერ ბიპოვნითთო, — მაშინ რომ უსაყვედურა გიორგი ათონელმა ორივე სპეციმპყრობელს, ვეფრეკონოსანსაც და ხელარგოსანსაც — და ამათ რომ სვეტიცხოველის ალმშენებელი ცოცხალიც ალარ ეგულებოდათ, ერთბაშად, ბკვდრეთით ალმდგარივით მოაყენა ბეცხოის გიორგიმ ამდენ ხანს გადაკარგული თვალშეუნერი.

და მიიწევდა სვეტიცხოველი ბალლა და ბალლა, ცაზედთაზე მოიერიბე.

ყოველ მესამე დღეს, გამთენიაზე, ისევ მიდიოდა შავრა ცხენზე ამხედრებული თვალშეუნერի არსუკისძე ბეკორძულაზე სახანოდ. და ისევ, სად იყო და სად არა, მოიერიბებოდა ორბი იგი რახსოვანი და კვლავ გულმოდგინედ უწყობედა მარჯვენა ბკლავს მესვეტიცხოველე ბურთთმოძღვარს.

ყოველთვის მარტო მოფრინავდა ორბი იგი, ყოველი სხვა თანაკაშიერისაგან დაწუნებული, თე თვითონ დაშწუნებული.

მხოლოდ ერთხელ იყო, ერთადერთხელ, უმამაცესი ქორების, ზაბარდუნების შავ გუნდს რომ მოუძღვა იგი. მოშორებით, ოდენ კაცის თვალსაწეერზე ჩამოიტოცა თავისი მხლეელნი ბერში ორბმა და თვითონ ისევ მარტოდმარტო დაჯდა ბკლავზე არსუკისძეს.

და ბკლავის გაწოვეას რომ მორჩა, აფრინდა ორბი, ცაში ერთ ადგილზე მორიალე ზაბარდუნების გუნდს შეუერთდა, წინ გაუძღვა და მათი თანხლებით ზედეთს შეერია.

სვეტიცხოველი კი მიიწევდა ცაზედეთისკენ.

და ყველა, დიდი და ბკირე, ერი და ბერი, გიორგი ათონელის ღვთაებრივ ლვაწლად მიიჩნევდა საუფლო სახლისა და მისი ალმშენებლის ალორძინებას.

და გიორგის მოსვლიდან პირველი ზამთარი რომ მოიწია, ბაგრატ მეფე, ვითარცა ჩვეული ჰქონდა, გამოსაზამთრებლად ოფთახუთს გაეემგზავრა და ათონელი მოძღვარიც თან წაიყვანა.

ბუონდიდან რომ მოაკანეს, ბუონდიდან მთავარეპისკოპოსი შემოეგებით და ეეიდრა მეფეს, იმ ზამთარს მასთან დაეტოვებინა დიდი სტუმარი, რადგან თვითონ ბუონდიდელი დამოწაფეებული ყოფილიყო ათონელი წმიდა მამისა და გარდარეული სიყვარულით მუკაობდდ მოწაფეს მოძღვარი თვისი.

შეიწუნარა მეფემ ბუონდიდელის თხოვნა, რადგან შეიტყო, გიორგისაც ეხურვილებოდა ბუონდიდან დარჩენა. და ასე, მეფე მარტო წავიდა ოფთახუთს, ანაკოფიას, ზამთრის სათვალდ და მანდაურ საკმეთა საურავად.

გიორგი ათონელი დიდად მოიხიბლა ბუონდიდით და ბუონდიდელებით. ალტაცებული იყო აკაური ქართველობით, ანუ ბეერის გვარტომობით. ოიცებდა და ახარებდა მათი სიმშვენიერე სულთა, სიმკვირცხლე გონებისა და სინაბოდეტანის მიმოტანისა. გონებით ასეთ ცისკროვანთა და სრულიმიმხედობთ ხელეწიფებამთ თვითონ ჰკმნაა თავი თვისი და არ იყოს შემფუერე სხვისი ხელისა და მომლოდინე სხვისი გონების ნაცოხნისა.

და იყო ბუონდიდს მთელი ზამთარი გიორგი ათონელი, ბკეეანაა ზედ ზეენერისა და ერსა შინა სანუკვეელსა და განუწყვეტლივ რეკავდა მის სულსა ძახილი მისი საწუთისოფელო ცხოვრებისა:

„მადლობელი ვარ, უფალო, რამეთუ ბკონთველად დამბადე მე, კაცთაგან ბლახაკი, მწყრედ ცოდეელი, ულირსი, უმდაბლესი და უსარგებელი!"

ზამთარი რომ აიკრიფა, მეფე და მისი სტუმარი ისევ ბკონთელ ადგრიუნდნენ.

ულოსიცხეში დადგნენ და მეფემ გიორგი ათონელს „განსასვენებლად და საუფლოდ" უბოძა „ადგილნი მწყერნი" და „ლაკონი ლიდეხულნი", მათ შორის — ნეძვისა ბკონთელში და ზაბერიდისა — ბკლარეეში.

იფარა გიორგიმ და უთხრა მეფეს ღიმილით:

—რად განმიტევებ მე შენგან, მეფეო ჩემო, გინა ნეძვსა, გინა ზაბერიდსა? ანუ, განა განსასვენებლად და ხორცთა საფუვრად მოსულელარ მე საქართველოსა?!

— განგიტევებთ?! — ავარდა მეფე. — განგიტევებ კი არა, მე ერთი დღეც ალარ მინდა თიფლნუ უტკბესი შენი სიტკვის თვინიერ დავრჩე! ოღონდ, რასაც მე შენი სახელი დავარქვი, ბეჯეები, შენადგე მითოვალე!

ეს თქვა და გიორგის პასუხი ალარ დაუცალა, ბრძანა, სასწრაფოდ გიორგი ულოსიწულის მომგზავრეთო და იქვე, ულოსიწულის შემოსვლამდე, ერთხელ კიდევ უთხრა ათონელს:

„— წმიდაო მამაო, ჩვენ ამისთვის გავბედეთ მოშორება და შენწუება სიწმიდისა თქვენისა, რათა სრულიად ალმოუხვრა ჩვენი სულისაგან ყოველი ნაკლულოვანება და ცთომა უწესო. ამიტომ ვთხოვ, დაფარული დაფარულად ვკადნილეე, ხოლო ცხადი თვალუსეეკენდ განგვიმარტე. რამეთუ რაიცა მიბრძანოს მამობამან შენ-

მან, ესრეთ შეეფუნფარო და შეეასრულო, ვითარცა ნაბრძანები წმიდა მოციქულთა პირისაგან".

გიორგი უფლისწულიც შემოვიდა, მკვირცხლი ნაბიჯით და ხალხიანი ხახვერებით.

— მოდი! —უბრძანა მეფემ, მისი ხელი აიღო, ათონელის ხელში ჩაუდო და უთხრა მოწეწებით:

— აბა, უნეტარესო, მოგცემ სულსა ამა ყრმისასა და წინაშე ღმრთისა ჯთხოვ!

პასუხად ათონელმა აკურთხა გიორგი უფლისწული, დალოცა და დაასრულა სიტყვითა ამითა:

— ღმერთმან ორითავე ცხოვრებითა ადიდენ შიშსა შინა ოვისსა და დაუმორჩილენ ყოველნი მტერნი მისნი!

და დაიმოწაფა გიორგი ათონელმა გიორგი უფლისწული.

საგანგებო სწავლანი დაუწერა და მისცა, ღმრთივსულიერნი და მცენანი სიღმრთონი. მისცა და უბრძანა, რათა იკითხვიდეს და ისწავლიდეს გულსმოდგენებით და განიადგენით, რამეთუ მომავალი ხელმწეფე, პატრონი, გამზრდელი და განმსწავლელი ერისა, უწინარესად თვითონ ყოფილიყო განსწავლული, გაწურთნილი და განსაკეთებული ხელისუფალი.

ხოლო სწავლანი გიორგი ათონელისა არ იყო სასწავლოსნი ოფენ ერთი ტახტისმემკვიდრისა. არამედ დადიოდა ათონელი სოფლიდან სოფელს, დახიდან დახას, ქალაქიდან ქალაქს, სამწესოდან სამწესოს, და ასწავლიდა ყველგან და ყველას — დიდსა და მცირეს, ხეფეწულსა და გლახაკს, აზნაურსა და უაზნოს, მკონებელსა და უპოვარს, ერსა და ბერს.

შენ ქართველი ხარ და —

შენში არს ნიჭი,

შენში არს სიმამაცე,

შენში არს სიქველე,

შენში არს სიყვარული ზოგად-მოყვასისა,

შენში არს სიყვარული მშობელ-ქვეყნისა,

შენში არს სიყვარული ოჯახისა,

შენში არს სიყვარული ერისა და საკუთხევლისა,

შენში არს დიდსულოვნება,

შენში არს გულმოწყალება,

შენში არს შემწყნარებლობა,

შენში არს სტუმართმოყვარეობა.

ხოლო, გაკლია და ხხვისაგან ისწავლე:

სიყვარული სიბრძნისა და სინატფისა — ბერძენთისაგან,

ფასი საკუთარი წარმმავლობისა — პპბრიუელთაგან,

სიყვარული და თანადგომა თვისტომისადმი — სომეხთაგან,

ბეჯითი ჯეერტა სამყაროისა — ინდოელთაგან,

მიზანსწრაფულობა — ჩინელთაგან,

მტრის მტრულად ცნობა — არაბთაგან,

მოთმინება და სიმტკიცე — რუსთაგან...

მისმინე, ქართველო, რამეთუ ამინ ეტყვიან შენ: ხახიერ არს ღმერთი და ხახიერებენ ხახიერთა მიმნიებელნი, ხოლო ბოროტი არს ეუმაკი და ყოველისაგე ბოროტისა მოქმედი. და ვითარცა ხახიერისა ღმერთისა ოვისებანი უშურველთა არს, ასეეე ეშმაკსა ბოროტებას აღეძრავს შური. და მოგიწოდებთ, ძმანო, შვილნო და მამანო, რამეთუ დავიცვათ თავი ჩვენი ვნებისაგან შურისა, და ნუ ვიქნებთ ზნირი ეშმაკისა. ვითარცა გესლი რკინასა, ასეეე შური სჭამს და განლეკს სულსა კაცისასა. შური მწუხარებაი არს მოყვასისა კეთილსა ზედა და ამისთვის მოშურნეს არასოდეს დააკლდების მწუხარებაი და ეგირი, — დიდი ბასლი კეთილიერი ვვასწავლის ჩვენ ამას განშვენებულად. ძალენი გამოჩნდითა დასწყნარდებიან, ლომნი მოშინაურდებიან, ხოლო მოშურნენი მოყვასის კეთილთაგან განძვინდებიან და გაცოფდებიან. შური სახესაც საცნაურად უმახინჯებს ადამიანს. თვალი მეშურნისა ხმელია და უნათლო, ღაწვნი დაჭმუჭვნილ და დამდნარ, ნარანნი ჩამოშვებულ და ჩამომცდარ, სული მუდამ შემლიერეულ, მხკავრი მისი ყალბია და არა ვეშმარტა. საქმე მისი არს უსათნო, სიტყვა უმადლო და უპატიოსნო. როგორც ყორანნი მშვენერებას ან სურნელებას ვეერდს აუქცევენ და სიმერალეს მიეწყვებიან, ან ბუზნი ალსა და სურნელოვანს ვიექცევიან და დამპალის და ზეუთხის მიმართ მიექცევიან, — ასეეე მოშურნენი ქველსა და სათნო საქმეებს თვალთან არ მიჰხედენ და მხოლოდ ხენეშია ნაკლთა და უამრთა დაესწრაფვიან. ვაი მეშურნეთა, რამეთუ ორითავე ცხოვრებით ტანჯულ არიან შურიანითა გულითა თვისითა!

და ნუ ინერწყვებით შურითა ერთმანეთზე, ქართველნო!

ისწავლეთ და იწამეთ ეს, ქართველებო, ვეკეკეთ, საკართველო ნუ მოგიკვდებთ!

ნუ მიიკუთვნებ შენთვის ნურაფერს, გამორჩეულად შენი „მესათვის", რამეთუ ჩვენ, ძენი ადამისანნი, ოვითონ დროის კუთვნილება ვართ, მსწრაფლმქროელი დროის რომელიღაც წერტილთა ზედა ჩამოკიდულნი და დროისვე უსასრულობაში ყოველ ჭამს დასანთქავად გამზადებულნი.

შენი საკუთრება კი მხოლოდ შენი ქართველობაა და იცოდე ფასი და აზარი შენი ჯიშისა, შენი სისხლისა, შენი მიწისა, შენი ცისა, შენი მზისა!

ეს აზარი დაიჯიშე შენსა ჯიშზედა!

იაზარე, იაზარე, და აზარი დაიჯიშე-მეოქი, რამეთუ აზარი არს ძირის-ძირი და ჭერის-ჭერი სამყაროისა, ანუ ოვითონ ღმერთი დაუსაბამო და უსასრულო.

ესეეე იწამე და ისისხლე, საქართველო ნუ მოგიკვდებთ!

მუდამ გახსოვდეთ, რომ ხართ მცირენი, ხართ

ტანჯულნი, მაგრამ ძლიერნი და ნუ დაიცემ-მით, რამეთუ თქმულ არს: „ძლიერნი ძლიერ-რადცა იტანჯნენ“.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მაგრამ რაგ გინდა სიძლიერე და ტანჯვა სიძ-ლიერისათვის, უკეთუ შენი სამშობლოს ფასი უცნო თესლსა უკეთ იცის, ვიდრე შენ თვი-თონ?!

ნუ გულარძნილობ, ქართველო კაცო, და მო-ეგე შენსა გონებასა დიდსა, ვინმეო ერთ დღეს შენსაგ კერაზე და შენსავ უბეში უცნო თესლი ისე არ გაგიმრავლდეს და გაგიმძლავ-რდეს, საკუთარი თესლისაგანი საძებრად და სა-ნატრად გეკეცეს!

ნუ სპამთ ერთმანეთს. ქართველებო, და ურთიერთშეკმეთ საქართველოს ნუ აქმეკთ მტერთა!

დიდი ხარ, მაგრამ მაინც მცირე ხარ. და სი-დიდე შენი აშინებს მტერსა შენსა. აშინებს, მაგრამ აზელებს კიდეც და გაგელებულ მტერს ისეა დარჩენია, იმრავლოს ვითარცა ქინქლა, და ქინქლას სიმრავეთ არის მისი იმედი, მისი სასოება, რამეთუ ქინქლას უთვალავს დაბაც ძალუძს ლომსაც თვალები დაუკენოს ბ ო ლ ო ს-დ ა ბ ო ლ ო ს. ასეა, ვითაგან ქინქლას სიდიდე არა აქვს და ლომი ვერც დაინახავს, ვერც მო-ახელებს და არ იცის, სად დააცხრება მის დიდ სხეულს, დააცხრება და ხასიკვდილოდ დაშმა-ვას, ფრინარი გამოჩინებულს. ამიტომ მარ-თებს ლომს ქინქლას დანახვაკ გაიწყოს.

ამიტომ ნუ გულარძნილობთ-მეთქი, ქართველ-ნო! იყავით მედგრად, იყავით მლვიძარედ, იყა-ვით ერთმანეთის თანამზარეულნი სიხარულსა შინა და თანამწუხარენი მწუხარებასა შინა, და იგულისმოდგინეთ-მეთქი სიმრავლისათვის სიდი-დისა თქვენისა!

იწამეთ ესეც, გაფიცებთ ღმერთს და საკარ-თველოს!

იქმენით, ვითარცა ერდემლნი, რაითა იცე-მებოდეთ და არა დაეცემოდეთ, არცა გვემისა და ცემისა ტკივილსა გამოჩინებედეთ, არცა სულმოყლეობას აჩვენებედეთ მტერთა თქვენ-სსა.

იქმენით უმაღლეს ორბთანა და უძლიერესნი ლომთანა!

...დადიოდა და ასწავლიდა ათონელი მამა ყველგან და ყველას — ასწავლიდა, ზრდიდა, მოძღვრავდა, კურნავდა (ვინათგან „მადლი აქვ-ნდა სულთა კურნებისაჰ“) და იყო შუამდგო-მელი ღმერთსა და კაცს შორის.

ასწავლიდა და ამხელდა.

მოძღვრავდა და განაკიცხებდა.

აღსარებად და სინანულად იწვევდა ყველას, დიდით მცირემდის, უმაღლესიდან უდარესამ-დის.

მაგრამ გიორგი ათონელმა უცთომელად იცო-და, რომ მარტო სიტყვიერი აღსარება და სინა-ნულის ცრემლთა ფრქვევა ვერ დაიხსნიდა სუ-ლით გატეხილ და სხეულით დავრდომილ ერს და ქვეყანას.

სიტყვა, სიტყვის დამადებითივე, საქმედ უნდა-ს განვითეხულიყო.

და მიადგა მეფეს გიორგი ათონელი, მიადგა და გაახსენა ყრმობის ეფთიგან აყოლილი შე-გონება: „არა ვიწამო, ვიდრე თვალითა არა ვიხილო“.

და მე ვიხილე თვალითა ჩემითა და მე ვი-წამე წარმებითა ჩემითა, რომ ქვეყანა შენი, სა-მეფო და სამკვერთონ შენი, დაწყლულებულ არს ბოროტებითა მრავლითა, ხოლო წყლულე-ბანი ყოველნი დასაბამს ღებულობენ სწორედ აქედან, სამეფო სახლიდან...

სამეფო სახლიდანო?! წამოვარდა ფეხზე ბაგ-რად მეფე გიორგიებელი.

დაჯეგ და დიმდოვეგ გულისწყრომაი შენი, რამეთუ თქმულ არს: „აკაცი მრისხანე არა შეუ-ნიერ არს“, და კიდეც — „ცოფად მავალი ვერ იქმნეს ბრძენ“, — წყნარად და თბილად უთხ-რა გიორგიმ მეფეს, სიწყნარითვე დასვა და სა-ხელ დაუწყარეს სახეშეფნიერს.

და განაგრძო ისეე მშვიდი, მამაშვილური სი-ყვარულით და სინანულით წმინდანმა: „კი შენ ფეთონ? მოხოკეთ, დაუფარავად მეამბოლეთ ყოველივე ნაკლოვანებანი შენი ქვეყენისა და და თვითონ შენი სახლისა, და უკეთუ ესეც არ გეთქვა, მე მაინც ეუთქმელად არ დავდგებოდიო. და ვეუბნები ახლა, შვილო ჩემო და მეფეო ჩემო, უსაამრთლობა სუფეს შენს სამეფოში, სრული უსამართლობა. ძლიერი მეფე ხარ შენ, მაგრამ უძლიერესია ხალხი შენი, დიდი ხარ შენ, მაგრამ უდიდესია ხალხი შენი. ბევრი ფი-ფი ხელმწიფე ჰყოლია ქართველ ხალხს შე-ნამდე და შენის ჩათვლით, მაგრამ მისი სიდი-დის შესაფარისი ხელმწიფე ჯერ კიდევ არ დაბ-ადებია მას. ნუ მიწყენ ამას, შვილო ჩემო, თავისუფალი ანარსი და სულის ხალხია ქართ-ველი ხალხი, თავისუფალი და თავისუფლებით ამპარტავანი. და მშაბარეულად არავის უსა-ქებია მისთვის სული იგი თავისუფალი. ათას-ეული წლოვნით დაქცეული სისხლის ფასად დაი-ნარჩუნა და დაიკენა იგი ამ ხალხმა. და სკრის ახლა ამ ამბარი ხალხის მოსვლა, მასზე მეფობა, მასზე პატრონობა, ვინათგან ყოველ თავისუ-ფალ — სიტკვასაც დაუკარეი: თ ა ვ ი უ ფ-ა ლ ს-მ ი ვ ი, უ ფ ა ლ ს თ ა ვ ი ს ა ს — სწორედ „თავისი უფლებით“ უნდა გაატაროს თავისი კეთილები, ღვთისაგან ბოძებული ერთადერთი წუთისოფელი ამ ქვეყანაზე. ამიტომ სკრის ასეთ ხალხში საყოველთაოდ ერთიანნი წესრიგი-სა და სამართლის დაჭყარება. მონური ბუნების ხალხთან ადვილია ეს, თავისუფლების მქონე ჯიშთან კი — ძალიან ძნელი. და ყველაზე უფ-რო ძნელი და შეუძლებელიც მაშინ არის, რო-დესაც ასეთი თავისუფალი სულის ადამიანები ჰმეფდავენ, რომ მათ სამეფოში ყველაზე უსა-

მარილო არის „ყველას უფალი“, ანუ მეფე, ანუ ხელმწიფე, ანუ პატრონი, ანუ... შენ ნუ, პასუხისთვის ნუ აჩქარდები, ჯერ ბოლომდე მოიმისმინე და მომითმინე, შეიღო ჩემო! და ამინ ეგტკვი შენ — დაუფიფრებელ უნდა აღილესოს მაგალი მხილებისა და მაგალი იგი პირველი უნდა ეკეთოს წყლულსა შენსაგ აღმოსაკეენსა. დიდი და ბრძენი დავით წინასწარმეტყველი ობლისა და ქვრივისაკენ მისდრეკედა მუდამ სამართლის ხასწორს, მდაბალს და გლახაკს გაამართლებდა და დიდკაცს მდაბალთან დაამდაბალებდა. ბოლო შენი სამართალი და შენი მსჯავრი ქვრივ-ობოლთა და მდაბალთა მიმართ ყოველად უსამართლო და უსაღთო არს. მეფეო ჩემო. ასე რომ შენ უფრო დიდკაცობის მეფედ გამოსჩანხარ, ვიდრე ხალხის მეფედ და პატრონად. მერე — ვინღა არ იცის, რომ ქვეყნის პატრონობა უზრიერთგადაჯერებელ ორ ხელს უჭირავს — მეფის ხასახლეს და ეკლესიას. ხოლო, მე ვიხილე და ვისმინე ყოველი საეკლესიო მწყემსი შენი სამეფოს ყოველ ეპარქიაში, ყოველ ლავრაში, და მრავალი მათგანი არის უმეცარი სალვთო სჯულისა, უსწავლელი საეკლესიო კანონებისა, და რა უნდა იყოს უფრო დიდი ბოროტება, ვიდრე ადამიანთა ბედი მიანდო ეგიცსა, უბრძანა, უფუნარსა და უსათნოსა კაცსა?! მერე, როგორ მოხდა ეს, ვინ გამედა უგუნურთა, ულირსთა და უსათნოოთა აღზევება შენს სასაკრონო ჭეეკლნაში? და ვაი რომ, შენ თვითონ, ჩემო შეიღო და ჩემო გაზრდილო!.. ხელს ნუ შემიშლი-მეთქი!.. და რისთვის ჩაგიდენია ასეთი ცოდვა? ჩაგიდენია ანგარებისთვის!.. სიტყვის ნებას არ გაძლევ-მეთქი!.. თურმე შენ ბეედი სახელოებს, ხარისხებს და თანამდებობებს. ასე გაგიიდენია და მიგიყიდნია ეპისკოპოსობა მრავალ უვიცთა, ულირსთა და უგვანოთათვის. ვაი სირცხვილო!.. ჩუმად, დაივიწეკ, რომ სიტყვის უნარს ფლობ და ოყავ ირმბაჯოდ!.. შენ სახელოებს და სახარისხოებს ანაწილებ არა ნიჭსა და ათნოებაზე, არამედ სიმდიდრეზე და ფულიანობაზე. რა უნდა იყოს ამაზე დიდი უსამართლობა და ცოდვანობა? უფრო მეტსაც გეტყვი მე შენ: არამცოუ სიმდიდრისთვის, გვაროვნებისთვისაც არ უნდა მიენიჭებოდეს თანამდებობა ერისა თუ ბერისა ადამიანს. არამედ მინდადამინაც ნიჭი, განსწავლულობა, ათნოება და პატიოსნება უნდა განადიდებდეს ადამიანს და სხვა არაფერი. „უბიწოსა ეძიებს კეთილეკე ეკლესიაო“, სწერია ნიკეის საეკლესიო კრების კანონებში. შენ კი ბიწიერ ავაზაკთა ქკაბში ჩაგიგდია კეთილშობილი სამრეველო შენი. ესეც ნათქვამია: „ვერ მოსცეს სხვას კურთხევას იგი, ვისაც საკუთარი წყლულები აქვს მოსარჩენიო“, ხოლო შენ ბოროტების წყლულთაგან შემპოულ ცოდვილებს აკურთხებინებ ეპეკოპოსს შენსაგ. და არიან ქართველი ეკლესიის მეხეეფენი, რომელთაც ნათლიცებრ შემდეგ ორჯერ და სამჯერ უკორწინებიეთ. და არიან მათ შორის, რომელთაგან მეძავნი ეფუძნებ, არიან, რომელთაგან მონაზონი ქალიც შეურთავთ; არიან, რომელნიც მეკაზრეობას და მომხვეშელობას შესდგომიან; არიან, რომელნიც მარხვის ეამს სახსნელოს და მემთვრალეობას შესდგომიან და ხორციელი პატივით სულიერი პატიკი დაუთარგუნავთ. ქართველ ეკლესიაში კურთხეკის ბამ ქრთამი, სალამე და ძღვენი შემოპარული და უსუიდელი მაღლი სავაკროდ და საფერეზოდად გადაკეკეთეს. ქრთამშე გამხეეკებული სამღვდელოენი ქრთამად მოგანილი ნაწილვარს ეკლოგიად იხსენიებენ, ეს კი უარესი ბოროტებაა, უკეთუ ვინმე ბოროტებას სიკეთედ ასალებს, იგი ორმაგი ტანჯვის ღირსია, ვინაგან აკი ბოროტმოქმედი იგი ბოროტებას სიკეთის საფარველქვეშ განარცულებს. მაშ, ქართული ეკლესია ვერცხლის საფარფლად გადაკეკეულა. ზოგი სამღვდელო ასე თალლითობს — ქრთამს კურთხეკის დროს არ ღებულობს, არამედ შემდგომ კურთხეკისა და ვითომ ცოდვასაც არა შერეგნილ, მაგრამ განა სულ ერთი არა არს? ქრთამი ქრთამია, გინდა ადრე მიგიღია და გინდა გვიან. ქართულ ეკლესიაში სრულიად დაეფუძნებულია ეს შეგონება: „ყოველსანმოყვარეობა ძირი არს ყოველთა ბოროტთა“. ქართულ ეკლესიაში ბიძა-ძმისწულობაც გაბატონებულა და ღვთის სახლი იგი ნათესავთა სამემკვიდრეოდ გადაკეცულა. ქალ-მონაზონთაც თავი აუშვიათ ფრიად და, ოდეს ძაძით მოსილნი, თავუპარსეელად დადიან ხარო ქალთა და კაცთა შორის. ესეც შეეიტკეკე. მემთვრალეობასთან ერთად, ბევრი სამღვდელო და მოწეენე კოკის თაბაშსა, ჯამბაზობასა, როკვა-სიმღერასა და სხვათა სარეცელის შებილწვასაც არ ერიდებენ. მათ ან არ უსწავლიათ, ან დავიწეწნიათ რაი თქვა პავლე მოციქულმა: „ნაკვიშორნეთ საქმენი ბნელისანი და შეეიმოსოთ საჭურველი ნათლისა და ეითარცა დღეს შინა, შეეიეიროდ ვიდოდეთ, ნუ სიმღერითა და მთვრალობითა, ნუ საწოლისა ბილწებისთა“. ბევრი სამღვდელო დაკეიოვებული ნათლიდღეის ცოლად შერთვასაც არ ერიდებენ. ზოგ მოწეენეს ანაწონი ქალთან ერთად ხილულიც არ ეჩოთირება. მაღალი სამღვდელენი, ულირსად ამაღლებულნი, თავგამოდებით ჩაკეეენენ ოქროვერცხლის, ნაწილთა აუწყენენ თავისთვის, კერძოისაგ, ნაწილთან ამკობენ ფა ფარისეველური ბრწყინვალეთით განაბარწყინვებენ ეკლესიებს, და იქვე მონასტერებში ალაპს ოდებენ, ხოლო ფაქრადაც არვის მოაფიქრებენ ზარეენი გაჭირვებაში ჩავარდნილი მოყვასისათვის. არავის ესმის ხმაი შიმშილით დავრდომილისა, ჭეეენისთვის სისხდადკეცული ხეიბარისა, უქონელისა, უმოვარისა, საკვარისა, ნებით ტანჯარნელეულისა, ჭეეიკ-ოხრისა და ოხელთნი ატირებულისა.

და იმასაც მოუთხრობდა გიორგი ათონელი ბაგრატ მეფეს, როგორ შეიჭიდა ეკლესიებში თვითონ, ხალხის სიბეჩავით და ხამდგელელთა ანგარებით გულადფიცებსა, როგორ მგლეკნდა ხამკაულთ ეკლესიის კედლებიდან, როგორ ხსნიდა დაუნჯებულნი ოკრო-ვერცხლით სავსე საეკლესიო სალაროებს, გარეთ გამოჰყოლდა არბად ნაგროვი განძეულნი კალთა-კალთად და, ვითარცა ხელგაწაფული მთესველი ახლად გადახნულ თერძულზე, პეშვა-პეშვად მიმოანეკვდა გაოცებით და აღტაცებით აბაღათლებული ხალხის თავზე.

მანამდეც მოსულოდა მეფეს ამბავი, როგორ სთესავდა ხალხში ეკლესია-მონასტრიდან გამოტანილ ხაგანძურებს ათონელი მოძღვარი, როგორ აპურებდა დამშეულთა და დავრდომილთა და თან ამას ეუბნებოდა შეცბუნებულ და ცოფით ავსებულ ცრუ ღვთისმსახურთ: სად წაგიკითხეთ, უფალსა ჩვენსას, იესოს სალოცავ სახლთა ოკრო-ვერცხლით შეგრეხა და აღაბინავთვის განძთა დაუნჯება ეკლადგნოს და ამის მომზზეზებით ხალხი შიშშლით ამოეწყვეტოს? არამთუ ეკლესიების შეგრეხა არ უბრძანებია მაცხოვარს ჩვენსას, არამედ — „შვილო და არა მეცით მე ბაბადი", ვითარცა იტყვის ათონე ოკრომპარი. ეკლესიაც რა იყო იესო ქრისტესთვის, თვინიერ ხალხისა, თვითონ ცხოველი ტაძრისა?!

მეფე ტახტზე დაზაფრული იჯდა და ისე ისმენდა ათონელის რისხვიელ ბრალეულებას, ვითარცა ჰეროდე იოანე ნათლისმცემლისგან.

ბოლოს, როცა გიორგიმ სიტყვა მოითავა, ბაგრატმა თვალები, ხელეთთან ერთად, ზეცისაკენ ალაპარო და თქვა გულამოხვიჩვნით:

— ღმერთო, არა არს კაცი, რომელმან არა ცეოდოს შენ!

— ჰო დ, კიდევ: მრავალსა ვცოდავთ ყოველნი, მაგრამ ეგ არ არის ნუგეში ახლა. შენ ის თქვი, რას აპირებ?

— მარტო მე არ ვარ ცოდვილ, ჩრდილი და ბნელი ლაჟა სამყაროს ხატზე. ეტყობა, ჩრდილებსაც ღმერთი განალაგებს და ანაწილებს დედამიწაზე, — თავისას იძახდა მეფე.

— მე საკმეს გეუბნები და საკმეს ნუ გაურბიხარ-მეთქი!

მკაცრი იყო გიორგის ეს სიტყვა, ფრიად მკაცრი, უქცეველი და უწმინდებელი.

— მაშინ, გამოიყვანე საპყრობილით სული ჩემი, ნათელფენელო, და მითხარ, რაი ვქნა მე? — უმწეოდ გაახასვა მეფემ ხელები.

— რაიც უმალლეს სახელოთა და ხარისხოთვის სასყიდლად აგიღია და დაგიფუძენია, ყოველივე გამოიტანე ეგ, ვითარცა მეფემან მწყალობელმან, შენის ხელითვე ხალხს დაურიგე, მიიც და მიუბედნიერე. ხოლო, ამის შემდეგ, ისეგ ბრძანებითა შენითა ალიხოცოს ყოველი ულირსი, სასყიდლით, სიმდიდრით და გვარიშვილობით აღზევებული მესვეური საერო თუ საეკლესიო საკეთმპყრობელობაში და მით ... გოლეზზე აიღზევე ნიჭიერნი, მეცოდენი, განსწავლულნი, ხათნონი, განფერეფელად მოთმენ ... ...

ბაგრატს ეკეცინა და თქვა:

— არა ვიწამო, ვიდრე თვალითა არა ვიხილო.

—მაშინ, აწვიე მელქისედეკ კათალიკოსი, აწვიე. იხილე, ისმინე და იწამე.

და აწვია მეფემ კათალიკოსი.

და შეიყარა სამეფული დიდი.

და შეუდგნენ საკმესა სადიადოსა.

შეუდგნენ, მაგრამ...

მაგრამ თორმე ძველი საქართველოს დანგრეულს და ახალი საქართველოს აშენებას მოახწევედან ყოველივე, რაის შესრულებაც გიორგი აითნელს ბაგრატ მეფისგან მოუთხოვია!

ხოლო ასეთი „ნგრევა-აშენების“ ეამს განა სათუო არ ხდება ერთი რომელიმე მეფის მეფობაზ?!

და როცა მეფისთვის მეფობა ძველი წესწყობილებით სიკვდილამდე სრულიად უზრუნველყოფილია, ჭირის კი, მან ძველის ნგრევით და ახლის შენებით თავისი მეფობაც და არსებობაც ყოფნა-არყოფნის სასწორზე შეადგინა!

ასეთია ფიქრი ისეთი მეფისა, როგორიც იყო მეფე ბაგრატ მეოთხე.

მეფე დიდი, მაგრამ არა უდიდესი...

საქმე თითქოს მაინც ვიდოდა წინ. თითქოს.

მეფემ ყოველი ნივთი და ლარი, რაიც უმაღლეს სახელოთა გაეფიდვით შემოწივთებინა და სალაროდ დაეუნჯებინა, საჭურჭლეთაგან გამოიტანა და ხალხს დაურიგა, — უკონლთა, უპოვართა, დავრდომილთა და ქვრივ-ობოლთა მისცა და მიუბეჭდნერია.

ჭერჭერობით ეს იყო და ეს.

ჭერჭერობით!

დანაბრჭნი კი... ხვალეგ იცოდეს ხვალისაო.

ხვალე! დიდებული დამხსენელი სატყვა ყოველი მიუდწეველი და განუზორციელებელი განაზრახისგან...

გიორგი აითნელი კი ერთ-ერთ-ერთ-

ამიტომ ალარ ეძიებდა ოთხმოცდამეერთეს.

თვითონ ალარ ეძიებდა, მაგრამ ამის შიში კი ჰქონდა, ვინმეს არ მოეყვანა, ვინმეს არ ჩამოესვა მისი კარვის თეკრის შიგნით.

არავინაც არ მოიყვანა, არავინაც არ ჩამოუსვა, არამედა...

თვითონ მოვიდა.

თეთრი, ოკრისფერთმიანი ბიჭი იყო.

ქერუბიმს ჰგავდა და ხელში თეთრი კუმკუმა ეჭირა, აი ისეთი, გიორგიმ რომ ელეოონის მთაზე იხილა სიზმრად, ანამიისას ხელში.

ბაბრა გიორგი.

პირი სულ გაუხმა, კეცივით.

ეს წყურვილი უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ამ-ლა მას წყურვილისთვის ალარ ეცალა, რადგან გულისყური მისი სისხლს ჭაღი სავსებით, სისხლს რომელიც უცივდებოდა, თუ უთხელდებოდა, თუ სულაც უშრებოდა.

— ამა, დალიე! — უთხრა უცებ ბიჭმა უცნაური, ზენაარი ხმით და გაუწოდა კუმკუმა გიორგის.

გამოერკვა ათონელი, გამოერკვა და გააცხენდა, რომ მართლაც საშინლად სწყურებოდა და გამოართვა კუმკუმა ბიჭს, გამოართვა კი არა, გამოგალეწა და უმალვე დაეწაფა.

გაკვირდა გიორგი და წამსვე გაკვირვება უსაზღვრო ნეტარებამ გადალეკა: იგი ვაზის ნამტირალევს და ნაცრემლარს ხვამდა.

სულმოუთქმელად გამოსცალა კუმკუმა, და...

— რა ბქვია შენ, კეთილო ყრმამ?

— კახი.

— კახი?! — და გაოგნებულმა გიორგიმ საფეთქელზე მოისვა ხელი.

(აკი მისი საფეთქელიც ასე წიაკითხვოდა — „კახ").

— ჰო, კახი, კახი... კარგი სახელი გრქმეია — კახი, — ამბობდა გიორგი და ცდილობდა, როგორმე დამშვიდებულიყო.

— იქნება კარგია, მაგრამ მე მირჩევნოდა მზეკბაღეი მრქმეოდა, — სთქვა ბიჭმა თითქოს სინანულით.

— ჰო, მზეკბაღეიც კარგია, თუმცა კახი კარგია... ორივე კარგია, ორივე... — ვერ მშვიდდებოდა გიორგი.

ბიჭმა: ბაიეთნა.

თითქოს ზნის სხვებმა დაიწკარუნეს.

— რისთვის მოხველი შენ ჩემთან? — ჰკითხა გიორგიმ, მან შემდეგ, რაც თავს გაუწყრა და ოდნავ დაშვიდდა.

— ვიცოდი, გწყურიდა, — უპასუხა ბიჭმა.

— საიდან იცოდი?

— თეთრმა ქალმა მითხრა მე ეს.

— რომელმა ქალმა?

— სახელი არ ვიცი, — სინანულით თქვა კახიმ.

— სად ნახე შენ ის?

— სიზმარში.

— და იმან გამოგგზავნა შენ ჩემთან?

— ჰო.

— და მხოლოდ ამისთვის მოხველ შენ ჩემთან?

— არა.

— მაგ, კიდევ რისთვის?

— მე შენთან მინდა წამოვიდე.

— სად?

— სადაც წახვალ, იქ.

— მერე, შენ იცი, მე სად მივდივარ?

— ვიცი, მთაწმიდას, ობლებთან ერთად. აკი მეც ობოლი ვარ!

— მერე, შენ იცი, მერამდენე ხარ?

— ვიცი.

— სთქვი!

— ოთხმოცდამეერთე.

გიორგიმ ისეე იგრძნო სისხლის გაცივება.

— რამდენი წლის ხარ შენ? — ჰკითხა გიორგიმ (ოლონდ კი რაღა ეკითხა).

— ცხრა მაისს გავხდები ხუთი წლისა.

— კარგია, რომ მაისს ყოფილხარ დაბადებული, თვესა უსამაზესსა.

— არ ვარგა მაისს დაბადება.

— ?!

— მაისი ოდენ თავისი სილამაზის მოტრფიალეა, ოდენ თავის სილამაზეზე მზრუნველი. ბოლო მის წიაღში დაბადებულნი არც უყვარს და არც ენაღვლება. თვითონ ხარობს და სხვას არ ახარებს.

„ანამიისა!" — გაეკვირა გიორგის და უმალვე ბიჭს მიუბრუნდა:

— ეგ შენ ვინ გითხრა?

— დედამ მითხრა. სანამ ცოცხალი იყო, დედამ.

— დედა გახსოვს?

— მახსოვს. მამა არ მახსოვს.

— მახსოვრობა რაით გეწუება?

— აკვანში რომ ვიწევ, ის მახსოვს, ცისფერი არტახებით ვიყავი აკვანს ჩაკრული, და კიდევ, დედამ რომ მითხრა: შენ დღეს ერთი წლისა გახდიო.

— ერთი წლისას როგორ გახსოვს?

— ეგ ალარ ვიცი, როგორ მახსოვს და რატომ მახსოვს, მაგრამ რომ მახსოვს, ეს კარგად ვიცი.

— სქვა და გაჩერდა ბიჭი.

მცირე ხნით მდუმარება დადგა.

— რა ერქვა შენს დედას? — უცებ ჰკითხა გიორგიმ.

— ანამიისა.

— ანამიისა?! — ამოიხრიალა გიორგიმ.

— ჰო.

გიორგი თითქოს ალარ იყო ამქვეყნად.

— კარგი, დარჩი ჩემთან.

თქვა და ხელში აიყვანა კახი.

ალეკსანდრე ბ
ANDERMOOD

ალეკსანდრა, მკერდზე მიირქვა, მიიკონა და იგრძნო, როგორ გაუთბა სისხლი.

უფლო მჭიდროდ მიირქვა და მიისხეულა ყრმაი იგი, მსგავსი ქერუბიმისა.

და გაახსენდა მირქმა სვიმეონ მართლისა. რომელსა ზედა იყო სული წმიდაი... („და იყო მისა უწყებული სულისაგან წმიდისა არა ხილვად სიკუდილი, ვიდრემდე იხილოს ცხებული უფლისაი. და მოვიდა სულითა წმიდითა ტაძრად უფლისა და შეეკონებასა მას მამა-დედისა მიერ ყრმისა მის იესოისა ყოფად მათა მსგავსად ჩუეულებისა მისებრ სჯულისა მისა მიმართ და მან მიიჰკუა მკლავთა თვისთა ზედა და აკურთხეედ ღმერთსა და თქუა: აწ განუტევე მონაი შენი, მეუფეო, სიტყვისებრ შენისა მშვიდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა მაცხოვრებანი შენი, რომელ განუმზადე წინაშე პირსა ყოველისა ერისასა...").

„აწ განმატევე!"

ისევ დაიბადა ლოგოსი სვიმეონ მართლისა გიორგი ათონელის გონებაში, დაიბადა და გაირინდა.

და შემდგომად გარინდებისა, დახედა ყრმას, მის მკერდზე მირქმულს და მისხეულებულს.

ფართოდ, ვრცელოდად მიმოფენილ წვერზე ესვენა ხატა ყმაწვილისა, მსგავსისა ქერუბიმისა.

თეთრი ხატი საფენელსა შავსა, მრეშესა ზედა.

გიორგი შეეკენებულის თეთრი, სპეტაკი წვერი გაახსენდა და ისევ შერეცხვა და გული შეემეუნა ამდენი ხნის საკუთარი წვერის სიშავის გამო...

— როგორი თეთრი ხარ შენ, კახაი!

— მე სისხლიც თეთრი მაქვს.

—?!

— ჰო, თეთრი სისხლი.

— შენ გიზიალავს სითეთრე შენი სისხლისა?

— განა ყოველი საცოდნელი უეჭველად უნდა იხილოს?

და კვლავ გაისმა წკარუნი მზის სხივებისა.

სეტიცხოვლის აღმშენებლობა კი დასასრულს უახლოვდებოდა. ჭაბუკური მოუღლელობით და ღმრთივშემოსილი ოსტატობით იღვწოდა არსუკიძე.

და იგი ბედნიერი იყო. ვინაოგან ოდენ ქვის ხმა ესმოდა — ქვის წუხილი, ქვის სიხარული, ქვის ტირილი, ქვის სიმღერა. ქვის ცრემლისა და ქვის სისხლის მიმოქცევასა ხმდებოდა ქვის სახეზე და ქვის ძარღვებში.

ხოლო, ღამღამობით, ხამუშხამუშად თითქოს, ტაძრის კვნესაც ესმოდა. ეძებდა, ეძებდა და ვერ მიეგნო, რა ადგილი ასჩენებოდა ახალ ტაძარს სატკივრად და საკვნესებლად. ბოლოს ირწმუნა, გარდასულ ადამიანთა კვნესა უნდა ისმოდეს ტაძრის ამ უცნაურ გოდებაშიო. ალბათ, ეს ბგური, ეს ალიზი, ეს კირლაში — ადამიანები იქნებოდნენ, ოდესღაც ადამიანად ნავალი მიწა და თიხა, მერე ისევ მიწად და ალიზად დაბრუნებულნენ...

მოსცენება კი დაუკარგა ტაძრის გოდებამ.

და მხოლოდ ზაშინ დაისვენა. როცა ტაძარს თავსაბურავი დაჰბურა და აღმშენებლობა დასრულა!

დასრულა!

და, თითქოს, ტკივილები დაუბამდა და დაუუფრდ ტაძარს...

...ერთ დღეს გიორგი ათონელს ესტუმრა თვალშვენიერი არსუკიძე.

ილიმებოდა თავისი საარაკო ღიმილით თვალშვენიერი და ისე ეუბნობდა ამბავს სეტიცხოვლისას თავის სულის მარჩხენს. უკვე დაეხარულებინა ხუროთმოძღვარს აღმშენებლობა სამეუფო ტაძრისა, ყელიც ალეგარია ჩუქურთმოვანი, პერანგიც შეეკერა, თავსაბურავიც დაებურა, შინამხატვრობასაც შესდგომოდა, მაგრამ...

და რაღაც მოუღლოდნელმა ფიქრმა დაურბინა სახეზე თვალშვენიერს.

ისეთი რა მოხდა. ამდენი სიხარული რომ გულდან ერთბაშად გადაგიღეკაო, — გიიკვირვა გიორგიმ. — დამშვიდდი და დაწუნარებით მიამბეო.

ხაამბობიც არაფერია, ერთი სიტყვითაც ითქმება ჩემი უბედურებაო, თქვა თვალშვენიერმა და დასასრული მოძალებული ნაღვლით ამბობდა:

— ვერ იქნა და ვერ გავიხსენე სახე წმიდა ნინოსი!

— მაშ, ყველას სახე გახსოვს ნინოს დროინდელთა — მეფე მირიანისაც, ნანა დედოფლისაც, სხვათა და სხვათა — და მაინცდამაინც ნინოს ხატი კი დაგავიწყდა? — გაუმეორა ათუულ წელთა წინათ ნაკითხი კითხვა ათონელმა დედამიწაზე მეორედ დაბადებულ კაცს.

— მხოლოდ იგი არ მახსენებდა, აკი მაშინაც გითხარ.

— რაისთვის გწადია გიხსენო?

— სეტიცხოველში უნდა დავხატო იგი. პირველი სეტიცხოველთა აშშენებელი და ხაქართველოს განმანათლებელი.

გაიხარა გიორგიმ და უფრო გულმოდგინედ ჩაუღრმავდა ფიქრს.

— ვინმე ქალიც არ შეგხვედრია, ვინაც თავისი სახიერებით მიგანშენებდა და გაგახსენებდა ნინოს ხატებას? — ჰკითხა ბოლოს.

— არა, არავინ, — ხელი აიქნია არსუკიძემ, თუმცა მაშინვე დაუმატა:

— ერთ ხანს ევნიკიას ფფიქრობდი, ევნიკია მშვენიერია, მაგრამ მერე დავრწმუნდი, იგი მაინც ოდენ მიწაა, ხოლო მიწის დახატვა სახლსა საუფლოსა აკი შეცოდებაა ძმიმეზე ძმიმე.

— მაშ, შენ ეძიებ ქალსა მსახვარსა ჰაეროვნისასა, — თქვა გიორგიმ, ფიქრს გაუოლილმა.

— სწორედ, სწორედ ჰაეროვნისასა.

ერთ ხანს კიდევ იფიქრა გიორგიმ და მერე უთხრა თვალშეუნეარს სათნოებით აღსავსე სიტყვით:

— კარგი, მე შენ მოგიყვან მსაჯარსა ჰაეროვნისასა.

და მეორე დღეს გიორგიმ სეტიცხოველს მიიყვანა მართა, ასული ბაგრატ მეფისა.

და, რა წამს იხილა ქალი იგი თვალშეუნეარმა, უმალვე გაეცხნა ხსოვნასა შინა სახიერება ნინო განმანათლებელისა.

— შენი ხილვით, სახიერო, ვიხილე იგი, შენებრ ზესთასოფლური, ადამიანის გონებით და სიტყვით ქებამოუმხთველი! — შეჰხლაცა სეტიცხოველის აღმშენებელმა, მუხლებზე დაეშვა და დაუმბორა ქალს კაბის კალთები.

იდგა და უცქერდა გიორგი ათონელი იმეამინდელი საქართველოს ორსავ მშვენებასა: ქართველ კაცთაგან უნიეროესს კაცს და ქართველ ქალთაგან ულამაზეს ქალს.

მერე ორივე მიიყვანა სეტეთან ცხოველთან. მიიყვანა, გვერდიგვერდ დაადგა, თავისკენ შემოაბრუნა, ჭკვრი გარდასახა და თქვა:

ქალისა მიმართ — „შენ დედოფლობისთვის გაემზადე!"

კაცისა მიმართ — „შენ კი — უკვდავებისთვის!"

— ?!

და შეუდგა არსუკისძე აღზეავებული სულით ნინო განმანათლებლის ხატგან სეტეტცხოველის ცხოველსა სეტეზე.

ამით უნდა დასრულებულიყო და კურთხევისთვის განმზადებული სრულიად საქართველოს სამეფო პასტოფორიონი.

და სანამ არსუკისძის გრძნეული ხელი სეტიცხოველს ასრულებდა, სასრულსვე უახლოვდებოდა საკმენი ათონელის გრძნეული გონებისა საქართველოსნი.

უკვე მეზუთე წელიწადი იდგა საქართველოში მისი მოსვლისა. და, თვინიერ იმისა, რაიც ან წიგნნი, ეგზომ კნინად და კრძალულად, უკვე აღიწერა მისი სწავლანი, შეგონებანი და მოღვაწეობანი — გიორგი ქართულ ეკლესია-მონასტრებში გაბაფენდა და ამბანავებდა წიგნთა ყოველთა, რაიც მის კურთხეულ ხელს და გონებას ეთარგმნა, დიეწერა და დეეხვინგაკეკეზია ორივე წმიდა მოსა ზედა — ათონსა და ზაგმოსს. ჯერ, რა წიგნებიც დახვდა საქართველოში, იმათ განინილავდა გულდასმით, სწორის სისწორის ამტკიცებდა, უსწოროს ასწორებდა და განმმართავდა, ნაკლულოვანთა ავსებდა, გაუუმარტებელს განმარტავდა და კვამლოვანს განანათლებდა. ყველას და უწერელად უტოვებდა სწავლათა, მცნებათა, ცნებათა, წესთა და შეგონებათა.

ახალი სეტიცხოველი კურთხევას ელოდა.

და ბგავდა იგი ქართულ სიმღერას, რომელიც ყოველი მისი ჩუქურთმა, ყოველი თხზულებანი, ყოველი ალაგრეკი, თუ მეანდრი — ყველა ცალეულად თავისი, საკუთარი ხმით მღეროდა, დაღაცათუ ყველა მაინც ერთი სიმღერის ფეკანში იდგა.

იდგა ტაძარი, ღმრთივ-ალმართებული, ზვიადად მხრებგაშლილი და წარმაბაზიდული, ვრცელი და სივრცის შემავიწროებელი.

თითქოს ქვას და ქვაოთას არ ამჩნევდა სეტიცხოველი, არამედ ხედავ სწორედ, როგორც „ცხოველი", მშვენიერი, და ცხოველობით მზვაობარი მიელტაოდა და მიიუნდოვავდა ცაზედეთისკენ, თვითონვე ცათაბურჭეკე და ცათაებგურიც.

მხოლოდდა ასეთ ტაძარს შეეძლო შეერყია და შეეძრა სული ყოველი ყოველისმხილველი, ყოველისმცოდნე და ყოველისმოშურნე ეპამლავაქისა, ხოლო მის აღმშენებელს უფლება ჰქონდა მარჯვენა აღეგრძა და შეეყოვლა ცისთვის თამამად:

— აბა, ეესერ, რაშეიუ მიგყო ცად ხელი ჩემი და ვფუქი მარჯუენასა ჩემსა, და ვთქუა: ცხოველ ვარ მე უკუნისამდე!

ზემოდან კი შურით იმზირებოდნენ — ჯვარი, ზედაზენი.

სადღაც შურითვე ოხრავდნენ — სამთავნი, ბოგორმა, ბედია, ალავერდი, ოპიზა, დოლისყანა, ბიჭვინტა, ნეკრესი, კუმურდო, ოშკი, ბაზული...

მაგრამ შური მათი იყო შური სპეტაკი, შური უშრეველი, შური შეხარებისა...

სეტეტცხოველის ზიგნით, ჩუქურთმათა იატაკამდე, მძლავრი სინათლეთი ავსებული სივრცე ლავრისა, სრულად მოეცვა ჩუქურთმათა და ფერთა ნადიმს. და იგი იყო მრავალსახიერი, ვითარცა მრავალფაფერი, ვინათგან აქაც ყოველი ცალეულ თხზულებანი იყო ცალკე, თავისთვის მონადიმე, მაგრამ თავისი საკუთარი „სხვანაირობით" ერთიანი, მთლიანი „მრავალსახიერების" (თუ „მრავალფაფერობის") სისხლხორცეული შემწე, გამამძლავრებელი და გამამშვენიერებელი.

ერთი თხზულებაზეც, ერთი ასონასხამიც, ერთი ფერიც რომ გამოეშალათ, თითქოს სეტეტცხოველს სისხლი ჩაეცალოდა, ანუ სხეული გაენერვიდა...

მელქისედეკ კათალიკოსს საზეიმო კურთხევის წინ დიდის ბრწყინვალებით შეემკო სეტეტცხოველი.

წმიდა საკურთხეველი — შეგებდილი ოქროთა და ვერცხლითა, მოოქვილი თვალითა და მარგალიტითა. კანკელნი და კარნი საკურთხევლისა — კვლავ ოქრო-ვერცხლით მოგებდილნი.

ძელნი ცხოვრებისანი, ორნი, ოქროითა, თვალითა და მარგალიტითა. სამარტველო ოქროვერცხლითა და თვალ-მარგალიტითა. და არა სამარტვეულოსა შინა — წმიდათა ნაწილნი აურაცხელნი და ძელი ცხოვრებისა. და აქვე ხატი ოქროსა, კონსტანტინე კეისრისგან ბოძებული. და აქვე ხატი წმიდისა ღმრთისმშობლისა შემკობილი მარგალიტითა, ბასილი კეისრისაგან ბოძებული და ხატი დიდმაცხოვრისა სახოითითა და თვალითა შემკობილი. და სხვა ხატი მაცხოვრისა ვერცხლისა, ოქროით ცურებული და ხატი ნალთმცემელისა ერთი, და თეოდორესი ერთი, ორივენი ოქროითა და ვერცხლით შეკედილნი. და სხვა ხატები სახოითა და ოქროფიერცლითა დაწერილნი, რიცხვით ორმოცდათხუთმეტნი. და ბარძიმ-ფეშხუმი ოქროისა, თვალ-მარგალიტითა და ბინის ხატებით შემკობილი. კოჯნნი ოქროისანი და ხვირნი ოქროისანი, თვალითა და მარგალიტითა შეკაზშულნი. და სამწერობელნი ოქროისანი და მარგალიტითა შემკობილნი, და საცეცხლურნი და სასაკმეველნი ოქროისანი. და სხვანი საცეცხლურნი ვერცხლისანი, სასაკმეველნი დიდნი ორნივე ოქროითა ცურებულნი. და სადაგნი საცეცხლურნი და სასაკმე

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მკლავი საქართველოსი და ტვინი საქართველოსი.

ხელოვნება ხელთუქმნელისა და სიწმინდე ღმრთივქმნილისა.

გარდანივთება ნივთისა და გარდასიტყვება სიტყვისა.

და იყვნენ ბედნიერნი — ტაძარი საქართველოსი და წოვნი საქართველოსი.

და ბედნიერი იყო იმ ეამს ყოველი ერი და ბერი.

თუმცაღა არა ყოველი ყოფილიყო ბედნიერ.

არამედ ზოგნი და ზოგნი ნათესავი ქართველი შურითა ქართულითა ყოფილიყო თურმე უბედურ.

და თვალადა ქართული შურის თვალი ქართული ღვთაებრივი ნიჭისა და ხელის საოცარ ნაშობს — სვეტიცხოველს.

ვითარცა თვალნი ბიწიერნი შვიდ ძმათა აბულაბერთა.

და კიდეე წყვილი თვალი გაგებულები ჩაცეიმთ სპამდა წმიდა ნინოს ხატებას, არსუკისძის ჭადისნური ხელით დახატულს.

ქალი ქალის სახეს ეძებდა, ქალურობის მიღმიერი, ზესთასოფლური ქალის სახეში.

მგელის (თუ სატანის) თვალებით ეძიებდა.

ახეთ თვალებს ძალა შესწევთ დაორეცეებულ ქალს ნაყოფი მეცელშივე წყლად ჩაუქცეონ, ან წყვდიადი განკვეთონ ელვიური მნთებარ-ბით.

ისე კი, ერთ დროს ლამაზნი, ძალიან ლამაზნი უნდა ყოფილიყვნენ თვალნი, ახლა სატანისგან დანაცოფარნი.

მივიდა ბაგრატ მეფე თვალშვენიერ არსუკისძესთან, ღიმილით სახედარბაზოვანი, და უთხრა:

— მომლოცია, ხუროთმოძღვარო, მკლავის მოკეთეთს რომ გადაურჩი!

სვეტიცხოველის კურთხევა ახალი განსრულებული იყო, კონსტანტინოპოლიდან რომ ელჩონი ეწვია მცხეთას, ხვინეელოზის მეთაურობით.

ბიზანტიის კეისარ-იმპერატორი კონსტანტინე დუკა თავისი უფროსი ძმა და ტახტის მემკვიდრის, უფლისწულ მიქაელისათვის ცოლად და ბიზანტიის მომავალ დედოფლად ითხოვდა ქართველთა მეფის ასულს, მართას.

ყველამ ისეე გიორგი ათონელს მიაპყრო მზერა.

— აბა, მამაო, აღესრულა წინასწარმეტყველება შენი მართას ზედა! — შესძახა, მარიამ დედოფალმა და ეამბორა ხელზე ღვთაებრივ მოძღვარს.

ყველანი მიეხვნენენ ხაამბოროდ და სამადლობლოდ — მეფე, უფლისწული და ეფედ-წულნი სამეფო სახლეულისა.

გიორგიმ ყველას მიუღალა ძუნწი ბრალოცა-ვით, მერე მართასთან მივიდა, ჭვარი გარდასახა, ხელი თავზე დაადო და უთხრა, რაღაც მღელვარე ხმით:

— იყავ ბედნიერ, დედფუფალო საკრისტიანო მსოფლიოისა!

მუხლებზე დაეშვა მართა და მიეტანა მოძღვრის ხელს ხაამბორებლად.

არ დაანება გიორგიმ. უმალვე ფეხზე წამოაყენა და მკერდზე მიიკრდნო მშვენებანი მოსილი თავი მეფის ასულისა.

და იგრძნო ათონელმა როგორ დაეცა ცრემლი.

და ისიც იგრძნო, ის ნაცრაფლარი თმის ძაფები როგორ გათეთრდა, აქამდე ფერუცვალებელ კუნაპეტ წვერზე.

საქართველოში ყოფნის ეამს, ყოველ ძილის წინ ამას ნატრობდა გიორგი ათონელი, იქნებ ანაბანის დამესიზმრაოსო, მაგრამ არ იქნა და ერთხელაც არ გიეკარა ძილისშორისად ანაბანისა.

იმ ღამესაც, დაძინების წინა ლოცვის წართქმისთანავე ეს ინატრა.

ინატრა და დაესიზმრა... იუდა!

...მოდიოდა იუდა, დაბზარული სულის ფიცრებზე მოაბიჯებდა, მოდიოდა და მოიხბარუნობდა და ჩხარუნი იგი იყო ნანიხლარი ვერცხლისა. და უკვირდა გიორგის, იდეს ოცდაათ ვერცხლს საიდან უნდა მოხცემოდა ხმა ასეთი ძალისხმევისა? ალბათ, ძვლებიც ჩხარუნობდნენ, შეშნეულ ვერცხლის ჩხარუნისა?

და შევიდა ჩხარუნჩხარუნით გამეცემელი უფლისაი ბაბილონეთ მლვდელთმთავართა თანა და დადგა ტანითა უძვრელითა და თვალებითა უსამხამბელითა, პირისპირ მათდა.

შვიდი იქმა სოფერიმი, შვიდნივ მწიათურნი.

არა, შვიდნი ახლა გახდენენ, იუდა რომ შეემატა, ისიც მწიათური.

— რაისთვის მოხველ? — მკითხა კაიაფამ, ამბეზნით და ზიზღის ჩაყლაპვით.

— მოვედ, რამეთუ მეც თქვენნი ვარ, თქვენნი სისხლისა, — დაიბრიალა, თუ დაიჩხრიალა იუდამ.

— ჩვენი სისხლისა კი ხარ, მაგრამ ყურის ბიბილონნი შენი არის თითოჭოს ბაბილონნი; ხელის თითები შენი ისე მოკლე და დამცირობილ არიან, ერთ შაბარდუხსაც ვერ გაავლობს ხელის თითები შენი, ხოლო ფეხის თითები ისე გრძელი და ხორციანი გაქვს, ხუთ შაბარდუხსაც ამორწყევამდე განაძღებს ფეხის თითები შენი.

ეს რომ ისმინა, წყენა კი არა, რაღაც სიხარულიც კი მოეფინა სახესა უფლის მოსიხლისასა.

გიორგი მიხვდა, რა გამბარებოდა ისკარიოტელს; ოდეს ყურის ბიბილოებით და ხელ-ფეხის თი-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თებით რომ განისხვავეს თავინი მოძმე მაბირუ-ელებმა, ხოლო მოღალატე გულზე და ღალატის-თვის ვერცხლის მოხვეჭაზე არარა უთქვამთ.

მაგრამ უცებ, რეცა, ზღვაუჩინარმა სეუდამ დაუშეწყრა სახე იუდას, და მიაქროლა სიტყვა ესე სინედროინელებს:

— მოვედ, რათა გითხრათ ცოდვა ჩემი უმძიმესი ცოდვა, რადგან მე თქვენ მოგაყიდეთ სისხლი მართალი ეესისი.

— მერედა, ჩვენ რა? — იკითხა კაიაფამ და გადაიხარხარა.

და ხარხარი აიტეხეს დანარჩენთა მწითურთა.

— თქვენ რა, და ან! — იყვირა იუდამ, უცებ მკერდი მოიფათურა, ქისა ამოიღო, თავი მოხსნა, დაამარქვაცა და ქრისტეს ნასისხლარ-ნაღალატევი ვერცხლი იატაკზე დაბაცარა.

დამყარა, დაიხარხარა და ისე რომ თანამწყითურთათვის ალარც შეუხედავს, გარეთ გავარდა.

გიორგის გულისყური ალარ გამყოლია იუდას, რადგან ისედაც კარგად იცოდა ამის შემდგომ იუდამ თავისივე ხელით სახრჩობელა გიიწყო და „შიშოვილ-იქმნა".

გიორგის ახლა ამ იატაკზე დანარცხებული იმ ოცდათი ვერცხლის ხელი ეწოდნიერებოდა.

და დაიკეკრიდნენ მაბირუელი რაბინები იუდას უსიში ნათხლარ ფულს. დიდხანს უცქერეს მდუმარედ. მერე ერთი ადგა და ამრეზით სახეაშლილმა აკრიფა ოცდათითე ვერცხლი, აკრიფა და იკითხა:

— რაი ვყოთ?

— რაიც არ უნდა ვყოთ, ამ ვერცხლთა დადება წმინდა ადგილზე გარდაკვეთილად შეუძლებელია! — მკაცრად თქვა კაიაფამ.

— შეუძლებელია, შეუძლებელია! — ერთხმად დაუკრეს კვერი დანარჩენებმა.

— მაშ, რაი ვყოთ?

და კიდევ დიდხანს იფიქრეს მაბირუელმა სოფერიმებმა.

და უცებ ისევ თქვა რაბინთმოთავარმა:

— ამ სისხლნაყიდარი ვერცხლით ვიყიდოთ ჩვენ აგარაკი სისხლისანი.

— აგარაკი სისხლისანი?!

— მერედა, ვისთვის!

— მერედა, ვისთვის?

— მერედა, სად?

ყარყაშებდნენ რაბინნი.

— ვიყიდოთ უცხოელთა სიდგომად და საფლავად, — დაბეჭდა კაიაფამ.

— ვიყიდოთ, ვიყიდოთ, უცხოთათვის ვიყიდოთ აგარაკი სისხლისანი ვერცხლითა ნასისხლარითა!

— მაგრამ სად ვიყიდოთ, რომელ ქვეყანაში?

— იმ ქვეყანაში, რომელის ფასი უცხოელებმა უკეთ იციან, ვიდრე მკვიდრმა შვილებმა იმავ ქვეყნისა.

— მერე, არის სადმე დედამიწაზე ასეთი უცნაური ქვეყანა? — ერთხმად გაიკვირვეს ფერიმებმა.

— არის, არის, და ამ ქვეყანას ჰქვია „ნაბანოვი".

— ეს, — თქვა ისევ კაიაფამ.

— არა, არა! — უნდოდა ეყვირა გიორგის, მაგრამ ყელრილი იგი უყვირლადვე ჩაექცა სულში.

— უცხოელთათვის ჭკუას ჩაკრავენ ერთიმეორის ქიშპზე ნერწყვმორეული ქართველები, — ისევ კაიაფა იყო ამის მთქმელი.

— აააარრაააა! — იხრჩობოდა გიორგი.

— მაშ, ვიყიდოთ საკართველო ვერცხლითა ნაღალატევითა!

— ვიყიდოთ უცხოთათვის სიდგომად და საფარხად!

— ვიყიდოთ, ვითარცა აგარაკი სისხლისანი, ვერცხლითა ნასისხლარითა!

ყარყაშებდნენ მაბირუელნი.

— აააარრა�ა! — ბღაოდა გიორგი, ისევ ოდენ შინაგანი ბღავილით.

— მაშ, არის აგარაკი სისხლისანი ქვეყანასა ზედა!

— არის, არის აგარაკი სისხლისანი ქართლსა ზედა!

— და, აჰა, პირველი დაიმარხოს აგარაკსა სისხლისასა! — გაისმა საშინელი ხმა და ვიღაცამ ვიღაცის უზარმაზარი წარკვეთილი მკლავი შემოიტანა და რაბინთა წინაშე დაასვენა.

და ოთითონაც ვერ მიმხვდარიყო, რატომ — საშინლად ასტკივდა გიორგის ის წარკვეთილი მარჯვენა მკლავი.

— რაისად მოიტანე მკლავი ესე? — იკითხა კაიაფამ.

— რათა პირველი დაიმარხოს აგარაკსა სისხლისასა, — გაიმეორა მოსულმა.

და ახლადა იცნო გიორგიმ წარკვეთილი მკლავის შემომტანი.

იგი პილატე პონტოელი იყო, იუდეიის პროკურატორი.

„პონტოელი... პონტოელი... ვაითუ, ქართველი იქნას იგი!" ძრწოლით იხრჩობოდა გიორგი ათონელი, რომელსაც კვლავ შეუწყვეტლად ტკივოდა რაბინთა წინაშე გაშოთილი მკლავი იგი წარკვეთილი.

და უცებ კაიაფას სიტყვამ დააფიწა გიორგის „სხვისი მკლავის" ტკივილი.

—მკლავი ესე სისხლის აგარაკზე, ანუ ქართულ მიწაზე არ დაიმარხვის.

— რად არ დაიმარხვის?

— იმად, რომ აგარაკი სისხლისანი არის უცხოელთათვის-მეთქი, ხოლო მკლავი ესე არის ქართული.

— ქართული?!

— სწორედ ქართული, და ქართველებისგან მოკვეთილი.

— მაინც ვისია მკლავი ესე, რომელ ქართველის?

ეროვნული ბიბლიოთეკა

— არსუკისძის, სვეტიცხოველის ალმშენებლისა.

— აარარრაააა!!! — ღრიალით წამოიძრა ხარეცლიდან ვეიოგი ათონელი.

ხაშინლად სტეხდა და უღრიალებდა მარჯვენა მკლავი მარჯვენე ნაწოლის.

და გაიხარა, რომ ოდენ საკუთარი მკლავი სტკიოდა და არა მკლავი არსუკისძისა.

ხოლო არსუკისძე სწორედ იმ ღამით უჩვეულო სიღრმით ჩაეთრია ძილს — ძილსა, ძმასა სიკვდილისასა.

მკვდრული ძილით ეძინა კაცს, მანამდე მრავალგზის უძინარსა და მრავალდამეშინებიეს, ეძინა სრული ნეტარებით, უშფოთველობით, უსიზმროობით.

და ამიტომ უნდა შომხდარიყო, რომ — ღამის იმ საკვეთში, როცა სულდგმულსა ყოველსა, როცა მკვდარი შეეძლის დედასაც კი მკვდრის ძილითვე ჩაეძინებეს — არსუკისძეს არ შეუტკვეია ელფური დაცემა შვიდი წმეთური ახელაბტარისა, და არც ის გაუგია, სიკვდილის ძმისგან სიკვდილს მიმთხვეულს, როგორ შეუკურეს ხელ-ფეხი, პირი როგორ დაუტეხეს, ნაბადში გამხვიეს, აიტაცეს და გაიტაცეს.

და ოდენ სუნთქვის შეხუთვამ გამოაღვიძა

და კიდევ ხერხელმა — ხელით მიზველებოდა ამოქმელი პირს.

როგორც იქნა, გაერკვა მახში, რაიც დიდი ხარკვეული არ უნდა ყოფილიყო; ვიღაცანი რაღაცის გამო ხადღაც მიაკანებდნენ ხელფეხშეკრულ კაცს.

ოღონდ ეს დაენანა თვალშვენიერს, ასე ხელგაუნძრეველად და ხელუქცეველად რომ მოეხელთებინათ იგი ამ უცნაურ და უცნობელ მომტერეებს.

იგრძნო, სახლიდან რომ გასული იყვნენ და ბნელით მოცული ქალაქში მიარბენინებდნენ ფაქეი.

სვეტიცხოველის დანახვა მოესაგრა, მაგრამ თვალებიც აკრული აღმოაჩნდა.

„ვაიოვ, ვედარც ვერახოდეს ვიხილო იგი?!“ სული ადდუღდა და აენგრა თვალშვენიერს.

დიდხანს იარეს და ავარეს, უფრო ალმა და ალმა, ვიდრე დადმა, ან გადმა.

სწრაფად მსრბოლაკი წყლის ხმა ესმოდა გაოგნუჩვეტლივ. აშკარად ეტყობოდა, მდინარის ასწერივ მიდიოდნენ.

ალბათ, ხეკორძულა უნდა ყოფილიყო ეს ნდინარე.

მდუმარედ ვიდოდნენ. ოღონდ დაღლილთა ძმინე სუნთქვა ესმოდა ხამუშ-ხამუშად (ერთადერთი — ყურები არ ამოეგზნაპო მისთვის). იგრძნო, როგორ ენაცვლებოდნენ ერთმანეთს მისი მტვირთველნი.

ხადღაც შეაყენეს და დაასვენეს.

შარდის, ადამიანის მუცლის ნაკეთნის, ძმარი სუნი მოსწვდა ცხვრის ნეხლოებს (ცხვრისა არ ამოეკოლათ ბინთვის).

ისევ განაბდა ალმასელა და ალმატარება.

გათენება იგრძნო ეისმა (მტერთა თავდასხმის ვერგრძნობელმა ხხეულმა).

რაღაც შავი ფლახით მეჭიტოდ აკრულნა თვალებმაც იგრძნეს, როგორ შემოსულიყო დილა, ვერცხლის მოზვერი, მეძეგრებელი და მაშეკერებელი შავი მოზვერისა.

მალე მზის ხითბოც იგრძნო კოცოვად შებოჭილი კაცის სხეულმა.

ისევ ალმობდენილიყო მზე ცხელი იალქნებით...

ვისთვის პირველად ამოდის მზე, ვისთვის პირველად ჩადის.

ვისთვის უკანასკნელად ჩადის მზე, ვისთვის უკანასკნელად ამოდის...

ფიქრის დრო ჭ�და ფიქრობდა თვალშვენიერ არსუკისძე, არხეინად ფიქრობდა, მოსახსნელთა მხრიდან მხარეოქოთ წამოწოლილი.

ფიქრობდა, რადგან ფიქრის ამოქოლვა ვერ შესძლებიათ ადამიანებს.

ადამიანის ყოველი ახონსახსოვნის ამოქოლვა და შეხოცვა შეიძლება, თვინიერ ფიქრისა.

ოდენ ფიქრი ჭქონია ადამიანს ხრულქმნილად თავისუფალი.

თავისუფლების ერთადერთი და ხრულქმნილი თავშესაფარი ყოფილა ფიქრი.

ოდენ სიკვდილს შეეძლოა ფიქრის დაქოლვა, ფიქრის დახოჩკვა.

დაღაცათუ, იქნებ არც სიკვდილს შეუძლია?!

ფიქრობდა ახალი სვეტიცხოველის ამშენებელი.

მზე კი ამოდიოდა, ისიც ალმა და ალმა.

„და ადამიანის მზე და დავალს მზე და ადგილსა თვისსა მივალს იგი...“

და, „ამაოება ამაოთა, ყოველივე ამაო...“

და, „ვინმეკენ ყოველთაოვნთ, რომელნი ქმნილ არიან მზისა ქვეშე და ამა, ეცერი, ყოველივე ამაო და გამორჩევა სულისა“.

და, ნუთუ სვეტიცხოველიც?!

აარარრაააა! — იბღავდა უმზო და უჩინარი ბღავ�eული სულსა შიგან თვალშვენიერმა.

„და ვინმეკენ მე ყოველსა ზედა ნაკმარსა ჩემსა, რომელნი ქმნნეს ხელთა ჩემთა და რუდუნებეთსა მას ჩემსა, რავდენი ვრუდეუნე, ეიოუ, და, ამა, ეცერი, ყოველივე ამაო და ხდომა სულისა და არა უმეტეს მზისა ქვეშ“.

და, ნუთუ სვეტიცხოველიც ამაო, ვითარცა ყოველივე ნაკმარი მზის ქვეშეთისა?!

აარარრაააა! — შინა ძახილი არსუკისძის სულისა.

ლევან სანიკიძე
ბიოგრაფი ათონელი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„და მოვიძულე ყოველითური ცხოვრება ჩემი და ბორკტ არს ჩემ ზედა ქმნილ იგი, რომელი იქმნების მზესა ქვეშე, რამეოუ ყოველივე ამაო და გამორჩეცა სულსა“.

სვეტიცხოველიც, ცხოვრება ჩემი?!

აარრრრაააا!! ფიქრის ბდაღვილთ არსუკისძეს.

„და მოვიძულე ყოველითური რუდუნებაი ჩემი, რომელსა ვრუდუნებდი მზესა ქვეშე, რამეოუ...“

სვეტიცხოველიც, რომელსაც მე ვრუდუნებდი რუდუნებითა უსაზღვროოთა?!

აარრრრა�ااا!!

და ითოვდა ფიქრი ფიქრს არსუკისძის სულში.

და მძიმდებოდა ფიქრი იგი, ეკლესიასტეს, ანუ კოჰელეთეს მძიმე პურით დანაპურალი.

მტკივნთველებს კი უფრო და უფრო ემძიმებოდათ ფიქრით ნატვირთი კაცის ტარება.

მზე უფრო და უფრო ხელდებოდა ალმამაღალი, ბაგრამ ისანიც ვიდოდნენ, მაღლა, მზის კვალდაკვალ, გახელებულნი.

ბზა და ბარეში თვალშეენერა ეერშინი, რეცა, ეცნობებოდა, მაგრამ ამას ვერ მიმხვდარიყო, აფქეეენად მისი ორი მოელინებიდან რომელი დროის ხსოვნიდან უნდა ხსომებოდა — ნინოს დროიდან, თუ ითონელის დროიდან?!

და მივიდა მზე ხაშუალსა ქოჭესა და ადამიანებმეც, რეცა, მიატანეს დანიშნულ ადგილს.

თვალშეენერი ფფრო დაბეკითებით შეიგრძნობდა ამა ადგილთა მცნობელობას.

დადგნენ.

ნაბადი შემოხსნეს.

ხელ-ეეტი, პირი და თვალები ისეე დაბორკილი და დაკოლილი დაეტო

გან უმეცდარად ნახოლი ისარი ამოგდოჭა და ახლა იმან ესროლა ოგივე დამბინძილებით.

ინანაც გაარტყა გულში, და მერე მეოთხე ძმამ გაიმეორა ძმათა ნაკვნარი.

მას უკან — მეხუთემ...

მეექვსემ...

მეშვიდემ...,

და შვიდივემ რომ მოათავა სვეტიცხოვლის აღმშენებლის გულის განგმირვა, იმან ხმამაღლა დაიძახა, რეცა, მოწოწებით:

— შვიდივე ძმამ დიდებული სროლა გცოდნიათ!

და უმალვე ესეც დასძინა, რეცა, ნიშნისგებით:

— და ამიტომაც არც ერთ თქვენგანს ჩემი მოკვლა არ შეუძლია.

ბაღიხარბარა შვიდგზის გულდაინსრულმა და ირგვლივ კლდეებმა ნიშნისგებითვე განავრცეს მისი სუფთა სიცილი.

(დიადი აქილევსის მოკვლა სწორედ კარგად გაწერილულ მოისარ-შუბოსანს არ უნდა ხვდომოდა წილხვედრად. რადგან კარგი მსროლელი გულში დაუმიზნებდა, ადგილსა ყველაზე სასიცდენესა, ხოლო აქილევსის ადგილი სასიკვდინე იყო ქუსლი და არა გული. ამიტომ აქილევსი ხელმოცარულისა და ვაბანის კერძი უნდა გამხდარიყო — ისეთი ხელმოცარულისა, გულის და ქუსლის შორისი დამბინძილები რომ დაიცდენს, ანუ გულში რომ დაუმიზნების და ქუსლში კი გაარტყამს!).

და უცეტ გარემონი ზედეთ-ქვედეთისა განაპო ქალის კრიხილებამ;

— მკლავი უგუნურნო, მარჯვენა მკლავი, და არა გული, არცა კიდევ სხვა რომელიმე ასოსახსამი, რამეთუ ოდენ მკლავში დგას სული თვალშენიერ არსუკისისა!

„აბ, ეს მე თვითონ გავუმბილე ქალს ადგილის დედა ჩემი სულისა!" და ემენარა ფიქრი თვალშენიერს.

წამსვე ხმაი ამოაგელი ქარკაშიდან მეხმლე ქირქინმ ამულახტარმა, არსუკისძეს მივარდა და მარჯვენა ბეჭის კვირისტაკში უჭირა ხმალი.

სვეტიცხოველმა გაიელვა და უმალვე სხეულიდან აღმოხდენილი არსუკისძის სულთან ერთად გაფრინდა ზორს, ზორს — სივრცესა უსივრცოსა და დროკვამსა უკამოსა.

ცალ-ცალკე დაეშვნენ დედამიწაზე მკლავი და ტანი სვეტიცხოველის აღმშენებლისა.

მკლავის დაცემამ შეაძაგძიგა დედამიწა, პირდაპირ მდგარ კლდეს წინ გამოანაზრაფი შეერილი მოერღვა და გრიალით დაინთქა უფსკრულს.

ტანის დაცემა კი არც გაუგია დედამიწას.

და რომელს ეოქვა ახლა თვალშენიერ არსუკისძე — მკლავსა მიწან შემარეულეს�, თუ ტანსა ჩვარივით დარეცილსა?!

და ისევ გაკკვეთა ზედეთ-ქვედეთი ხელზე-ბულის ხმამ, ისევ ქალის პირით დანაძახურმა:

— მომეცით მკლავი, ანუ სული, სვეტიცხოველის აღმშენებლისა!

და წამსვე მივარდა არსუკისძის მკლავს მისივე მკვეთელი, მეხმლე ქირქინმ ამულახტარი.

მივარდა და დაავლო ხელი, რათა აეღო და... მაგრამ...

მაგრამ ძვრითაც ვერ დასძრა მოკვეთილი მკლავი მიწიდან.

ორივე ხელით ჩაადრინდა ამულახტარი, დაეჭიდა, დაეძახა და დაეძახა, მაგრამ ისევ ვერ აიკალა და ვერ აიცილა მიწას მარჯვენი არსუკისძისა.

უშველ ხელი, წამოიმართა, მკერდიდან სული ამოიკვნა, ახალი ჩაიკვნა და ისევ დასწვდა ხელებით, დასწვდა, და ისე დაიძახა, ცხვირ-პირიდან სისხლი წასკდა, სისხლი მწვანე და ნაცარნარევი, მაგრამ ვერა და ვერ ასწია ათი კაცის ტვირთის მტვირთველმა ბორცობა ხელებმა სიკეთით და მადლით ტვირთული მკლავი სვეტიცხოველის აღმშენებლისა.

მაშინ მიეკვეფნენ ხმაანი მწოლიარნი და შვიდივე ძმამ, ერთიბაშად და ერთიძალად შეკრულთა, დაინაზარეს დარეცილი მკლავის ანიდა. მაგრამ ვერც შვიდთა თანამოორტეულმა, თოთხმეტი მკლავეთ, ვერცა ანიდა, ვერცა ძვრა უყო მკლავსა ერთსა, მაღლით სავსესა, არაწილ — ოდენ შვიდივე ამოოდ წასკდა სისხლი მწვანე და მტუტენარევი.

კვლავ დაეტანენ, მაგრამ უეცრად დაარისხა ხმამ ჩრისხეულსა:

— შეხდეკით, ნაშობნო იქედნისანნო!

მინდორზე გიორგი ათონელი შემოდიოდა ხმითა და სახითა, ვითარცა სამეოთ, დამრისხველი და დამთრგუნველი სატანერთა.

არსუკისძის მკლავს განერიდნენ ელდაცემული ამულახტარნი. უკუდგნენ და მახვილებს მისწვდნენ. მაგრამ უმალვე ვადაზე ხელი შეაცივდამ.

გამეფინავმა ყიელმა განაპო ცაზედეთი.

ორში არიელი მოგკრიდა და მოგყიოდა, რახსოვანი და თეთროვანი.

მოგკროდა და უკან ვეზელ შაბარდეზთა შავი ლეგიონი მოსდევდა ავი ხმიანით და ფრთათა დგრიალით.

უეცრად ფრთები დაიკეცა არიელმა, ქვასავით დაეშვა, დაკვეხენერდა, და კერძენ ამულახტარს რომ გაუსწორდა, უეცრადვე ფრთენი ისევ გაშალა და სახეში დაეტგერა არსუკისძის მკვლელს, დაეტგერა და ორივ თვალი თვალის უსწრაფეს ჩაუღეწა და ჩაუშრიტა, ნისკარტის ზედიზედ დაცემით. და უმალვე ამოთხრილ თვალთა ბუდეებიდან ამოყოლილი ულარტე

ნისსლი, რეცა, ზიზღიანი ყიფლით ამოირწყია და ამოიღერწყვა ორბმა პირიდან.

ეს ყოველივე მოხდა წამით.

ქორქაშ ახუოსტატარი, თვალდაშრეტილი და სახედაშლილი, უმეტყველო ზმუილით თუ ხავილით დაეცა მიწაზე.

შემოეხვივნენ და შეიკრნენ მის გარშემო ძმანი მისნი მწოთურ კორომად.

ისეე იყივლა არსუკისძის ორბმა, არიელმა, ქემან მპერეთისამან.

და, რეცა, ამას უცდიდა გროი მაერში მორიალე შაბარდუხებისა. და მოხწყდა ზეცას ხიხავით გროი იგი ქორთა მაბავთა და, ვითარცა ღრუბელი წყედიდეული, თავს დაეცა და დაეხური მწოთურთა კორომს.

ერთბაშად ზავმა წითელი გადაბნელა.

და ტორტაშანებდა და მიმოიქეცოდა ბინდორმა ზედა ზავი კრეტსაბმელი, რომლის ქვეშე დამდგარიყო აპოკალიპსური ხმიანობა — ბღავილი განწირულ ადამიანთა და ყიფლით ალტაცებულ და ალგზნებულ ფრინველთა.

უფრო და უფრო მძლავრდებოდა ყიფილ-ყივილი ფრთოსანთა შემმართებელთა.

უფრო და უფრო ენინდებოდა ბღავილი სიკვდილთან წილნაყარი ადამიანებისა. ბღავილი გმინვად ეცემოდა. გმინვა — კვნესად, კვნესა — სულთქმად, სულთქმა სულღაფვად, სულღაფვა — სულამოხდომად.

მერე, ოდეს ფრინველთა ნისკარტებით ადამიანთა ძვლებზე ატეხილი კაკუნი და რაკარუკი ისმოდა და სხვა ალარაფერი.

ბოლოს, ალმაღლენ და აფრინდნენ შაბარდუხნი. აფრინდნენ და იქვე, ქარაანძეის თავზე ადამიანმართული კლდეზე დაეშვნენ ავი ყიფლითა.

დაეშვნენ და რწყეცა ალტეხეს — ამორწყეცა და ამოსნთეცა ამულატართა შუამანი ნასხეულარისა.

ხოლო, შაბარდუხთა ანაფრენ ადგილზე — იქ, სადაც წუთის წინ ფრინველთა და ადამიანთა ბრძოლა გათავდა — გიორგი ათინელმა ისეთი ხორმი შავი ძალებისა.

მწოთურთა გესლიანნი სხეულნი, თურმე, შავ ძალებზე ყოფილ ანასხამ-ანაგებნი..

ისეე ფრინველთა ყიფლითა გამოიფხიზლა ზარდაცემული ათინელი. იმ კალთის თხემს ტაეებდნენ შაბარდუხნი, განწმენდილნი და გამსუბუქებულნი. ორმს ჩაუკრალებდნენ — რეცა, ემშვიდობებოდნენ— და გულმარიხიანი ყიფლითი უჩინარდებოდნენ ნიგრცეს უსიიტცოესს.

ორბი კი ჯერ ისეე ბრუნავდა სანრაოზე, ჯვარსახოვნად გაშლილი.

ისეე მიიტაცა გიორგის მზერა ადამიანთა შავმა ძალებმა.

უსაზღვრად ამმღერა სული და ალგრა გული. უცად ზურგი აქცია შემაზარნენ ხორმმს, აღმოსავლეთისაკენ მიიქცია პირი, მუხლებზე დაეშვა და ცას შემოალაგა ხელაპყრობილმა:

— ღმერთო ძალიერო, გევედრები, ადამიანთ-ბისგან გამამკურნო მე!

დიდხანს დარჩა ახე დაჩოკილი, ცაზედან-დან პასუხის მოლოდინში.

არაკეთილი ხმა ალარ ისმოდა ზედეთ-ქვედეთ-ში, თვინიერ ხეკორძოლას ხვიელისა.

და უცად, ისეე ორბის ყიფლმა გამოაფხიზლა.

არიელი გამალებით ბრუნავდა ცაზე, არსუკისძის მარჯვენის დასწვრივ.

ადგა გიორგი, კვლავაც ადამიანთ-ბისგან გაუკურნებელი, დასწედა და აიღო მკლავი თვალშეგინერ არსუკისძისა — ხელი ხელოვანი, ხელი ალმაშენებელი, მაღლით დატვირთული და უცოდველმბილი განმსუბუქებული.

ისეე დაასვენა მიწაზე მკლავი იგი — მკლავი სეეტიეხოელის ალმშენებლისა, მკლავი, რომელიც მას, გიორგი ათინელს, სტკიოდა წუხელ ძილისშორისში (თუ ცასაღშე?!) — დაასვენა, პირველარი დასწერა მკლავსა ენებულსა და წარსთქვა, ვითარცა ლოცვა:

„ხელი იგი მტკიეცე და მკლავი მაღალი, რომელ ჰყო მოსეს წინაშე ყოველისა ერისა“.

თქვა ეს, მაგრამ მაინც არ დაუწყანია გული ნათქვამმა. რეცა ძალა წართმეოდა მის სიტყვას, მარად მძლეა და მარად გრძნეულს, რეცა ეემოე დაკკარგვოდა, სხეულიე, ფერიც, მის სიტყვას — ღვთიანის ნაფერს და ნაწეულს.

არასოდეს ასეთი მარტოობა არ უგრძნია, მუდამ მარტოხულს და მარტოხელს.

არსუკისძის ულმერთო სიკვდილს გაენახეერებია მისი სული.

დასცქეროდა არსუკისძის მარჯვენას და აშკარად გრძნობდა, რომ სწორედ ეს მარჯვენა სტკიოდა უსაზეელო ტკივილით, წარკვეთილი, სხვისი სხეულიდან წარკვეთილი... სხვისი...

— ღმერთო, ხომ არ შეეფშალე? ან იქნება ესაა შენი პასუხი, ადამიანთ-ბისგან განკურნება რომ გთხოვე მე?!

მკერდზე დაიხედა.

იქნებ ახლა მაინც გამითეთრდესო წვერი?!

არა,

წვერი ისეე შავი იყო, დალაცათუ ზვიდი ღერი მართას ნაცრაწელით გათეთრებული.

სიტყვა კი გაეუთერდა, თუ გაუგალარავდა! და შეაძარწუნა სიტყვის გაგალარავებამ...

გიო ინატრა.

იმედიც მოეცა — გიო უეცველად იგერშეებს ჩემს წამოსვლას, გზასაც იგერშეებს და მომაგენებსო.

იქნებ ობლებიც იახლოს თან... ოთხმოცი ობოლი... თუ ოთხმოცდაერთი.

კახი გაახსენდა.

თეთრი და თეთრსახსლიანი.

ისეე შეშინდა და ისეე გოისკენ იბრუნა ფიქრი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გიო უეცველად უნდა მოვიდეს, სანამ კიდევ უარესი მოხდებოდეს.

თუმცაღა, რაღა უნდა მოხდეს, რაც მოხმდარა, ამაზე უარესი?!

შესაძლოა მოხდეს, რადგან... აი, რამდენი რამ საშინელი და გონებიდან შემარეველი დაკარიალდა ალერ, ახლა, ამ წუთებში.

ხოლო, გიო უეცველად უნდა მოვიდეს. მაშ, როგორ, ხუმრობა ხომ არ არის — ცოცხალთა შორის აღარ არის თვალწინეიერ არსუკისძე, უპირველესი ნიშანსგატა ქართველი ერისა, მარილი ქართული მიწისა. მკვდარია იგი. მე კი ცოცხალი ვარ და მარტომარტო, მკვდარი არსუკისძის წინაშე მდგარი. ხოლო, მკვდარი ცოცხლისგან ელის ერთადერთს — მიწის მიბარებას. ხოლო, მე მარტოხელამ, უარსაკისძეოდ მარტოხელამ, როგორ უნდა მივაბარო მიწას მკვდარი არსუკისძე?

და ახლა გაახელნდა, რომ მკვდარი არსუკისძე ჯერ არც კი ენახა!

აწამდე იგი ოდენ არსუკისძის მკლავს ახეადაგდა და იგლოვდა, თვითონ არსუკისძე კი...

ან, იქნებ, ნამდვილი არსუკისძე მისი მკლავი იყო? ხოლო, „თვითონ არსუკისძე...“ ნეტა, რა უნდა ყოფილიყო უმკლავოდ „თვითონ არსუკისძე?“

ან — თითქოს არსუკისძისთვის კი არ მოუკვეთიათ ეს მკლავი, არამედ ამ მკლავისთვის მოეკვეთათ ის, არსუკისძე!

ან — თითქოს ეს მკლავი კი არ იყო არსუკისძის ასონასხმები, არამედ პირიქით, არსუკისძე იყოს ამ მარკვენის ასონასხმები!..

არა, უეცველად უნდა მოვიდეს გიო!

და ზაგიდა გიორგი ათონელი უმკლავო არსუკისძისაენ.

მივიდა, დაეედა და გააოცა მისი სახის სიმშვიდემ და სიმშვენიერემ.

ისე წუნარი და მშვენიერი სახე ჰქონდა, თითქოს ხელაც არ მოეკვეთოთ, ან სხვისი მკლავი მოეტრიალ მისთვის.

თვალებიც თვითონ დაეხუმა ვითარ მძინარეს.

დაიჩოქა გიორგიმ და დალაბვრული გული დაუამბორა. ჭკვარი გარდახადა და...

. . . . . .

— გიორგი!

ყოველგვარ მოულოდნელობას სჯარბობდა ეს დაძახილი.

რამდენი ხანია, ეს სახელი აღარავის დაუძახნია მისთვის!

ორმოცდაათი წელიწადი!

ანუ, ნახევარი საუკუნე გასულა მას შემდეგ, რაც მისთვის „გიორგი“ აღარ დაუძახნიათ.

„მამაო“, „წმიდა მამაო“, „ყოველად ნეტარო“, „უნეტარესო“, „ნათელფენილო“, „ღვთის ნათლულო“, „ბერი“, „მწირი“ — ყველაფერი „გიორგის“ ნეტი.

მხოლოდ დედა თუ დაუძახებდა მას „გიორგის“ და ისიც სიზმარში.

და, თვინიერ დედისა, კიდევ თუ ვინმე დაუძახებდა, ისიც ქალი უნდა ყოფილიყო და, თანაც ისეთი ქალი, რომელსაც მისთვის, ვითარცა მამაკაცისთვის, ქალად გაცნობიერება და გაგრძნობიერება ეწადა...

მერე, ვინ შეხვედროდა ასეთი ქალი გიორგის მის წილხვედრ წუთისოფელში?

იქნება, ანამაისა?

სწორედ ანამაისა იყო ქალთაგან, ვითარცა ქალი, რომელმაც პირველად დაუძახა მას „გიორგი“, და ამ დაძახილში თავისი ქალობაც ჩასდო სრულქმნილად. და ამის შემდეგაც კვლავ ანამაისა თუ ეძახის და ისიც ოდენ სიზმრად, ძილისშორისად.

ხოლო, ახლა ისეა...

— გიორგი!

ქალის ხმა იყო.

შემოტრიალდა.

მის წინ ეკნაია იდგა.

— ეს, ნუ შემაჩვენენ, ღვთაებრივო, მე არ მომიკლავს, არა, ღმერთია მხედველ, ღმერთი!!!

არ ყვიროდა, უფრო ხმადაბალ ლაპარაკობდა, თითქოს, ცდილობდა მშვიდად ეთქვა თავის ხალმეული, მშვიდად და, რაც შეიძლება, დამარწმუნებლად.

ოღონდ, სახე ჰქონდა შეშლილი.

და ლაპარაკობდა ვითომ მშვიდად სახეშეშლილი ქალი:

— იგი ბელზებულმა მოაკლა, ბაკმა სატანამ. მე ძოძე წამართვა და შიგ ჩამისახლდა. ჩამისახლდა და შემოიჭრა ბელზებული. და მე შევუჭრიდი თვალწვენიერს. შევუჭრიდი და ვთქვამეენენე, სად ოდგა მისი ჭრაენეული სული... მარკვენს, ადგილის დედა მისი სულისა... ხოლო, შემდეგ, მერე...

და აუვარდა ჭკვითინი ქალს.

გიორგი კი მხოლოდ ისმენდა გაშეთებული. ისმენდა და ოდენ ანამაისაზე ფიქრობდა, ელეონის მთაზე, ძილისშორისად მოსული ანამაისა რომ ეუბნებოდა, არსუკისძეს ენენიკა დაბლუპავსო, ბელზებულისგან ძოძეუწართმეული ენენიკაო.

ფიქრობდა გიორგი და თავი თვითონაც ძილისშორისად ეგონა, თუ ეწადენერებოდა სიზმარი ყოფილიყო ყოველივე, რაიც ახლა მის გარშემო ხდებოდა.

ქალმა კი უცეტ ტირილი მოიწყვიტა და გიორგის თითქოს, საყვედურის თვალით გაბმედა. თუმცაღა ქალის თვალი, საყვედურზე უფრო თითქოს, აფრთხილებდა კაცს, ხელი არ შეშმაილოო.

და საგულდაგულოდ განაბტაცი ნახიკით მიადგა არსუკისძის მარკვენს.

— აი, სამკვედრებელი ადგილის დედა შენი სულისა, სული ჩემო!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და დაეშვნო საამბორებლად, თუ ხელით საალერსოდ.

მაგრამ დაასწრო არიელმა, ციდან მოწყვეტილი და ჯვრიანად მაუღარი, გაფიერებაზე უმალესად დაკვეულიერდა და აიტაცა მკლავი არსუკისძისა. აიტაცა და ფორნდა, საისრე მანძილზე ნავარი დაჯარა, სამკერ შემობრუნდა უმკლავოდ დარეცილი არსუკისძის დასწვრივ, მერე ისევ კაბარა შეკარა და მზისენ გიეარა ძვირფასი ტვირთით.

და უცქერდნენ მოწაზე დარჩენილნი, მდუმარენი და ახალი საოცრებით გაშეიებულნი. უცქერდნენ მანამ, სანამ მზის ჯიქანმა სრულად არ მიიჩქვა და მიისხეულა ჯრძნეული ფრინველიც და ჯრძნეული მკლავიც სვეტიტაოსელის აღმშენებლისა.

— არ მაკაცთა!.. ერთი ამბორიც არ დამანება! — თქვა ქალმა და წვეიდა.

გიორგის კი ეარა მისი ხმა გაუგონია, არც მისი წასვლა გაუგია.

დიდხანს იდგა იგი მზისენ უძრავად პირმიქცეული, თითქოს დროისგან და სივრცისგან გამოშლილი და განრინებული. იდგა და მის კონებაში განეწყვეტლივ ხმაურობდა არსუკისძის ორბის ყივილი, „პოკალიპსის“ ღალდებად ვარდასახული:

„და ვიხილე და მესმა ერთისა ორბისა მფრინველისანი პირთა შინა, რომელი იტყოდეს ხმითა დიდითა: ვაი არს, ვაი არს მკვიდრთა ქუეყანისათა!..“

„ვაი არს, ვაი არს მკვიდრთა საკართველოსათა...“

მერე, როგორც იქნა, ცას თვალი მოსწყვიტა, უმკლავო არსუკისძეს დაეკვერდა და ჰკითხა, უცხო, ნასხვისარი ხმით:

— მითხარი მაინც, ამინ მითხარი — რომელი ხართ სვეტიტაოსელის ამშენებელი, შენ თუ აი, ის — ცას რომ ბაფრინდა და მზეს შეერთო?

— ის, ცას რომ ბაფრინდა და მზეს შეერთო! — ისევ ქალის ხმამ გამოშალა და გამოამაარა გიორგი სულის ტაეეისგან.

ეენიკია ქარაანძაეის თავზე ასულიყო, იმ კლდის თხემზე, ადრე რომ მწვიფურთა თანაბორიტტეულთან ნაობარი შაბარდუბების გუნდი ეფინა, განსაწმენდელად და განსასვენებლად.

ღმერთო დიდებულო!

წამიერმა ბალეეებამ მოსცრა თვალი გიორგის, — რაღაცამ რომ მზის სხივი აიცურა და აირეკლა.

რამ?!

ქალის შიშველმა მკერდმა?

თუ... ხმალმა, ქალის ხელითვე მოკნეულმა?

თუ... სისხლმა, მარცხენა მკერდზე მოკვეთილ ძუძუს რომ ამყოლოდა?

ძონეისფრად მოარბიზაზე მზის ჯიქანივით ეპარა ქალს წამშამისად წარკეთილი ძუძუ, ფინა პურობილ მარცხენა ხელში.

— აი, იგი, სატანის კერძი, რომელსაც ეს წამართვა თვალშეენიერი! შორს ჩემგან, ხარდარო ბელზებულისა! — შეკეთეს და გადასტურაცა მზის ჯიქანი უძირო უფსკრულს.

— ახლა მე ისევ ქალი ვარ, ქალი ფსატანი. ისევ ის ეენიკია ვარ-მეეიე, თვალშეენიერ არსუკისძეს ეე ერთადერთი რომ შეეფუეარდი; სწორედ ის ქალი, საკართველოს თერძოეულნი რომ ვიხსენი სნენიანავან და სიბერეზანავან!

და თვითონაც გაბეკა მზის ჯიქანს, უფსკრულს დანთქმეული, სატანაშოეკეთილი ქალი.

და უეცრად გიორგის მოეჩვენა, რომ ქალი ქვეშოო კი არა, ზეშოო მიფრინავდა და უფსკრულიც თითქოს ქვეშოდან კი ალარ იზიდავდა ქალს, არამედ თვითონაც ზედეთს იყო და ქალსაც ზედეთისკენ მიიარეედა. ხო�d, თვითონ ეკ ქვეშოო მოკეეულიყო, დედამიწას და ცას ადგილები შესცვლოდან ფაი... მზეე, რეცა, ზეშოდან ქვეშოო დაეცურბენლიყო...

იგი დაეეცა, ახლოს თვალშეენიერ არსუკისძისა.

ფსაზღვრო ნეტარებამ მოიცვა მისი სული და სხეული. უფრო და უფრო ღრმად იძირებოდა მანამდე განუცადენელ ხალხინებელში და, ის იყო, იმ ხალხინებლის ზღურბლიც უნდა გადაეელახა, რომ ვიღაცებმა არ დაანებეს და კალნირი ხელეყოფით დაუპირეს ეკანეე, ტანჯვათა და ტკივილთა ხამყარაში შემობრუნება.

თვალი გააბილა და იხილა გიო.

და იხილა ლაშქარი ყრმათა.

წამოიწია.

შეეშეენელნენ.

არ ინება. თვითონ დადგა ფეხზე.

თვალი მოაგლო ობოლთა კრებულს.

იხილა კახაი. და გაიეცა: „ყველა მოსულა, ეკალებელად“.

ისევ თვალშეენიერ არსაკისძისკენ მიიქცა და ისევ დაიჩოქა წინაშე მისსა.

გიოეე მიპეკეა მუხლებზე ოოქვით. ობლებმაც დაიმუხლისთავეეს.

იკვნენენ ასე, ერთხანაზე, მდუმარე ლოცვით. უცეტ მზისკენ მიიქცია პირი გიორგიმ. წამით შეხედა და ხასწრაფოდ წამოდგა.

— უნდა მოვასწროთ!

— რა, ყოველად წმიდაო? — ჰკითხა გიომ და ისიც სწრაფადვე წამოდგა.

— მიწას უნდა მივაბაროთ მიწა არსუკისძისა.

— მიწა არსუკისძისა? — დაიბნა გიო.

— ჰო, ოდენ მიწა, ოდენ ხელი, ხოლო სული არსუკისძისა აკი ცაში გაფრინდა!

— მოვასწროთო, მოვასწროთ. აი, მიწასაც ამლაკვე გაეკერით, — თქვა უარესად დამფრთხალმა გიომ და ობლებისკენ მიბრუნდა აწრიალებული და აფუსფუსებული.

— არა, გთხრა და გამწბილება მისი სამარხავი სამარტვილისა უფრო დიდ დროს საჭიროებს, ვიღრე შენ ფიქრობ, ჩემო ერთგულო.

თქვა და მდინარეს მიადგა გიორგი სწრაფი ნაბიჯით.

— აი, ბეკორძულა, გამნათლავი ემბაზი სვეტიცხოველის აღმშენებლისა... და მის ფსკერზე უნდა დიამბრამს მისაბაძეე განათლული ღმერთივამამაღლებელი საკერთველისა.

ბრძანა ათონელმა და მიიყვანა ყრმანი ობოლნი მდინარის სათავესთან. მიიყვანა, ადგილი მიუნაშნა და მიუსია წყალთან საბრძოლველად და კალპოტიდან გადასაგდებად.

მზე კი მიილტვოდა დასავლისკენ ფეშნასწრაფეკად.

შეშინდა გიორგი — ვაითუ, მზის სხივებიც ვეღარ ჩავაყოლიო საფლავში ჩემი სულის შენაბეკრესო და ისევ მზეს მიაშტერა ალმასის თვალნი.

და გაახსენდა, როგორ გაიჩერა ღმერთმა მზე გიბაონის მთასა ზედა; მანამ გაიჩერა, სანამ იესო ნავე მისი ხალხის მომტერეთა ლაშქარს მუსრს გაავლებდა.

ანაბიისას დიდის ტირილიც გაახსენდა და მისი სიტყვებით შეჩღღდა ცას:

— მზეო, დადექ! და დაგვიანდი!

და, რეცა, დადგა მზე.

დადგა მთასა: დიდგორისასა.

და თვალი ვეღარ მოხუკვიტა ათონელმა, ისე დაშეეწყნა მზე დიდგორის მთას.

და მან პირველად იხილა და იაზრა მაშინ სამსახოვნება მზისა:

დისკო — რომელ არს გონება,

შარავანდედი — რომელ არს სიბრძნე,

სინათლე — რომელ არს სიტყვა...

მაინც რაისთვის დაშეეწედა ახე მზე იგი სამსახოვანი მთასა დიდგორისასა?!

რაის სამომავლოდ და სადიადოდ?!

ხოლო, სანამ მზეს დიდგორის მთაზე ეეცალნოვანი ეტლი დაედგა, მანამ ობლებს ხეკორძულა კალპოტიდან გადაეგდოთ. და სამარტვილეც ამოეთხრათ.

და მიასვენეს და დაასვენეს თვალშეენიერ არსუკისძე ახალთახალ სამარტვილესთან.

ახალთახალი მიწას სურნელი დამდგარიყო ზედეთ-ქვედეთში.

მზეც დიდგორიდან გაკვირვებული დასცქეროდა მიხოვის მანამდე უხილავ მიწას.

გიორგი კი ცას გასცქეროდა წამდაუწუმ.

სამარტვილე კი, პირაშემული, მოუთმენლად ელოდა უზენაესი ქართველის ცხედარს.

გიორგიმ ცას კიდევ ამბედ და ისევ მიუბრუნდა მიეცალებულს.

— მოიხსენე, უფალო, სული შენსავენებულისა მონისა შენისა თვალშეენერ არსუკისძისა, და მიუტანეე მას ყოველივე შეცოდებანი მისნი, ნებითნი და უნებლიეთნი, და მიანიე მას ზეცათა სასუფეველი და ზიარებაი საუკუნეთა შენთა კეთილთა და მიეც მას საუკუნო ხსენება.

დაასრულა გიორგიმ და უხაშეველოდ გულს დახეწყდა, რომ სვეტიცხოველის აღმშენებლის სულის სახსენებელი ლოცვაც ისე თქვა, როგორც საერთო სწყლის კანონით ითქმოდა ყოველი ჩვეულებრივი მოკვდავის ცხედრისა ზედა.

და ისევ ამბედ ცას, ახლა მზის გასწერივ, რაღაცის მოლოდინით შეშფოთებულმა. თითქოს საყვედურის თვალით ამხედა.

და ისევ დაიკვერდა თვალშეენიერ არსუკისძის უმკლავო ნეშტს.

უმკლავო?!

და ერთხელ კიდევ გაისმა ორბის ყივილი.

დიდგორის მთიდან გამოიკრა ხმა.

რეცა, მზისგან მოჰკრთოდა, მზის წილნაყოფი, მზის სხივებზე ელვის უსწრაფეკს დაცურებული.

და ზედ არსუკისძის თავითი, არსუკისძის მკლავთან ერთად დაეწყვა მიწას.

მივიდა გიორგი, დაიხარა და აიყვანა ორბი რახსოვანი.

იგი ჩკვარი იყო.

(ეს მეათე საკვდილი იყო, ამდღეკვანდელი).

თვალები ღია დარჩენოდა არიელს.

მარჯვენა ცერა თითით დაუუბეა თვალები გიორგიმ ფრანველსა გრძნეულსა.

მერე მკერდზე დაუსვენა ათონელმა მისი ორბი არსუკისძეს.

მერე მკლავს ჩაავლო ხელი მაჯაში და ასწია, თითქოს ისევ უცეკმდი მაჯაზე ძარღვი კათოლიკე მკლავსა სვეტიცხოველის აღმშენებლისასა.

უეცჟველად მოიტრეკნა, ვაუეღვა გიორგის, და უმალეე მკლავიც სამკლავეს მიუსვენა პატრონსა მისსა.

და დაიკვერდა ათონელი ტანით და მკლავით თავმოყრილ არსუკისძეს და უცეკ ოსორიანი გაახსენდა, ეგვიპტის უზენაესი ღვთაება, ბორტატი ძმისგან სეთისგან მოკვდებენული და დაწიწკნილი, და შეძდგომ, ოსორისის ძე, ქვეყნი მორუსი, როგორ უურის თავს მამის ტანს და მის ასონასახსოვნ...

სწრაფად გამოიყარა უცნო გახსენება გიორგიმ.

მზეც, მეკვეფარე და დაფიქრებული, უკვე ტოვებდა მთასა დიდგორისასა.

(რეცა, აკამდე შეეკვეფენია იგი ორბსა არიელსა, ანუ ძესა მარტოთისასა, შესატყვისად ათონელი წმინდანის სიტყვისა და სურვილისა).

ამა, ვიჩჩარო, მდუმარედ ანშნა გიორგიმ და თავითი დაუდგა არსუკისძეს. ფერხთით გიორგი მცირე შეუდგა. მიეცვენენ ყრმანი ობოლნი.

და ჩაასვენეს თვალშეენერ არსუკისძე მისივეს გათხრილ სამეფოამო სამკვიდრებელშა.

— მიწა ხარ და მიწად მიიქეცე — და პეშვით პირველმა აიღო მიწა და ჩაჰყარა გიორგი ათონელმა.

— მიწა ხარ და მიწად მიიქეცი!

ზოგი ჩუმად, ზოგი უფრო მომაღლო ხმაზე, იმეორებდნენ მშრალი პირით და მშრალი თვალებით, პეშვაედნენ მიწას და ბერდნენ საფლავში.

თითქოს ადამიანის მთელი ცხოვრების არსიც ეს ყოფილიყოს — მიწიდან მიწის ამოყრა და მიწაში მიწის ჩაყრა)/.

დაასრულეს, მდუმარედ დადგნენ და გალეგებით უცქერდნენ ახლადდამარხულ ბორცვს, ახოვანი კაცის სიგრძეზე გაწვართულს.

მზე ჩადიოდა. ბინი უკანასკნელი სხივები წითლად ელამენებოდნენ დიდგორის ყელს.

ახლა ზენიზნა გიორგიმ, გიო და ყრმანი ყოველნი მის მკერდს უცქერდნენ დალეგებით

დაიხედა გიორგიმ და იხილა წვერი მისი ჭაღარა.

უცნაურად შეუტო�d ყული.

ვინმეო სიტყვაც არ გამოეკარავებოდა, გაიყარა და დაიწყო სიტყვა ობოლთათვის.

— ამინ ვეტყვით, თქვენ, საქართველოს შვილნო ობოლნო! დღეს ჩვენ ვეთხოვებით ადამიანს, რომელსა შინა ღმერთი ათეზოს უდიდეს იყო კაცსა ზედა. და ჩვენც ოდენ კაცი მივბარეთ და მიგუბენიერეთ მიწას მშობელსა. ხოლო, სული მისი უკვდავი და მარადიული, ღმერთივ მოსილი ერისთონი, მარად ცხოვლად დიენკალდარა ცისა ზედფოსა. იგი, მისი სვეტიცხოვლითა, ქართველთაგან ყველაზე ახლოს მივიდა ღმერთთან.

მცირე ხანს შეჩერდა გიორგი, ყრმათა აგზნებულთ სახეებს თვალი ჩამოატარა, მას უკან არსუკისძის საფლავისკენ ხელი განაძოინა და დაასრულა:

— აი, მიწა, დიადი არსუკისძისა, მიწა მარადიულად ჩვენი თანამგზავრი და თანამკვადრი უცხო გზაზე და უცხო მიწაზე.

თქვა და აიღო პეშვით მიწა, არსუკისძის საფლავ-სამიწებელთან ამონაყარი, აიღო და ჩაიყარა უბეში. მეორედ აიღო პეშვით და კაბის ჩაუყარა ფუნაში მიწა, მერე ოიანეს, მერე არსენს, მას უკან ეფრემს.

— აბა, მიდით და ერთმანეთს მიეძღვენით და მიუბეჭნიერეთ მიწა საუცხოო და საუცხოო! — ბრძანა მწარე ორაზროვნებით.

და მიეხვევნენ მიწას ობოლნი.

იღებდნენ მიწას, მთრთოლვარედ, გახელებით, პეშვებით იღებდნენ და უკეხებდნენ უბეებს ერთმანეთს.

საფლავის ბორცვი სრულად მოიწმინდა. მიწა გასწორდა. დაღაცათუ, ნაგრილობეკი დარჩენოდა ნამდინარევ კალაპოტს.

და ბრძანა ათონელმა, ისევ გადმოეწვაო მდინარე თავის ძველ გზაზე.

იხეე მიეხვიენენ ხათავეს ობოლნი. ხახელადხელილად გამაგრებენი საკოლარნი ხელადვე მოშაადეს და წყალს ძველი გზა მისცეს.

პირი აიხსნა ხეკორძოლამ, არსუკისძის ფალავნე მდუმარედ გადასრიალა, მერე, ტალდენ აისხა, აბუბუნდა და მალე ყრიალოთ ჩაეფარა ათასეული წლებით ნადინარ ხეკზე.

ჩამოლამდა.

ეგზომ უხაზოერო მოოთიანი დღის უკანასკნელ სიტყვას ამბობდა გიორგი ათონელი, ისევ ობოლ ყრმათა მიმართ ამბობდა:

— მაშ, მშობლიური მიწისა და წყლის ქვეშ დიემკვიდრა ქართველი კაცთაგან უდიადესი. ჩვენ კი ბინის ნაწილადეკი მიწა უბით მივიღეთ და მივიხხეულეთ. ამიერიდან ვეიმაროთ იგი, ვეიოარეცა საქართველო, ვინათგან ჩვენ გავდეკართ საქართველოდან.

ძლიერ დაასრულა სიტყვა ათონელმა.

და წამით ჩამომდგარ მდუმარებაში მოესმა გმინვა.

ობოლნდ ვერ გაარკვია, საიდან იყო გმინვა იგი — მდინარის ფსკერზე დამარხული სამარტვილდან, თუ საქართველოდან მომავალი ობოლის მკერდიდან?!

მოდიოდა გიორგი ათონელი, მოუძღოდა ობოლთა ლაშქარს და მოიგალოვებდა სიტყვათა უტკივნთა, მგლოვიარე სულნი შინაგანმდებანარიდა:

„ახლანდა ქართლისანო, იგლოვდეთ სულსა თვალშეენიერ არსუკიძისასა!

იგლოვდეთ!

იგლოვდეთ!

იგლოვდეთ!"

ღამე იდგა, ბერიტეცი, კუნაპეტი.

კარი მეშვიდე

სატეთაელი

იდგა დღე გამგზავრებისა და უკანასკნელად ეხატვებოდა გიორგი ათონელი ბაგრატ მეფეს:

— გიმეორება, შვილო ჩემო, განუცადელად გახსოვდეს, რომ დიდი ხალხის პატრონობა და მეურვეობა ვალებრთო ულლად გაბმენმა ჩვენმა. მაგრამ პატრონის უპატრონობა ხალხს ბრბოდ გადაკვეცეს, ხოლო ბრბოის ისევ ხალხად შემობრუნება აუცილებელად ღვთის ხელს მოთხოვს. ასეა, ვინათგან ბრბოს სიბრძნისა ეშინია, სიბრიყვისა კი არ ეშინია, რამეთუ საკუთარი ბუნებისა არ ეშინია. მაშ, შეეწყრე და ხალხი ხალხად დაინარჩუნე. დაინარჩუნე და სეტყცმოსილ ხალხი ალაპეს იელეთ ქვეშ ამედნერე. და ისწავეთ ხალხს, ნუ იქნება საკუთარი თესლეთ გულარძნილი და სხვისი, მომტერე თესლის ამყვავებელი. ნურც სხვისი შუბლის ოარეში გახდეს ქართველი კაცი. უმადურობას გადაეჩეკე ქართველი კაცი. და ჯერ შენ თვითონ გადაეჩეკე უმადურობას. სწორედ შენმა უმადურობამ შეეყარა სიკეთილს თვალშეენიერ არსუკიძე — ნუ მაწუეკტინეს! — ეიცი,

აიჩემებ, ეუნაია ჩემი ოჯახისგან მოკვეთილია და მე პასუხს არ ვაგებ მისგან ჩადენილი მკვლელობისთვისო. მაგრამ ეუნაია მაინც შენი სისხლია, ხოლო სისხლი დაბრუნის და სისხლობას მაინც არ შეელევა, ისე ვითარცა — ცეცხლი დაბრუნების და ცეცხლობას მაინც არ შეელევა. ეუნაია კი არა, თვითონ შენ სვეტიცხოველის აღმშენებელს, ნაცვლად ამისა, თვითონ სვეტიცხოველის აუშენება მიგელოცა, ადექი და ის მიფლოცე — მკლავი რომ შეგრჩა მაოცკვეთილიო. მერე ალარც მკლავი შერჩა და ალარც სიცოცხელე სვეტიცხოველის ღვთაებრივ აღმშენებელს, ყველასგან დავიწყებულსა და მიტოვებულს, ღვთაებრივს-მეოქი, რომელის ღვთაებრიობა ბაიბურადაც არ ვიფიქრიათ, არცა შენ, არცა მელკისედეკ კათალიკოსს, არცა სხვათა სახელოვანთა და გამოჩინებულთა ქართველთა. მერე და, რაიბოვის? იმისთვის, რომ თვალშენიერ არსოკაბიძე ქართველი იყო. აბა, ერთი, ბერძენი ყოფილიყო! უსატრონად მიაგდებდით და მკლავს მოკვეთადით კი არა, უმალვე ლმერთად დაიმკვიდრებდით, მონუბდა და ფარეშებად დაუდგებოდით, სულაც ჩუბუტოში ჩაუყრიდნოდით. არც ერთმა დღეეგანდელმა ქართველმა, არცა სახელმწიფოს თავმა და არცა ეკლესიის მწყემსმოყვარმა, არცა ერმა და არცა ბერმა, არ იცით, რომ თვალშენიერ არსოკაბიძემ დროს გადაუსწრო, ანუ თავისი დროის საკართველოზე მაღლა ავიდა. ამინ ეგტაკეი შენ — სვეტიცხოველი შენი დროის ქართველ ზომეშნი არსებიდენთ არ ჩაეტეკა. იგი გაეკეკა საკართველოს, მაღლა ავიდა, ცასა ზედეთსა, და იქიდან ჩამოგვაცქერის ჩვენ. თავის დროისად მაღლებს, მაგრამ ახლა მისი სიმაღლიდან უკვე დაბერებიდენს. თქვენ ამას ვერ ამხდავთ, ფ ინიტოვ ვერ ამხდავთ, რომ ან იცით, როგორ უნდა დაინახოთ. მელკისედეკსაც და შენც ახა ეგოინაო, სვეტიცხოველის სიმშვენიერეს ოქრო-ვერცხლით და თვალ-მარგალიტით აღაპაზულთა ამბატეს რიგზეს. ახე ბამოდის — რაკი ქალი და რაკი ტაძარი ყოველ ქალს დიიბაც ეხურენელება დაეტეკ სილამაზისა. რომელსაც ბუნებით დაეკეკა, დაიმეჩიოს და არ გაუშვას, ხოლო რომელსაც ბუნებით არ დაეკეკა, მოიპოოს და დაიმეჩიროს. მაგრამ რაი არს სამკაული ან ერთისათვის, ან მეორისათვის? ლამაზ ქალს დიდი საფასის სამკაული საკუთარ სილამაზეს უქნინებს, ულამაზოს — ულამაზოსას ეარეკსად უაშკარავებს. კაცსა სვეტიცხოველს დავუბრუნდეთ. მაინც, რა არის სვეტიცხოველი და რა-ტომ არ არის იგი საკართველო ჩვენი დროისა? ამინ ეგტაკეი შენ — სვეტიცხოველის ღვთაებრივი სრულქმნილნობა ფენრიოგოვან სიმშვენიერეს ეხანირკვევა, ფენრიოგოვანს-მეთქი. ცალკე ნაწილია ფენრიოგოვანი დალაგება ჭქმნის მთლიანნი სხეულის ერთიან სიმშვენიერეს. ახეთი არის სვეტიცხოველი. ხოლო, რაი არს შენი სახელმწიფო, ჩემო ხელმწიფევ და ჩემო ბატონო? მოკლებული ერთსუფლიანობას, ერთ-ერ-ლებული ერთსუფლოვნებას. აუფრინდა-მეთქი სვეტიცხოველი საკართველოს ბანზე უმაღლეს. ამიტომ გამოსჩანს შენი ღრეოვანის საკართველო დამცრობილი სიმშვენიერით და მაღლით აღსაბეს სვეტიცხოველის ილლიდ ქვეშე. საკართველო ერთსუფლებრივ გამთლიანებად მანამ არასგზით არ ჩაითვლება, სანამ ტფილისში უცხო ოუსლი დგას და ბატონობს. კუთვნილს ნუ ჩასცვებიბარ; კუთვნილი დედა არს დედა-ქალკაბისა და არა თვითონ დედაქალაქი საკართველისა. და ჯაეს ნუ სამეფოო უდედაქალაქოდ. ძნელია-მეთქი შენი მეფისა, რეცა, მოელი ქვეყნიერება საკართველოს დაუკრობის ციტ-ცხელებას შეუშაკია. სხვანი გმრობას სხვათა მიწების დაპყრობას ეძახიან. ჩვენი, ქართველთა გმრობა კი ერის გადარჩენის საზღვრებს არასოდეს გასც�eლია. ყოველი ერი განმსოფლიოებას მიელტვის და ამას მხოლოდ ის ერები აღწევენ, რომელნიც საიმარა უნაგირზე ამხდერებულნი თავის ქვეყნიდან გაიქრენან და სხვათა მიწებს და სხვათა სივრცეებს ნთქავენ. ჩვენ კი მოდამ ჩვენსავ მიწაზე ვბრუნავდით, ხოლო ადგილზე მბრუნავი ხმლით ერი ვერ განმსოფლიოვდება, არამედ ოდენ გონებით და სულით თუ განმსოფლოვდება, რაიც ძნელზე უძნელესია და იგი დიდმა ბერძენებმაც ვერ მოახერხეს, სანამ მათი ღვთაებრივი გონების ნაყოფს, განმსოფლიოებისათვის, წინ ისევ ხმალი არ წარუძღვა — ხმალი ალექსანდრე მაკედონელისა. კარგად გამიგე, მე საკვედურად ამას კი არ ვეუბნები, უცხო ქვეყნების დასაპყრობად რად არ წასულხარ-მეთქი ხმალალმოდებენილი. არამედ ადგილზე მბრუნავ მეფეს ვალად გაძეკის ქვეეშის შინაგან ტკივილებს უწმალი და უმკურნალო. მე შენ სატყვეთაკე ვეთხარ, დაწერილიბითაც დაგწერე და მოგახლი და მოგიბეწერეს, რაიც ზმანე წყალულებად და სნეზოვანებად დასცემია შენს სახელმწიფოს. მაგრამ რა გამოვიდა? ისევ გრძელდება საკართველოში ამალლება უღირსთა და დამდაბლება ღირსეულთა. ისევ მიიდრეკება ხასწორი სამართლისა მდიდრის ბაკადნერიოდ და ღარახის დასამდაბლებლად. ისევ დაკნინებულნ არს შენს სამეფოოში სიკეთე და სეფუსებირობა. ასეთია-მეთქი სინამდვილე შენი დროის საკართველოსი და მას ვერ დაფარავს ვერცა შენი პორფიროგანი სკარამანგი, ვერცა მელკისედეკის ბისონის ეარეკმანდი, და ამიტომ ვამბობ მე: შენი სამეფოს საკართველო ფენრიოგოვანი სიმშვენიერით ძალიან შორს დგას სვეტიცხოველისგან. შენი საკართველო ჯერ ოდენ მასალა — თუნდაც მაღლით აღსავსე მასალა — რომლისგანაც მხოლოდ აწი უნდა აშენდეს ნამდვილი საკართველო, სვეტი-

ცხოველის ტაძარივით მოლიანი, მშვენიერი და წეხარიგოვანი. და ამინ გეტყვი შენ, — საქართველოს სპირდები ადამშენებელ, ისეთი, ვითარი იყო ალმშენებელ ხვეტიცხოვლისა.

თქვ და დადუმდა გიორგი.

— და შენ ამბობ, ნათელფენილო, რომ მე არა ვარ ალმშენებელ საქართველისა? — მწარე ღიმილით იკითხა ბაგრატმა.

— მე გითხარი — დიდი ხარ, მაგრამ არა უდიდეს, — ჩამოთოვა გიორგიმ.

— მაშასადამე, არა ალმშენებელ! — ეს თავისივის ჩაილაპარაკა მეფემ.

— შენ უკვე სთქვი, შვილო და მეფეო, — უთხრა გიორგიმ სინანულითა თმილითა.

— არცა ძე ჩემი, გიორგი ბატონშვილი? — სასოწარკვეთით შედგინებული იყო ეს კითხვა ბაგრატ მეფისა.

— არც ძე შენი, — დაუზოგავად მიმეცა ათონელი.

— მაგრამ, უკეთუ შენ გაწყრთვენი მას, დიდი გიორგი ათონელი, ვითარცა გაწყრთნა არისტოტელემ ალექსანდრე მაკედონელი?

— გახსოვს მეფეო, ყრმობის დროიდან, ჩვენი უკანასკნელი სიტყვათგები ბასილი კეისართან? — უცად კითხვა შეუტრიალა გიორგიმ.

— ყველი მახსოვს, მაგრამ შენ რიმელს გულისხმობ?

— აკი შენ თვითონ უთხარ მაშინ ბასილი კეისარის, სამი რამ არ გაიწყრთნებაო — მზელი, არწივი, კაი ცმა?

ჩაფიქრდა ბაგრატ მეფე. გიორგისგან განახლენებ სიტყვაზე, მძიმედ და მწარედ ჩაფიქრდა.

— მაშ, არც ჩემი ძე...

— მაგრამ იქნება შენი ძის ძე, — უცად ითქვა ათონელმა.

— ჩემი ძის ძე? — იფეთქა მეფემ და აენთო სახე სახიერი.

— სწორედ.

— საიდან იცი?

—განა, რაც ვიცით, ყოველთვის ვიცით, საიდანაც და რატომაც ვიცით?

დაიბნა ბაგრატ მეფე.

— მაშ, როგორ, რანაირად? ჯერ ჩემ გიორგის ცოლიც არ შეურთავს და... გონებით ხომ უნდა გავიაზროთ?

— მაგრამ ადამიანური გონების გარდა, არის კიდევ გერში ღვთებრივი, — მტკიცედ თქვა ათონელმა და ამბედა ზეცას.

— მაშ, გონებით არ ვიაზროთ?

— არა, ზოგჯერ ვერშით უნდა ვიწამოთ.

— მაშ, უნდა ვიწამოთ, რომ ჩემი ძის ძე ალმაშენებელ! — მღელვარედ თქვა მეფემ, სიხელარბაზოვანმა.

— და კიდევ ეი, ის ოთხმოცი ობოლი ბავშვი და ტოლნი მათნი! — გადაუცა სიტყვა ათონელმა და ხელი გაუშვირა მოშორებით მდგარ ყრმათა ტყემალნარს.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და დაჯიშდა ფიქრი საქართველოს ბედისწერისა:

საქართველოს, ვითარცა სამეფოსა და ხალხსა მწყოფოს, გარდუვალად და გარდუკეთილად სპირდებოდა ა ლ მ ა შ ე ნ ე ბ ე ლ.

და არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ სოფლიად ეკეკლიოს, ვინაგან ეკეკლია ერთიან სნეულად შექმნა სამყაროს შემოქმედმა.

შუბლი ერთი აქვს ღვთის ყოველ შენაშოქმედს და ერთი შუბლი აქვს დედამიწასაც, და შუბლი იგი დედამიწისა — არის ეკეკლია.

და ამიტომაც ეკეკლიოს ყოველ ხალხს ერთი სუნთქვა აცოცხლებს, აარსებებს და ანთებენ ვებს — სუნთქვა ეკეკლისოისა.

და დედამიწის შუბლსა ერთიანსა ერთი ალმაშენებელი და გამაერთიანებელი ეჭირვება...

ალმაშენებელ!

ვითარცა ა ლ მ ა შ ე ნ ე ბ ე ლ ი ხვეტიცხოვლისა.

და ვინ უნდა ყოფილიყო იგი, ახალი არსუკისძე და თანაც — არსუკისძე არა ოდენ ერთი თუ ორი ტაძრისა, არამედ სრულიად საქართველოისა და ეკეკლისისა?!

არა ბაგრატ მეოთხე.

არა მისი ძე.

არამედ — ძის ძე!

ასეთი იყო ფიქრი საქართველოს ბედისწერისა, ანუ გერში გიორგი ათონელისა.

და წავიდნენ.

საქართველოდან წავიდნენ ქართველნი.

რა უბრალოდ და მარტივად ითქმის ეს!

არადა, მიდიოდნენ: დიდი გიორგი, გიორგი მცირე და ოთხმოცი (თუოთხმოცდაერთი?) ობოლი, უმრავლესობა უთმოთა მამაკაცობისათა.

და კიდევ — მიდიოდა მართა, მეფის ახუელი, მომავალი მარიამ, დედოფალი ბიზანტიისა.

და ბრწყინვალე ამალა მისი. ამალაში — ბერი პეტრე, პეტრეწ-ეოფილი, და მთავარეპისკოპოსი იოანე ბედილი. და კონსტანტინოპოლიდან მოვლინებული სინკელიტიოსი ხვინგელოზი.

მცხეთიდან (ანუ ხვეტიცხოვლიდან) კონსტანტინოპოლამდე (ანუ ია სოფიამდე) ოთხმოცდაერთი დღის სავალი გზა იყო ფუნით მოარული გზის მდენელისთვის.

ცხენებით და ჯორებით იარეთო, ურჩიან მეფეს, მაგრამ არ ინებეს: საქართველოს მიწურულამდის ქართულ მიწაზე მისხეულებით უნდა ვიარეთო, ხოლო ცხენით და დრომონით მერეც მოვეხენრებითო, და ვიდოდნენ ქვეითად, უხამლონი, ფეხშიშველნი, ქართულ მიწაზე ხარბი ბიჯებით, ტირფთა გულულმღვნი დაწოლით, ხოლო ოდენ მართა ბატონიშვილი მიჯაყადათ თეთრ ტიბეზე ამხედრებული.

და გადაიარეს საქართველო, საქართველოზე

ფიქრით გულდაღონებულებმა და ყველაჩიხუ-ლებმა.

— დაკოცნე მიწა — ქართული მიწის მი-წურულს.

დიდხანს ლოშნიდნენ და კბენდნენ.

(ეს მაშინ ლოთდებიან ქართული მიწს სიყ-ვარულით ქართველები, როცა საქართველოდან გადიან).

ბანაკად დადგნენ, უკანასკნელ ღამის სათე-ვად, უკანასკნელი ქართული მიწის ნატეხზე.

გიორგის კახი ალარ შორდებოდა და თვითო-�ა ალარ იშორებდა. ახლაც თავის კარავში დაავწვინა, კარეხთან ახლოს.

ღამე განზოგადდა.

ათორნელს არ დაეძინა.

იმის გამო არ დაეძინა, რომ სხვას ყველას დასძინებოდა.

კიდევ — წინაპართა ძვლების ეღარიენი არ აძინებდა...

თუ ვისმეს უფიქრია და უანგარიშნია, რამდენი ქართველი არს განწირულებულ ქართულ მიწაში? და კიდევ — რამდენი უცხოელი?

უცხოური თესლის და სისხლის სიმძლავრე ქართულ მიწაზე!

ისევ შეუჩნდა და შეუძინდა გიორგის ფიქრში ეს საფიქრალი.

წმინდასისხლიანი ერი არც არსებობს ქვე-ყნიერებაზე, ყოველი ერი ოდენ ეროვნულად ნაირგვარად სისხლთა ნარევი, თანაც — უმე-ტეს წილ მტრის სისხლნარევი, ანუ მოსისხლის სისხლიანი. დიადი მოსეც ასეთი იყო. დიდი კორსიკე, დიდი ალექსანდრე მაკედონელიც, და უმრავლესნი ყოველთა „დიდთა“-ანნი“, ასევე ჩვენი მირიანი, ჩვენი ვახტანგ გორგასალი, ჩვენნი ბაგრატი და მრავალი....

ოჰ, ეს სისხლი...

რაი არს სისხლი?

„სისხლი არს სული... კანონი მეორე სჯულისა, თორმეტი, ოცდასამი...“ გაახსენდა და გადათვა-ლა გიორგის ფიქრში.

— ხოლო მე სისხლი მტკივა.

სარეცელიდან წამოაგდო ამ ხმამ გიორგი ათო-ნელი.

კახი ფეხშორთხმით იჯდა თავის ხაძინებელ-ზე და მკრთალად იღიმებოდა, სარკმლიდან შემოსული მთვარით პირნაშუქარი.

იგი ქერუბიმს ჰგავდა, ციური უფლისწულს.

— რა სთქვი შენ, კახაი... და რად არა გძი-ნავს? — აუთვალთვალა სიტყვა გიორგის.

— არაფერი.

— აკი მტკივარ?

— ეს ისე, იქნება არც მტკივა.

— მაინც რა უნდა გტკიოდეს, კახაი?

— სისხლის ტკივილი ვიფიქრე მე.

— სისხლი როგორ უნდა გტკიოდეს, შვი-ლო ჩემო?

— მო, იქნება არც კი ერიქვას ამას ტკივილი.

— მაინც რასა გრძნობ, ანუ როგორ შეიგ-ნობ ტკივილს?

— რეცა, სული მეფრფინვის.

— სული? მერე, აკი სისხლია?

— სისხლიც და სულიც. აკი შენ თვითონ ბრძანე, ნათელფენელო, სისხლი არს სული.

— მო, დადაკეთო სწერია ასე საკვთო წერ-რილში, მაგრამ სისხლის ტკივილი მაინც არაბ-ნით არ შეიგრძნობა.

— არ შეიგრძნობა, მაგრამ შეიცნობა.

— მაინც, რა რიგად, შე უცნაურო?

— ამჟვეულნდან ზომ ადამიანი ისე ვერ წავა, თუ ტკივილმა არ წაიყვანა?

— ალბათ... მართლიც, როცა წასულაა, ტკი-ვილმა უნდა წაიყვანოს. მაგრამ შენ ზომ არა-სად არ უნდა წასვიდე. ან რა დროს შენი წას-ვლაა! — ძლივს მოუყარა სათქმელს თავი გი-ორგიმ.

— არა, მე წასვლით უეჭველად მივდივარ, დღეს ცხრა მაისია და ვიცი, ამ დღეს გარდუკ-ვეთილად უნდა წავიდე, ვინაგან მეძახიან და უნდა გავყვე ამ ძახილს. ხოლო, გზა ჩემი წას-ვლისა არის სისხლი, თეთრი სისხლი, და ამი-ტომ ვფიქრობ, რომ მტკივა იგი, რაკი მივდი-ვარ, იმიტომ უნდა მტკიოდეს სისხლი.

მტკიცე და აღგზნებული ხმით ლაპარაკობდა ბიჭი. გიორგის კი პასუხი ვერარ ეპოვნა და ბზოლოდ ამას ფიქრობდა უსაზღვრად სულ-შეძრული:

„ეი, თორმე, რაღომ მ ე შ ი ნ ო ბ ა მე ოთხ-მოცდაშეერთისა!“

„ანუ, რას მიქვია შ ი ნ ?!“

მოვარეგ თითქოს, საგულდაგულოდ გიამძლავ-რა ნათლის ნიშაკი და წადნიერად დაეწყება თეთ-რი ყრმის სახეს.

„იგი არს უფლისწული ცისა ზედეთისა„,! — უცქერ აეკვიატა და რაღაცის თქმაც დააპირა, რომ კახაინ დაასწრო:

— ნება მომეცი, მცირე ხნით შენს ღვთაებ-რივ მკერდს მივეყრდნო, — და პასუხსაც არ დაელოდა, ხელები მოჰხვია კისერზე მოძღვარს.

— მოდი, შვილო! — უთხრა გიორგიმ, საშინ-ლად აღელვებულმა და მიიკონა და მოისუფთა-ვა ცის უფლისწული, რომელსაც საოც-რად მხურვალე ჰქონდა სახე.

— მცირე ხანს ვიქნები ასე, მერე იქედანვე წავალ და მაღლა, ფეთის ფერხთით წამოვწვე-ბი, — თქვა კახაინ და მიითქვიტა ნეტარი სა-ხით.

და უკვე გრძნობდა ათორნელი, როგორ ნელ-ნელ ასხდა უცაოდებოდა სისხლი ციური უფლის-წულს... სისხლი თეთრი...

და იგრძნო გიორგიმ, თვითონაც როგორ უგ-რილდებოდა საკუთარი სისხლი.

საკუთარი?!

რაი არს საკუთარი?

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მე თვითონ კი ვარ საკუთარი, სისხლი რომ იყოს საკუთარი?

ფიქრობდა გიორგი ათონელი მანამდე უფიქრალს. ხოლო, სისხლი, სისხლი კვლავ თავის გზით ვიდოდა, ორივე სისხლი — მოწყალის და მოძღვრისა.

მოწყალის სისხლი სწრაფად ცივდებოდა.

მოძღვრის ნელნელისაად გრილდებოდა.

ალბათ, მოწყალის თეთრი სისხლისაგან გრილდებოდა...

ანუ — თეთრდებოდა?!

— შვილო კახაი, რას ინატრებდი, მითხარი, შვილო!

— რასაც ნატრობდა ჩემი მამა ბრძოლად წასვლის წინ.

— და რას ნატრობდა მამა ბრძოლად წასვლის წინ?

— შენს ბიბლიას მომასწროო, მეუბნებოდა ამ ნატვრას იგი.

— მერე?

— მერე, ის ვერ მოესწრო ჩემს ბიბლიას, და... ვერც მე მოვესწარ.

ბიბლიასო?!

მე კი მოვესწარ ბიბლიას ჩემსას?!.

სულ გაშრობოდა სისხლი გიორგის.

— ლვთაებრივო, მიმიღიე რაზე! — უცებ თქვა კახაიმ, რეცა, ღაღადისად.

მიმღიეო?!

ამას კი ალარ მოელოდა, სიკვდილის მომლოდინე.

რამდენი ხანი გასულიყო რაც ალარ ემღერა გიორგის. ოდენ გულში თუ აუმღერდებოდა რაიმე სიმღერა თუ საგალობელი, თავისით თუ აუმღერდებოდა, ხოლო ხმით მხოლოდ ყრუობისას, ფერის ჯოჯოხეთის კარზე თუ უმღერია და მას შემდგომ კიდევ როდის, როდის უნდა ემღერა? ნეტავ ერთი გამახსენაო, ინატრა.

— იქ, ცისკენ მიმავალ გზაზე მისაგალნე მე შენი სიმღერა! — ისევ ბოისა ხმა ციური უფლისწულისა.

და ანაზდეთად გიგისნა გიორგი ათონელის სულში „ძელი მწუხრისა", ბანები უხრწნელი, გამოსახდომი და გამოსახადი ცემისაგან ძელისა ულამოლეელისა, ყრმისის ეამთაგან ადეკნებული, ვითარცა მარადიულ მაცოცხლებელი და მაარსებელი ბეერა მთელი მისი საწუთისოფლო ცხოვრებისა.

და გისმა და გაიბნა სივრცეში სიმღერა გიორგი ათონელისა, მისი ყრმობის ეამს დაბადებული და ახლა, სიკვდილის კართან გარდახასული:

ძელი მწუხრისა, ძელი მწუხრისა,
ხმა ზენაარი, ლოცვა უფლისა.
ადგილის დედის ძგერა გულისა,
გოდება ყრმისა, ოხოლ სულისა,
საკართველოსთვის დაკარგულისა.

მღეროდა გიორგი ათონელი. მღეროდა. სიმღერას განაპირულებდა და უმაღლეს კვლავ ხმა-მღეროდ უბრუნდებოდა ნაღელი ლოგინისაკენ.

უცებ მოიწევეტა სიმღერა მომღერალსა.

და დაიკვეთა კახაის სახეს.

აღეწერილ ნეტარებას მოეცვა სახე ციური უფლისწულისა.

იგი მკვდარი იყო.

და წამსვე იგრძნო ათონელმა, როგორ გაუწყდა სიცოცხელეი და გადაიშალა ძარღვი კათოლიკე, რომელიც ზაიკითხოვდა, ვითარცა — „კახ".

მკლავებზე გაისწორა ბიჭი გიორგიმ, წინ გამოიწვართა და გარეთ გამოვიდა.

ახლადნაშობი დილა შემოეგება, ნელდი, გრილი ოსმეივარით მსუნთქავი. მზე ჯერ არ ჩანდა (მზეს დაჯვიანებით ამოსცოდა დასრეფდა, — მას შემდეგ, რაც გიორგიმ იგი დიდგორის მთაზე შეიარეა). ოდენ ციხაირ ფნებოდა ცაზე.

ახლალა შენიშნა, წინ მისი თანამგზავრი ქართველები იდგნენ, უძრავად ჩაკორიბულნენ და კაეშნით სახეშეიბოვლნენ.

ვერ შეეტყო გიორგის: მისი სიმღერის ხმაზე ეამოშლილიყვნენ და მოსულიყვნენ. და ჰკმაღე იდგნენ თურმე მათი მოძღვარის ღაბეული სიმღერით და გლოვით ჯადოქმნილნი.

მხოლოდ წუთით მოაკლო თვალი გიორგიმ გოოგენით გათოშილ თანამგზავრთა სახეებს.

აი, მართა ბატონიშვილი.

აი, გიო, ანუ გიორგი ცალრე, აი პეტრე პეტრიკ-ყოფილი, და ოიანე ბედიელი.

აი, ოთხმოცი ოხოლი ყრმა. სწორედ ოთხმოცი.

უზედეტოდ და უნაკლებოდ!

სხვა რაღა არის საკირო?!

და კვლავ ყველნ დაიგიწყა, თვინიერ იმ ოთხმოცდაშვიერთისა.

და მზერით დაეკვდა მკვდარ ქერუბიმს.

და ერთხელ კიდევ დარწმუნდა, რომ არასოდეს ცხოვრებაში ასეთი მშვენიერება არ ეხილა თვალით და არცა წარმოესახა გონებით.

უცებ მკვდარს თვალი მოუწყვიტა გიორგიმ, მზერა ზეცისკენ აიოთხა და შესძახა:

— ღმერთო, შენი ულმერთობა მაკვირვებს მე!

უმაღლეს პასუხად დაიგრიალა ცაზედეთმა:

„მცირედ მორწმუნეო, რაისად შეორგულდი?"

გაზრა გიორგი.

ახლა გაახსენდა, რომ ერთხელ კიდევ, ოდესღაც, მოესმა უფლის ეს რისხვეული ძახილი. ეოო... ყრმობისას... სიზმარი ტაძრისის... გარდახდაყვეტა ამა სიტყვისა პირითა ნინო გამახსენალებლისა...

გული უკანურად დაეწურა. მუხლი მოიყარა, კახაი მიწაზე დაასვენა, კაეშნით მოცულ ოხოლთა კოცრთს გაახედა და თქვა დაღლილი ხმით:

— ნუ შეორგულდით, რამეთუ ყრმა ესე

ღვიანებრივი ახლა იქ განისვენებს, მაღლა, ცაზედეთს, უფლის ფერხთა და თვალთა წინაშე.

ობოლი ყრმანი კი ნახატურივით უძვირესი ზმერით ჩასცივებულნენ მოძღვრის სახეს და მკერდს.

და თვითონაც დაიბეგა მკერდზე გიორგიმ.

დაიხედა და იხილა ფართო ტალღებად აშლილი წვერი... ახლა თეთრი, სავსებით თეთრი, პირველქმნილი და პირველნაშობი თოვლივით სუფაკი.

და არავის შეეძლო ეჯერა, რომ ჯაუთეთრა გიორგი ათონელს წვერი ასე სრულქმნილი სითეთრით — ცაზედეთიდან ჩამორისხებულმა უფლის ხმამ, თუ ჭერებიმის მსგავსი კახის სისხლის სითეთრემ?!

მიწას მიაბარეს კახი, ქართული მიწის მიწურულს.

დაკოცნეს მისი სამარის ბორცვი, მიწა — პირველთან მზის სინათლეზე ამოტანილი.

მართა ბაგონიშვილმა მისი ხელთაფე ელედ დაკრეფილი ყვავილებით დაფარა იგი.

და წავიდნენ, საკართველოს სამნაზეს გასცდნენ.

უკეე ცხენებზე ისხდნენ და ზღვისკენ მიდიოდნენ.

იქ ბიზანტიის კეისრისგან გამოგზავნილი დრომონი ელოდათ.

მიდიოდნენ და ყველას თავისთვის უდღედ გულში ფიქრი, ვითარმედ:

„რა ტკბილი ყოფილხარ შენ, საქართველო! და ეს არ ვიცოდით საქართველოში...“

ჩასხდნენ ქართველები და გავიდნენ ზღვაზე. ბოსფორიც მშვიდობიანად გასცურეს და კონსტანტინეპოლს მივიდნენ.

საზეიმოდ მორთული და მოდარბაზული შეოეგება მსოფლიოს საბატო ალმოსავლელ საპატარძლოს და მის ამალას. ასე იყო და ასე გრძელდებოდა: ქართველთა გამოცხადებას გამორჩეული ცნობისმოყვარეობით და წყინიერებით ხვდებოდა ჰიპი დედამიწისა.

ოჭროს რქიდან საღვთო კოსნიტორიონამდე კუჭებში ტკვა ალარ იყო. ყველას მსურდა ეხილა იმპერიის ახალი საპატარძლო, რომელსაც სიმშვენიერით მანამდე უსმენარი სახელი დაეგდო ქვეყანაზე, მართლა რა საოცრება ყოფილა საქართველოს მეფის ასულია. ასეთი სასძლო ეშვმარიტად ჯერ არ მოსწრებია კონსტანტინოპოლის სასახლესო, იძახდა ხალხი მართას შემხვედრი და შემხედვარე.

მართა კი ამაყად და, რეცა გულგრილად არავის მშედვარედ მიაბიჯებდა, ოღონდ ეამეკამად მთხოვართა და უპოვართა მოიძებდა თვალთა და მოისმოდა მათკენ ფსალმუნი ვერცხლისასს თუ ოქროსასს.

ხოლო, გიორგი ათონელი? აჰა, ესერა, მშვენება ქართველთა! როგორ გათეთრებულა გიორგი! ნუთუ დაბერდა დროკამისგან უხარწენელი და უბერებელი მთაწმიდელი?!

კაკკასიონს დამსგავსებია გიორგი ქართველთა მთასა ქართულსა, თეთრად ზოსილს, ტანურდევევლს და ცაზედეთზე მოიერიშეს.

ხოლო, ეს ყრმანია ლაშქარი?

საით მოეძღვის გიორგი ათონელი ამ ოთხმოც მგლის ლეკვს თუ ციფერ ქერუბიმს?

როგორ მოდიან, არვის მხედვარნი!

ზრდაუმწიფარნი და იერმოწიფულნი!

უზაკველნი და მზრდაგაუტეხელნი..

საგანგებოდ გაწყობილ ჭსენოდოკსში მიიყვანეს და დაბინავეს ქართველები.

მეორე დღეს,, „ალეწოდა და ალიყვანა“ საღვთო კონსისტორიონში იმპერატორმა კონსტანტინე დუკამ ქართველნი, თვინერ ყრმათა ობოლთა.

ჭერ სვინგელოზმა გიორგი ათონელი, იოანე ბედიელი და პეტრე ბერი შეიყვანა და წარუდგინა იმპერატორს საკანტორში.

წინ გავიდა გიორგი, მიეახლა კეისარს „წესისაებრ სამეუფოთა, თაყვანნი სცა, ქუბანი შეასხა და ლოცვაი და კურთხევაი მიუძღვნა“.

გაკკვირდა კონსტანტინე კეისარი, ასეთი ღმრთივსულიერი სახე კაცისა ჩემს სიცოცხლეში არ მინახავსო, გადაულაპარაკა გარს მომდგარ სინკლიტკოსებს. სიტყვაც როგორი ჰკრინიაო, დაბალხმოვანი, ამოდსახმენი და მკვირცხედ შეხვეწილები. მერე პეტრეს და იოანეს მიუბრუნდა და უთხრა მათ სახეგაბრწყინებულთა:

— მადლიერ ვარ უფლისა ბაგრატ მეფისა, რომელმაც მე გამომიგზავნა ესეეთარი კაცი, ანგელოზთა მიმსგავსებული. კაცი, რომელიც დაღაცათუ ნათესავი ქართველი არს, მაგრამ ენითა და წესითა ყოფლითა ჩვენებურთან არს შემოსილი.

ისეე დაეწურა გული გიორგი ათონელს: ვაი შენ, უბედურო ნათესავო ქართველო!..

პეტრე ბერი კი უკვე ბაგრატ მეფის წერილს უკითხავდა კეისარს: „გიხაროდეს, ჰოი ღმრთისმოყვარეო მეფეო, რამეთუ წარმომიეწინებეს წინაშე მეფობისა შენისა კაცი, მიმსგავსებული უსხეულო ანგელოზთაი, და მოძღვარი ჩვენი ყოველთაი. ეგრეთ შეიწყნარე, ვითარცა შენნის მეფობისა შენსა, რომლისა ლოცვითა დაამყარენ ღმერთმან ყოელისა ხოფლისა მპყრობელი წმიდაი მეფობაი შენი!“

კვლავ უალრეს ბაინაბა ბასილევსმა ქართველთა მეფის წერილთა. მაშინვე ისეე გიორგის ხალეის სახეს მიაშტერდა და უთხრა ნასწრაფევად:

— ბრძანე, წმიდაო მამაო, და რაიცა ინებო, ჩემმა ხელმწიფობამ მუისეე ალგისრულოს სიხარულითა და წყდნიერებითაი

გიორგიმ თავი დაუკრა სამადლობლოდ, ხოლო სიტყვით არარაი თქვა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რა იცოდა კეისარმა კონსტანტინე დუკამ, ანუ რომელთმემ იქ დამსწრეთაგან, რომ გიორგი ათონელს საამქვეყნოდ ოდენ საქართველოსა და ქართველების გადარჩენისა და ამაღლების გარდა, საზრუნავად სხვა აღარაფერი შემორჩენოდა. ხოლო ქართველებისთვის ზრუნვა, ღმერთის გარდა, რომელი მიწიერისთვის უნდა ეთხოვა ათონელს?..

უხერხული დუმილი იწვა.

და ბრძანა მაშინ კეისარმა:

— იქნებ, დადგა დრო, რამეთუ ვიხილო მე ჩემი ქართველი საპატარძლო?

მაშინვე ნიშანი მისცა ხვინგელოზმა.

კარი გაიღო და მართა შემოვიდა.

გოოცებით დაიგმინა და დადუმდა სატახტო დარბაზი.

კეისარი კონსტანტინე დუკა სილამაზის თავდავიწყებული მაძიებელი და დამფასებელი იყო, მაგრამ ასეთი მშვენიერება თავის დღეში არ ენახა გვირგვინოსანს.

აღარ იცოდა, რა ექნა სიხარულით აფოფინებულს.

იეკარა, მიქაელი მომგვარეთო და, სანამ უფლისწული მოვიდოდა, ჯერ მოეხვია და დაკოცნა სასძლო, მერე გარშემო უარა და ათვალიერა მეხაკონლე ფერუნიკოვით.

სასიძოც შემოვიდა.

იგი ექვსი წლის იყო, საცოლეზე ორტალო უმრწემესი.

— აი, შენი ცოლი და ავგუსტა! — მიახარა მამამ ძეს თვისას, მართალკენ ხელი გაიშვირა და დასძინა:

— სახელი მისი — მარიამ!

ამხედა ქალს ურმა უფლისწულმა.

პირი მოერღვა და სახე გაუფერნჩდა.

— მიდი, ახლოს მიდი! — მიაკვირა შვილს კეისარმა.

თვალი კი მანიც ვეღარ მოეწყვიტა უფლისწულს ქალის სახისათვის. ღამის კისერი გადასწყდომოდ ქვემოდან ზემოთ მაცქერალს.

წელამდე ძლივს სწვდებოდა იგი ქალს.

— აკოცეთ, აკოცეთ ერთმანეთს! — ბრძანა კეისარმა.

და მაშინ მართაოფიოლმა, აწ მარიამმა, პირველად შეამხედა გიორგი ათონელს.

თვალი გააყოლა კეისარმა ქალის თვალს, და გულდაწყდომილი ღიმილით მიაძახა გიორგის:

— მიეცი ნება, წმიდაო მოძღვარო, მოწყალეს შენსა, მიეცი ნება!

— ამბორ-მყავ, შვილო ჩემო, — მოკკვეთა გიორგიმ და თვითონაც, რეცა, გული დაეკვეთა. უსაშველო წყენამ გადაუფლეთ სახეზე მარიამს (წყენა, რომლის შემჩნევა ოდენ გიორგი ათონელს შეეძლო).

და დაბნედა საცოლემ საქმროს.

ტუჩაშეკრილი უცადიდა უფლისწული ზემოდან წარმპარიელ ანგელოზს.

და ბიზანტიის მომავალმა დედოფალმა მომავალ იმპერატორს ოდენ თავზე დაადო ხელი.

და ქალმა უმალვე იგრძნო, რომ მის მომავალ ქმარს მარჯვნივ შეტყლეეფილი ცალაყუა თავი ჰქონდა.

. . . . . .

გიორგი ისევ დაჯდა ჯირეზე და გამოუძღვა თავისიანებს ისევ ქსერლოფის სავანისკენ.

მივიდნენ.

დაიკანეს.

შემწუხდა.

მწუხრისა ილოცეს.

ყველა აკურთხა ჩვეულებისამებრ გიორგი ათონელმა.

არავინ იცოდა, რა მხურვალება იდგა მოძღვრის თეთრი, სპეტაკი წვერის მიღმა.

ცივი წყალი დალია და მიწვა სარეცელსა ზედა.

არავის გაუგია, წამიერად როგორ ითხოვა მისმა გულმა და ტანმა მტერნალი ქართული ვაზის ნაფერნი დარწყულება და ქართულ გრილ, სურნელოვან მიწაზე დარეცვა.

და, იდუმალ, უხეში მიუყუეული ქართული მიწის ნაშთი იყნოსა.

და იგრძნო, როგორ მოუმძღავრდა სული.

ღამის სათევად თავზე დადგომა დაუპირეს, ყველამ ერთპირად. მაგრამ არ დაანებეთ, მარტო ერთიც კმა არსო და ის ერთი ისევ გიორგი იყო — გიორგი მცირე.

ოთხშაბათი დღე თენდებოდა — დღე წმიდათა თავთა მოციქულთა პეტრესი და პავლესი.

ცისკრისა ილოცეს ქართველებმა, კვლავ წინამძღვრობით გიორგი ათონელისა.

სრულად გათენდა. დღე განზოგადდა და ისევ განარიგებდა და განაწესებდა წმიდა მთაწმიდელი ყოველნა განსარიგებელსა და განსაწესებელსა.

და კვლავ არავინ იცოდა, როგორ მატულობდა გზნება ხუთშეტბისა თეთრად შემლარდნილი მკერდის შინაგან.

ის დღეც დაილია.

უცებ, ობლებთან მიმიყვანეო, უჩურჩულა გიორგი ათონელმა გიორგი მცირეს და აიღო არგანი ქართულად ჯვარსახოვანი.

მიმიყვანეო?!

როდის უთხოვნია შელი წყალნაწამოყვანისა გიორგი მთაწმიდელს?!

გულმა რეჩხი უყო გიორგი მცირეს, მაგრამ არარა შეიმჩნია და წავიდეთო, უთხრა, ვითომ გულმშვიდად მოძღვარს.

და მივიდა გიორგი ათონელი საქართველოს ძეძუნაწყვეტ შვილებთან.

მივიდა და უუცარა დიდხანს, მდუმარედ, სანამ სულ არ ჩამობნელდა.

და ბოლოს ალუტავა ხმითა რვალისასა:

— ჭართველები ხართ, მეარენი ხართ და ცალკე გულებად დაქსაესულნი. მეარე ხალხს კი ყველაზე უაღრეს ეპირვება ერთგულად შეკვრა, ერთ-გულად-მეთქი!

ჭართველები ხართ და თქვენი სიძლიერის იმედი აქვთ.

ჭართველები ხართ და თქვენი გამძლავრების შიში აქვთ.

მაშ, სდექით მტკიცედ და ერთ-გულად! იქმენით იმედი მოყვრისათვის!

იქმენით შიში მომტერისათვის!

— იქმენით უმაღლეს ორმთანი და უძლეერესნი ლომთანი!

— და დასაბამი და დასასრული ყოველისა სიტყვისა და საქმისა თქვენისა იყოს ღმერთი და საკართველო!

და ამით განვიდა გიორგი ათონელი მისი უბრწყინელი და უბერებელი სიტყვის სარბიელიდან.

რეცა, კიდევ უნდოდა რაღაც ეთქვა ბიბეისათვის, თვითონ ბიბეობა მონატრულს, მაგრამ ეფიცარმა ზეციერმა გრიგვინვამ დაახშო მისი ეფრთამაბერი და გულისხმა:

„ცანი და ქეთევანი წარსულ, ხოლო სიტყვანი შენნი არა წარსულნ!"

გონს რომ მოვიდა, უკვე სარეცელზე იწვა, მისიანებით გარშემოდგარი.

და უმალვე ისევ ალეძინა ფიქრი, წყარი, უხილავი და უსმენარი შრიალით.

მაინც რა იყო შენი ნუთისოფელი, გიორგი ათონელო?

მარადიული ძიება ღმერთისა და საქართველოსი.

ძიება უაღრეს სინათლეში — უ-სი-ნათ-ლო-ეს-ში.

და არა აშკეკესნორ სინათლეში, რომელიც ოდენ წყენდად ნაგენი არს იმა ზედეთის უ-სინ-ათ-ლ-ო-ს-ი-ს-ა-გ-ა-ნ...

მაგრამ, ღვთისა და საქართველოს ძიებისათვის, განიხვნა კი-ა ბენენი უზეანები ნათლისანნი?!

საქართველოზე ფიქრობდა.

მაშასადამე, კვლავ არსებობდა.

არსებობდა, ვინაცაან საქართველოზე არაფიქრი იქნებოდა მისი არარსებობა.

„შენი ხარ სიბრძნის მდელო საქართველოსნ!"

ეს ხმა ოთალშვენიერ არსუკისძისა.

თვალშვენიერ, თვალშვენიერ, ვითარ მტკივის გული შენითვის, ძმაო ჩემო, ვითარ მტკივის და მელმის მკლავი შენი მე?!

და მოელანდა მკლავი, რომელსაც დაკარგული ტანი სტკიოდა.

და მოელანდა ხმანი, რომელსაც დაკარგული ნატენი სტკიოდა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

და ვერ იაზრებდა აზრის მეუფე, რომ ოთარ-ენ ეე ეს სატკივარი — სატკივარი მკლავისა და სატკივარი ხმლისა — სრულიად მისი სხეულის ტკივილი და ლმობა იყო.

და იყო გამიგნენული ორი ტკივილი და ორივე იყო „მისი": ტკივილი მისი სულისა, რაიც იყო ოდენ საქართველო, და ტკივილი მისი სხეულისა, რაიც იყო ოდენ გარდასვლა მიწად.

და სადღაც დაიბადა სურვილი სხეულის ტკივილის მოკვლისა, ვინაცაან უსაშველოდ ეძიმდებოდა ტკივილი იგი.

„სულის სინათლემ უნდა მოიკლას ტკივილი სხეულისა".

მოესმა გიორგის, მაგრამ ვერ მიხვდა, ვისგან მოესმა.

და სანამ იმ ზეციურ ხმას გაიაზრებდა, მანამ ისევ მიწიდან ესმა ხმა მიწიერთა და სასოწარმოეულთა:

„წმიდაო, წმიდაო, ლოცვა-ყავ ჩვენთვის ცოდვილთა!"

თვალები გაახილა და იხილა ყოველნი მისნი სიხსნელისანი და მისი ბრძანებანი, გარსმოჯარულნი, გაქვავებულნი და გაზაფრანებულნი.

— სდექით მტკიცედ და მარად მდგიძარედ, და გლოვითა და ტყენითა დედათა ნუ მიემსგავსებოთ!

მერე მაზეზედ ასწია ათონელმა მარჯვენა ხელი, სანგრად შეჭერა და ფარფატახა ჯვარი მისი თვალით უკანასკნელად ხილული ქართველებს.

— დალოცვილ იქმენით ღვთისა მიერ საქართველოსთვის!

მერე ტანი გაისწორა გიორგიმ, ახოვანი და ზრონაკეთოვანი, ისევ იყოსა უბეში შემცივნული პარტყიანი მიუუფელი მიწის ნაშთი და თვალები დახუჭა.

და მიწიერთათვის იგი ჯერ ისევ ჩვეულებისამებრ მშვიდად სუნთქავდა.

ბოლო, ზეციერისთვის იგი მიწას უკვე აღარ ეკუთვნოდა.

„ამა, არს ეამი დაუტევო წყენტად მჭეანი ეგე საწუთრო!" — ისევ ზეციდან ესმოდა ეს ხმა.

„მერე, მითხარი, ვის მიმართავ შენ, რომელ „ჩეს" ჩემსას — სულსა ჩემსა, თუ სხეულსა ჩემსა?"

„სულს მივმართავ და გამოიყვანე საპყრობილეთგან სული შენი დიადი!"

„და ეს იქნება დასასრული?"

„არა, ეს იქნება დასაწყისი."

და მაშინ მიხვდა, ვისი ხმაც იყო ხმაი იგი.

„ანამისა, ანამისა!"

„ამ, მე ვარ და მე მოგიწოდებ საწუთისოფლო ქმნადობიდან მარადიულ უკუქმნადობისკენ, მარადიულო სურვილო ჩემო!

„ანამისა, შენი ხმა ნესმა, მაგრამ სახე შენი ვერა ვიხილე.“

„ჭერ ეს იხილე და იგი შენ მოგიყვანს ჩემთან“.

და იხილა გიორგი ათონელმა წიგნი, როგორც ეს ეწერა „საქართველო“, ცაზედეთის წალეს შინა, უხილავ პირნნულნე გადაშლილი და დამკერებული.

და ესმა ხმა, ვითარცა ხმა ძისა ქუხილისა:

„ალიღე და შეჭამე წიგნი იგი, რომელმან დაამფლონოს გვამი შენი. არამედ პირსა შენსა და გონებასა შენსა ტკბილ იყოს, ვითარცა თაფლი!“

და ალიღო გიორგი მთაწმიდელმა წიგნი იგი უხილავი პირნნულნედან, თუ უხილავ ანგელოზთა ხელთაგან, და შეჭამა.

და იყო პირსა მისსა და გონებასა მისსა შინა ტკბილ ვითარცა თაფლი. მაგრამ რაკამს შეჭამა, უხილველად დამწყარსა გვამი ბისა.

და განიყარნენ ერთიერთისაგან — სული ტკბილი და გვამი მწარე.

წიგნისა „საქართველოსაგან“ განიყარნენ.

„და ამიერიდან გვამსა შენსა ეწოდა „სიკვდილი“, ხოლო სულსა შენსა „სიცოცხლე“+ — წყარონი მოისმა, ზნის სხვითა წყარონი.

უკანასკნელი ფიქრი გათრთოლდა, გათრთოლდა და ქიროდლითა, ვითარცა ქართველთა დროსა შორისშინს ბრძოლასა. უკანასკნელი სიტყვა გაფეთრდა და გაშრა მის გრძნეულ ბაგეზე:

„ეკმენინ ხა-ქართველ-ო..“

გაუღვნა და უმალვე ხეტიერებათვე ალმოხდა: „ფე-და-ბა!!!“

და აკანონ ალლანეა, ამის კბილით შებმულ-ნი ფლეს სურნელითა ანუბეული.

ზნის სხვეებთ ნაქსოვ ბაერწნულნე ირხეოდა აკანონ იგი.

ხოლო დედა, აკანონ დამრწეენი, არსად ჩანდა. ალბათ, ინმატომ, რომ იგი ყველგან იყო, ვითარცა ღმერთი — ღმერთივითო ყველგან მყოფი, გრძნობით ყველასთვის შესაგრძნობელი და ცნობით ყველასთვის შეუცნობელი.

უეცრად შეკნნენენ საკანელნი ცათანი. მზეც შეტორტმანდა, მისი სხივებით ნაქსოვი ბაერწნულიც გაირღვა და ოქ, სადაც წამის წინ აკანონ იძვროდა, რახსხსფერი ჭვარი ამოიმართა, ჭვარი მხრებდაკანებული და ჭალის თმით შეკვერთხლილი.

და ჭვარზე ჭვარცმული ქანაობდა, დახრილ ჭვრის ფერთებზე გაბმულ-ული, უსაზღვრო ტანჯვით სახემოქცეული და ბვემული ტანით წინგადმოკეცული.

„არა არს ჭვარცმა უმძიმესი, ვიდრე ჭარ-თულსა ჭვარსა ზედა!“ — ხრიალებდა ჭვარ-ცმული იგი.

„სახელი შენი?“ — ჰკითხა სულმა ათონელმა.

„სახელი ჩემი დამავიწყდა. ქართველობა კი არ დამავიწყდა. და ვარ ახე, თანასისხლეობრივ სიძულვილის საძირეზე დამწყნელი...“

შეძრწუნდა სული ათონელისა, რაგვარადაც ისევ გადადგა ღვთიებრივი ს უ რ ნ ე ლ ი ადამიანურმა ხ უ ნ ვ ა...

და ინატრა ახალი სიკვდილი — სიკვდილი სულისა.

მაგრამ უმალვე მოესმა ხმა, ხმა ზნის სხივეური წყარონისა:

„არა, არ ენდო, არ ეცდუნო, ეგ ყოველივე მოჩვენებაა, რაგვიდ ჭვარცმა ქართველის ჭვარზე არს ნეტარებას!“

და ფეცერ გაქრა ჭვარცმა იგი.

და ისევ დადგა ნეტარება, ოდეს ღმერთი ნეტარებს ღმერთნი...

....,,მეოხ მეყავ მე, უფალო, და მომეც სინაოლელ ფაღრისი, რათა უხინანოლეოსმან გადაფაროს ნათელი ესე, რომელსაც ვერ დაუფარავს დედამიწიდან ამოფწეული შური — ბესლი კაცთა ბულისა!“

და ისევ შეკანდნენ საკანელნი ცათანი.

და გაინაბნა ბეკნი ზესთასოფლური სინათლისანი.

და გადმოიკეა ნათლის ჩქერნი, თითქოს, უშ-ქარი, უშში და უშტის-უშტი მზეებისგან გადმოსადენნი.

და თითქოს სული ათონელისა, შეიფერთო უზღვრო ნათლისა, ცხელეთო დროისგან ზეღრეულ ღრუნი.

„ეჰა, ესერა, უსინათლოესი, შენგან ნატრული და ძიებული!“

ვისგან გაისმა ეს ხმა, უშქარ მზეთაგან მოდენილი ხმითა წყარონით?

და შემობრუნდა სული ათონელისა, გარდასული ზეღრეულ დროში.

და იხილა ახალი თეთროსანი, ვითარცა ირმის რძეში ნავლეკი.

და მის გვერდით — თეთროსანი ყრმა ეკ-რუბიმი.

იცნო ისინი. ერთად იყვნენ ნამაისევნი და ორივეს ტანზე ემოსა მზე.

„ცანი და ქვეყანანი წარმდენ, ხოლო სიტყვანი შენნი არა წარხდენ!“ ფუთრა ყრმამ თეთროსანმა.

ხოლო ახალმა, მარადიულად სანატრელმა:

„კვლავ რაის ნატვრა ადგეძერის შენ, სულო ათონელისა და შუბლო საქართველოისა?“

„კვლავ ერთხელ ხალვა დედამიწისა!“ — ალმოხდა სული.

„ეჰა, იხილე დედამიწა, დედამიწისთვის სულნასულო დედამიწელო!“

და კვლავ იხილა დედამიწა სულმა ათონელმა, ზორს, ზორს, ცხრა ცაის ქვეშე, უთვალავ ფერით მოსაროთული და მოკაზმული.

დედამიწაზეც არ ეხილა ახე ლამაზი დედამიწა.

და მოესურვა ხელით ეტაცა ეს საკვირველი თვალი საბყარიოსა — მისი, დედისერთა,

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ითმაკარი საცხოვრისი, საალინებელი და საწა-
მებელი კაცთა მოდგმისა.
აეტაცა და ჩაეკრა გულში, ჩაეკონებინა და
ჩაესხეულებინა.
და დაეკოცნა კაკაბიონი, ცის მაწოვარი —
ვეტრცხლის შუბლი დედამიწისა.
სადაც ეწერა „ნათესავი ქართველი" და
იძეროდა საქართველო — კათოლიკე ძარღვი
მსოფლიოისა.
და ფეთქავდა სვეტიცხოველი — საფეთქელი
საქართველოსი.

ბოლობაჟე

ქვე-ყანასა ზედა

ეიორგი ათონელის ცხედარს მიასვენებდნენ
ათონის მთისკენ.
კუბო მძიმე იყო, მიწა — ნაავდრალ-ნამე-
ხარი, ლაჟე, სხლტომადი.
ობლები მიასვენებდნენ, ათეულთა მონაცვ-
ლეობით, ყევარ-ყევრად შებმულნი.
ქართველები იყვნენ და ქართველებისთვის
უჩვეულო თანაერთგულებით და თანადგომით
ეწეოდნენ საზიარო ტვირთს.
მტკიცედ ვიდოდნენ, ქალაბაბარის ძვლისა
სიმტკიცითა.
ვიდოდნენ და ახლა რომ მხრებზე ესვე-
�— იმა წმინდანის ნაშოძღვრალი და ნა-
ჯიზარი სიტყვა უდაუდადი გულში:
„მცირენი ხართ და ნუ დაიმსაჭსვით ცალ-
კე გულებად!"
„ძლიერნი ხართ და ხიძლიერითა თქვენითა
იქმენით იმედი მოყვარეთა თქვენთა!"
„ძლიერნი ხართ და იყავით შიში მოიმტ-
რეთა თქვენთა!"
„იქმენით უმაღლეს ორბთანა და უძლეიერეს
ლომთანა!"
„დასაბამი და დასასრული ყოველისა ნაგ-
ვისა და საქმისა თქვენისა იყოს ღმერთი და
საქართველო!.."
და ვიდოდნენ ურმანი ობოლნი, საქართვე-
ლოს ძუძუნაწყვეტნი და ძუძუმწყურვალნი,
შეშცოცებული ბარტყივით მკერდში შებუდრუ-
ლი მიწის დანაშთით.

ზე-ყანასა ზედა

ცისა ზედეთსა, საქართველოს ბედის ვარს-
კვლავთა საფიხვნოზე, ცალკე შეყრილიყო
ყველა ვარსკვლავი.
და გაიწოდა ბებერი სხივი საფიხვნოს მაჯვ-
ზმა ცინცხლად მოკაშკაშე ვაბუკ ვარსკვ-
ლავთა მიმართ და ალუტცა ხმითა უკვეთე-
ლითა:
„შენ, ორსუკისძეკ, ხელოვანო, მკლავი ხარ
საქართველოსა!"
„შენ, ათონელო, წმინდანო, შუბლი ხარ სა-
ქართველოსა!"
„და ორნივ ერთად, მკლავი და შუბლი, ხართ
დიაღნი ნიშანსნეტნი აწამდელი საქართველ-
ოსა!"
შეიშმუშნა და შეირყა ვარსკვლავთა საფიხვ-
ნო.
შორით და საყვარულით შეაცქერდნენ ძვე-
ლი ვარსკვლავნი ახლად შელერებულ თანასხნ-
ოთანთ.
(ერთდროულად — შორით და საყვარულით,
რადგან იმ სავარსკვლავო საფიხვნოელთა
სული აკი ქართული იყო!)...
„ოოლო, ხამომავლოდ?" — გაიშრიალა უც-
�e ამ კითხვამ.
„ხამომავლოდ... ვიყოთ მოლოდინში უფრო
დიადი ვარსკვლავებისა".

ტარას შევჩენკო

კავკასია

ჩემს გულითად იაკობ დე ბალმენს*

ვინ მოსცეს თავსა ჩემსა წყალი,
და თვალთა ჩემთა წყარო ცრემლთა,
და ვტიროდი დღე და ღამე მოწყალეთა...

იერემია, თავი 9, ქება 1.

ჯანღით შესუდრულა მთების მიღმა
მთები —
სისხლით მორწყული და სავსე
მწუხარებით.
იქ არწივი ოდითგანვე
სტახჯავს პრომეთეოსს —
დაჰყაშაყაშებს კლდეს მიჯაჭვულს,
გულს სძიძგნის და ღრეობს.
სძიძგნის, ღრეობს გმირის სისხლის
ცხელი ნაკადულით,
ამოაშროს — უძლურია
და კვლავ ხარობს გული.
უდრეკია ჩვენი სული,
უკვდავი აქვს ფესვი:
ზდვის ფსკერს ვერვინ ვერ
გადახნავს —
იყოს უხარბესიც;
ვერ შებოჭავ ცხოველ სიტყვას,
სულის ცხოველ ძახილს,
და ვერ შერყვნი ღმერთის დიად
და უწმინდეს სახელს.
შენთან პაექრობის ჩვენ სად შეგვწევს
ძალა,
ღმერთო, შენგნით შექმნილს, ვერ
ვახსენებთ ძვირად!
მაგრამ თვითონ უწყი, არსობის პურს
მარად
ჭირის ოფლში რომ ვზელთ, რომ
მოვთქვამთ და ვგმინავთ'
თითქოს მხოლოდ ჩვენთვის მოეცალოს
ჯალათს —
ჩვენზე ზეობს იგი და ცრემლი გვდის
ღვარად,
ხოლო სამართალი მივარდნილა ძილად!
ის კი როდის გაიღვიძებს?!
ზენაარო ნეტავ,
როდის უნდა შეგვეწიო,
ვიტანჯებით! — ხედავ?
გვჯერა შენი ძლიერება,
შენი უკვდავება, —
აღზევდება სამართალი
და ქებათა ქებას
შეგასხამს და განგადიდებს
ერთხმად ყველა ერი...
ჯერ კი დიან მდინარენი,
სისხლის მდინარენი!
ჯანღით შესუდრულა მთების მიღმა
მთები —
სისხლით მორწყული და სავსე
მწუხარებით.
სწორედ ის მხარე ავავსეთ
ძვლებით!
გულმოწყალენი არა ვართ განა?! —
იქ ჩვენ უმწეო თავისუფლებას
შევუტიეთ და ვაჩვენეთ ძალა:
მარბიელ რაზმთა წყება და წყება
იქ ჩაწვა! სისხლის, ცრემლების
ტბორით

*იაკობ დე ბალმენი (1813-1845) — შევჩენკოს ნაცნობი რუსი მხატვარი, ოფიცერი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გულს დაირწყულებს, ალბათ
გაძღება
ამქვეყნის ყველა იმპერატორი!
შიგ რომ ჩაიღრჩნნ, კიდეც
მორჩებათ
ცრემლი ნადენი რბევით, წამებით,
დედებისა და დების ხელყოფით!..
და ახლა სისხლიც! — სისხლი
მამების,
მდინარე რაა, ზღვად აზვირთდება,
მოგიზგიზე ზღვად!.. ვაშა ვინც
მყეფრებს
გეშავს და ასმევს ამ სისხლს —
დიდება!
დიდება ვუთხრათ ჩვენს მამა-
მეფეს!
ვუთხრათ დიდება!

თქვენც დიდება, მყინვარებით
მოჭედილო მთებო!
ღმერთს ახსოვხართ გოლიათო,
ლურჯო რაინდებო,
იბრძოლეთ და გაიმარჯვებთ! —
მხარს აუბით მხარი:
თქვენსკენაა სიმართლე და
თვითონ ზენაარი!

არა გჭირდება სხვისი არც ჭერი,
არც ლუკმა — შენიც გაკმაყოფილებს,
მასზე ვერავის წაცდება ხელი,
მისთვის ვერავინ დაგდებს ბორკილებს.
ეს თქვენთან!.. ჩვენ კი,
განათლებულებს,
საღმრთო წიგნებით აგვიდგამს ენა:
დამწერლობით და სიბრძნით ქებულნ,,
ბნელ დილეგიდან მაღალ ტახტამდე
ოქროში ვზიავართ... შიშველნი ყველა!
მეცნიერების ავსილავართ ძალით —
ფასად დაგიჯენთ პურსა და მარილს!..
ღვთის შემწეობით რომ შევეთვისეთ
ტაძარს და სკოლას, ახლა ძალიან
გვჭრის თვალს ეგ ქოხი — ბინად რად
გიძეთ
ისე, რომ ჩვენ არ გვიმოწყალია!
რატომ არ წაგგლეჯთ და კუთვნილ
ლუკმას
რად არ მოგიგდებთ ვითარცა
ძაღლებს!

ხარკი გვაძლიეთ! — ასე გულუბრვად
მზე რომ გათბობთ და გაშუქებთ
მაღლით...
არა გვინდა რა, ოო, გვეტრაალებით,
მცირედს ვჯერდებით ქრისტიანები:
დაგვიმეგობრდით... სამაგიეროდ
უმეცრებსა და ბედით ჩაგრულებს,
მთელ ჩვენ სიკეთეს სულ თქვენ
გარეუნებთ:

გელით სამეფო ვრცელი, ძლიერი —
ციმბირს ინებებთ? — გაჩვენებთ
ხელად!

ციხეს? — იხილავთ! — მერმედა
რამდენს!..

თავის ენაზე მტკიცედ დუმს ყველა
მოლდავეთიდან ბალტიის ზღვამდე,
ბედს მომდურავი რამეთუ ჩვენთან
არავინაა!.. წმინდა ხეცესი
გვმოძღვრავს ბიბლიის უწმინდეს
წესით,
რომ თურმე მეფემ, მწყემსაო ღორის*
გაწირა მოძმე და მისი ცოლი
ხასად დაისვა: ის მეფე დღესაც
ცაშია! ხედავთ, ვინ აღწევს ზეცას
ჩვენთან და თქვენ კი უწიგნურები
წყვდიადისა ხართ ჯერაც მდგმურები!..
მოდით, გასწავლოთ გაძრობა ტყავის
ლაზათიანად,
თუ გსურთ სამოთხეს ამოჰყოთ თავი
ოჯახიანად!..

ჩვენ რა არ ძალგვიძს: წიწიბურს
ვთესავთ,
დავცინით ფრანგებს და ვიკვლევთ
ზეცას,
ხან ვყიდით, ხანაც ბანქოში ვაგებთ
ჩვენსავე გლეხებს, განაღა ზანგებს,
ვით ესპანელნი!..
არ ვვაჭრობთ მონით,
უკეთურ საქმეს არ ვჩადით მგონი —
განა ნაქურდალს? — კუთვნილ ყმას
ვყიდით!..

---

* ...მეფემ, მსყემსმო ღორის"—იგულისხმება ბიბლიური მეფე დავითი. ნამწყემსარმა დავითმა ერთ-ერთი თავისი მზედართმოიარის, ურიის ცოლი ხასად გიიხადა, კანონიერი ქმარი კი ომში გააგზავნა, სადაც მოკლეს კიდეც.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ჩვენ ღვთით დადგენილ წესსა და
კანონს
მივყვებით დიდის კრძალვით და
რიდით.
წესს და კანონს მაგრა იცავთ,
ძმის სიყვარულს ჩემობთ!
ორგულნო და პირფერებო,
ღმერთმა შეგაჩვენოთ!
ძმას ხომ ფიცავთ! — ტყავს
გააძრობთ
მოიხელთეთ თუკი,
რომ იმ ტყავის ფასად ერგოს
თქვენს ქალიშვილს ქურქი,
ცოლს — ფოშები, ბუშს —
მზითევი...
თვით კი ხელგაშლილობთ
იმ საქმეში, რაც არ უწყით
ცოლო, თუნდაც შვილო!

რად ეწამე ძეო ღვთისავ —
შვებად დაჩაგრულთა?..
ჭეშმარიტი სიკეთისთვის?
თუ დღის დღეს გსურდა
შენთვის მწარედ დაგვეცინა?..
აჰა, აგისრულდა!
ზე ალავლენენ ხატის წინ თვალებს,
სად კელაპტრები ცრემლად დნებიან...
საკურთხეველთან ეკედრებიან
შენს წმინდა სახეს — რა
გულმხურვალედ! —
შეგვეწიეო, და... ძმას წირავენ! —
მეუფებს კაცთკვლა!.. ძარცვა!..
ხელყოფა!..
ხოლო ნადავლი კვლავ შენს წინარე
მოაქვთ და... კვლავ შენ გთხოვენ
შენდობას!!
ჩვენ გავნათლდით! გვსურს
სიკეთის
გადვიხადოთ ვალი '—
ახლა სხვები გავანათლოთ,
ავუხილოთ თვალი,
გაგანათლებთ! საკუთარი
თავი დასთმეთ მხოლოდ:
შეგასწავლით ურდულები
როგორ დააყოლოთ
ციხეს! ანდა მაირახს როგორ
გამოუსკენთ ბოლო...
გაგანათლებთ! ოღონდ დასთმეთ
თქვენი ლურჯი მთები!..
ეგდა დარჩა!.. სხვა ჩვენია —
ველებიც და ზღვებიც!
ძმაო იაკობ, ერთადერთო, შენც
გადაგკარგეს,
მაგრამ კეთილო მეგობარო, ვერარა
არგე
შენს უკრაინაა — სისხლი წმინდა,
სისხლი ელვარე
ისევ სამშობლოს ჯალათთათვის,
მკვლელთათვის ღვარე:
გასვეს სამსალა მოსკოვური მოსკოვურ
თასით,
დაუვიწყარო მეგობარო, ჩემო
ძვირფასო!
მიესალმუნე უკრაინას სულით
ცხოველით,
კაზაკებს გაჰყევ — მიაშურეთ
დნიპროს ნაპირებს,
თქვენს კურცხალს ელის სამარხების
გოჯი ყოველი
და ყორღანებთან ცრემლის დაღვრას
რომ დააპირებთ,
მეც მომიგონე — ველს მოაპყარ
თვალი სოველი...
მანამდე კი ზარხვა ჩემი,
ნაღველმა რომ ზარდა,
უნდა ვთესო — აბიბინდეს,
ისაუბროს ქართან.
წყნარი ქარი უკრაინის,
განდღლებულს ცვარით,
წინ გადგიშლის ფიქრებს ჩემსას...
და მას მეგობარი
ცრემლიან თვალს მიმოავლებ,
გადიკითხავ ვგონებ...
მოიგონებ ველს, ზღვარს, სამარხს
და მეც მომიგონებ.

18 ნოემბერი, 1845
ჰერეიასლავი

უკრაინულიდან თარგმნა **ამირან ასანიძემ**

ᲔᲡᲛᲐ ᲝᲜᲘᲐᲜᲘ

„ᲪᲐ ᲛᲜᲘᲨᲕᲜᲐᲕᲡ“

თანამედროვე ხელოვნებაში შეიმჩნევა მიმართულებათა, მიდრეკილებათა სიმრავლესიერეული. რა ფიქრებს წარმოშობს ამ სიტყვლისათვის, ცვალებადობისათვის თვალის გადაღლება? რა სიმყარეები, რა რწმენათა გვარობა შეგვრჩენია?

ცხადია, კრიტიკოს-შემფასებელთა მისია მსოფლიო თანამედროვე ხელოვნებისათვის ნიშანდობლივ ამ სიტყიელში მკითხველთათვის ეზის გაკეთებვის საპატიო როლსაც გულისხმობს, ასევე — ჩვენში მიმდინარე ლიტერატურული პროცესების გაშუქებასაც; მაგრამ თვითმიზნურობა, როგორც ყველაფერში, აქაც არასასურველია. კერძოდ პოეზიაზე გამოქვეყნებულ წერილებს გვინდა შეეხოთ — მათ შორის ზოგჯერ გვხვდება ისეთები, რომლებიც ამა თუ იმ საკითხთან დაკავშირებით ობიექტურობის ეზით შეშფოთების დადგენის ცდას წარმოადგენენ გარეგნულად; ხოლო თუ კარგად დაკვაკვირდებით, ნათელი გახდება ამ წერილების თვითმიზნური ბუნება. (თუ უცილობლად ითვლება ის ფაქტი, რომ მრავალრიცხოვან პოეტთაგან ცოტაა ეშფშარტი, რატომ გაგვაოცებს ან დაგვარჩენს საწყენად იგივე ითქვას კრიტიკოს-შემფასებელთა გამოც). ასეთი წერილების წაკითხვის შემდეგ რჩება შთაბეჭდილება, თითქოს შემფასებელთა მსჯელობისათვის „საკვლის“ მისაცემად იქმნებოდეს ხელოვნების ნაწარმოებები და არა თავისი პირდაპირი, განუშეორებელი ფუნქციის შესასრულებლად. ხელოვნების ნაწარმოებსა და უშუალოდ აღმქმელს, მკითხველს შორის, ვისთვისაც იქმნება ეს ნაწარმოები, იზრდება სიტყვათა, მსჯელობათა ზღუდე-კედელი. ეჩვევა რა ასეთ წერილებს, ახალგაზრდა თუ „რბილი“ მკითხველი, თვითონაც ვერ გრძნობს როგორ ეჩქცევა სხვისაგან შეშფოთებულ შეხედულებათა რკალში (დაბეჭდილ ხილეულს ჩვეულებრივი ადამიანისათვის დიდი ავტორიტეტული ძალა აქვს), როგორ ეჩვევა სხვისი თვალით ხედვას, თუმცა დარწმუნებულია, რომ დამოუკიდებლად მოაზროვნეა; (ზოგჯერ ისეთი დამყოლი პოეტიც კი გვხვდება, რომელიც გარკვეულწილად ცდილობს, „ჩაჯდეს“ მისთვის კრიტიკოსის მიერ მორგებულ და მოწონებულ „იარლიყის“ ჩარჩოებში). ასეთი წერილები ერთგვარად აკარგვინებს მკითხველს ნაწარმოების უშუალოდ აღქმის ბედნიერებას; ხელს უშლის საკუთარი, შეიძლება უფრო სწორი, შეხედულებების შემუშავებაში.

რაც უნდა რთული იყოს პოეზია, გარკვეული დროის მომენტისათვის ძნელად მისაწვდომი, თუკი იგი ეშფშარტია, გაუცნობიერებელი ეზებით მაინც ზემოქმედებს და ადამს მკითხველის „ცნობიერში“; მაინც ქმნის შემდგომისათვის კეთილმყოფელ გარემოს. სწორედ ისეთი კრიტიკა-შეფასებაა აუცილებელი, საჭირო და სასარგებლო, რომელიც მხოლოდ იმ ფუნქციას, იმ მისიას ასრულებს, რომელიც მას აკისრია — დაეხმაროს მკითხველს პოეზიის თავისებურებათა, სირთულეთა გარკვევაში; ამამლლოს მკითხველის გემოვნება, დაარჩენოს მისი „თვალახელა“; ამ სიტყიელსა და შრავალფეროვნებაში მკითხველისთვის ეზის გამკვლევი იყოს და სიმრავლეში ალმოაჩენინოს ის, რაც მართლაც ფასეულია. მაგრამ როდესაც პოეტის შემოქმედებას საკუთარი ინფორმაცია-ცოდნის სალესტრაციოდ ვიყენებთ, საკუთარი შეხედულება-სურვილების ჩარჩოებში ვსვამთ, ამით გაუთვითცნობიერებელ მკითხველს ზემოქმედებას აცდენილ მსჯელობათა ტყვეობაში ვაქცევთ. ზოგჯერ ნიჭიერ, ორიგინალურ პოეტს ისი რაიმეს მიაწერენ, ისეთი ელფერით განსაზღვრავენ, რაც თვითონ შემფასებლის წინასწარი საერთო ცოდნიდან, ადრეეე შემუშავებული შეხედულებებიდან გამომდინარეობს. ხოლო ის, რითაც ეშფშარტად ფასეულია ეს პოეტი, იჩქმალება არასწორი ეზით წაყვანილ მსჯე-

ლობაში. ასეთ შემთხვევაში გზის გაკვლევის მაგივრად ვუკარგავთ დამეოლ მკითხველს იმ რეალურ სარგებლობა-სიამოვნებას, რაც პოეტისაგან უნდა მიიღოს.

ამ ხასიათის წერილებში, რომლებიც თვითმიზნურობის ნიშნით განირჩევიან, შესიდველებთა გარკვეული მსგავსებაა; ამიტომ ზოგადად შეიძლება მათზე მსჯელობა.

ზოგიერთი წერილის ავტორი, ცდილობს რა გამოამეღავნოს მსოფლიო მასშტაბით თანამედროვე პროცესებში გათვითცნობიერება, გამოიდენენება იმ მოდურ „თანამედროვეობას", რაც ეროვნულად მოიბეზრა თანამედროვეობამ; ყოველშემთხვევაში, რაზე მსჯელობაც „არ ახალია", — ანალიზისას „პრეტიფიუელი" გახდა პოეტის გაუცხოებასა და გათიშულობაზე საუბარი. საუბარს, მსჯელობას რომ ფაქტის კონსტატაციის, სუფთა ანალიზის სახე ჰქონდეს, გამომდინარე განსახილველი პოეტის ეშმარტი „ზედმეარობიდან" ეს სრულიად ბუნებრივი იქნებოდა. მაგრამ მას (მსჯელობას) ზოგჯერ დაჰკრავს ხოლმე რაღაც თავშოწონებისმდამგარი ელფერი; თავმოწონებისა იმით, რომ, ან, ჩვენც თანამედროვედ გარეულებული, გაღიზიანებულ-გათიშულნი ვართ და არა პრიმიტიულად ძველებურად „მოუვარულნი" და „ამა ქვეყნის" ახე ადვილად მიმღები. თუ განსახილველი პოეტის გაორება-გათიშულობის დასახელებული მიზეზის სისწორეც არ მიიღება მკითხველისაგან მაინცდამაინც უკრიტიკოდ, მითუმეტეს, შემფასებლის მიერ გამძაფრებულად მოწოდებული გათიშულობის ნიშნები გვაღიზიანებს თავისი თვითმიზნური ბუნებით. გიტაცებს რა შემფასებელს „თანამედროვე" პოეტის „ვნებათაღელვა", იგი უგებს მას და თვლის, რომ პოეტი ასეთივე ენაადმდეგობრივი და არასრულფასოვანი ფორმით გამოხატავს სთქმელს; სწორედ ეს იმსაზღვრებ კრიტიკოსის მოწონებას.

როდესაც სიტყვა „არასრულფასოვანს" ხმარობს, რისი თქმა სურს შემფასებელს და სიანადგილეში რა ამოდგომ? აქ ორი დაშვების შესაძლებლობა გვაქვს:

1. ჩვენ „სრულფასოვანს", ამ ცნების, მოუხერხებელად, არაუსტად ხმარებასთან გვაქვს საქმე; ე. ი. რომ შემფასებელი მიმდინარეობათა ცვლილების, ფორმათა ცვლილების აღსანიშნავად იყენებს მას. კერძოდ, კლასიკურ თუ ნეოკიდა-საზოფიან ლექსთან შედარებით, ერთ-ერთის თანამედროვე ფორმათაგან, ერთი შესედვით არაორგანიზებულ და „ნაგლეჯოვან" თავისუფალის გამოსახატავად ხმარობს „არასრულფასოვანს". ასე იქცევა ეს სიტყვა ფორმისმიერი თავისებურების აღმნიშვნელად, რაც, ცხადია, შედეგთაა.

ცნების მოუხერხებლად ხმარების მიზეზი შეიძლება ისიც იყოს, რომ შემფასებელი, თითქოს ეფუძნება რა ფორმა-შინაარსის გაუთიშობის ურყევ ეშმარიტებას, სინამდვილეში შეცდომას უშვებს — იგი შინაარსის, თავისებურებით მეკანონიერად განსაზღვრავს ფორმის თავისებურებასაც — „არასრულფასოვანი სამყარო" — „არასრულფასოვანი ფორმა".

2. თუ ცნების ასეთ მოუხერხებლად ხმარებასთან არა გვაქვს საქმე (და რადგანაც „არასრულფასოვანი" დადებითი მნიშვნელობითაა ნახმარი), მაშინ, სრულფასოვან „დაუმსახურებლად" ენიშნა უარყოფითი შინაარსი, რაც ცხადია, ენაგებრობაზეა დაფუძნებული. ამ ცნებას თავისი მიჯნები აქვს. არასოდეს არაფერს წაუგია სრულფასოვნებისაგან. „მარადან" ნაწარმოებები, რომლებიც არსებობენ და ადამიანური ფორ ულლურია მათთან, თავისი დროის, მიმდინარეობის, ფორმის ნიადაგში სრულიაყნენენ. ნაწარმოებად განსაზღვრული „რაღაცის" არასრულქმნა, არსრულფასოვა ნაწარმოების დაუბადებლობას, დამოუკიდებელ მოვლენა-სინამდვილედ მის წარმოუშობლობას ნიშნავს. ე. ი. შინაარსმა ფორმა ვერ შეიძინა, სულერთია რა შინაარსი იყო ეს — დაკუეცმაცებულ მეკონ მოელისაკენ ლტოლვის სუდდთ გამოწვეული თუ გულუბრყვილო ოპტიმიზმით. ასე რომ „სრულფასოვან" არ შეიძლება გამოატაგდეს ზედმეტობას, არასაჭიროებას, ნაკლოვანებებს. ეს ის ცნებაა, რომელის როგორც ეპითეტის ხმარება ხშირ შემთხვევაში შეიძლება გაუმართლებელი იყოს ანუ შეუფერებელი ე. ი. არასრულფასოვანსა და ულარსნზე ნათქვამი; ასეთ შემთხვევაში შეიძლება ამ ცნების ირონიითაც და უარყოფითად ხსენება, სხვანაირად კი ისევე, როგორც ეთქვათ, „მათემატიკა", მხოლოდ „მათემატიკას" ნაშნავს, „სრულქმნაც" ხმხოლდ სრულქმნას ნიშნავს; ხოლო „სრულქმნა" ისევე როგორც, ეთქვათ, „სიკეთე", არ შეიძლება უარყოფითი იყოს — „სრულქმნა" თავისთავად „გამარილებაა".

ზოგიერთი წერილები კი გამთიქვენია აზრი, რომ სრულფასოვა ულიმდამო , მდარე და საშუალო ნაწარმოებს წარმოშობს; რომ სრულფასოვა ნაწარმოების საეკვო ღირებულების მაჩვენებელი შეიძლება იყოს ახლანდელ გათიშულ, წინააღმდეგობრივ და რთულ სამყაროში. არ არის მართებული საკითხის ასე დაყენება — ის, რაც ულიმდამო, მდარე და საშუალო, ამას „საკუთარ" შემოქმედებ უნდა „უმადლოდეს", რომელსაც პიროვნული „ხარისხი" თუ პოეტური ენერგია ხმხოლოდ ნაწარმოების ტექნიკურად უზადოდ შესრულებაზე ყოფნის. ხოლო ტექნიკურ უზადობასა, პროფესიონალურ ხერხებში გაწვრთნასა და მეორე მხრივ ნაწარმოების სრულქმნას „შუა უზის დიდი მზღვარი". დიახ, ის, რასაც ირონიულად „სრულფასოვან" არქმევენ, სინამდვილეში ტექნიკური წვრთნა, ტექნიკურად უზადოდ შესრულებაა და არა სრულქმნა.

ამ „ულიმლამო“ სრულყოფილების საპირისპირად მიუთითებენ ნიშნებზე, რომლებიც თანამედროვე პოეტს თავისებურებად მიიჩნიან; მისი უფრო რთული, გაორებული ბუნების მაჩვენებლად — ეს არის ნაწარმოების წინააღმდეგობრიობა და წუვილ-ლილა-დაუმთავრებლობა. ცხადია, შეიძლება ვილაპარაკოთ ამ ნიშნთა გარკვეულ ტალღურ თუ ფორმიზირებულ გამძაფრებაზე, ამ ნიშნთა მეტ-ნაკლებ ხარისხზე; თორემ ისე, ყველა დროის ჭეშმარიტი ნაწარმობნი მოიცავს თავისთავში ორივე ამ მახასიათებელს. ეს მახასიათებლები და სრულყოფა ერთმანეთს კი არ გამორიცხავენ, ერთმანეთს გულისხმობენ:

1. მით უფრო სრულქმნილია ნაწარმოები, რაც უფრო მეტ წინააღმდეგობათა, მძაფრად დაპირისპირებულთა მოხელთებას შესძენს, მათი არც გათანაბრება-გადაშლითია და არც ერთერთის უპირატესობით, არამედ მოხელთებას მათი შეჩვენის „ბოდენტიხა“. მოყრილგებელ წინააღმდეგობათა ერთ მთელად, „სრულად“ მოწოდება არის სწორედ ჭეშმარიტი ნაწარმოების; წარმოშობის პირობა. სხვანაირად, თუ წინააღმდეგობრობა ვერ მოგვეწოდა ერთ მთელად, რაც წარმოადგენს სწორედ შემოქმედების სირთულეს, მაშინ იგი ცხოვრებისეული ფაქტია და არა ხელოვნების ნაწარმოები. ლორკა იტყოდა: «Duende»-ს უყვარს საგანთა კიდე-ეპრალნა, და იგი იქ ბუდობს, სადაც ფორმები ერთმანეთის ედუღებენან ერთ ვნებიან ლტოლვად შენივთულნი, და როდესაც ეს ლტოლვა უფრო მეტია, ვიდრე მისი ხილული. გამოვლენა“.

2. რაც შეეხება ყუვეტილობა-დაუმთავრებლობას (რომელიც ცხადია არ უნდა გავიგოთ, პირდაპირი მნიშვნელობით დაუმთავრებლობად ან მოუგვარებლობა-ფრაგმენტულობად) — ყველა დროის ჭეშმარიტი ნაწარმოების-თვისაა ნშნეული ეს უსრულებლობა, წესვადობა, მაგრამ ნაწარმოებში ეს შინაგანი გამოწესვადობა, უსრულებლობა კონკრეტულ სიმღლიანად გაფორმებულად უნდა იკოთვიბოდეს აუცილებლად. ამ ბეწვის ხიდზე გავლას სწორედ სრულქმნის წესალობით ახერხებს ნაწარმოები. უსრულებლობამ შეიძლება ტალღურ გარეგნულ ნიშნებშიც, როგორც ხერხმა, გამოფოსნის (მატისის მაგალითი ფერწერაში); მაგრამ მაშინაც კი ჭეშმარიტი ნაწარმოების „ალნაგობის“ კანონზომიერება მას კონკრეტულ სახლეობაში მოკცეულ ერთ მთელად წარმოაჩენს; ერთ მთელად, რომელიც არის დაწყება თავისთავში სასრულ-შედეგის მინაშნების მომცველი, მაგრამ ამ სასრულ-შედეგის დაუფდგარობით, მისკენ გამოფენებული ლტოლვით მომაწუარებელი და მოუბეზრებელი.

როგორც ვთქვეთ, ჩვენთვის საინტერესო წერილებში დასკვნა არასრულყოფილების შესახებ ქათინურად აღიქმება. შეუძლებლად არის მიჩნეული ამ „ფისბარმონიულ“ არასრულყოფილ სინამდვილეში სრულყოფილ ანუ სრულფასოვან ნაწარმოების შექმნა. კი, ბატონებო, ის, რომ ადამიანი-პოეტი მძაფრად განიცდის ცხოვრების სიმძიმეს, ამაოებას, სტრეხულ სიტუაციებს, რაც უფრო ღრმად ბარონებს, მით უფრო ხედავს წინააღმდეგობრივ უფსკრულებს; ამას ემატება კონკრეტულ-ხაზოგადოებრივ-ყოფით-ადამიანური, სოციალურ-სახელმწიფოებრივი თუ სხვა უკმაყოფილებათა ჯაჭვი, არ ითვისებულებს მას (პოეტს) იმისაგან რომ თავისი საქმიანობა და ქმედება სრულქმნილად წარმართოს, სხვანირად მას პოეტი ალარ ეოქმის. თუ სიკეთის, გათიშულობის, გმირობის, ვერაგობის, თავდადგენ-ულების, ანატიის, სიხარულის „ზედიმარეობაში“ ვარდ უბრალოდ და ვეკრინ-ამაზე, ეს ჯერ კიდევ არ გვაძლევს იმის უფლებას მწერლებად ვიწოდებოდეთ. რაც უნდა იყოს შემოქმედების ბიძგი, სიყვარული თუ უარყოფა, ნაწარმოებმა ფორმა უნდა შეიძინოს, ეს მა ფასი, როგორც ხელოვნების ნაწარმოებს. ანა აქვს. არასრულყოფილი ნაწარმოები შემოქმედებით სისუსტეს ნიშნავს; თანამედროვე მწერლობაში სხვადასხვა მიმართულების იმ ნაწარმოებთა არსებობის ფაქტი, რომელთაც უკაფშირდება ცნებები — უარყოფა, ანსოფი. ანსტრაქცია, ეგზისტენციალიზმი და მისთანანი; აგრეთვე, ერთ-ერთის ამ მიმდინარეობათაგან თვალსაჩინო წარმომადგენლის ბეკეტის სიტყვები: ხელოვნება თავის მოკატენვნით დაიკანცალა, არ გამოგვადგება არასრულყოფილების გასამართლებლად: რადგანაც — ყველანაირი მიმართულების ნაწარმოები თავისი მახასიათებლების ხაზგასმებში უნდა იყოს სრულყოფილი.

ყველი დარგს თავისი ენა გააჩნია. არ არსებობს შინაარსის ენა, შინაარსი ერთია — ეროფიერება. არსებობს დარგის ენა, გზა, საშუალება და შემოქმედი თავისი დარგის ენაზე სრულყოფილად უნდა გვეუბნებოდეს ხათქმელს. მაიაკოვსკის სიტყვით რომ ვთქვათ, მაშინ რა ანარი «в твоем коровьем имени, если нет у тебя ли молока ни вымени». მაგრამ რა არის ეს „ხაკვიბი“ რასაც პოეზია უნდა გვაძლევდეს; ცა მნიშვნელო — ჩვენ რომ ასე ნაფვიდად ვდ ამბეოთ ზმრიად გაუცნობიერებლად მოვიისენთ, რას გვეუბნება?

ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, ფროიდის ფსიქო-ანალიტიკური „სტრიატენის“ შემდეგ, კოსმოსთან, ასტრონომია-ფიზიკასთან ასეთი გაშლილის შემდეგ; მას შემდეგ, რაც ადამიანმა ამ პოეზოლოგულ მიიღო ცოდნა-ინფორმაცია უსასრულობის უსასრულობაზე, მეტაგალაქტიკების წიალში შეეცადა დაენახა თავი, წარმოიდგინეთ, როგორ უნდა გაზრდილა ამაოებისა და ამქვეყნიური, მიწიერი ქმედების სიმცირის, უსასრულო დროში ჩაკარგვის შეგრძნება. მაგრამ მაინც ყველაფერი ისევ,

გაუცხოებასაც და ბელის ჩაკვლასაც, ვნებებითა და შეხლა-შემოხლით მიედინება. და მაინც ხელოვნება, ხელოვნების ნაწარმოება, მიუხედავად ათასნაირი „რაკეისა“, მიუხედავად მასზე შექმნილი ათასნაირი შეხედულებისა თუ მოთხოვნისა, არ იცვლის არსს, რჩება თავის თავად (ვანა მზე, მისი არსი შეიცვლება იმით, ვინ ან რას იფიქრებს მასზე, აინშტაინი თუ ჩვეულებრივი მოკვდავი). იგი ჯიუტად ინარჩუნებს თვისებას ეშმაკურად ხელში ალორძინებულ და განაგრძოს სიცოცხლე, რაც უნდა დიდი ინტერესალეთი და თვითათვე ხდებოდეს ეს.

გაერთებულად ყოფნის, სიმთლიანის გემოს ხსოვნა ადამიანის არსშია. ერთისაკენ, მთელისაკენ შინაგანი, თუნდაც გაუაზრებელი ლტოლვა, წყურვილი ადამიანური არსებითა განსაზღვრებულები. ადამიანურ სიცოცხლეში ამ წყურვილის დაპრეხის მნიშვნელოვანი საშუალება, მთელის გემოს შეგრძნებებიანს, მიუღწეველობით (ხშირად ადამიანისათვის რაციონალურად დაუდგენელ) დაუკმაყოფილებლობის დაპრეხის საშუალება ხელოვნების ნაწარმოები. — რაც უფრო სრულყოფილია ნაწარმოები, მით მეტად უახლოვდება წინააღმდეგობათა, დაპირისპირებულთა — იდეანი, საწყისში ნაგულისხმები მთელად გაერთიანების „გემის“. — „ოფელიასთან შეხებისას ჩვენ ერთდროულად ვიქცევით იმად, რაც ვართ, და იმად, რაც ვიყავით. ინტელექტი და ეროტიკა, გული და გონება აღიდგენს ადრე დაკარგულ მთელიანობას... ჭრიშნობა-ერონების ასეთი ერთობა არათუ აგნებდა, პირიქით დიდად ხასიათგებელი და საამური იქნებოდა ჩვენი არსებისათვის, რომლისთვისაც გათიშულობა ჩვეული და საჭირო მდგომარეობაა“[1].

ჩვენთვის სანატერესო წერილებში გამოთქმულია აზრი, რომ სრულყოფილი ნაწარმოება ილუზიურად სძლევს სინამდვილის არასრულყოფილებას. რა თქმა უნდა, არ არის სწორი საკითხის ასე დაყენება — ნაწარმოების სრულყოფილება-არასრულყოფილება და სინამდვილის ეგრეთწოდებული „არასრულყოფილება“ ერთმანეთთან „დასაპირისპირებელი“ არ არის. არასრულყოფილებაზეც სრულყოფილად უნდა იწერებოდეს, ეს მწერლური ვალია და არა კაპრიზი. — „ცხოვრების სირთულე და პრობლემები კვლავ გადაუჭრელი რჩება. გონიერ და სერიოზულ ადამიანს კვლავაც ამალებული აზრები უტარიალეს თავში და ამიტომაც, მართალია, პოეზია მას აძლევს საშუალებას, სხვათა განცდების სიხავსის მიღებით ნაწილობრივ მაინც ჰპოოს ის, რასაც ეძიებდა, იგი — ადამიანი, — ვერ დაკმაყოფილდება, თუ მისთვის გადაცემული განცდათა მთლიანობა ჩამოუყალიბება ან განცდებს, რომელთა ფლობის უნარიც თვით ამ ადამიანს გააჩნია. მაგრამ რას ეიზამენ, მაინც კაცნი ვართ და ... პოეზიისაგან მოგითხოვეთ არა მარტო წმინდა აზრები, არამედ ამალულები აზრებსაც. პოეტიც, რომელიც ისეთივე ვნებებითაა შეპყრობილი, როგორითაც ჩვენ, ამასვე მოითხოვს თავისი თავისაგან. ხანდახან ამალულები აზროვნება მას არ ეშინაკვება და ჩვენ ვგრძნობთ, რომ მასზე უკეთ ვაზროვნებთ, ამიგომაც ჩვენს თვალში ის დიდი პოეტი არ არის“. — ხოლო ის, რომ პოეტი ჩვენზე „უკეთ აზროვნებს“ და სწვდება სილრმეებს, მის მიერ „ხალმეულის“ გამოხატვის ძალაზი, გამოხატვის გარკვეული ფორმის სრულყოფილებაში მეფდგნდეა. მაშინ ის ჩვენთვის ეშმაკრიტი პოეტია. პოეტი, რომელის პოეზია ადამიანს „აძლევს საშუალებას სხვათა განცდების სიხავსის მიღებით ნაწილობრივ მაინც ჰპოოს ის, რასაც ეძიებდა“.

ისე რომ, სრულყმნილი ნაწარმოება ილუზიურად კი არ სძლევს „არასრულყოფილებას“, არამედ გვაძლევნებენს ამ სამყაროში; რაციონალურად კი არ გვიყვება ადამიანებს — მეც დაკარგე და თქვენც დაკარგეთო, არამედ დაკარგულის გემოს ჰყოფს ჩვენთვის საცნაურს. ნაწარმოების სრულმნილების „ეიმ“ უშეალოდ გვიმხელს დაკარგულის გემოსაც, ალმოგვიჩენს მის არსებობას, უშუალოდ შემოგვაყენებს ჩვენში და რაციონალური დაფეიქრების გარეშე გაგვხდის მის მოზიარედ. ამით გვიმიძეგებს სწორედ ლტოლვისა და ძიებისაკენ; რადგანაც სანამ ეი იცი, რომ რაღაც იყო და დაიკარგა, არც ეძებ; ხოლო დაკარგულზე გარედან მსჯელობით (ეს ხდება როდესაც ნაწარმოები თავისი დარგის ენით სრულყოფილად ვერ გადმოგვცე�ს სათქმელს), მასზე მოყოლით „დაკარგულის“ ცოდნას ადამიანში ვერ შეიტან, მის თანამზზარედ ვერ ვახდი, რის გამო ადამიანი ეიგე დაუწყებს მას ძებნას. სრულყოფილი წყალობით კი ნამდვილ ნაწარმოებში არის „ხელის ძახილი და ამალებული აზრების მიერ გულის დატკვეევება, ოღონდ არა ძალით, არამედ ისე, რომ გული თვითონ სიხარულით ნებდება ამ ამალებულ აზრებს“.

ასე განსაზღვრავს ხელოვნების ნაწარმოებს სრულმნილება. ხოლო სრულმნილი ნაწარმოების შექმნა თავისთავად მთელია, გაორებულ მე-ს მთელად მომხმეთებელ შემოქმედს შეუძლია. ეშმაკრიტად, ხელოვნების ყოფნა-არყოფნის საკითხი და მთელიანი პიროვნების საკითხი ერთმანეთზეა გადაჯაჭვული. პიროვნების, შემოქმედის მთლიანობა-არამთლიანობა, „ფიადის დანახვის უნარი“ სრულიადაც არ არის დამოკიდებული და არც ნიშნავს იმას, როგორც ზოგიერთი მიიჩნევს, რომ ეს პოეტის, მთელი მისი ფიზიკური და სულიერი ძალების ერთ ფოკუსში კონცენტრირებაა; გამოსახატა-

1. იქ და ყველგან ქვემოთ ჯ. მიდლტონ მიური „წმინდა პოეზია“, „საუნჯე“ 5, 1983 წ.

ვისაკენ მთელი მისი არსების მიმართვაა, რაც ვერ ზორციელდება პრობლემი სინამდვილის, პრაქტიკულობისა და სხვ. ადამიანურ-ყოფიერ „დაბრკოლებების" გამო. მოლიანი პიროვნება იმიტომ ითვლება ასეთად (ეს ძველი ეკუმენიკებია), რომ მას ვერ ცალის ეერაფერი; იმ შინაგან ფრეკვ რწმენანი ფ უცვალოლობასთან ფულფერია ბარემი. — „ყველა დიდ პოეტს უნდა ჰქონდეს რწმენა, — რადგან ამალლებული პოეზია და დიდი რწმენა იმით ემსგავსება ერთმანეთს, რომ ორივე მოითხოვს აზრის არა მხოლოდ გაჯარებას, არამედ შეგრძნებას, ორივე მოგვიწოდებს, რომ ჩვენ ყველაზე ამაღლებულ აზრებს ჩავაქსოვთ ვრძნობა, გოლნება და სული" — ფრეკვ რწმენასთან ფულერია ბარემი, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ მთელიანი პიროვნება თავის ადამიანურ „ტკივრზე" დარტყმთა სიმწვავეს ვერ ვრძნობდეს. პირიქით, რაც ფულრო ეასულიერებულულ-ბოგაქენებულულ-ეამოელებულია ადამიანი, მით ფულრო მეარძნობიარეა „ტკივილისადმი", მით ფულრო ხედავს ადამიანური ეანაპრალების სილრმეს და მაინც თავის შინაგან ბუნება-ფულველობას ვერასაზრით „ერეკვა". ეკუმენიკი ბოთიშეთ, თუ დაკუკვირდებით, თავის არსში ეამორიცხავს ადამიანური ქმედების, ქმნის, შემოქმედების საწყისს, ნდობას; მოიუმეტეს დაბეჭდვას, დადგმას, ეამოეეანას, ეამოკვეფნებას. — როდესაც ბეკეტი დასძენს, რომ ხელოვნება „ამავე დროს ვრძნობს, რომ ვალდებულია ეამოხატოს" — ეს „ვალდებულია ეამოხატოს" თავის თავშიეე ეამორიცხავს ნამდვილ ფულიოოეას. „ვალდებულია ეამოხატოს" ქმნის ხელოვნების ნაწარმოებებს; ხოლო ხელოოეანები, შემოქმედები ეარის „ეამბილებელი" იმისა, რომ ჩვენ კიდეკ „თამაშის" ხასიათზე ვარო; (ყველა თამაშს კი თავისი წეს-ხერხები აქვს და თუ არ დაემორჩილე, „თამაშვარი" აღმოჩნდები). არის ეამბილებელი იმისა, რომ ჩვენ არ დაგვიკარგეს სურვილი ყველაფერი, რაც განგვიცდია, ტანჯვა, სიხარული თუ ეეკეი, ჩვენში არ დავიკოვოთ, სხვასაც დავაჯახოთ. ე. ი. თავისთავად ქმედება-გამოქვეყნება, გამოფენა, დადგმა ადამიანებთან ურთიერთობას, მათთან ერნაკავების გაუწყვეტლობას ნიშნავს — (სულერთია რა მიზეზს მოვიდეეთ, რომ ვთქვათ, მათ (ადამიანებს) გვინდა დავაჯახოთ, რაც ხდება, რაც ფლეში არიან, რაც გაუცხოება ჩამოშდგარა). — ეს სურვილი დანაბეკნებია, ეს „ვალდებულება" თავისთავად ღალდეს საკმის არსზე. სწორედ ამის მიზეზია, რომ ხელოვნება ფლეშდე ანსებიას და ან, ამ წუთს მასზე ვმსჯელობთ. თორემ კარგანანა „ეადაეეგებდა". ხერხოოფლად ხომ არ ვვეონა, ფლეს გახდა საბეკარო წინააღმდეგობრივი? შეიძლება კულმინაციას მიაღწიოს, შეიძლება გარკვეულ პერიოდებში სულიერობისა თუ აშლილობა-გაუსჯელობის მეტ-ნაკლებობა მონაცვლეობდეს, — მაგრამ მიუხედავად ეაოეარი კრიზისული მდგომარეობისა, მიუხედავად შეუბეკნებლობისა თუ ძნელებერობისა, მიუხედავად ეეე

ლის ჩვენი გრძნობები, არამედ სიმშვიდეც მოკვეკვაროს... პოეზიის უპირველესი და არსებითი სიკეთე გაღლავთ ის, რომ ყოველ სწორად მიმართული მგრძნობელობაში მისი მეშვეობით ბედანმა წარმოიშობა გარკვეული გონებრივი ჭეტის ორგანული მთლიანობა, რასაც ადამიანი ჩვეულებრივ პირობებში მოკლებულია. ამით პოეზია მოწყალებას ემსგავსება". ამიტომ ეწინააღმდეგება შემოქმედებით ლოგიკას ადამიანური, ცხოვრებისეული გათიშულობისადმი, სიმძიმისადმი ხელოვნის მოაჩვარული, სრული დამორჩილება.

ასეთ წერილებში შეხვდებით ინ აზრსაც, რომ თითქოს ახლანდელი პოეტი განიცდის მარტოობის სიმშვავეს, თორემ გარკვეული ეპოქებში პოეტს მარტოობა „ეამაეებოდა" კიდეც. თუ მართლაც ასე იყო, როგორც გვეუბნებიან, მაშინ ეს იმავე კატეგორიის ფაქტად უნდა მივიჩნიოთ, როგორც დღეს ჩვენში გათიშულობა-გაორება „ეამაეებათ"; თორემ ჭეშმარიტათვის მარტოობა და ცხოვრების „მსახვრალი ხელი" ყველა დროში პოზიორობა კი არა, ჭეშმარიტი ტკივილი და განცდა იყო; ჭეშმარიტად, როგორც სიკვდილი. მხოლოდ მათი გადასატანი, მათი მძიმე წუთები და ამაში ვერავინ შეცვლიდა მათ. მაგრამ სწორედ ამგვარმა ფასეული მათი სრულყოფილი შემოქმედების მიზანსწრაფულობა. ჭეშმარიტი პოეტი, პიროვნება, ხელოვანი არასოდეს ყოფილა „დალხინებული". მარტოობა, გაუგებრობა (არ უგებდნენ), შეუფუფლობა, შეუთავსებლობა თან სდევდა მას. რაც უფრო „ცრისტალდება" პოეტი თავის მრწამსში და მიეტკვის ადამიანებს, მით მეტ წინააღმდეგობას, მით მეტ „მოეღებლობას" ხვდება ყოველდღიურ ცხოვრებაში; მაგრამ მისი „სიყვარული" არ კლებულობს (შეიძლება აღშფოთება გამოხატოს, უკმაყოფილება, რისხვაც კი და ხარჩული მაინც სიყვარული იქნება). პოეტის საქმის ხარისხი, დაჩგის ენა სრულიქმნება და „იწრთობა" ასეთ გამუდმებულთ ჭიდილში. პოეტის ჭეშმარიტი ტალანტი ორგანულად, გაუუოფლად გულისხმობს დანიშნულებრივ გამძლეობას.

ამიტომ არ არის საჭირო შემფასებლისა — მეცნიერ თვითმიზნური კრიკეტი, გაგებულ-წაკითხული კონცეპციებისათვის პოეტის „ნაზრევის" მისადაგება; ხოლო ფორმისმიერი, გამოხატვისმიერი თავისებურებებისათვის შესაფერისი საანალიზო „მანიპულაციები" უნდა ჩავატაროთ, შესაფერისი „ტერმინოლოგია" მოვიშველიოთ. რაც უნდა უკიდურესობამდე მივიდეს ხელოვნება, რაც უნდა ხახე იცვალოს (და არა არსი), რაც უნდა ყირაზე დაადგენოს „თამაშის ხერხები", — სრულქმნა-სრულყოფა რჩება აუცილებელ პირობად იმისა, რომ ამ გარკვეულ მიმართულებაში, ამ გარკვეულ ასპარეზზე იშვეს ახალი სიცოცხლე-ნაწარმოები. განა შეიძლება მიმართულებათა, ფორმათა სხვათა და სრულქმნა ერთმანეთს „დაეკარბოთ"? (სწორი იქნება, მაგალითად, რომ ვთქვათ — ლეონარდო და ვინჩის ნაწარმოები თავისი „სრულყოფილებისაგან იტანჯება", ხოლო მაგალისა არ არის სრულყოფილია? ეს უბრალოდ ჯზასაცდენილი მსჯელობა). ამგვარი მსჯელობა, ამგვარი წერილები წინააღმდეგობრივია არასახარბიელო გაგებით. ისინი ხასიათდებიან არსშივე ურთიერთგამომრიცხავი დებულებების ისე მოწოდებით, რომ ერთი შეხედვით მსჯელობა ლოგიკურად ასხმული ჩანს.

დასასრულ, ჩვენი პოეტები მინდა გაგახსენოთ — რომელი იყო დალხინებული — გუთამიშვილი, ბარათაშვილი, ილია, აკაკი, ტერენტი გრანელი თუ გალაკტიონს არ ჭმნოდა სადარდებელი? მაგრამ მათ თავიანთი ტალანტით, ე. ი. თავისი დანიშნულებრივი მოვალეობის შეგრძნებით მართეს თავიანთი პოეტური „საქმიანობა", თავიანთი ცხოვრება და ამიტომ დარჩნენ ისინი ქართველ პოეტებად, ერის პოეტებად და არა უბრალოდ ცხოვრების „ცსახვრალი ხელით" მოშთობილ ადამიანებად. გადაარჩინონს სული, გადაარჩინოს პირველადი არსი თავისი ერისა, მშობლიურ სიტყვაში გაუგრძელოს სიცოცხლე და დაამტკიცოს მისი კვლავ არსებობა — რაც უნდა უქირდეს — ჭეშმარიტი, „დანიშნულებრივი" პოეტი ამ გრძნობის ორგანულად მატარებელია.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ალექსანდრე ამილახვარის „ქართლის აღწერილობა“

ქართული კულტურული მემკვიდრეობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელი ალექსანდრე დიმიტრის ძე ამილახვარი დაიბადა 1750 წ. 20 მარტს ძლიერი ქართველი ფეოდალის დიმიტრი ამილახვარის ოჯახში. მისი დედა მარიამი ორბელიანის ქალი იყო.

ალექსანდრე მეორე შვილი იყო თავის თხუთმეტ და-ძმას შორის. საკუთარ ოჯახში მან იმ დროისათვის შესაფერისი, ტრადიციული ქართული განათლება მიიღო.

15 წ. ახაკში ალექსანდრე ამილახვარმა მამასთან დიმიტრი ამილახვართან ერთად მონაწილეობა მიიღო ეაატა ბატონიშვილის ხელმძღვანელობით (მარკოზაშვილის დარბაზელები) თავადების 1765 წლის შეთქმულებაში ერეკლე II-ის წინააღმდეგ. შეთქმულების მიზანი იყო სამეფო ოჯახის ამოწყვეტა და ქართლში კვლავ ქართველი ბაგრატიონების გამეფება. შეთქმულების ყველა მონაწილე და, მათ შორის, სრულიად ახალგაზრდა ალექსანდრე, მეფე ერეკლემ მკაცრად დასაჯა. ალექსანდრე ამილახვარს მოაკრეს ცხვირი და გადიუტრეს ფეხის ძარღვი; მან 5 წელიწადი შინაურ პატიმრობაში გაატარა. 1771 წ. თბილისში ჭირიანობის დროს იგი თავის ძმასთან ერთად დიდი გაჭირვებით გაიპარა სამშობლოდან და რუსეთში გადაიხვეწა. 1779 წ. პეტერბურგში რუსულ ენაზე გამოსცა მეფე ერეკლეს, როგორც ქართლის სამეფო ტახტის „მიმტაცეველის“, წინააღმდეგ მიმართული პოლიტიკური პამფლეტი: „ეიორგიოსული ისტორია ეპაუე თავად ამილახვარზე, რომელსაც ამ ჭვეშის მოკლე ისტორიის დართვით თავის ამბანაგებს უამბობს ანატოლიელი ბაკური უსიმი“. ეს ნაწარმოები სტამბიდან გამოსულისთანავე აკრძალა ეკატერინე მეორის მთავრობამ, რომელიც იმხანად ერეკლე მეფესთან სამეგობრო ხელშეკრულების დადებისათვის ემზადებოდა, რაც შემდგომ ეიორგიეესკის ტრაქტატი ანსახა. ალექსანდრე ამილახვარი დაუკავშირდა ალექსანდრე ბაკარის ძეს, რომელმაც აკტიური მოკმედება დაიწყო ქართლის ტახტის დასაბრუნებლად. 1780 წელს ალექსანდრე ამილახვარმა დატოვა რუსეთი და ალექსანდრე ბატონიშვილთან ერთად იმერეთში წავიდა, სადაც ისინი ერთიანი ძალით ამოკმენდდნენ ერეკლეს წინააღმდეგ. იმერეთიდან ჩრდილო კავკასიაში გადავიდნენ, რადგანაც ადგილობრივი ხანების დიდი იმედი ჰქონდათ. მაგრამ გეორგიეესკის ტრაქტატის დადების შემდეგ ერეკლემ რუსეთის მთავრობას მიმართა თხოვნით, გადამწყვეტი ზომები მიეღო ალექსანდრე ბატონიშვილისა და ალექსანდრე ამილახვარის მტრული მოკმედების ასალგამავად. ამის შემდეგ ორივე ალექსანდრე შეიპყრეს: ამილახვარმა ვიბორგის ციხეში, ბმიმე პორობებში, თითქმის თვრამეტი წელიწადი გაატარა, ხოლო ალექსანდრე ბატონიშვილი სმოლენსკში გადაასახლეს. მიუხედავად არაერთგზისი თხოვნისა შეწყნარების შესახებ, ამილახვარი 1801 წლამდეი ციხეში იმყოფებოდა და განთავისუფდა მხოლოდ ალექსანდრე I-ის მანიფესტთან დაკავშირებით გამოსული ამნისტიის საფუძველზე. განთავისუფლებისთანავე იგი საქართველოში გაემგზავრა, მაგრამ ბაგრატ ბატონიშვილის ცნობით, 1802 წელს გზაში, ქ. ასტრახანში, გარდაიცვალა.

რუსეთში ცხოვრების პერიოდში ალექსანდრე ამილახვარმა დაწერა და 1779 წელს პეტერბურგში რუსულ ენაზე გამოაქვეყნა ზემოხსენებული ნაშრომი „ეიორგიანული ისტორიის“ სახელწოდებით. ეს ნაშრომი შემოკლებული სახით ქართულ ენაზე თარგმნა და ეურნალ „მნათობში“ მეცირე წინანიტეკაობის დართვით გამოაქვეყნა გ. ქიქოძემ (1939 წ. № 8). მასში ავტორი აღწერს XVIII ს II ნახევრის საქართველოს პოლიტიკურ ვითარებას. მიუხედავად ამ ნაშრომის ნაკლისა, რაც მის უადრესად ტენდენციურ ხასიათში გამოიხატება, მასში მოხმობილი ფაქტობრივი მასალა საინტერესო ისტორიული წყაროა აღნშნული პერიოდის ქართლ-კახეთის ისტორიის შესასწავლად.

ქართული პოლიტიკური აზროვნების ისტორიისათვის მეტად საინტერესოა ა. ამილახვარის პოლიტიკური ტრაქტატი „ბრძენი აღმოსავლეთისა“ (პირველად ეს ნაშრომი დაიბეჭდა 1902 წ. ეურნალ „ცოცხალსა“ მე-2 ნომერში, ტექსტი მცირე წინანიტეკაობის თანდართვით გამოაქვეყნა ე. თაყაიშვილმა) მიძღვნილი იმერეთის მეფის სოლომონ პირველისადმი. ნაშრომი ავტორს ქართულ ენაზე დაუწერია. მასში იგი აყალიბებს სახელმწიფო წყობილებისა და მმართველობის თავისებურ სისტემას. ქართველ მეცნიერთა დიდი უმრავლესობის (ე. თაყაიშვილი,

ლ. ასათიანი, გ. ქიქოძე, ლ. ბარამია, ნ. ტარასიძე) აზრით, ეს ნაწარმოები მან ფრანგი განმანათლებლების იდეების გავლენით დაწერა, რისთვისაც ქართველ ეოლტერიანელსაც უწოდებენ ხოლმე. ამ თვალსაზრისს არ ეთანხმება მკვლევარი გ. ავკოფოველი. იგი ამტკიცებს, რომ ალექსანდრე ამილახვარს „არ შეიძლება ვოლტერიანელი ვუწოდოთ“ და რომ „მისი მსოფლმხედველობისათვის სრულიად უცხოა ფრანგი განმანათლებლების იდეები, რომლებსაც იგი უდაოდ იცნობდა. ამ თეორიებმა მის პოლიტიკურ თეორიაზე მხოლოდ ზედაპირული კვალი დაჰნიეს. ალექსანდრე ამილახვარი თავდაური იდეოლოგიის გამომხატველია ქართული პოლიტიკური აზროვნების ისტორიაში“.

1778 წ. ალექსანდრე ამილახვარმა რუსულიდან უმაწვილებისათვის გადმოთარგმნა ლილმარ კოფოსის შემოლებული „უნივერსალური ისტორია“ კითხვა-პასუხის სახით, რომელის ხელნაწერი დაცულია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტში. ამ ხელნაწერის სათაური გვამცნობს ნაშრომის შინაარსს: „შემოლებულად საოვალთაო მოთხრობა, რომელსა უპერიე ყოველი ღირსად სახსოვარი ქვეყნისა შინა დროთა შეკმნითგან ქვეყნისა ვიდრე აჰამიდეე ეაბისა მრავალთა გამოძიებითა ახლად თარგმნილი შეერთებითი მოკლისა რუსეთისა ამბავთაგან კითხვა მიგებითი, საოგოთ მოსწავლეთათა ყრმათა. მეორითა მეეგდითა დაბეჭდილი თვით პეტერბურღსა შინა სახელმწიფოსა ზედა აკადემიისასა სასწავლელსა წელსა 1762“.

ალექსანდრე ამილახვარს ეკუთვნის პიესა „მოკმედება ასტრახანში“, რომელიც დაწერილია დაახლოებით 1798-1802 წწ., რუსულ ენაზე. პიესელად იგი გამოსცა ალექსანდრე ბახანაშვილმა, ხოლო შემდეგ პ. �ლიეშვილმა. პიესა წმინდა ისტორიული ხასიათისაა და ერეკლე II-ის პოლიტიკის წინააღმდეგ არის მიმართული.

ამჟამად ჩვენს მიზანს არ წარმოადგენს ზემოხსენებული ნაშრომთა განხილვა. ისინი სხვადასხვა დროს გააანალიზეს ცნობილმა ქართველმა მეცნიერებმა. ამ მხრივ განსაკუთრებით სიინტერესოა ალ. ტუხარელის „რუსეთი და საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოძრაობა აღმოსავლეთ საქართველოში XVIII ს. მე-II ნახევარი“ თხ., 1983 წ. ჩვენი მიზანია, ქართველ მეთხზველს გავაცნო ალექსანდრე ამილახვარის ერეკლე უცნობი, დაუშვიგრეული და უსაოფრო, ზემოალნშნულ ნაშრომთაგან განსხვავებული ხასიათის ნაწარმოები. იგი ჩვენ ქართულ ენაზე ეთარგმნეთ და პირობითად „ქართლის აღწერილობა“ ეუწოდეთ. აღნიშნული ხელნაწერის დედანი რუსეთის საგარეო საქმეთა არქივში ინახება (АВП Р. Ф. Сношения России с Грузией 1782 г. д. № 10),

ხელნაწერი მე-18 ს. მეორე ნახევრის ქართლის ისტორიოეფ-გეოგრაფიულ და სტატისტიკურ აღწერილობას წარმოადგენს, დაწერილია ქარგი რუსულით. ავტორი დასაწყისშივე აღნიშნავს, რომ წერა 1791 წლის 17 ივნისს დაიწყო. საარქივო საქმეში ხელნაწერის ორი პირია. პირველი პირის პირველი ორი გვერდი ავტოგრაფია. მათი ქსეროსლენი ჩვენს ხელთა. დანარჩენ გვერდებზე ავტორისეული ხელნაწერი, როგორც ჩანს ადრეეე გაფურმერთალებული, შეკმნილა მისი სრული დაკარგვის საშიშროება, ამიტომ ვიღაც უცნობ პირს საკმაოდ ლამაზი კალიგრაფიით ავტორისეულ ხელნაწერზე ზემოდან დაუწერია მისივე ტექსტი. იმავე ხელით არის გაკეთებული პირველი პირის ზუსტი ასლი.

„ქართლის აღწერილობის“ შემქმნელ ავტორმა ჩვენი ვარაუდით, გადაწყვიტა მან შემდეგ, რაც შესაძლებლობა მიეცა გასცნობოდა ეფრპელი მოგზაურის ვაეეერის“ ქართლისა და იმერეთის მოკლე ისტორიას“, რომელიც ქართულ ენაზე არ გამოქვეყნებული და თავის მხრივ ბანაგრტეხო ისტორიულ წყაროს წარმოადგენს. ვაეეერის ნაშრომი ზუსტად არ არის დათარიღებული. ტექსტიდან ირკვევა, რომ მე-18 საუკუნის II ნახევარს ეხება (ერთგან იგი წერს: ...აწ ჩფლობს ქართლს მეფე ირაკლი, რომელსა სპარსთაოს შახნადირ მისცეს სხვანიკა ორნი არა დიდნი სამფლობელნნი, ბორჩალო და ყაზახი.“ (აღნიშნული ხელნაწერი ინახება საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტში Н ფონდში № 609 გვ. 131. იგი ქართულად უთარგმნია თუ გადაუწერია კარანტინის ინსპექტორის ამხანაგს დავით ეენაგის ძე თუმანოვს 1816 წ. 16 ნოემბერს შემდეგი სათაურით: „მოკლე ისტორია ქართლისა და იმერეთისა, აღწერილი ვაეეერის ერთის რომლის ფრანცუზისაგან.“ ვ. ბ.).

აღშფოთებული ალექსანდრე ამილახვარი გორის სახელწოდების განმარტებასთან დაკავშირებით წერს:

«...сей назвала она Гори (холм). Сея история о строении и звании города сего опровергающая с презрением враль всемирного Путешественника, который говорит будто по вкусным свиням там рождающимся, которыя де так же называются горы, имеет свое название сей город, при том первое, что там никаких свиней нет как и других скотов, кроме пригонных, второе, что не одною литерою свинья и холм пишется (горы) ибо она имеет две литеры, как разного вида, так и разного произношения, например как g.ъаъ по крепче. ღ—Гхван, по мягче. Первым пишется холм ъгори — горы, вторым сви-

ньа — ღორი. **Но оставим его при частых его ошибках и будем говорить далее».**

ამილახვარი მოგზაურის სახელს არ ასახელებს, მაგრამ ეტვ�, რომ იგი ვეიერის გულისხმობს. დასამტკიცებლად მოგვყავს ვეიერისეული გორის ეტიმოლოგიის განმარტება: „...გორი ქალაქი მდებარე ორმოცთა ვერსთა ზედა ტფილისისაგან, ორგზის უმეტეს არს სურამისა, გარნა ყოველთაგზა მთა არს მცირე ყარიბი, სახლნი მას შინა და ბაზარნი არიან მიწერნი. აკა შესაძლო არს მოპოიბად იაფფასად ყოველი საჭირო ცხოვრებისათვის, გარნა ყოველისა უუხვეს და უმეტეს არის ღორის ხორცი. იტყვიან რომ სოფელს�sა გორი წარმოებს ლექსისაგან ღორისა...“

ალექსანდრე ამილახვარის აღნიშნული ხელნაწერის ორივე პირი ერთსა და იმავე ადგილზე წყდება. რამ შეუშალა ხელი მას ამ ნაწრომის დასრულებაში, ჩვენთვის უცნობია.

ალექსანდრე ამილახვარი ამ ნაწრომში ამღაფაგებს სამშობლო ქვეყნის ზედმიწევნით ცოდნას. ეს მით უფრო დასაფასებელია, თუ გავითვალისწინებთ, რომ 15 წლის ასაკში მიღებულ ზმიგ სასჯელის შემდეგ მან 5 წელიწადი საპყრობილეში გაატარა, რომელსაც ის ვაი-ვაგლახით დაღწია თავი და სამშობლოდან დევნილმა მოელი თავისი სიცოცხლე რუსეთში გაატარა. აღნიშნულ ნაშრომში ისეთი ფაქტები მოთხრობილი და ახსნილი, რასაც ჩვენ ვერ შეეხვდებით ვერც ერთ ქართულ ისტორიულ წყაროში. იგი სანინტერესოა როგორც ისტორიოგრაფის, გეოგრაფიის, ბიოლოგ ეზტიოლოგებისა და ქართული ლიტერატურის სპეციალისტებისათვის, ასევე ჩვენი ქვეყნის ისტორიული წარსულით დაინტერესებული ყველა ქართველისათვის.

ალექსანდრე დიმიტრის ძე ამილახვარი „ქართლის ალდაერილობა“

რუსულოდან თარგმნილი მარინე ნიკოლოზის ასულ ბულეიშვილის მიერ.

(ავტორს ნაშრომის წერა დაუწყია 1791 წ. 17 ივნისს)

ქართველთა სამეფოს სხვადასხვა დროს უცხოელი მწერლები უცოდინარობით სხვადასხვა სახელს უწოდებენენ. ამ სამეფოს ზმრიდან მასში შემავალი პროვინციის სახელს აერქმევენენ და ზედსართვა სახელს საკუთარ სახელად მიიჩნევენენ. მაგ., ივერია, გეორგია, აღბანია, კოლხიდია. ყველა ესენი არ არის საკუთარი სახელები, არამედ ან ზედსართავი სახელებია, ანდა დამამხნერებული პროვინციული სახელები. აღნიშნული მიწის ირგვლივ მცხოვრები ხალხები ქართველებს თავისი გრძნობებიდან გამომდინარე სახელებს არქმევენენ. მაგალითად, სპარსელებმა, რომლებმაც უძველესი დროიდან გამოსცადეს მათი გულადობა და უძლეველობა, მათ გურჯები უწოდეს (გურჯი — სპარსულად — ნიშნავს ძალას, ამას დამამტკიცებს ... წა — სტან და გურჯისტანი უწოდეს). ბერძნებმა, ვითარცა ბრძენმა და მიწათმოქმედების მოყვარულმა ხალხმა, ქართველებს პატივისცემით გეორგები შეარქვეს, რადგან ამ ხალხს უძველესი დროიდან ახასიათებდა ზემოთ აღნიშნული ორი სიკეთეები თვისება, რაც ბარადად მათი დამახასიათებელი იყო...

ახლა უშუალოდ საქართველოსა და ქართველებს შეეეხოთ, ეტიმოდ, ქართველთების წარმოშობას (ტექსტის ერთი გვერდი დაკარგულია).

ჩვენი წელთაღრიცხვის მეოთხე საუკუნეში ერთი შემთხვევის შემდეგ ამ ქვეყნის სახელგანოქმედებელმა მეფემ ვახტანგ გორგასალამ სატახტო ქალაქი ტიბილისში გადმოიტანა. ამ უდიდესი ქალაქის (ლაპარაკია მცხეთაზე) ნაგებობათაგან მნიშვნელოვანი არაფერი შემოგვრჩა ორი ეკლესიის გარდა, რომლებიც მნიშვნელოვანნი არიან როგორც თავისი სიძველით, ასევე ნაგებობათა ღირსებით და, ამდენად, აღწერის ღირსნი არიან.

პირველი მათგანი, სახელად სამთავრო (საარქიეპისკოპოსო — ავტ.). იგი აგებულია დიდი კონსტანტინეს თანამედროვე მეფე მირიანის მიერ ჩვენი წ. აღ-ის 312 წ. ამავე ტაძარში მიიღო მირიანმა კრიტანობა. სამთავრო როგორც ქალაქის, ასევე მთელი სამეფოს უმთავრეს ტაძრად ითვლებოდა ზემოხსენებულ ვახტანგის (გურგასლანის — ავტ.) მეფობამდე, რომლის მეფეტო ღირსებას არქეიპისკოპოსმა შეეტაცყოფა მიაყენა. მეფემ პირადად არ ინდომა მისი გასამართლება, მაგრამ ეს ამბავი შეატყობინა მსოფლიო პატრიარქებს, რომლებმაც ამ არქიეპისკოპოსის დამცირების შედეგად მოსაგონრად გამოიტანეს მსჯავრი, რომლის თანახმად პირველი ტაძრის მახლობლად უნდა აშენებულიყო მეორე უფრო დიდშვენიერი ტაძარი, რომელშიდაც (ქართველებს — მ. ბ.) უნდა დაეყენებინათ პატრიარქი (ტიტულარებული — ავტ.) ეს ტაძარი ღვთისმშობლის საფარველის სახელობაზეა აგებული — სახელად მცხეთა. ამ ტაძარში სრულდება მეფედ კურთხევის წესი. აქვე არის პატრიარქის ადგილსამყოფელი.

ჩვენ შეძლებისდაგვარად ცალ-ცალკე განვიხილავთ თითოეულ პროვინციას.

ეს მიწა უძველესი ხანიდან დაყოფილი იყო სხვადასხვა პროვინციებად, რომლებმაც დღემდე შეინარჩუნეს თავისი პირველნდელი საზღვრები, თუ არ ჩავთვლით სხვა ხალხებს, რომლებიც ამავე მიწას მიეკუთვნებიან. საკუთრივ ქართველები, რომლებიც დღესაც კი ერთ საერთო ენაზე ლაპარაკობენ, 8 უდიდეს პროვინციად დაყოფილ მიწაზე ცხოვრობენ, რომელთაგან თითოეული წინად სამეფოდ ითვლებოდა. ეს არ იყო საფუძველს მოკლებული, რად-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გან თუ უძველეს არქივებს დაუჯერებთ, რომლებიც ამჟამადაც არსებობენ, არც ერთ მათგანში ეკლესიად რეა მოლოიწნე ნაკლები მოსახლე არ იყო. აღნიშნული პროვინციები შემდეგი სახელებით არის ცნობილი: 1. საკუთრივ ქართველების პროვინცია, რომელსაც ჩვეულებრივ შემოკლებულად ქართულ უწოდებენ, 2. კახეთი, 3. გარდაბანი, 4. ორბეთი, 5. დფუნდა, 6. ოძრახისი, 7. მარგვისი, 8. ეგრესი, ხოლო მე-9, ყველასთან შედარებით უფრო მცირე პროვინციას, ბუერი ეწოდება.

პირველი პროვინცია ქართლია, რომელიც უძველესი დროიდან დღემდე ყველა დანარჩენზე უფრო მნიშვნელოვანია როგორც თვისი ადგილმდებარეობით ასევე მასში შემავალი უმნიშვნელოვანესი ქალაქებით და დისტრიქტებით. რადგან მასში მდებარეობს ორივე სატახტო ქალაქი როგორიც ძველი ასევე ახალი. აქვეა სასტრიჟარქო და საარქიეპისკოპოსო ტაძრები. ექვსი საეპისკოპოსო. ოცდათხუთა უფრაჩინებულესი სათავადო და მრავალი სხვა. რაც შეეხება მაცხოვრებლებს, თუ კაკვასიონის ჩრდილო ნაწილის მოსახლეობას არ ჩავთვლით, კერძოდ, ოსების სახელწოდებით ცნობილ მოსახლეობას, რომლებიც ამჟამადაც ამ პროვინციას მიეკუთვნებიან, საკუთრივ ქართველები ითვლებოდა 60 000-მდე ფუძე. მგონი ფუძე შეადგენს 10 კომლს, ხოლო კომლში 10-12 და ზმირად 30 მამაკაცი ითვლება. ყოველი კომლის საკუთრებაში უნდა იყოს 120 დესეტინა მიწა, როგორც სახნავად, ასევე ბაღ-ბოსტნების გასაშენებლად. ამაშივე შედის საძოვრები და ტყეები, ხოლო ყოველი დესეტინა, რასაც ისინი ერთდღიურს უწოდებენ, შეადგენს მიწის იმ რაოდენობას, რასაც ერთი წყვილი ხარი მოჰნავს ერთი დღის განმავლობაში. იგი სიგრძით 60 საჟენი, ხოლო სიგანით — 12.

აღნიშნული პროვინციის უმნიშვნელოვანესი ადგილებია: სატახტო ქალაქი ტფილისი, აშენებული მე-4 საუკუნეში ზემოხსენებული მეფის ვახტანგ გურგასლანად წოდებულის მიერ. მას უცხოელები ტბილიზს უწოდებენ იქ არსებული თბილი წყლების გამო, რომელნიც მეფემ შემთხვევით აღმოაჩინა ნადირობის დროს.

ეს ადგილი მიანშნა ფრინველმა, რომელიც ქორებს გაეკვა და კლდეთა ნაპრალებში შეფრინდა, სადაც მდეკარმა მონადირეებმა იპოვეს ცხელი წყალი, რომელიც კლდიდან მრავალ ადგილას გადმოდიოდა. ამ შემთხვევამ მეფეს ამ ადგილზე სატახტო ქალაქის გადმოტანა გადააწყვეტინა; იგი ძველი სატახტო ქალაქიდან -20 ვერსით არის დაშორებული. სწორედ ამ თბილი წყლებმა მისცეს ქალაქს სახელწოდება ტფილისი (აქ ავტორი ხსნის ამ სიტყვის მნიშვნელობას:

«ибо тбили на грузинском языке значит теплого» — წერს იგი)...

ეს ქალაქი ყოველი მხრიდან მთებით არის შემოზღუდული, რომელთაგან სამ უახლესი მთაგრეხილი აგებულია ციტადელები, რომელნიც ასევე სამხრეთიდან იცავენ. ქალაქის ირგვლივ აშენებული ქვის კედელი, რომელსაც უკლის ღრმა თხრილი, მეოთხე — აღმოსავლეთ მხარეს იგი დაცულია მდინარე კერათი, რომელსაც ისინი მდინარე მტკვარს უწოდებენ.

ქალაქის შიგნით უძველეს და ღირშესანიშნავ ნაგებობთაგანია მძინარების სახელობის ტაძარი, ცნობილი სიონის სახელწოდებით; აქ ჩვენი საუკუნის დასაწყისამდე ინახებოდა ღვთისმშობლის ხატი, რომელიც, გადმოცემის თანახმად, დახატული იყო იმ საწოლის ფიცარზე, რომელზედაც ქრისტე დაიბადა. იგი ტაძართან ერთად დაწვეს ლეკებმა, რომელთაც სათავეში ედგათ კახეთის ბატონი კოსტანტინე, მაგრამ ტაძარი გადარჩა. მხოლოდ კედლის მხატვრობა ბოლოსაგან გაშავებულია და ეს უძეირფასესი ხატი დაიკარგა. აღნიშნული ტაძარი აგებულია ტფილისის დამაარსებლის მიერ. იგი მოპირკეთებული თეთრი თლილი ქვით, ხოლო გადახურულია კი შავით, რაც მეტად ლამაზად გამოიყურება. თავისი სიმაგრით, ორნამენტითა და არქიტექტურული გემოვნებით იგი გვიჩვენებს უძველესი მხატვრების სრულყოფილ ხელოვნებას. ეს ტაძარი არის თბილელი მიტროპოლიტის ადგილსამყოფელი.

2. ხელოვნქმნილი ხატის ტაძარი სახელგანთქმულია არა იმდენად თავისი ნაგებობით, რამდენადაც აქ დაცული ხატით. ამტკიცებენ, რომ იგი სწორედ ის ხატია, რომელიც ქრისტემ გამოსახა მანდილიონზე და გამოუგზავნა ედესის მეფე ავგაროზს, რომლის განადგურების შემდეგ გადმოტანილ იქნა ამ ქალაქში. ამ ვიწრო და გრძელი ხატის გამოსახულება და ამასთანავე მისი ქართული სახელწოდება „ანრნის ხატი“ (აქვე ოთკუთხა ფრჩხილებში ავტორი იძლევა ტაძრის აღნიშნულ სახელწოდების რუსულ თარგმანს „Назнаменен образ“) მოწმობს ზემოხსენებულის ჭეშმარიტებას. აღნიშნული ტაძარი პატრიარქის ადგილსამყოფელია. ნიშანდობლივია, რომ ტაძარში დაცული ხატის ირგვლივ ავტორის თანამედროვე მოგზაური ვეეფერიც თავის თხზულებაში წერს „...საეპისკოპოსო სახლი მიკოულ ალის სობოროსადმი. იგიცა და სხვაცა აღშენებული არიან კიდესა ზედა მდინარისასა, თანასწორ მეორე ეკლესიაცა წოდებული კათალიკოსისად, შეერთებულ არს სახელთანა მწყემსმთავრისასა მას შინა ბოლოდ შეპსწრიავს ესე მოადგილე პატრიარქისა. ქართველნი იტყვიან რომელ ხელთქმნელი ხატი მიეტყდეო, წარმოიკითხამენრ ავგაროზისა მიერ (განიხილე სვინაქსარი 16 დღესა აგვისტოს თვისასა), თვით იესო ქრისტესაგან, გრლად დაიცვოდა ამას ეკლესიასა შინა.“

ამგვარად, ვეეფერიც მოწმობს, რომ აღნიშ-

ნული ხატის თავდაპირველი ადგილსამყოფელი სწორედ თბილისის აწინახანის ტაძარი იყო და არა აწინის ეკლესია სათაბაგოში, რომელიც ამჟამად ამ ხატის ადრინდელი ადგილსამყოფელად მიიჩნევა დომენტი კათალიკოსის მიერ ხატის მოვლიდლობაზე 1715 წლით დათარიღებული წარწერის მიხედვით. П. Иоселиани «Описаниѣ древностей города Тифлиса» Т. 1866 г. стр. 28-29 ვ. ბ.

საერო ნაგებობათაგან აღნიშვნის ღირსია: 1. ამანინები, რომელნიც ქალაქის გარეთ სამხრეთ ფორშტატზე მდებარეობს და 2. ქალაქის შიგნით მდებარე ქარვასლა.

ამანინები შედგება შვიდი პალატისაგან, რომლებიც სხვადასხვა სამკურნალო თბილ წყლებზეა მოწყობილი, მათგან ორი განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა. ერთ-ერთი მათგანი კურნავს ულუქს, ხოლო მეორე — ბღენს.

მეორე შენობა არის ქარვასლა, რომელიც თავისი აგებულობით ძალზე მოხერხებულია. ჯვარედინად განლაგებული იგი თითქმის ერთ ვერსზეა გადაჭიმული. არც ზაფხლის სიცხე და არც ავდარი ამ ეაჭრობას ხელს არ უშლის. (ეს იყო შარდნისიეული გრძელი ბაზარი, რომელსაც ქართული სპბეთები როსტაბაზარს უწოდებდნენ. როსტაბაზარი სპარსული სიტყვაა და ნიშნავს ერთ მწკრივში განლაგებულ საეკონომო რიგს. 1800 წლის გეგმა ამ გზას „Большой базар"-ს უწოდებს. მამისა ჰერძნიშვილი. „თბილისის გარეგანი სახე XVIII საუკუნეში". თბ. 1965 წ. გვ. 15.

თბილისის ამ ნაგებობათა შესახებ ვიეეერი შემდეგს მოგვითხრობს: „... მეორე შენობა ეგრეთვე მშვენივრად აღშენებული არს. ქარვასლა, (ქარუასლას ქართული ლექსიკონით უწოდებენ ფუნდუკი. ავტ.). ანუ სასტუმრო სახლი იგინი აქა მსახურობენ, ეითარ ტერიასაცა შინა საცხოვრებლად მოსრულთა და იპყრობიან: 1) ანგარიშად ხელმწიფეთა. არიან აქა ამანინეცა. გარნა მცირესა რიცხუსა შინა, მთდამი უმჯობეს შეირიცხვიან თბილნი წყალნი, უკანასკნელნი ყოველნი ესენი არიან ქვისანი კამარათა თანა, და აღშენებულ უმეტეს ასთა წელსა. ნათელი მათ შორის მიიღების ზეითვან. აუწნი, რ'ლთა შ'ა შთასწვეებინ კაცნი, ქმნილნი არიან გთოლოოს ქვისაგან. ერთსა შ'ა მათგანსა ესრეთ ტფილ არს წყალი რ'ლ ძალ-შესაძლო არს მათმენად ხ' სხუთთა შ'ა. უგრილეს და ჰურჩის გოგირდითა. მცხოვრებთა უუყარნ მას შ'ა ბანაგად და ჰკრნებენ რ'ლ დედაკაცნი სოთერესა. თვისსა მიიღებენ ამ ტფილითა წყალთაგან, ხ' რ'ლ ამანონი მართალ არიან იგი მე თავით ჩემით გამოვპსცადე". (ხელნაწერთა ინსტიტუტის ფონდი H—609 — მ. ბ.). თუ ამ ქალაქის შემადგენლობაში ფორშტატებსაც ჩავთვლით, მაშინ ეს ქალაქი საკმაოდ დიდი და მჭიდროდ დასახლებული, რადგან მხოლოდ ვაჭართა თორმეტ ათასამდე სახლს თვლიდნენ, ამას გარდა სამეფოს ყველა თავადსა და ეპისკოპოსს აქ ჰქონდათ ეზოები, სი სახლი, რომელთაგან უმეტესობა ამჟამადაც არსებობს.

აღვწერეთ რა, როგორც ამ პროვინციის, ასევე მთელი სამეფოს სატახტო ქალაქი, გავაკეთეთ მდინარე კვირის ზემო წელს, რომელიც თავისი დინებით სანახევროდ, ჰყოფს როგორც აღნიშნულ პროვინციას, ასევე მთელ სამეფოს.

ეტიგო ამ იქნება, თუ ვკვიხსნენთ ზოგიერთ ცნობას, რომელიც ეხება როგორც აღნიშნული მდინარის დინებას, ასევე მის სახელწოდებასაც. იგი ეეფრატთან, ტიგრისთან, ბისონთან და ვეონთან ერთად სათავეს იღებს ფანავორის მთებში. შემდეგ კი თავის დინებას ჩრდილოეთით განაგრძობს ქართლიდან დასავლეთით მდებარე ორ პროვინციას, წუნდასა და ოძრახეს, შორის. შეტრიალდება რა ამ პროვინციების საზღვართან. სადაც კუთხით უახლოვდება იმერეთს და ორ ზემომოხსენებულ პროვინციასაც, აღმოსავლეთისკენ განაგრძობს თავის დინებას სამხრეთ-აღმოსავლეთით და გაივლის შემდეგ პროვინციებს ქართლს, გარდაბანს, ბაგრას, ყარაბაღს და შაქს. შირვანისა და აზერბაიჯანის საზღვართან, სახელდობრ, სახელოვან ქალაქ ჯაველთასთან, რომელიც მის აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარეობს, იერთებს მდინარე გეონს, ანუ არეზს, იხრება რა უფრო სამხრეთით, იგი შირვანსა და მუღანს შორის მოედინება და აღწევს ხაღიანს. აქ იყოფა ორ დიდ ნაკადად და სალიანდან სამოცდაათი ვერსის დაშორებით, ხუთ დიდ ნაკადად დაყოფილი უერთდება კასპიის ზღვას. აღნიშნული მდინარე სანაოსნოდ ნაწილობრივად არის გამოსადეგი. მხოლოდ ერთ ადგილზე, ტფილისის ქვემოთ, გარდაბნის პროვინციაში, ერთი მაღალი ქვა თითქოს გაგვიმ მდინარის გარდიგარეშო მდებარეობს და ხელს უშლის როგორც ნოსნოსას, ასევე ძმიმე ვრძელტვირთა თევზებს, მაგალითად, ზუთხისნარებს, მდინარის გადალახვაში. სხვადასხვა სახეობის ამგვარი თევზები აქ იმღენია, ძნელი წარმოსადგენია, რომ სხვა მდინარეებშიც იყვნენ ისინი ასეთი დიდი რაოდენობით. თევზის ამგვარი სიმრავლის მიზეზი, ალბათ, არის წყლის სიწმინდე, რომელიც სათავიდან შესართავამდე ქვებსა და ქვიშაზე მოედინება. სწორედ ამ მდინარეშ, აღნიშნული დიდი ქვის გადალახვის გამო, პროვინციასაც გარდაბანის სახელი მისცა (აქ ავტორს რუსულად ფარჩხილებში ჩასმული აქვს ამ პროვინციის სახელწოდების რუსული თარგმანიც (перемоя) — მ. ბ.).

რაც შეეხება ამ მდინარის სახელწოდებას, უნდა ითქვას, რომ სპარსელები უძველესი ხანიდან დღემდე მას კურას უწოდებენ, ხოლო ქართველები, ქრისტიანობის შემოღებამდე მას ასევე კვირას უწოდებდნენ. მხოლოდ შემდეგ ხანებ-

ში კვირა დღისა და ანდა ერთი კვირის სახელწოდებისაგან განსასხვავებლად, რომელიც მათთან ასევე კვირად იწოდება, მდინარეს მტკვარი (ე. ი. კვირის კუთვნილება — ავტ.) უწოდეს. ცნობას იმის შესახებ, რომ მათ მიერ ეს მდინარე უძველეს ხანებში კვირად იწოდებოდა, გვიმოწმებენ მის აღმოსავლეთ სანაპიროზე მდებარე მთები, რომელნიც ვაღაშვილთა ძალიან შორ მანძილზე და დღესაც კვირნაყად (ე. ი. კვირის სიმაღლედ ანდა მტაცებად — ავტ.) იწოდება. ამბობენ, რომ ეს მთაგრეხილები, გასდევენ რა მდინარის სანაპიროს, ერთგან მას კიდეც გადალახავენ და სპარსეთშიც შეიჭრან, ხოლო აქედან უწყვეტად თვით ინდოეთამდეც აღწევენ. ბევრი იქაური თავადები, რომლებიც სახელოვან შახნადირთან ერთად ინდოეთში იყვნენ ალაშქრად, ამ ეშმარიტებას გვიმოწმებენ. ხოლო რაც შეეხება კუროს ან კვირას სახელწოდების შინაარსს, იგი მზეს ნიშნავს, ისევე როგორც არეზია). მრავალ წვრილ და საშუალო მდინარესთან ერთად ამ მდინარეს ორი დიდი მდინარე უერთდება, მარჯვნივ, როგორც ზემით აღვნიშნეთ, — არეზი ქალაქ ჯეგანთასთან, ხოლო მარცხნივ — ალაზანი, ქალაქ განჯის რამდენადმე ქვემოთ. თბილისის ზემით მდებარეობს ზემოხსენებული უძველესი ქალაქი მცხეთა, რომელთანაც მტკვარს უერთდება მდინარე ვარაგეი, რომელიც ჩრდილო-აღმოსავლეთის მხარეს ქართლისა და კახეთის საზღვარს წარმოადგენს. ამ მდინარეზე უძნიშნელოვანესი ადგილებია: 1. წიღლანი, ეპისკოპოსის ადგილსამყოფელი, თავად მუხრანსკის კუთვნილება, რომლის რეზიდენციაც აქედან მცირე მანძილით არის დაშორებული; 2. დეფშეთი, 3. ანანური, 4. ლომისი და 5. სახიოოვანი ამის ციხე, არაგვის ერისთავის კუთვნილება. არაგვის შესართავის ზემით მდინარე მტკვარს უერთდება მდინარე ქსანი, რომელზედაც შემდეგი მნიშვნელოვანი ადგილებია: 1. მუხრანის ციხე, რომელიც ამ მდინარის შესართავში მდებარეობს. 2. მუხრანი — თავად მუხრანსკის რეზიდენცია, რომელიც ამ მდინარედან ახლო მანძილზე მდებარეობს. 3. ახალგორი — ქსნის თავადის რეზონნენცია, რომელიც საკუთარივ მდ. ქსნის ნაპირზე მდებარეობს. ამავე მდინარის ზემით მოეცინება მდ. რეხული, რომლის სანაპიროებზე სახელოვანი ადგილებია: 1. ქალაქი კასპი, რომელიც უძველესი დროიდან არის სახელგანთქმული და ამჟამადაც სახელოვანია მთელ სახელმწიფოში თავისი შესანიშნაავი ღვინოებით. ამაზე უფრო მაღლა მდებარეობს სახელგანთქმული მონასტერი სამთავისი, რომელიც ეპისკოპოსის ადგილსამყოფელია. იგი აგებულია ტფილისის დამაარსებლის მიერ; მისი უძველესი ნაგებობიდან მხოლოდ ერთი კედელია შემორჩენილი, რომლის გარეთა ორნამენტფული შემკულობა ყველს აკვირვებს და თავისკენ იზიდავს. აქ გამოსახული ჯვრის შესახებ გადმოგვეცემენ, რომ შაჰ-აბას [illegible] მოხიბლულმა მისი შესანიშნავი ნაკეთობით, თავის ქვესმოლილებს უბრძანა ამოეჭრათ იგი და წამოეღოთ თან, მაგრამ, ზნეობრივი ეიტანლით შეშინებულმა უარი თქვა თავის ამ წამოწყებაზე. 3. ჭალა — თ. ამილახვრის რეზიდენციის წარმოდგენს. აქვე მდებარეობს ცხვიოოსა, ამფითეატრის მსგავსად განლაგებული ორმაგი ციხე სიმაგრე, რომელთაგან უკანასკნელი ისეთ მაღლობზე დგას, რომ თითქმის მთელ სამეფოში მოჩანს. ეს ციხე სახელგანთქმულია როგორც თავისი სიძველით, ასევე უძლეველობით.

უფრო ზემოთ მოეცინება ორი მდინარე — დიდი და პატარა ლიახვი, რომელთაგან პატარა დიდს უერთდება. მათ შორის მდებარე სანტტერესო ადგილებია: ქალაქი გორი რომელიც მემატიანეთა ცნობით 600 წლის წინათ სახელგანთქმული თამარ მეფის სურვილით შემდეგი შემოხვევის შედეგად გაშენდა: გადმოცემის თანახმად ამ ადგილზე უფრო ტბა ყოფილა, რომლის შეაგულში მდებარეობდა ბორცვი, რომელსაც ქართულად გორი ეწოდება. ნაღირობისას დედოფალი უეცრად ამ ტბას მიადგა. სწორედ ამ დროს მონადირეებს გაეფრინდათ მისი საყვარელი ქორი და ბორცვზე შემოჯდა, მხლებლებმა ვერაკეითარი ხერხით იგი იქიდან ვერ გამოიტყუეს. მაშინ დედოფალმა თქვა, რომ ყოველგვარ სურვილს შეურაულებდა იმას, ვინც ქორს იმ ბორცვიდან გადმოიყვანდა. ერთმა დიდგაროვანმა ახალგაზრდა კაცმა დედოფლის ამალიდან, სახელად ოსიფმან, რომელიც დიდიხნის განმავლობაში მოხიბლული იყო დედოფლის მშვენიერებით, იცოდა რა დედოფლის სიტყვის სიმტკიცე, უყოყმანოდ შესთავაზა მას თავისი სამსახური. დედოფალი თავდაპირველად მოზანს ვერ მიეხედა და უფლება მისცა, წასულიყო ქორის დასაჭერად. ოსიფმან გასცეტა და ადგილად დაიჭირა ქორი. უკან დაბრუნებისას დედოფალს გაახსენდა, რომ ამ ახალგაზრდას იგი უყვარდა. იმის შიშით, რომ ოსიფმან მისი სურვილის საწინააღმდეგოდ მისთვის ცოლად არ ეთხოვა (რადგან იგი იმ დროს ჯერ კიდევ ქალწული იყო და ყველა სახელგანთქმული ახალგაზრდა კაცი მოუთმენლად ელოდა, თუ რომელ მათგანს აირჩევდა იგი საქმროდ), როგორც გადმოგვეცემენ, დაიწყო ლოცვა. იგი ღმერთს შესთხოვდა, რომ ამ ახალგაზრდა კაცს არა აქვს მიზნად ცოლობა სთხოოს, ასეთ შემთხვევაში გადაარჩინოს იგი და მშვიდობით გამოიყვანოს ნაპირზე, ხოლო თუ საწინააღმდეგო მიზანი აქვს, მაშინ არ მისცეს ნაპირზე მშვიდობიანად გამოსვლის საშუალება. დედოფლის ამ სიტყვებისთანავე ახალგაზრდამ წყალში ჩაძირვა დაიწყო, ხოლო ხუმრობის მოყვარული ქართველი ახალგაზრდე-

ბი, რომელთაც შურდათ მისი ბედნიერება, უყვიროდნენ, ბატონს ქორი არ დაუკარგოო. აშგვარად, ეს უბედური წყალში დაიხრჩო.

ამ შემთხვევის უკეთესასაოფად მიფემ ბრძანა ტბის ამოშრობა, ბორკეტზე ციხის აგება, ხოლო მის იქგვლივ ქალაქის გაშენება. მომავალ ქალაქს მან გორი (ბორკეი) უწოდა.

ქალაქის აგების ზემოთდწერილი ისტორია უარყოფს ერთი მსოფლიო მოგზაურის მიერ ამ ქალაქის სახელწოდების ირგვლივ შეთხზულ მონაჯორს, რომელიც ამტკიცებს, თითქოს იქ მოშენებული გემრიელი ღორების გამო, როგორ ქართულად ასევე გორი ეწოდება, მიეცა ამ ქალაქს ეს სახელწოდება. მისი შეცდომა ნათელი ხდება იმ გარემოების გამო, რომ იქ 1. არავითარი ღორები და ან სხვა საქონელი მოშენებული არ არის, გარდა საძოვარზე გასაყვანი საქონლისა. ამასთან, 2. ამ გარემოებას კიდეც ისიც ემატება, რომ ღორი და გორი ერთნაირი ლიტერით არ იწერება, მათ ორი სხვადასხვა ფორმისა და გამოთქმის მქონე ლიტერით აღნიშნავენ. მაგალითად: გ-გან უფრო მაგრად გამოითქმის, ხოლო ღ — უფრო რბილად. პირველი მთგანთან იწერება გორი, ხოლო მეორეთთან — ღორი.

მაგრამ დავტოვოთ ეს მოგზაური მის ხშირ შეცდომებთან ერთად და განვაგრძოთ ჩვენი თხრობა.

ამ ბორკეტისა თუ გორის ძირში, ჩრდილოეთის მხრივ, ერთმანეთს სამი მდინარე უერთდება, კერძოდ, ორივე ლიახვი და ფშანი, ხოლო ქალაქიდან დასავლეთით, ერთი ვერსის დაშორებით, ისინი უერთდებიან მდ. კვირას. აქ შესართავის მოპირდაპირე ნაპირზე, ბორკეტზე დგას სასწაულმქმედი ჯვრით სახელგანქმული გორისჯვრის მონასტერი. აღნიშნული ჯვარი ერთი საჟენის სიმაღლეზე მოლიანად ვერცხლით არის დაფარული. მასში ინახება გიორგი დიდმოწამის ხერხგმლისა თუ ბეჭის ძელის ნაწილები. თავისი სიდიდით და წმინდა ნაწილების მნიშვნელობით მისი მსგავსია მხოლოდ ცხვილოს სამთავრო ეკლესიის ჯვარი, რომელიც ჯვარპატიოსნის სახელობისაა. ქალაქი გორი ამ ეპამად ამილახორის რეზიდენციას წარმოადგენს. ამასთან ერთად, იგი არქიეპისკოპოსის ადგილსამყოფელიცაა.

მდინარე ლიახვის ზემო წელზე, კავკასიონის მარჯვენა მხარეს მდებარეობს ქალაქი ცხინვალი, რომელიც მთიელებთან ალებ-მიცემობის შედეგად აყვავებულია. ამ ქალაქის მოპირდაპირე მხარეს, მდინარის გადაღმა, სწორ ადგილზე, არის ერთი დიდი ქვა, რომელიც ალაზანს მსგავსად აღმართულია. შიგნიდან იგი გამოკვეთილია და ნამდვილი კოშკის თუ ციხესიმაგრის მნიშვნელობა აქვს. მასში ყოველთვის ყარაულები ცხოვრობენ. მაგრამ ეს ქვა იმით არის უფრო მნიშვნელოვანი, რომ იგი თავისი ბუნებრივი თვისებებისათვის უჩვეულო მოქმედებით ხასიათდება. კერძოდ, რაც უფრო დიდი სიცხეა ზაფხულში, მასში მით უფრო მეტი ყინულის ლოლუები ჩნდება. მაგრამ ვინაიდან მე ნატურალისტი არ გახლავართ, ამიტომ ამ თავსატეხს ბატონ ფიზიკოსებს ვეტოვებ. მათ აკვიხსნან, რა მიზეზით წარმოიქმნება ყოველივე ზემოთქმული, თუმცა ეშვი არ მეპარება, რომ ამის უპირველეს საფუძველს გვარჯილა წარმოადგენს.

აღნიშნული ქალაქიდან ახლოს ნიკოზია მდებარეობს, რომელიც საარქიეპისკოპოსოა ადგილსამყოფელია. აქ ხელშეუხებლად შენორჩა ის სამსხვერპლო, რომელშიაც უძველეს დროს ცეცხლთაყვანისმცემლები მსხვერპლს სწირავდნენ ღვთაებრივ ცეცხლს და რომელზედაც ამჟამად არქიეპისკოპოსის სახლი დგას. ეს სამსხვერპლო ისეა გამობრძმედილი ცეცხლისა და კვამლისაგან, რომ რკინისას უფრო წაადგეს, ვიდრე ქვისას.

მდინარე კვირას აყოლებაზე შემდეგი მნიშვნელოვანი ადგილები მდებარეობს. ესენია: სურამი, ალი, ახალდაბა. ამთგან პირველი უძველესი დროიდან სახელგანთქმულია თავისი ციხის უძლეველობით. რომელმაც ჩვენს საუკუნეშიც (ნაღირ შაჰის დროს) განიცადა სამწლიანი ალყა სპარსელებისა და ჩვენნაგებისა, რომლებიც ახლანდელი მმართველის წაკეზებით ამირახორის წინააღმდეგ გამოვიდნენ, მაგრამ ვერაფერს ვერ გახდნენ და იძულებულნი იყვნენ შერიგებოდნენ მას. ამ ციხის შესახებ უძველესი დროიდან არსებობს თქმულება, თითქოს მისი უძლეველობის მიზეზი იმაშია, რომ მის კედლებში ცოცხლად არის ჩაკერული დედისერთა ეფაი, რომლის შესახებ დღესაც მღერიან ხალხში გულისგამგმირავ ლექსებს.

ამას გარდა, ღირსშესანიშნაია შემდეგი ადგილები: რუისი და ურბნისი, რომლებშიც საეპისკოპოსოები არსებობენ. შემდეგ: ქეხი, ანაბეთი, დირბი, ძალინა, ულუმბა, ვანანი, რომელნიც სხვადასხვა მფლობელებს ეკუთვნიან.

მდინარე კვირას დასავლეთი სანაპიროს გასწვრივ ამავე პროვინციის შემდეგი უმნიშვნელოვანესი ადგილებია...

ამ ადგილზე თხრობა წყდება. (მ. ბ.)

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გიორგი ჩარკვიანი

„ვისთვის რას იტყვი“

ნაწილი მესამე

მაშასადამე...

ესე იგი...

ესე იგი — ზევით, ანუ მაღლა მთვარეა; ქვევით, ანუ ძირს, მტკვარია ხოლო, გვერდით, ანუ მკლეთმარჯვნივ, ქალი. ამ შესანიშნავი კრების თუ ღამის თავმჯდომარედ შენ ხარ არჩეული თუ დანიშნული. გეღირსა, როგორც იქნა...

ზევით მთვარე, ქვევით მტკვარი, გვერდზე ქალი, მეტი რა გინდა. ტუტუცი თუ არა ხარ, მეტი რა ჭირი უნდა გინდოდეს.

ვეხუთე სართულის აივანი, სადაც ბრეზენტიან სკამ-ლოგინზე ნოდარს მოეკალათა, სანაპიროს გადმოსცქეროდა. ივნისის გვიანი ღამე უფრო ხალისიანი იყო, ვიდრე მელანქოლიური. ხანდახან ჯიღრების ფოთლები ოდნავ გაესვიროდა შრიალებდნენ.

რა ურცხვი იქნები, კიდევ რომ რამე ინატრო. ეს თავაწყვეტილ უმადურობას, პირდაპირ კატასტროფულ დაუნახობას გიუტოლდება. მართლაც, რა შეიძლება ისაკლისო, შე დღეკეთილო, შე, სვებედნიერო, ფლავი რომ გიდგას ხონჩით, ჭერის ორმაში რომ ნებიერობ, დოკრანში რომ ხარ ნავარდნელი... შენისთანა კაცზეა ზედგამოჭრილი ეს ჩინებული ნათქვამი — ქვაცა აქვს და კაკალიცა, თავზე შემოსაკრავიცა... რას შვები, ბბჭო, გამოსულიდან? ნაბარნე ფილმი ბაგ ქვასანაყი. შემოკერა შემოხვევას ნიშნავს ამ შემოხვევაში... იმიტომ კი არ გავიხსენეთ ხალხური სიბრძნე, რომ მაგხელა ლოდისთვის დაგეკლო ხელი და კეფაში გეჯახეშა. ასეთი ხუმრობა ვინ გასწავლა... არ გეხუმრება? რატომ მერე, შე მადლიანო, რის გამო, შე სათაყვანო, რა მიზეზით, ორთავე თვალთა სინათლეევ? ეს ერთი ბეწო სპამბი რა მოსატანია, ისეთი პაწაწკინტელაა, პირის ქარად არ ეყოფა ადამიანს... მთვარე — მტკვარი — ქალი... შენ ამბობ, ეს სამეული, ასე ვთქვათ, ტრიეზერიტი ბოლო ელემენტმა დატოვაო... ეგ უმნიშვნელო დეტალია, მაგის გულისთვის თავში ქვის ცემა სად გაგონილა. არავინ შეიტყოს, თორემ ქვეყანა სასაცილოდ გგიგდებს. ერთია კარგი — ოცდაერთი წელი არ შეგსრულებია. სამი თვე გაქვს · დარჩენილი. ამ დროის განმავლობაში სპირტიან სასმელს არავინ მოგაყიდის, ესე იგი ვერ ილოთებ. სამ თვეში კიდევ მაგ გომბოიოს არა, ჯულეტას დაიიწყებს კაცი პირწმინდად, თუკი რომეოსავით გოგოში ბზე არ უყურია... გასაგებია, გასაგებია. მაშასადამე, შენ სხვანაირი ვინმე ხარ, რომანტიკული ჭვალი გაწყობებს და უკეთესით უკეთესისადე ვერ შეურიგდები ცხელი მიჯნურის ღალატს. კეთილი და პატიოსანი...

მთვარე — მტკვარი.

ხომ დიდებული რითმაა?

ახლა, შენ რომ გიყვარს, ის ქალი კონკრეტულად ვიყოლითო მხედველობაში. ნახე რა გამოდის: მთვარე — ქალი; მტკვარი — ქალი. ასეთი ყურით ,,ორორეული თანახმიანობით სტროფის პირველ და მესამე სტრიქონების გაწყობასაც კი მოვიიდებ ყველა მეცნიერხარი-სხოვანი პოეტი. თუკი ნამუსის ნატამალი გაგაჩნია. ნატამალი-თქო, თორემ სპეტაკი პიროვნება ლუქსების თხზვას ხელს როგორ მიიყოფს.

რა შუაშია რითმა, როცა სიყვარულზე ელაპარაკობთ? ვინ იცის, მაგრამ, ცხადია, შუაშია. რა ეთანაჯღერება ცნებას სიყვარული? ცნება — სიხარული, ხომ კი? ამაში უთუოდ არის რაღაც ტრანსცენდენტური აზრი. კიდევ რა ეთანაბგერება? სინანული. რასაკვირველია, აქ შემთხვევითობასთან გვაქვს საქმე. აბა, სხვა კეთილთვისებიანი რითმები გავიხსენოთ. გული, სული, ქალწული... კარგი, კარგი, გავაგრძელოთ... დადაგული, ცრემლთა ლული, მომე ფული, ხელთ მაქეს ცული, იყოს კრული შენი ოჯუ-ლი... ეუჰ, სად შეეტოპეთ. პირდაპირ ოჯახურ სცენებში, ასე რომ ამრავალფეროვნებენ, შნოსა და ლაზათს მატებენ თაფლივით ტკბილ ცოლ-ქმრულ ცხოვრებას...

ზევით მთვარეა და ქვევით მტკვარი, რომლის მოქი ზედაპირი ლამპიონებს რეკლავს. ნოდარი თითქოს ხედავს იმ ახალგაზრდა შეყვარებულ პოეტს, ვინც ოცდახუთი წლის წინ ამ აივანზე იჯდა და, როგორც გლობალურ კატასტროფას, განიცდიდა თითქმის სანდომიანი ახის მჭრნე გოგოსთან ურთიერთობის საბოლოოდ გაწყვეტას. პირველი შემთხვევა იყო, რომ იგი გოგომ თვითონ მიატოვა და მერე ყოველგვარ შერიგე-

ბაზე უარი თქვა. შელახული თავმოყვარეობა შემოქმედს ბრაზით ახრჩობდა. ხოლო მის უფრო მეტად გასახელებლად მაღალი ძაბვის ბრაზის ტრანსფორმაცია ხდებოდა გადაჭარბებულად მაღალი ძაბვის სიყვარულში... ხელოვანი მოლად დარტყმული პიროვნება არ გახლდათ. გონებით იცოდა თავისი სატრფიალო თავგადასავალის ეშმაკური მასშტაბი და მნიშვნელობა. გულით უნდოდა, თუ ვერ გაამასხრებდა, ირონიულად მაინც მოკიდებოდა ყველაფერ ამას... მაგრამ... მაგრამ იუმორის გრძნობა ღალატობდა. ამ ვერაგეულ ზურგზეტეცევს ყველი მგოსანი არ ეპუებოდა, წელებზე ფეხს იდგამდა, ამაოდ ცდილობდა თავისი გაეტანა...

ნოდარის და იმ პოეტის გარდა, რომელსაც ასევე ნოდარი ერქვა, აივანზე კიდევ ვიღაც მესამე კაცი იყო... და არა იყო-რა. ყოველ შემთხვევაში იგი სხვას არ აცლიდა ლაპარაკს. მის საუბარს იქნებ ერთგვარი დიდაქტიკური ელფერი დაკრავდა. ეგებ რეზონიორული იერი ახლდა, მაგრამ ჭკუის დამრიგებლური ტონი მთავარი რამ არ ყოფილა... ეს კაცი ალბათ მესამე ნოდარი გახლდათ. ეგ აშკამდა ის ასრულებდა ამ ივნისის ღამის თავმჯდომარის მოვალეობას. ასრულებდა სამ ხმაში. პოლიფონიურად.

თაფლი გიყვარს და იმიტომ პპირებ დასახლკარებას? არა? თაფლი საიდან მოვიტანე? ბიჭო, არ დამიმალო, ვაქკაცურად მითხარი, სულ მოლად ჭაჯი ხარ? მხატვრულ სახეზე წარმოდგენა არა გაქვს? ქარაგმებულად ლაპარაკი რა არის, არ გაგიგონია? ირონია? ალეგორია?

დამიგდე მაშინ ყური. იგავ-არაკი გახსოვს ჭრიჭინასა და ჭიანჭველაზე? ზეპირად იცი. ეშმშარიტად ჭკუის კოლიფი ხარ, სიბრძნის სალარო და, აფსუს, რა უღვთოდ ფლანგავ ცით მომადლებულ ნიჭს, ესე იგი, ერის სიმდიდრეს... ხოდა, ლაფარტენის იმ შედევრში, ეპოქად რომ იქცა მსოფლიო პოეზიის ისტორიაში, მართალ სახიზარი მწერები, მურტალი ჭია-ღუა და გულისამრეკი ჭია-ჭუა კი არ ფიგურლისმგბიანან, არამედ ბუნების მეუფეები — კაცნი. მაგალითად, ჭრიჭინბელი განასახიერებს მუქთახორას, რომელსაც, სამწუხაროდ, ოზვიათ შემთხვევაში ჯერ კიდევ ეხვდებით. საზოგადოების ეს ხორცმეტები მიიღებინ ბხოლოდ ლაბორატორიულ პირობებში. რამდენიმე წამით შეუძლიათ დაბეჩავებული არსებობა დაბუნენ კამერის შიგნით ხელოვნურად შექმნილ ბინძურ ატმოსფეროში... საერთოდ, ცხოველის ამგვარი სახეობის გამოყვანა მეცნიერული გმირობაა. ეს ისე, სასხვათაშორისოდ...

ხოლო ჭიანჭველა საყოველთაოდ გავრცელებული ტიპია, კაცური კაცი, თავდაუზოგავი შრომით რომ შოულობს ლუკმას და სანსლავს მას, ალალ ყოსს! აქ ჩვენ ერთადერთი ნამეცეი შენიშვნა შეიძლება გვქონდეს. არ ღირს ამაზე ყურადღების გამახვილება, მაგრამ ლტტონ-ტურისმეოდნის სპეტაკი სინდისის მოთხოვნანი წინ ვერაფერი გადაეღობება. იგავ-არაკის ფერადოვანი ავტორი, როგორც სტეიერი რეალისტი, უგულგმელყოფს დადებითი ვმრის წრიპა სიესსტეს, რასაც ნაკლი, ცხადია, არ ეთქმის. საკარაუდოა, რომ უკეთესი იქნებოდა ჭიანჭველას ჭრიჭინობელა გარეთ კი არ გაეგანლერებინა ანტარქტიდეულ ყინვაში, არამედ მურაბიან ჩაიზე შემოეპატიჟებინა, აღმზრდელობითი სამუშაო ჩაეტარებინა, გარეშერის სწრო გზაზე დაყენებინა ცდილიყო. და მხოლოდ ამ, რასაკვირველია, უშედეგო ლამბის მერმე, საკუთარი პედაგოგიური უძლურების და ჭრიჭინასადმი მძაფრი თანაგრძნობის გამო აქვითინებულს თავისი ექვსი ფეხიდან ერთ-ერთთან ამოკაკუ დაუპატიჟებელი სტუმრისთვის, ვისაც შემდგომ სამართლიანად და დამსახურებულად ჩაამაღლებდა პოლარული სუსხი. უზიარებედად, უკეთრახეველად, უოლსარებოდ...

ხო, ქარაგმული სატყვაზე, ალეგორიაზე და თაფლზე მოგახსენებდი.

ყველა თაფლი ტკბილი კი არ არის. შენ ღმერთმა გაშოროს, თამბაქოს ყვავილის თაფლს თუ შეეგამს კაცი, დაიბანაგება. კი ბეკრანანად გაადგენს. ჰოდა, იმ კონკერტულად ალებულ ქალს, ვისი ტრფიალი ვითომ გაგიეგმა, იქნებ კიდევ უფრო შეეშალე ჭკუაზე. დასაშვებია, რომ თამბაქოს თაფლი სანატრელი გაგხდომოდა... რა იცი, ეგ უკუღმა მიდან ბოვარი ეგვე თვითონ კი არა, აიღებდა და შენ შეგაკმეფდა დარიშხანას... ნუ აღშფოფდი, გეთაყვა, რა თქმა უნდა, ხატოვნად ვამბობ, მეტაფორულად, ასე ეთქვათ, ფიგურალურად. აბა, თანამედროვე ჰუმანისტი მანდილოსანი, ფილოლოგი და პედაგოგი, ქმრის მოწამვლას თავში როგორ გაიკლებს. მაგას ნურასდროს ნუ დაიჯერებ. მოულოდნელი და ტრაგიკული სიკვდილის შემდეგაც კი... იმას ვამბობდი, ფიგურალურად გაუმეგს. ერთ თვეს, მეორეს, მესამეს... მერე მოგზეზდება ეს მხატვრული ოროპბრძოლა. კისერში ამოუვა... კაცთმოყვარეული მისწრაფებენი სრულ გამარჯვებას იზეიმებენ... დადგება მშვენიერი დღე და ბორშიან ქვაში ერთი ჩაის ჭიქა დარიშხანა შემთხვევით ჩაეყრება. გაუგებრობის ნიადაგზე ერთ ეშალერებულ ეეღრო ციანის კალეუმს მიაყოლებს... თუ ძმა ხარ, ნაჩქარევად ნუ გაგნკითხავ, ვინაიდან მისი სპეციალი ჰუმანური წადილიდან გამომდინარეობდა. იგი უეცრად მიხვდა, ჯინეს ნათელმა მოიცვა... მიხვდა, რომ მის მიერ შექმნილ კუსტარულ ჯოჯოხეთში ყოფნას შენთვის ჯობს თვით ღმერთის ხელით ნაშენებ საჩვენებელ-სანინიშნო ჯანდაბაში უდარდეთ სუფევა სამარადისოდ უზრუნველყოფილი მეფმეიი ჩაწერით იქაურ საბინაო წიგნში... მხოლოდ ამ მოსაწონი მიზნის განსაზორციელებად გაგაგზავნის შაბზე.

 კოეზი ბორშში რომ ჩაგივარდება და კაცთა ვნებებისადმი ფილოსოფიური გულგრილობა დაგეუფლება, პედაგოგი მანდილოსნის ცხიერებას, ხომ გითხარი, ნერც მაშინ ნუ დაიჯერებ. გასპეტკადი, მოუსალეთის პროკურატურაში წერილობითი სარჩენი არ შეიტანო, რთა იქაურმა კუდიანმა გამომძიებლებმა გაარკვიონ — ჰუმანურ იდეალებს ერთგულობდა თუ ბორიტმა განზრახვებმა ჩაითრიეს შენი ყოფილი სატრფო, როცა საწამლავი შეგახვრეტინა. პირველ შემთხვევაში საქმე დაიხურება. მეორე შემთხვევაში შავეთის სასამართლო დამნაშავეს სიმუდამო გაუთხოვრობას მიუსჯის, ნარჩენი სილამაზის სრული კონფისკაციით.

მდუმარე ეუჩუბი. მთელმარე ხეები. მნინარე სახლები. პირდაპირ და მაღლა — მთაწმინდა. მის მკერდზე გაყვანილი დაკლაკნილ საცალფეხო გზას და ფუნიკულორის სწორ ლინდდგან გაყოლებული მოციმეცმე ნათურები ალმასებიანი ყელსაბამის შთაბეჭდილებას ქმნიან.

ეს შედარება, რასაკვირველია, პოეტ ნოდარს მოუვიდა თავში ჯეელობისა გამო. მის წარმოდგენაში კარდინალ რიშელიეს გულის გასახეთქად ლონდონიდან დ'არტანიანის მიერ ჩამოტანილი ალმასის საკიდრებით ანა ავსტრიელს დაანლოებთან ასე ქონდა დამშვენებული ხავერდის კაბა ბრწყინვალე მეკლისზე.

ფერადი ტელევიზორისა არ იყოს, ქალი გამოდგომაზეა. ჯობს ლუიკ-ფოთელ-მწვანედ შეღებილი ქალი და ფერადი ტელევიზორი სახლში არ გაკეჰპანო. ამით დამატებით უსიამოვნებებს თავიდან აიცილებ. ფერადი ტელევიზორი თითონ მოიშვება, ფერადიანი ქალი შენ მოგშლის, თავმეფეს გაწყვეელნებს... ჩვეულებრივი გოგო მოიყვანე, ნაღდად გამოგადგება, შავ-თეთრი ტელევიზორისა არ იყოს. გახსოვს ქაცვია-მწყემსს რა უთხრა მამამისმა: „შენ გეყოლება შავი დედალი, შენ საქთამოში კვერცხის მდებალი; ამას იტყვის ქურდი: „შაკია და ცუდი, რაი მოვიპარო?"

ე, ბიჭო, ნუ აყვირდი, ნუ ხარ სულწასული, მაცალე, დავასრულო სათქმელი. სწორი ხარ, მეხლებზე უნდა დაეცეე და ქედი მოიდრიკო სატრფოს წინაშე. ჩვენ თუ არა, სხვა ვინ ვიცოდეს, რამ ათქმევინა ორლობაში მიმავალ პოეტს დანახულ ქალზე: „ბისმან ეშხამან დაცამლეწა, შემიმუსრა ძვალი..." მითუმეტეს, რომ თითქოს დღესაც ვეტკივა შუბლი იმის გამო, რომ ბზეთენახავმა — „აიღო და დამიშინა თავში დიდი კეტი."

ისე კაცმა რომ თქვას, ადრეა შენი დაოჯახება. „შენ ხარ ოცი წლისა, ვერ გიზამ ქორწილსა მე შენ უდროოდ". ნამდვილად ადრეა, შენი შემოქმედებაა ცოდვა. პოეტებს ვინც შეუყვარდებოდათ, ისინი რომ შეერთოთო, ღალატს სიმწარე არ განეცადათ, ხომ დაიღუპებოდა ასოდ-ლეო ლორიკა. პეტრარკა რომ გიბრიყვებულიყო და ლაურასთან ხელი მოეწერა, იმ დროინდელ სონეტებს ვიღა დაწერდა.

ახლა წარმოიდგინე, რომ რომეო მონტეკის და ჯულეტა კაპულეტის გვირგვინი ეფსკვნათ. მოსალოდნელია მოქმედების შემდგომი განვითარების სამი თანასწორფფლებიანი ვარიანტი. პირველი — მიჯნურები მეშჩანური ცხოვრების ტალაღში ჩაეფლობიან. მეორე — რომეო ოტელოდ იქცევა, ყელში სწვდება სატრფოს და რითი დამთავრდება ეს ეკეთილშობილი გაბოროტება, ყველასათვის ნათელია. ანდა მესამე — რომეო მაკბეტი გახდება, ჯულიეტა — ლედი მაკბეტი... დიდუ, რა ჭიისა და ვაკლახში გახვევდნენ ქვეყანას...

მაშ უკეთესია, თავი რომ მოიკლეს?

პირდაპირ მთაწმინდა იყო, რაზედაც ჯერ კიდევ ქველი, სიმეტრიული და წაუწვეტავი ტელეანძა ალმართულიყო. ლითონის კონსტრუქციის სხვადასხვა სიმაღლეზე განლაგებული წითელი გამაფრთხილებელი შუქნიშნები მკეთრად გამოიყოფოდნენ რძესავით მოცისფრო ფონზე, რომელსაც ანძის ფერხთით მდებარე და მისკენ მოქცეული პროექტორების სხივები ქმნიდნენ. თითქოს შავ ცის კრიალა სატეკარი ესობოდა და ზედ მეწამული სისხლის წვეთები ღვივოდნენ.

ესეც ახალგაზრდა პოეტის შედარებაა, რასაკვირველია.

გაგიგონია ალმათ, რომ მელეკსეს საჭიროა „ერთი უნნდეს სამიჯნურო, ერთსა ვისმე აშიკობდეს". გაგიგონია რომელია. ეგ სიტყვები ტრფიალისგან ლამის ნაინფარქტალ გულზე ოქროს ასოებით გაქვს ამოტეიფრული. ზედმეწევნით იცი, რომ გასაიცქია, როცა პატიოსან მიჯნურს ზემოთ მოხსენებული ზნეობრივი პრინციპი ძალისა და რბილში არა აქვს გამჯდარი. არ შეიძლება პოეტს „დღეს ერთი უნდეს, ხვალ ესა სხვა". სწორედ ამიტომ, შენ რომ შეყვარებულს სიტყვა მიეცი ერთგულების თაობაზე, ის სიტყვა ლეგირებული ფოლადია, რვალია. ახლა ვიღაცა ზუოგს უკან რაღაცას თუ ლაყბობს, წესიერი კაცი არც დაუგდებს ყურს. ნიჭიერ მწერალს მტერს და მოშურნეს რა გამოულეს... იძახიან, თითქოს ვიღაც მარტოხელა ქალაშვილთან დადიხარ სტუმრად... რას არ მოჰქახავს ბორტი ენა! სეკატორით, დიახაც სეკატორით უნდა მოიჭრას ჭორიკანა სამეტყველო აპარატის ეს ბოავირი ორგანო. სხვა მაკრატლით არაფერი მოხერხდება ისეა იგი დაკუნთული ბუდგიე ლაყბობა-ეარკიშის წყალობით... საწყალი გოგოო... ამ ცილისწამების აეტორი ციხეშია ამოსაკლობი. დაჩაგრულთა ქომაგები გამომიჩნდნენ! რა პირფერობაა, რა ფა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

რისაკენაა! ნამდვილად მოწამლული ეკაკუთმით აქვთ გატეხილი თავები ზზამიანი გამონაგონის დამყოლებს. ის გოგო საწყალი მაშინ იქნებოდა, მარტოობა რომ აწუხებდეს. მაგრამ შენ ხომ ცხადდები ხოლმე მასთან, რათა მხოლოობით რიცხვში დარჩნილმა არ მოიწყინოს. ეისი რა საქმეა როგორ ართობ. მთავარია, რომ არც ერთი წუთით არ გინელდება სპეტაკი სიყვარული ნამდვილ და განუმეორებელ სატრფოსადმი, ვინც საცოლედ შეიერებული ბიჭი მტრების ინტრიგების გამოისობით ასე უღვთოდ მიგატოვა... რა ჯალათური გულქვობაა!

სულმთლად მოგეშვერი, ბიჭო თავი? მაგას რას შვები? ვაქაცეს ცრემლები ღაპაღუპით ჩაგოგდის? ვაი სირცხვილო!

- რას ქვთქვითებ, შე დედალმაზო? აბა, რას ყოყოჩობდი — დარდინანდი ვარო, ძველი ბიჭი, ლოთი-ფოთი-ზეოთი, დონ-ჟუანები და მემრეშე, თავზეხელაღებული ჰუსარი, სამოკიტნოში ბოშა ქალებში გარეული მომწესსხველ ბარიტონს რომ აყოლებს ალვარახსნელ, ჯადო სიმღერას — შავი თვალები, მწველი თვალები... ოჭრონაწერი შამპანერით ვედროებს რომ ავსებს და ლეგნა და შავრა ცხენებს ალევინებს? ეეკ, შავი თვალები, მწველი თვალები... ეა, თავგამეტებული ბრტყლორი ალარა ხარ, მეშორნენების და მემეკრეების ყოველ ოდნავ უზრდელ სიტყვას სილის გაწვნით რომ უპასუხებს და მზადაა ყველა მანდილოსნის და საკუთარი თავის, ჯერ მანდილოსნის და მერე საკუთარი თავის ღირსება დამბაჩით და ზშაგით დაიცვას? ზშაგით იმიტომ, რომ ჰუსარი

...ამბიდექსტრი. ეს უცხოურად ყურის მომჭრელი სიტყვა იმ ადამიანებს აღნიშნავს, ვისი ორივე ხელი ერთნაირად მარჯვეა.

სილამაზეს, რასაკვირველია, მხოლოდ აშკარად გამოხატული სიმეტრიულობა არ ქმნის. ყოველგვარ ასიმეტრიულობაში შეიძლება მეტ-ნაკლებად დადგარული სიმეტრიულობის აღმოჩენა. ხელოვნებაში თვალსაჩინო თანაზომიერებით გაპირობებულ ჰარმონიულობისაკენ სწრაფვაზე უფრო უფლებამოსილია ლტოლვა არათანაზომიერ, რთული და შინაგანი პროპორციულობით წარმოქმნილ სილამაზისაკენ.

სიმეტრიულობა ზეოსის პირამიდა. ასიმეტრიულ-სიმეტრიულია აფროდიტე მილოსელი. ორივე უმაღლესი ხელოვნების ნიმუშია.

ეგვიპტურ პირამიდას, როგორც დესპოტური მონარქიული რეჟიმის ნაყოფს, ამასთან — აკლდამას, წესით უნდა ეუცხოვებოდეს ყოველგვარი მოძრაობა. მოძრაობას ცალსახებები მოსდევს ხოლმე, რაც ერთპიროვნულ მმართველობას ძირს უთხრის. მიუხედავად ამისა პირამიდაში თითქოს დაგუბებულია მოძრაობა, პოტენციური ენერგია. სადაცაა ჩაირთვება ძრავები და ეს ეკვა, წაწყვეტებული თავის მჭიდრო რაკეტა მიწას მოწყდება. ოღნავ დააყოვნებს და ზევით წავა. დიდმა ხელოვნებამ არ შეიძლება კონიუნქტურული მოთხოვნების გამო არ არეკლოს სინამდვილეში არსებული მდგომარეობა და ძირითადი წინააღმდეგობები...

გამომჩნნდა ხელოვნებისმცოდნე. პირამიდა გაჭირვებით ალბათ შეიძლება რაკეტის ზემო ნაწილს შეადარო, რომლის მთავარი ნაწილი, ასე ვთქვათ, წელი და კუდი მიწაში არიან დაფლული, მაგრამ ამგვარ მსგავსებას მეოცე საუკუნის ზოგიერთი მკვიდრი თუ დაინახავს... რა მნიშვნელობა აქვს, რას მიაშვავნებ. მთავარია, რომ პირამიდაში ნამდვილად იგრძნობა დაგუბებული პოტენციური ენერგია.

აფროდიტე, ანუ მდაბიურად ვენერა მილოსელზე, რა ბრძანეთ აზრებს მოგვაწოდებ, კაზმულ ხელოვნებათა პროფესორო? მიდი, ჯერ ვუღაბარულ სოციოლოგიას გადაუხადე ხარკი, აღნიშნე, ძველბერძნული დემოკრატია მონათმფლობელობას რომ ეყრდნობოდა. ახლა ესთეტიკური კრიტერიუმი მოიმარჯვე... ოღონდ იმის გარკვევა არ დაიწყო, რომელი ხელოვნება უფრო მაღლა დგას — ძველეგვიპტური თუ ელინური.

ელინებმა მოძრაობა გაბატონეს, აშკარად გამოაჩინეს ქანდაკებაში. მას შემდეგ ჭეშმარიტი ხელოვნების ნაწარმოებები მოძრაობას და მის განუყრელ თანამყოლს — ასიმეტრიულობას ვერ უგულებელყოფს.

მოძრაობა, ასიმეტრიულობა სტანდარტულობას, ტრაფარეტულობას ნიადაგს აცლიან, მკითხველ-მაყურებელს დამოუკიდებელი აზროვნებისაკენ უბიძგებენ. ეს იწვევს სუფთა კრიტიკულად მიუდგე ალიარებულ ესთეტიკურ ფასეულობებს.

სინამდვილე ერთდროულად ქაოტურიც არის და ორგანიზებულიც. ერთი არსის ორივე მხარე დასანახია და ასასახი. აქ კიდევ აუცილებლობაზე და შემთხვევითობაზე შეიძლება ილაყაფო, მაგრამ ღირს კი ცნობილი ჭეშმარიტებების გამეორება?

სრულ სიმეტრიულობას ვერაფერი დაიკვეხნის. დედამიწა ბურთი კი არაა, არამედ განუწყვეტელი ტრიალისგან პოლუსებზე შეჭყლეტილი, ეკვატორზე ამოზნექილი, თანაბარ რადიუსს მოკლებული არასწორი სფეროიდული სხეული. ამ განსაზღვრის ჩამოყალიბებისას სიმეცირის გამო შეიძლება უგულებელყო რაღაც ათეულმეტრიანი ეკვერესტი, კიდევ უფრო დალეული კილომანჯარო და მთლად კოკოჭინა კავკასიონის მწვერვალები.

მეცნიერების მიერ აღმოჩენილი არც ერთი სახელგანთქმული კანონი ზუსტად, გადაზრების გარეშე არსად და არასდროს არ ხორციელდება. ეს სამყაროს ასიმეტრიულობის გამო ხდება. თუმცა არა მარტო ამ მიზეზით. რეალობა ვერ ეტევა იმ სქემებში და მოდელებში, რომლებიც მისი შესწავლის და შეუთავაონი გონებრივი შრომის შედეგად წარმოიშვებიან. მეცნიერების განვითარება ამ სქემების და მოდელების უარყოფა-გაფართოვებაა.

ოკეანეში მოძრავი ორი კონტინენტი უაზლოდ ებმოდა ერთმანეთს. ბოლოს შეეხენ ტეხილი მოსაზულობის მჭიდე ნაპირები. მოძრაობა შეწყდა, რადგან უკან დახეული კონტინენტები არ კადრულობდნენ. მაგრამ დაწოლის ძალა არ დამცხრალა. სამი თუ შვიდი ათასი წელიწადი გავიდა — ეს არავინ იცის, მაგრამ შეეფთების ადგილას მიწის ქერქს ნაკეცი გაუჩნდა. უსწორმასწორო, დაღარული, მრავალთავიანი, ეს თავები ღრუბლებს ზევიდან დასაკენრდნენ...

კავკასიონის ქედის წარმოქმნის ამგვარი ჰიპოტეზაც არის გამოთქმული.

მთაწმინდა კავკასიონის ქედს არ ეკუთვნის. პირველად როდის დაინახე მთაწმინდა ისევე არ გახსოვს, როგორც არ გახსოვს, პირველად როდის გაიგენე რუსთაველის სახელი.

ისე გეჩვენება, თითქოს მუდამ ასე იყო. ყოველთვის იცნობდი რუსთაველს და მთაწმინდას.

ყველაზე უწინ ლექსში თუ რომელმა პოეტმა ახსენა მთაწმინდა, ეს გვიან შეიტყე. ადრე ამაზე არც დაფიქრებულხარ. ქვეცნობიერი

რწმენა გქონდა, ვითომ მთაწმინდის გარეშე ქართული პოეზიის არ ფარსებია.

ახლაც არ გინდა დიჯერო, რომ ორასი წლის უკან მთაწმინდა ისეთივე ჩვეულებრივი, ქალაქგარეთ მდებარე გამაშვლებული მთა იყო, როგორც, ვთქვათ, მახათა.

მთაწმინდაზე მრავალი ლექსია დაწერილი. ბევრი სუსტი და საშუალო, ცოტა — კარგი. საოცარი — თითვზე ჩამოთვლება. იმიტომ რომ ასეთ ლექსებს დიდი პოეტებიც ათასში ერთხელ წერენ.

აკაკის „განთიადი“ ჯერ კიდევ ბავშვმა გაიზეპირე. გაგონილი გქონდა მჯობინა მჯობინაო... ამასთან გაკვირვებას ყრუსნტელს გგვრიდა ცის ფირუზთან და ხმელეთის ზურმუხტთან შედარება.

გაიზეპირე და გაამაყდი.

ეი სტუმრები მაგიდას უსხედან და შემოგცქერიან. შენ ლექსს ამბობ, ალტაცებაში მოგყავს ხალხი. იმით, რომ სალაწირაკო ამბავს კი არ მოყვები ბრაკონიერ სესენზე, ვინც სიცოცხლე გაუშწარა კაცობრიობის ფრთოსან მეგობრებს, არამედ ზეპირად და არტისტულად თქვი დიდი ქართველი პოეტის აკაკი წერეთლის „განთიადი...“ შემდეგ მთლად გადარეკ მოწვეულ სახოგადოებას, როდესაც ინგლისურად ჩაუკაკლავ ვინმე ლონგფელოს მიერ შეთხზული ისტორიის გატყორცნილი ისრისა და დაკარგული სიმღერის შესახებ. იმაზე, თუ მრავალი წლის შერე ატრიმმა როგორ იპოვნა ოდესღაც ნასროლი ისარი — იგი ჯერაც გაუტეხელი ხვნი იყო გარჭობილი. ხოლო ოდესღაც ნამღერი და გამქრალი სიმღერა მთლიანად შენახული მეგობრის გულში აღმოჩინა.

სტუმრების სამოლოოდ გასაგიჟებლად, სამწუხაროდ, ფრანგულად ვერ იტყოდი ასოციალური ხელოვნების თახსირი პაიროსტარის, რომანტიკული სკოლის უნამეცო მოდალტის, საზიზღარი ესთეტიკით გაჟღენთილი წოვნის „ემალები და კამეების“ ავტორის ტეოფილ გოტიეს ჩინებული ლექსს „გელის ალმასი“. ოქ იმაზეა ლაპარაკი, რომ ყველა ინახავს სიყვარულის საწინდარს. ვინ — შავი თუ ქერა თმის კულულებს, ვინ — ქალის ხელთათმანს, ვინ — საშვილ წოდებულ მცირე სურნელოვან ბალიშში ჩაკერებულ პარმის იებს; სხვა — სატინფოს პატარა ფეხსაცმელს ან მის ნიღაბს... ხოლო ლირიკული გმირი ლუარჯი თვალებიდან დაცემული ცრემლის ნაკვალევს ქაღალდზე. ეს ცრემლი ავტორმა თავისი ლექსის კითხვით გამოიწვია... ყველას რაიმე აქვს სახსოვარი.

სინამდვილეში ასე მოხდა.

თავის გამოსახენად სტუმრების წინაშე მართალ დაიწყე „განთიადის“ კითხვა. გაიფიქრე — ხომ შეიძლება დამავიწყდეს ტექსტი? და უსიამოო შეგრძნების მოსასპობად უეცრად შეწყვეტე დეკლამაცია. მეორნი ალარ მახსოვსო, თქვი. გულწრფელი და ხმამაღალი ხარ-ხარ-ხარ ხანს გაგრძელდა. მეწყნარდებოდა და ახალი ძალით იფეთქებდა. მეორნი ალარ მახსოვსო, ხა-ხა-ხა. ამდენ სიხარულს ალბათ სხვა ვერაფერი მოიტანდა.

მაინც კითხვის უცება შეწყვეტა გერჩივნა. სავალალოა, ხმა რომ ჩაგიბარდება და სიტყვებს ეძებ. ყველანი ცდილობენ წამოგეშველონ, მაგრამ როგორ, როცა თვითონ არ იციან ლექსი... თანაგიგრძნობენ — არა უშავს, მერე ისწავლეო...

არა, სჯობს სიცილი დაგაყარონ, ვიდრე პირფერულად შეგეცოდონ.

...მაშინ ნასწავლი „განთიადი“ ეხლაც ზეპირად იცი. იქნებ ორ-სამ ადგილას ოდნავ წაბორძიკო.

აკაკის „განთიადი“. ჩვეულებრივი ლექსიკის გამოყენებით, მორფოლოგიის და სინტაქსის ზღვარამდე დასულ უბრალოებაზე დაყრდნობით პოეზიის რა თავბრუდამხვევ სიმაღლეს იპყრობს მგოსანი.

ცაში ეზიდული მწვერვალის დასანახავად საჭიროა კეფა ზურგს მიაკრა და ისე აიხედო ზევით...

პატრიოტული გრძნობის გამოსახატად არაერთხელ გამოთქმულია სამშობლოში დაბრუნის სურვილი. ვინმეს ამით იქნებ უკეკლუცა კიდეც...

მაგრამ განსაკეთდებული და გამოგნებულია:

„დედაშვილობამ, ბეგრს არ გთხოვ, შენს მიწას მიმბარეო, ცა-ფირუზ ხმელეთ-ზურმუხტო, ჩემო სამშობლო მხარეო...“

ერთმანეთს ერწყმის სიცოცხლის მშვენიერების და ამოვების შეგრძნებები, სამშობლოს უებრო სიყვარული, როგორიც მხოლოდ იმას შეიძლება გაარნდეს, ვისაც იგი ადამიანის არსებობის მთავარ გამართლებად მიაჩნია... ეს თხოვნა — ასე მორიდებული („ბეგრს არ გთხოვ“) და ამასთან თითქმის კადნერი („შენს მიწას მიმბარეო“). თითქმის კადნერი იმიტომ, რომ ამაზე მეტს სამშობლო ვერაფერს გაგიკეთებს.

„მთაწმინდიდან ქარს მოქონდა ნუშის ნაფერთალი, ცას ვარსკვლავი ანათებდა, ვით კამეჩის თვალი...“

პირველი წაკითხვისას ეს ლექსი ოდნავ უცნაურად ეღერდა. ამას მიმზიდველი ბუნდოვანება იწვევდა. ლექსი საკალმახე წყალივით წყრიალებდა. თანდათან ბუნდოვანება გაიფანტა, მხოლოდ ერთგვარ ოდუმლებას მოეცვა კონკრეტული და ზუსტი მხატვრული სახეები.

„ვით კამეჩის თვალი“. ეს შედარება მეორ-

დეა. რომელიღაც გამოკვლევაში კამეჩი მარტო ზევითაა დატოვებული, ქვევით ალმასითაა შეცვლილი. „ჩაჭრა ყველა ვარსკვლავები, ვით ალმასის თვალი“. ზეტფფორამ დაკარგა ლაზათი. ალმასად კი არა, ჩალად აღარ ღირს, რადგან ბუტაფფორიელი იერი მიიღო. ეს უცხო სხეულია. გიორგი ლეონიძის პოეზიას ვერ შეეთავსება. ამ სამყაროს ღვიძილი შეიღია პირველდელი, იქნებ ოდნავ ზედმეტად მოულოდნელი მოუმზადებელი მკითხველისათვის, თამამი შედარება. ჯერ ღამეული ცა — კამეჩის შავი პროფილი, ზედ სხეიეზი ცისკრის ვარსკვლავი, ასპირიზი. ვენერა. მერე: ჩაქრნენ ყველა ვარსკვლავები. კამეჩმა თავი მოატრიალა და შემდეგ თვალები დახუჭა. განმარტებები ნებისმიერია და, რასაკვირველია, სუბიექტური.

ამ ლექსის რუსული თარგმანი უფუოდ კარგადაა შესრულებული. იქნებ ძალიან კარგადაც, რაც საკმაოდ იშვიათი რამაა.

დედანში წაკითხული ლექსის თარგმანს ძვირად თუ მოუტანია შენთვის ესთეტიკური სიხარული. დედას უფარდებდი და თარგმანი ყოველთვის წაგებული რჩებოდა. ძლიერი ნაწარმოებია ნაგულისხმეი. ბჭკარედის გამოყენება თავისთავად დადებით ამბად ვერ შეფასდება, გარდა ამისა მთარგმნელმა აუცილებელი ღრმად, შესაძლოა ზედმიწევნით იცოდეს ავტორის შშობლიური ლიტერატურა, მისი ქვეყნის ისტორია...

ვინ მოთვლის რამდენჯერ მოუყვანიხარ აღტაცებაში ლერმონტოვის მიერ რუსულად გადმოტანილი ბაირონის „ეგრაუულ მელოდიის“, გოეთეს მინიატურას „მთების მწვერვალებზე“, ჰაინეს ჩრდილოეთ ფიჭეს და სამხრეთულ პალმას...

დიდი პოეტის შემოქმედების სრულყოფილ თარგმნას ალბათ მხოლოდ დიდი პოეტი შესძლებს. ეს ჩინეველ ოსტატსაც კი უქრია. ვალერი ბრიუსოვის პროფესიული ოსტატობა საყოველთაოდ აღიარებულია... მაგრამ მის თარგმანებს ხშირ შემთხვევაში თითქოს რაღაც აკლიან. იქნებ გაუმართავი სტრიქონები, ხორკლიანი სახეები, ეფფონიური არაკეთილხმოვნება... ის ხარვეზები, რაც ღირსებებს უფრო გამოაჩენს. გააკოცხლებს გაყინულ მზერის მეჭრე სუფატურას. ცოცხალ ორგანიზმს ყოველთვის გააჩენია ფიზიკური ნაკლოვანებები. მათი სრული აღმოფხვრის მცდელობა სასიკეთოდ ალწერავს ფერის.

იმბობენ, ბოდლერმა განსაკეიფრებლად თარგმნა ედგარ პო.

საერთოდ დიდი პოეტები მთარგმნელობით მოღვაწეობას ბევრ დროს არ უთმობენ. ამ საკმარისობისას, როგორც წესი, ერიდებიან მხატვრული ძალების მაქსიმალურ დაძაბვას.

ეროვნული ბიბლიოთეკა
NATIONAL LIBRARY

გაამტყუნებდ? განა საკუთარი ცოტა აქვთ დასაწერი, რომ მთარგმნელობა პროფესიონალიცოინ? სიუჟეთა თავისი შემოქმედების ‘ენინგე სხვისას მიეცეს უპირატესობა. სწორიცაა. არსებულის სხვანაირად აყოფერნას ახლის გაჩენა სჯობს, მას ვინ უწყის რა ღირსებები დაყვავა.

ისე კი... თუკი შესაბამისი მონაცემები აქვს, მარილა დიდმა ქართველმა პოეტმა არ უნდა აარიდოს თავი მთარგმნელობას. იმიტომ რომ დღეისდღეობით მსოფლიო პოეზიის კლასიკოსების რამდენი ნაწარმოებია ქართულად მაღალ ღონეზე გადმოტანილი? იტყვი თუ ვერ გაბედავ?

ფილიდან თავში გიტრიალებს კარგი ფრანგი მეულქესის ორი ქკვიანური სეედით შეფფერილი სტრიქონი: „შენ გგონია ოცდარვა წლის ასაკში სასიხარულოა გრძნობდე, რომ პოეტი ხარ?“

ხოლო ორმოცდარვა წლის ასაკში ვითომ სასიხარულოა?

გვიანი შემოდგომით ასეთი ღღეები იშვიათად იცის.

ადრიანი ფილით ვერის უბანი შინაურულად გამოიყურებოდა.

მზე ჯერ არ ჩანდა. აქა-იქ გაფანტული ღრუბლების თეთრი ქულები ოდნავ შეწითლებულიყვნენ. თითქოს გადმოპირქვავებულ მოლურჯო ლამბაქზე ალაგ-ალაგ დნებოდნენ ვარდისფერი ნაყინის ნარჩენები.

აღმრთიან ქუჩაზე მანქანა გაჩერდა, სახურავზე ტელეფონის ანტენა ქონდა გაკეთებული. გადამკვეთ ქუჩიდან შავტუხა, ტანსავსე გოგომ გამოიჩქარა. კარი ხმაურით დაიხურა და მანქანა სწრაფად გაყვა მორიდებულ მაგისტრალს, რაც შარავანდედით მოსილი მეფის დიდებას ვერ შეიშვენებდა. მარჯვნივ — მთის კალთებზე უპირატესად წიწვიანი ნარგავები, მარცხნივ — ღია ფერის ეკლესია სამრეკლოთი, შეუხედავი დაბალი სახლები. ზევით — საბაგირო გზის გაკიმეული მუქი ვეარლები.

მხნედ მიბპიჯებდი. მალე მიადექი მთაწმინდის ქუჩას და აღმრთში წახვედი. აღმოსავლეთ მხარეს შემოდგომაზე გაზრდილი მზის ბურთი იწვეტრებოდა. ტელევანძის გვერდით მთის თავზე მოთეორო მთვარე ხეებს ეხებოდა — თითით გაკსულტელი რძის წვეთი ლურჯ მუშამბაზე. მეუშამბის ფერს რძის სითეთრეში ოდნავ გამოეეთნა, ცოტათი გაეშუქებინა.

მეოთხე მკვეთრ მოსახვევში ამ მთვარისფერი ავტომობილი იდგა. სახურავზე ტელეფონის ანტენა ქონდა. მოსახვევი მოუკრა, მანქანის სიახლოვეს რომ არ გაგვეკო. გაკერით დაინახე — სახურგის წაქცევით საწოლად ქცეული დასაჯდომიდან წამომდგარმა გოგომ მზერა გესროო.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

მძღოლის გინება არ გაგიგონია... მცირე ხანში ძრაგი გაბრაზებით აბმაყრდა და მანქანა თავდაღმართში დაიშვა, რათა უფრო უკაცრიელი სადგომი მოენახა. დროებით შეუშალე ხელი სამსახურებრივი ლიმუზინის შეუსაბამო მოხმარების მცდელობას, მძღოლის მიერ უფროსის ნდობის ბოროტად გამოყენებას... თუმცა ვინ იცის. იქნებ ავტომობილის ბუდუარად გადაქცეულ სალონში სძირაკული ეყრებოდა რკინა-ბეტონის სიყვარულზე დფუფნებულ ფესვებაგარ ოჯახს, რომელსაც სასაცილოდ არ ეყოფა:

1. ჭერის თავზე დამჭე

შეგეგრეს, მაგრამ ალაევრდა არავისთან გადახვიდეს... შექმენი, მიდი, ვერაგ სატრფოზე მამხილებელი, ირონიული ნაწარმოებები. უკვე დაყვავი საკუთარი და მისი სახელები. ბოდიში ქალამბერისთვის, სატირალი საქმე სატირად აქცევ, სოლოლაყელ ოვეველო, ვერცელი ლეკიანეკვ. ეყო იმ მზაკვარს, რაც აქამდე ესაოუთეკ...

სამმა ბიუმა და ერთმა გოგომ იენისის ღამე გაათენეთ მთაწმიდის პანთეონში. მაშინ იქ შესასვლელი კარები საერთოდ არ იყო. ოთახამ ადგილს, როგორც ბაღში, სკამები იდგა. მზის ამოსვლამ გაგახალისთ ძილგაფხიზლები. მას არა იმდენად ესთეტიკური, არამედ პრაგმატული თვალსაზრისით შეხედეთ: მთელი ღამე ლექსების კითხვაში აქ გაატარეთ, ეხლა მშვიდად შეიძლებოდა სახლში წასვლა დასაძინებლად. რაღაც სიამაყის გრძნობა გაგიჩნდა, კიდევ ერთხელ დარწმუნდი შენს ჭეშმარიტ პოეტობაში. ვალდებულად თვლიდი თავს ამ ღამეზე ლექსი დაგეწერა. ამ სოციალური დაკვეთის შესრულებას ოთხი თუ ხუთი წელი დაჭირდა. ნამალდვეი ლექსი ასე იწყებოდა — მთაწმიდის მზეზე ლექსების წერა ძნელია ისე, ვერ წარმოიდგენ. ჯერ იყო ღამე, ქარები ქერა როცა გვესტუმრნენ, როცა მოვიდნენ:...

პირველი სტრიქონი გამოცდილებით იყო ნაკარნახევი და აბსოლუტურ სიმართლეს წარმოადგენდა.

ფუნიკულერის ზედა სადგურის შენობის წინ, ღილის ხუთ საათზე, ზაფხულის დროით, მთელი სერიოზულობით ვარჯიშობდი და ქვევით გაშლილ ქალაქს მზერას ესროდი ხოლმე. რესტორნის და ანძის დარაჯები ალბათ ძილში დეტექტიურ ტელესერიალს უცქერდნენ.

ადრეული გათენების გაუბედავი სინათლე ედებოდა არე-მარეს. ცისკრის ვარსკვლავს ბრწყინვა დაეკარგა, მარტოდ დარჩენილი სატყვის მარცვალს გავდა, რომელიც დნება.

ხელებით წინ მდებარე მოაკირის დაეყრდენი. მოხარე და გამართე მკლავები. ერთი-ორი-სამი-ოთხი... ზუსტად შენს ქვევით ფუნიკულერის ციცაბო ლიანდაგია. ერთი-ორი... მაგრამ ბევრად უფრო ახლოსაა ქვის ფართო მოაკირი. იდაყვებმოღუნული სახეს ლამის ზედ ადებ. მოაკირი ჯერჯერობით ისტორიული ძეგლი არ არის. მიუხედავად ამისა დანით ამოჭრილი წარწერები ბლომადაა. დამთვალიერებლების სახელები... რა ქალაქიდან ჩამოსულან... ერთი-ორი-სამი-ოთხი... ოო, ეს უკვე საკრფიალო ინტიგის ანარეკლია: ნაპო+გალია+ხო. მთაწმინდა ბოჯრის და სიყვარულის მთაა. სარნტერესოა, როგორი „ხოთი“ დამთავრდა ეს რომანტიკული ისტორია. დასტურმა ქორწინების სახლში მიიყვანა მიჯნურები... თუ მილიციის განყოფილებაში... გაუპატიურების მცდელობის საათის... იქნებ გაასახლეს ნაპო უფროსობა ელენეს კუნძულზე... ერთი-ორი-სამი-ოთხი... მოვრჩეთ, გავეყოფა.

იქვე ლურსმნით ვიღაცას წაუწერია — ხარდა. ნუთუ შოთამ დატოვა ავტოგრაფი? არა, მეტსახელი მაინდამაინც არ ეპატნევებოდა. თუმცა ვინ იცის... შენს კლასში სწავლობდა თბილისელი ბიჭი, ერთ მერხზე იჯექით. შოთა თურმე გეომეტრიის პასუხობდა, დაფაზე რაღაც-რაღაცეებს ხაზავდა და ნიკოლაი; ფილიპოვიჩის კითხვაზე მიუგია — აქ ხარდა უნდა გაკეკლოთის. მახვილი სწორად არ დაუსვამს, ხარდა ხარდად ქცეულა... კლასს გულიანად უხარხარია. მასწავლებელს არ გაუცინია. როგორც ყოველთვის. უკმაყოფილოდ გაუხედე-გამოუხედია და თავისი საყვარელი ნიშანი — სამიანი ორი მინუსით დაუწერია. შოთას სახელი ხარდა მჭიდროდ მიეწება. ეს შემთხვევა კი მოსაყოლ ამბად იქცა. ყოველ ახალ მოწაფეს უყვებოდნენ. შენც გამეცინა, როცა ამ სკოლაში გადმოხვედი. ამან კიდევ უფრო ფრთხილი გიგახადა. თუ დარწმუნებული არ იყავი, როგორ გამოთიქმის სიტყვა, არაფრის დიდებით არ წარმოსთქვამდი. ყალბად გაგებულმა თავმოყვარეობამ ერთხელ ორიანი მიგაღებინა.

დაფაზე მაგალითი ეწერა. უკომენტაროდ ვინდოდა გამოგეკეთა. ვინ გაცალა. თქვით, რა უნდა გაკეთდეს... ეს ოხერი, ორი დღის მოსული იყავი ამ სკოლაში და ზუსტად არ იცოდი, როგორ უნდა თქვა — შეეჯაჭმოთ... რად უნდა ლაპარაკი, ისე გავაკეთებ... თუ იცით, რის გაკეთებას ამირეთ, რატომ არ ამბობთ... ჯერ გაკეკთებ, მერე ვიტყვი... ეგება პასუხი შემთხვევით გამოვიდეს სწორი, ალალბედად... სულ ერთი არ არის... არ იცით, ძალიან ცუდი. ორიანი.. დაბრძანდით.

ნიკოლაი ფილიპოვიჩს არც მაშინ გაუცინია, არც მერე. მთელი მრავალწლიანი ნაცნობობის მანძილზე მის სახეს ღიმილის შორეული ლანდი არ გაკარებია. მართლა.

შემდეგ მიხვი, რომ ენაზე მოსული იმ საუკეთო სიტყვის თქმა შეიძლებოდა. ყოველ შემთხვევაში, არავინ დაგცინებდა. პირველ ხანებში იყავი ასე წინდახედული და ფრთხილი. თანდათან იმდენად აიმენი თავი, რომ ლამის სხვებს ასწავლიდი სწორად ლაპარაკს... მაგრამ ერთი რამ შეიგნე — მშობლიურ ენაზე მეტყველებასას დაშვებული შეცდომა, ისე ეთქვათ, შინაურული, ორგანული, რაც ენის ქსოვილისთვის უცხო სხეულად ვერ გადაიქცევა და ამიტომ მხოლოდ ღიმილიანი დაცინვის გამოწვევა შეუძლია. ხოლო არამშობლიურ მეტყველებაში მისი ბუნების საწინააღმდეგო მცირე ხარვეზიც, რომელიც ენის სპეციფიფუას არღვევს და უჩვეულოდ ყოვის, მძლავრ იუმორისტულ ეფექტს ქმნის.

შოთა და შენ ძირითადად ქართულად ლაპარაკობდით. გესმით, რას ეუბნებიან ერთმანეთს თუ ჩვენ გვაშაყირებთო, — გკითხთ ერთხელ შუბლიაკოცა. როგორ, ეჰეი გეპარება? აბა, ხარდა ყურში უთხარი რამე, ის თარგმნის და მეტყვის, მე პირიქით ვთარგმნი და თქვენ გეტყვით. ესე იგი გითქვია: ჩვენ კლასში სამი ფრიადოსანი სწავლობს. სწორია, გაუბარდა ვალოდია შუბლიაკოს. მასზე არანაკლებ ვიიხარეს კოსტოევა, სამოდელკინმა, კუზნეცოვმა.

ერთხელ მოგეჩვენა, რომ შოთა ცდილობს გაგაამპარტყლოს. გაბრაზდი, მითუმეტეს რომ უშნოდ გამოსდიოდა ეს. შეეშვი მაგას, — უთხარი ერთი-ორჯერ. არ დაიშალა. მაშასადამე, თავზე დაჯდომას გიპირებდა. ღილით გაიფრთხილე — გაკეთილების შემდეგ ეზოში დადგილდები, მდინარეზე ჩავიდეთ და დავარტყაო. ის შენზე ბევრად დაბალი იყო. დამტაფმელი არც ერთი არ ყოფილხართ.

მე ძალიან მიეცარის ჩხუბი, — მთელი დღე იძახდა შოთა. — მე სულაც არ მეშინია.

ჩხუბი როგორ უყვარდა და შეეძლო, ეს ნანაბი გქონდა. ოღონდ კუზნეცოვმა და მაგან — მანამდეც და მერეც ლამის ცდილ-ცდილზე გადაბმულმა დოსტებმა — მდინარის ნაპირზე გამართეს ბრძოლა, რაც თხუთმეტ წამზე მეტ ხანს არ გაგრძელებულა. დროის ამ მონაკვეთში ჰაერში ატრიალეს ხელები და შემდეგ ერთმანეთს გადაეხვიენენენ. აკოცეს. სეირის საყურებლად მოსულ ხალხს პირში ჩალა გამოავლეს. ყური არ უგდეს არც შეგდლანებას, არც დაჭინებულ თხოვნებს ბრძოლის გაგრძელების თაობაზე. შენ მათთან ერთად დატეტე შერკინების ველი. მოწინააღმდეგეებები აღგზნებულად უმტკიცებდნენ ერთმანეთს — არა, მე გცემე, არა, მეო... ორივეს ხმაში სიამაყე გამოსჭვიეოდა. ურთიერთ პატივისცემის შესახებ ძნელი სათქმელია...

...ფაწკარი მათხოვე, — ეუბნება შენს მერხზე მჯდარი შოთა. — ხომ არა გგონია, მეშინია? ერთი წუთით არ იფიქრო.

მერე ცვლაში სწავლობდით. ადრე ღამდებოდა. ბოლო გაკეთილს შოთა არ დასწრებია. საღამოს ეზოში მისი ჯაჭანება არ იყო.

ღილით სკოლაში — ვითომ არაფერი. ოღონდ უშნოდ გაპამპულების ცდა ადარ გამეორებულა.

კრეზეზე ერთ ფრიადოსანს ათქმევინეს:

— ეგენი უკანა მერხზე სხედან, გამუდმებით ლაყბობენ. მასწავლებლებს ყურს არ უგდებენ, ორიანებს მიიღებენ, აბა, რა იქნება.

„ეგენი“ ამ შემთხვევაში შენ და შოთა იყავით.

— იქნება სხვადასხვა მერხებზე გადასმა აჯობებს?

— სავსებით სწორია, — დაადასტურა დამრიგებელმა ნიკალი ფილიპოვიჩმა და ჩვენკენ ჩაეკიცხა ტონით დაამატა,— კლასის პროსტიტუტებ სულ არ ფიქრობენ.

შოთა პირველ მერხზე დასვეს ფსეგდოფრიადოსან კრასკინთან. ვერც შოთა, ვერც შენ ოქროს მედლის მიღების კანდიდატები მაინც ვერ გახდით.

შოთას მგონი ყველაზე დიდი მიღწევა სწავლაში — მერეე კლასში წერით გამოცდაზე მიღებული ხუთიანი იყო. მერეე იმდენად გაბარებული კაცი შესაძლოა არ გინახავს. ვერ ოჯერებდა თავზე დამტყდარი ბედნიერების რეალობას. თემა — „ჩაკკის სახე გრიბოედოვის კომედიის „ვაი ჭკუისაგან“ მიხედვით“ — შაარგალოდან გადაწერა. შენ შაარგალის გარეშე მიიღე ოთხიანი. ეს ლამის გმირობად მიიჩნიე. წლიურ მაჩვენებლებში ორიანის გამოყოლის საფრთხეს მოესწო საფუძველი. მისი ადგილი მტკიცე სამიანმა დაიკავა. დასაშვებია ზეიმს ერთი ნამეცი უკმაყოფილება ახლდა იმის გამო, რომ შოთამ გაჯობა. მარტო ერთი ნამეცი, ვინაიდან ამგვარი შეჯიბრება თავგადასადებ საქმედ არასდროს მიგაჩნდა. რა მნიშვნელობა აქვს, ვის რა ნიშანსა დაუწერენ. მთავარია ყველაზე ჭკვიანი და ნიჭიერი იყო. იმ პერიოდში ზზარად გიჩნდებოდა რწმენა, რომ ხარ კიდევაც.

დაახლოვებით წელიწადნახევარში ნიკალი ფილიპოვიჩი მიხედა, რომ ძალიან ადვილად ითვისებ მათემატიკას. ესე იგი ლოგიკური აზროვნება გაქვს და სხვა საგნების შესწავლაც არ გაგიჭირდება, თუ მონდომებ. კაკეთილების შემდეგ დაგტოვა. სამოსანის პირში ქება არაპედაგოგიურ მეთოდად მიიჩნია, მაგრამ რამდენჯერმე გაგიმეორა: კლასი (თავისთავს გულისხმობდა) ელის, როდის გახდებით ფრიადოსანი. თქვენ შეგიძლიათ ეს. გესიამოვნა, დაიმორცხე.

სისტემატურ მეცადინეობას მაინც ვერ დაეჩვე. ვერ უდალატე დევიზს — „სამიანი და ჯანმრთელობა.“

ცისკრის ვარსკვლავი. სეტყვის ეული მარცვალი ბოლომდე დაადეს მზის ძალამატებულმა სხივებმა. ივნისის მზე სწრაფად ავიდა მაღლა. უზარმაზარი ციცხვიდან გავარვარებული, ელვარე და თხეკად ლითონი გადაასხეს თავზე ახლად გამოღვიძებულ ქალაქს. ალმერიან ჰაერს ავტომობილების გამონაბოლქვი გაზი კიდევ უფრო გაუსაძლისს ხდიდა. მაშინ ახალი დაწყებული გმნნდა მთაწმინდის პლატოზე ფეხით ყოველდღიური ასვლა, ხან ბილიკებით, ხან ფუნიკულიორის ლიანდაგს გაყოლებული კიბით, მიზეზი — ჯანმრთელობაზე ზრუნვა, წონის სტაბილიზაცია. ადრიანი დილით მთის

კალთებზე იშვიათად გხვდებოდა ვინმე. დღისით აქაურობა ტურისტების განკარგულებაშია.

ოცდახუთი წლის უკან მოხვდა შენ ხელში ნინო ჭაკვაძის მიმოწერა სამხედრო და სამოქალაქო მოხელეებთან, სასულიერო პირებთან. მის ყმაწვილეულნებას ვერ მოაბი თავი, მაგრამ მასალები გულდასმით წაიკითხე. მზერა გაადევნე ნინოს ქმრის სიფლავის ძეგლის დადგმის ისტორიას. გიგივ, რა ფინანსიური და მიეროკრატიული სიძნელეები გადალახა ქვრივმა. საქართველოს პირიმფეარა ასულმა.

მეზსიერებაში ცოცხლდებიან მისადმი მიძღვნილი ლტრარნები. მამამისის, გიორგი ერისთავის, გრიგორ ორბელიანის, გიორგი ლეონიძის...

„ჩემს შუბლს ეშუხენილს ვინ ნახავს, სულ მიცინის კაცები...“

„ნახეთ ნინას, როს სპეტაკ გულს, ვით დაეცა თოფელი ტყლად:

მას ეგორა სითეფრითა ჰყოფდა ტურფას დაჩაგრულ ლაგა...“

„საამო არს სახილველად, ოდეს ეარდი ნინას ეპყრას...“

„შენ მოგგაყარეს მიწა ბელტებად,
მკერდზე რომ ვარდსაც ძლივს იკარებდა...“

სახელგანთქმული ქალის ბიოგრაფიის სქემაა მოხაზული ამ ნაწყვეტებში. თანამედროვის ცნობით, მას ქონდა მიბნეული სილამაზე და ანგელოსური ხასიათი, იგი დაეძლეველი ძალით იზიდავდა სულს. მაგრამ აღიარებული მზეთუნახავის ცხოვრებაშიც სიხარული და მწუხარება ენაცვლებიან ერთმანეთს და არავინ იცის პოეტ ალექსანდრე ჭაკვაძის პირიმშომ რა ნახა მეტი. ვინაიდან არა მარტო გრიგორ მოგლენებზე, არამედ ინდივიდის ფსიქიკურ წყობაზეა ბევრი დამოკიდებული.

ყმაწვილქალობაში წონანდლის მფლობელის შვილები მხიარული ზნით გამოირჩეოდნენ. კაბეფში ბილიარდი ედგათ, როიალი...

„როცა მე და კატინა ეთამაშობდით ბილიარდს, მაშინვე ფუტკა მოგვგარდება... დროს საკმაოდ სასიამოვნოდ ვატარებთ, კითხეა, ხელსაქმე, ზშირად ცხენით ვსეირნობთ“ (ნინოს ბარათიდან). „გენაცვალე, წიგნი მოგაქვრა ზშირად. სასაეროები ძალიან გვიამეა... გახსომს, საწყალი ფარტოსეი, როგორ გაგიეძახეთ იყო ნინასთვის, ეოლი შაირთო... და უწინდელს დღეობას და შაქეცეებს სიზმარივით იგონებს... ნეტა როდის იქნება, რო შენც მოსულიყავ საქართველოში და ჩვეულებრივ გაგვეტარებინოს ერთად სიამოვნით დრო“ (ეკატერინე ჭაკვაძეთან ბარათიდან). ორივე ბარათი და მათი დედის — სალომეს წერილი ერთ მოლიან ფურცელზეა. თარიღი — 1835 წელი. ადრესატი — გრიგორ ორბელიანი, რომელიც იმხანად რიგაში მსახურობდა.

გრიგორ ორბელიანის მიერ დაწერილ სულ სამოციოდე ლექსიდან ექვსის ნინოსადმი მიძღვნა მისი სახელის ან სათაურში ან ტექსტში ხსენებით დასტურდება. „ბიკვინის ესლეს სიყვარულსა ვითარ იპყრობს გული ერთი“. ეს გული პოეტს ეკუთვნოდა და ამიტომ სხვა გატაცებებსაც იტეედა. უპირველესად გრძნობას ოფიციალური საცოლის სოფლის მიმართ, თუმცა მასთან გაწბრობით ჩაგონებულ „გამოსალმებას“ რიტორიკული განსჯის ელფერი დაკრავს. იტეედა ინკოგნიტო მ...ს (ორი ლექსია მოშმე). იტეედა ფლორტებს ქალაქ ელეეის პოლიციმეისტერის ცოლთან და ფრაფინია ოპერმანთან, გიფმაკოს ბეერ სხვა ბანოვანთან. („ჭალნი... თამამნი ფოფაქეცეანი და ირშიყობის მოყვარენი... დაეირეზი ზშირად მათთან და დროცა მიდის მხიარულდა...“ „ხომ იცი პოლშის ქალები, რა რომანისტცები არიან... ერთი ქალი საკურნელად გავს ელენას, მარყუელნა ლოყაზედაც ხალი აკუს... მე პარველად შემოვიტანე ამათში ხალის ქეშა, რომელსაც დაეარეკი პრტოლოდ ლეტეი. მაგრამ ისეთი ბაიყუნა ქმარი ჰყავს, რომ რაღა გითხრა...“). კიდევ გაეიხსენოთ? რა საჭიროა. იქნება ყოველი პოეტის ცხოვრებაში ზუსტად იმდენი ქალი შემოდის, რამდენნიც აუეიკუნია. საქმე ისაა, ვინ რა კვალს ტოვებს, რა გაულენას ახდენს შემოქმედებაზე. შთამომაელები ამით ინტერესდებიან, ვინაიდან მწერლის დანატოვარიდან მთავარია არა დონეეფანური სია, არამედ ლიტერატურული მემკვიდრეობა, რაც სიცოცხლეს განაგრძობს. იგი განაპირობებს გამქრალი ადამის ბიოგრაფიის, ხასიათის, ჩვეულებების, მატერიალური მდგომარეობის, სატრფიალო ურთიერთობების, სამსახეურებრივი კარიერის და სხვა ათასი რამის შესწავლას მეცნიერთა მიერ. ამ მხრივ ორბელიანოლოგიებს კიდევ ძალზე ბევრნაგი ეგაეთება მოეწეეთ. (ვანა შემთხვეევითია, რომ ნიტყვა ორბელიანოლოგი ისევე, როგორც გურამიშვილოლოგი, ბარათაშვილოლოგი, წერეთელოლოგი, უჩვეულოდ ძლიან?). საფეერალია, ლიტერატურისმცოდნეები ამ სამეზაოს არსებული არქივების სრული კომპიუტერიზაციის შემდეგ უფრო ინტენსიურად მოკიდებენ ხელს.

ალარ დაადგა სამეელი არქივების კომპიუტერიზაციას. რამდენი ხანია მოეთმენლად ველი ამ ამბავს და ვერაფერს ვერ ეგაეთებ. მოლოდინი მაწერვიელებს და იმიტომ. ქენით რამე, კაცო, ვეღარ მოაბით თავი ამ ბატარა საკმეს. გვაღირსეთ სეესეიანი დღე.

მაშინ ნებისმიერი საბეთის მონაგეას წამის მეათასედი დაჭირდება. ეეშმარიტად ბედი კარზე მომადგება ჰუმანიტარული აზროვნების გამანეითარებელ ბიბლიო... მიდი, აღმოაჩინე საბეთები და იგივე მანქანის დახმარებით წიგნად

გამოეცი ერთ დღეში. მე შენ გეტყვი, შეცდომები გაიპარება ანდა დანტეს ჯოჯოხეთის ორი წრის — გამომცემლობის და სტამბის — გაგლა დაგბერიდება... მოხერხებული მეცნიერი სამუშაო საათებში ხუთი-ექვსი ნაშრომის გამოშვებას შესძლებს... დილით, საუზმის დროს, კანდიდატი გახდება, სადილობისას ფოტოტელეგრაფით დოქტორის დიპლომს მიიღებ... ვახშმობისთვის იქნებ აკადემიოსადაც აარჩევინო თავი... თუ ნაღდი რომანტიკოსი ხარ, ამგვარ რამეზე უნდა ოცნებობ. ამასთან სად მოვა ერთი ჩვენი წინაპრის უნიადაგო საწადელი. მოიცა, რა სურდა? „ნეტავი ნატერა მანატრა, ეს ნატერა ამიხდინო, მუხრან ბატონ ყმად მომქცა, ჯახის ბატონს — ბინაო; მომქცა ყაინის უღელი, ხონთკართან გამადინო და ღვინო ჭავჭავაძისა მილით შინ მამიდინო“. ასეთი ვითომ რა ღვინო მოუყადა ალექსანდრე ჭავჭავაძეს, რომ ამ ლექსის ლეგ ავტორს საოცარ დისერტაციას ერჩევნა? რასაკვირველია, გაუნათლებლობის ბრალია. განათლება რომ ღირსებოდა, უეჭველად აგრე დაამთავრებდა შაირს: „დოზტერის დისერტაცია ფულის რუდ მამიდინო“.

გრიგოლ ორბელიანს ისევე, როგორც თავის დროზე პუტრე ბაგრატოსს, ინფანტერის გენერლის ჩინი ეზოდა. ამაზე მეტი ფელდმარშლის წოდება იყო. იმპერიის უმაღლესი ჯილდო — ანდრია პირველწოდებული ორდენი სახელგანთქმულ მეომარს პირადად ხელშეწყმენ — ალექსანდრე მეორემ გადასცა. გრიგოლ ორბელიანს წლების მანძილზე დიდი თანამდებობები ეკავა, კარგა ხანს მეფის საცავლის მოგალეობას ასრულებდა. ამისთანა კაცზე აარჩევენი არ შეიძლება ზღვა მასალა არ ინახებოდეს.

ჰაი გიდი, რა ვეფთხარი კომპიუტერიზაციას. ვერ დაიჭერებს თავისთავის დამკვიდრებას. თორემ ვისა აქვს იმის „ოფისი“, რომ პირისპირ შეეჭიდოს სიგელ-გუჯრებს, ამ ცხრათავიან მდევებს ხელრჩობაზე ბრძოლა გაუმართოს. მაგას პოეტი თუ გაბედავს. ვიორგი ლეონიძე... ოსეფ გრიშაშვილი... ანდა მეცნიერი-პოეტი. ბავლე ინგოროყვა... აკაკი გაწერელია... მე კი სჯობს სამუთების მოუშველიელებლად ინტუიციაზე, ალღოზე დაყრდნობით გამოვთქვამ სიგიდეგნე გამედელ, ურთიერთი გამომრიცხველ პიპოტეზებს (თუ ჰიპოტეზებს?) ბოლოსდაბოლოს, სწავლულ კაცს ხომ აქვს სულ რაღაც ოთხმოცდაცხრამეტი გამოუსწორებელი და აღმაფოთებელი შეცდომის დაშვების უფლება. მითუმეტეს იმისთანა მეცნიერს, ვინც ყვითელ ქაღალდზე გადმოეცემენ კლასიკოსის თხზულებების კრებულს ცარცის ქაღალდზე დაბეჭდილი ნახევარგვერდიანი წინასიტყვაობა წაუმძღვარა და მეტისმეტად მნიშვნელოვანი ერთსტრიქონიანი ეპიგრაფი დაურთო. სისხარტე ტყუილა კი არ თქმულა ნიჭის დობილად. სვეტების ფერადი ჩუქურთმების არ იყოს, დღეისდღეობით ალეტიტერურ ზედმეტობადაა მიჩნეული. ეროვნულ ენაში ყოველგვარი სახელთა მაძიებელი. ავტორის ბიოგრაფიის ქრონოლოგიური სარჩული, ტექსტის ხელნაწერ დედანთან შეფარდება, ლექსიკონი და სხვა ამგვარი რამ. მაგათი შედგენა ნაცარქეცია ხალხის გამოგონილია. სადა მაქვს დრო საჩხირკედელად მწიგნობარ მოღაწეს, ვინც ისეთ გოლიათურ ღონისძიებას შევეჭიდე, როგორიც საკუთარი ბინის რემონტია, და გაოჩნებული „ბერსეგდისსთვის“ დეფიციტურ ნაწილების ძებნაში მთელი პატიოსანი სპეკულანტები ავაწოიკე, თავბედი ვაწყვეტინე...

არა, სხვა გზა არ მაქვს, სხვა ალტერნატივას ვერ ვხედავ. უნდა დავეღლოდო არკივებს, რაცხა ქვია, კომპიუტერიზაციას. ამას ორმოცდაათ წელზე მეტი ხანი ნადდად არ დაეხარება. ისტორიისთვის ეს ერთი წამიც არაა... მაშინ ნახე რა არხეინი ცხოვრება დაიწყება. მიჩქანები ჩემს წიგნებს თვითონ დაწერენ და პანტაპუნტით გამოსცემენ. ჩიტის რძის ყველი ყელამდე მექნება... ოღონდ არაკენ იფიქროს, ავტორს თითს განძრევეა არ დასჭირდებათ. სპეციორარო უწყისში მაშ ვინ მოაწერს ხელს. ეს მხოლოდ თავქარიან ხალხს შეიძლება მოეჩვენოს საადვილო საქმედ. პირველ ხანებში ვინ იცის რა სინდისის ქეჯნა შემაზანზარებს, ფეხშიშველი ბოთლის ნამსხვრევებით მოფენილ რა წამების გზით გავიელი, სანამ საკუთარი გვარის შემადგენელ ასოებს ცაცახით დავაბატავ ქაღალდს თანხის მაჩვენებელი ჩვიდმეტციფრიან რიცხვის გვერდით. მაგრამ მთავარი ტანჯვა სწორედ მაშინ დაიწყება... ბნელ ქუჩაში რომ ვინმე დამჩხვდეს და ეს ოფლით ნაშოვნი ფული წამართვას, ხომ ცხადი და უეჭველია თავს მოვიკლავ ან რევოლვერით, როგორც ოდესღაც უყვარდათ ოფიცრებს, ან სფერულ ელვას გულის დაცარიელებულ ჯიბეზე მივიხუტებ... მერედა ცოდვა არა ვარ?

სიჭაბუკეში ბევრს მოსწონს გამოჩენილი ადამიანის ბიოგრაფიის დრამატიზირება. ხაზგასმა იმისა, რომ სახელგანთქმულ პიროვნებას ძმიმე ცხოვრება ქონდა, მას უფრო რომანტიკულ და საინტერესო კაცად აქცევს ხოლმე. გარდა ამისა, რატომღაც თვითონ მოქმედს თუ დამწერს სიამაყის გრძნობა უჩნდება... არ არის ეს მარნდადაინაც ძნელი საქმე: პირველ პლანზე წამოწევ და გააზვიადებ ყოველგვარ უიღბლობას და მარცხს, ხოლო უკანა პლანზე მოაქცევ, მიაფუჩეჩებ და მიჩქმალავ ეგენ წარმატებაგამარჯვებას. ეგ არის და ეგ. მზადაა ბედუკუღმართობით გამრეფდნენ ცხოვრების სანიმეშო მოდელი. ტრაგიკულობის გარეშე არც ერთი ადამიანის სიცოცხლე არ ჩაივლის, ასე რომ ამნაირი ფაქტების ძებნა არ გაჭირდება. მაგრამ

ისეც და ისეკ... ისეკ და ისეკ ანგარიში უნდა გაეწიოს კაცის ფსიქიკურ წყობას, იმას, პირადად იგი როგორ აღიქვამდა თავის ბედს სასიცოცხლოდ მოცემული დროის სხვადასხვა მონაკვეთში... რაიმე ნებისმიერი ფაქტის ერთმხრივი და ერთნაირნაირ შეფასების უფლება არც მეცნიერს აქვს და არც მითუმეტეს მწერალს. რაღა ითქმის მრავალნაირი ფაქტების ერთთლიობაზე, რასაც შემოქმედის ბიოგრაფია წარმოადგენს.

თავადიშვილს უყვარდა დროსტარება, გართობა, ხუმრობა, ღღინი. ეხაროდა, რომ მისი საზოგადოება სასიამოვნოდ მიაჩნდათ ლამაზ ქალებს. „არა მიყვარს ღღინი უეშბ-უსატრფოდ... დიპლიპტო დაპკარ-დაარაკუნეთ!“ მთელი გულით მოწყდენებული იყო ძალაუფლების მწვრვალებს დაპატრონებიდა და ბეკრს არც დაესიზმრებოდა მის მიერ გაკეთებული კარიერა. ყოველი აღმასვლითი ნაბიჯი სამსახურებრივ კიბეზე სიტკბოებას ანიჭებდა. გრანობდა, რომ პოეტობა იყო მისი მთავარი მოწოდება? ძნელი საეჭველია. ესეი ცხადი — ლერსის წერა მარტო თავშესაქცევ ამბად არ მიაჩნდა. ისიც ცხადია, პროფესიონალი ლიტერატორის ცხოვრება არ იზიდავდა, იქნებ არისტოკრატისთვის სათაკილოდ თვლიდა, როგორც, მაგალითად, ვაჭრობას... ასეა თუ ისე, აშკარაა, რომ მწერლური პატივმოყვარეობა გაჩნდა და იგიც არ დარჩენია ულუქმაპუროდ. მაშინდელ საზოგადოებრივ პირობებს თუ გავითვალისწინებთ, მის შემოქმედებას აღიარება არ დაკლებია....

და-ძმა ადრე გამოეცალა. ზაქარია და ილია ლაშქრობებში, ეფემის ნიკოლოზ ბარათაშვილის სიკვდილის შემდეგ დიდხანს არ უცოცხლია... დედის — ხორეშანის გასეენება გრიგოლ ორბელიანმა აეღაბინის ყაზარმის ჰაუკეახტში მჭადრმა სარკმლიდან დაინახა...

სხვა პოეტების მსგავსად გრიგოლ ორბელიანსაც ყველაზე მეტად ის ქალი უყვარდა, ვინც ვერ შეირთო. იქნებ უმეტესწილად სწორედ იმიტომ უყვარდა, რომ ვერ შეირთო.

ყველაფერი ეს, რასაკვირველია, გაფლენას ახდენს სულიერ ცხოვრებაზე.

მაგრამ თუ გინდა პასუხი გასცე კითხვას — უპირატესად მუქი თუ ნათელი ფერითაა ნფერი პოეტის ბიოგრაფია, გმართებს მის სულიერ სამყაროში ჩაიხედო, გაარკვიო, რას თფლდა იგი ცხოვრების მიზნად, არსებობის გამართლებად; ამის დადგენის შემდეგ შეეცადო გიგო, მიიჩნეედა თუ არა, რომ ეს მიზანი განხორციელდა ანდა ხორციელდება, კმაყოფილი იყო თავისი მოღვაწეობით?.. მთავარია პიროვნების არსში ჩაწვდომა.

ადამიანის სულიერ სამყაროს იმდენი განზომილება, იმდენი კოორდინატი გააჩნია, რომ [illegible] ეს ყოველმხრივი შეცნობა ვერც მეცნიერულად და ვერც მხატვრულად ვერ ხერხდება... წადი, დაადგინე, რას ფლრის იქნი, როცა წლები „ხან სიამით მავსებენ, ხან ცრემლი მაფრქვევინებენ: ზოგჯერ მტანჯვენ, შმაგ-მყოფენ და ხან უცებრ მალხენენ!“

ძნელი დასაჯერებელია, რომ ეეცხლმოდებელ მოჯუნის ცხოვრებისეული ფათერაკის გამო სატოფოს დაშორებულს, ასე მიემართა მისთვის — როცა შენ მოტრფიენი გარს გეხვევიან, „მაშინ გონებით თუ დამივიწყებ, არ შეეინანებ ოღონდ კი შენს ბეკრს, ზოგჯერ ვახსოვდე ჩემდამი ერთგულს!“ გრიგოლ ორბელიანი სოფიოს საკმრიდ ოფლებოდა, ხოლო საკმრის მეპატრონის გრძნობა ეუფლება და ეუვეინობა ჭკუას უბნელებს. ჭეშმარიტი შეყვარებულისათვის უპრიანია სხვა სტრიქონები, ნინო ჭავჭავაძისადმი მიძღვნილი: „ან გული რად ვერ გავიწყებს ჩემი სიცოცხლის შვენებას? რომ უგრძნობლობით ქვაქმნილი ვერ სცნობდეს თვისსა ობლობას?“ ორივე ლექსი 1835 წელს რიგაშია დაწერილი.

გრიგოლ ორბელიანის შემოქმედების ბრწყინვალება გრძნობით რომ შეიტყო და არა მარტო გონებით, საჭიროა გარეგნული არქაული ეერი გადალახო, გაშინაურდე ამ პოეტურ სამეფოში. მაშინ ტკივილი, ტანჯვა, სხვა განცდები მოჩვენებით დეკლარაციულობისაგან განთავისუფლდებიან და ეჭვმიუტანელი რეალობით გაივსებიან.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი გრიგოლ ორბელიანს:

„ენიაზი ჭაეჭავაძე თავისს ენენათი. მარტყოობს იყენენ ჯვარობას. ამათ დასტაში იყვენენ სავარსამძიის ცოლი და ბეზაკის ცოლი, ეს კი მუზრავანიდგან გადმოვიდა, ამ ზაფხეოს იქ იდგა, უქმროდ. არ გინდა, რომ ერთ ბანს ბალ მაგ მთებში გამომძვრალიყავ მეზრავანში, იმის ოთახში, შეალამისას დაბადებულიყავ.“ (21 აგვისტო 1843 წელი)

„...ახალი ამბავი ანუ ჯორი ხომ გიყვარს: ამ ხელად ეს არის, რომ ნ. ალ-ნა ოდესაში მიდის 9 ივნისს. შენ მანდ გაჯავრდი!“ (23 მაისი 1844 წელი)

ენიაზი და ენენინა ნინოს მშობლები გახლავან, ბეზაკის ცოლი — სოფიო, გრიგოლ ორბელიანის ყოფილი საცოლე; ნ. ალ. — ნინო ალექსანდრეს ასული ჭავჭავაძე.

ეს ფრაგმენტებიც კი სწორად ასახავენ ერთგვარად ფუქსიატურ დამოკიდებულებას, რასაც ალბათ გრიგოლი სოფიოსადმი იჩენდა, და ბეერად, შეუდარებლად უფრო სერიოზულს ნინოსადმი.

კიდევ რამდენიმე ნაწყვეტი სხვადასხვა მაჩარეებიდან.

გრიგოლი — თავის ძმას ზაქარიას:

„სად არის ნინა... და ან როცა ნახე და ან როგორ იყო თქვენი შეყრა, დაწვრილებით მომწერე... შე ბიჭო! რათ მიგდის სიცოცხლე — მე თვით ვიცი, რომ ნ... არის ჭკვიანი, უმტეს ლამაზი და უფრო კეთილი; მარამა მერწმუნე, მე გამოცდილებით გეუბნები, რომ არცა ერთი დედაკაცი მრთელს ჭკვიანობე არცა ღირს, რომ ნახვევ ნეკი მოგრის მისთვის და შენკი სიცოცხეე მიგდის. რა სუსტი ყოფილხარ! თუმეცა გისურვებდი მაგნაირი ცოლის ყოლას. ძალიან, ძალიან სამწუხაროა, რომ შენთვის არ შეიძლება მაგის შერთვა. — და სხვანიგათ ვერას გაგიგებ.“ (20 ივლისი 1834 წ.)

ზაქარია — გრიგოლს:

„ვეტყვი სწორედ, რომ ნ...მ დაამწარა ჩემი სიცოცხლე. — ბიჭო! არა გრცხვენიან? რათ მატყუებდი. შენ ჩემზე მეტად გეფარებია და ჩემ წინ მალაყებს რათ თამაშობდი, ახლა შენ დაგრჩა ბუთი და მოიდანი!“ (12 მარტი 1835 წ. ზაქარიას უკვე შერთული ყოფდა ქეთევან მესხიშვილი).

გრიგოლი:

„ბიჭო! ვინ გითხრა, რომ მე ვკვდებოდი ნ-თვის? შენნაგაზდან სიცრუეა.“ (4 ივნისი 1835 წ.)

გრიგოლი — სალომე ჭავჭავაძეს:

„დიდხანს დაკუიტე პაკეთსა (და ვფიქრობდი ახ! ღმერთო, ვისგან უნდა იყოს...) ეაი შემს გამოსულ�sლება, რომ ნინოს ხელი აღრესზე ვერ ვიცან, მაგრამ როგორ მოვიგონებდი ამ ბედნიერებას. მაშინვე სიხარულით დავაძახებინე პესენნიკებს (ანუ მომლოდინეთ სალდათებს) და საღამომდის ვიღრიალე.“ (10 ივნისი 1835 წ.)

ნინო — გრიგოლს:

„ახ, რა უგემრათ ვატარეფთ დროს. აღარ არის სიცოცხლე... რამდენჯერ მოვიგონებთ ხოლმე. ჩვენ... წასვლას, დაბრუნებას, შენს ძახილს მოვდიოვარ! შენ კი არვიცი გახსოვარ თუ არა... გთხოვ შენის ლამაზის ლაპარაკით ხშირად გვასიამოვნო ხოლმე, რომელიც ყველას სასიამოვნოთ გვაქვს შენის წოგნის მოსვლა, მაგრამ ის უმჯობესი იქნება, რომ პირისპირ მალე გვეფირსოს შენი ნახვა.“ ამ ბარათზეა ზაქარიას მინაწერი: „ეხლა მომიყვია ეს წიგნი შტაბში შენთან გამოსაგზავნად, შე კეტკავ, მაგ რა არის თუ არ უყვარხარ და ან გიყვარს?“ (29 ივლისი 1835 წ.)

ცხრა წლის შემდეგ, 1844 წლის 4 დეკემბერს გრიგოლი — ზაქარიას:

„ეატრნი მინგრეელიდან და ნინო ოდესიდამ მოსულან. — დადიან საწყლები აქეთ იქით... როგორ მოხდენია ნინოს ოდესსა, რატომ არა ჩკითხავ?“

რაიმე გრძნობა რომ უფრო ადვილად დათრგუნოს („ან გული რად ვერ გავიწყებს ჩემ სიცოცხლის შეწყნას?“), კაცი ცდილობს [illegible] დასკვნის, დაამდაბლოს და ამით მის [illegible] ლებრივებას შეუწყოს ხელი. ამ წერილში სწორედ ამიტომაა უმჭაწური სიტყვა მოგვლიებული... მაგრამ ამ სიყვარულისგან გრიგოლი შვიდი წლის მერეც ვერ განაკურნა. მაშინ წინანდალში ჩასულმა დაწერა ლექსი „მოგონება“: „აწ არც-კი მიცნობ, — გული იცვალე... ამ მოგონებამ არ შეგაწუხოს: შენ განსვენებით ოღონდ იცოცხლე და მე, თუ გინა საფლავმა მფაროს“.

საფლავმა გრიგოლზე ბევრად ადრე ნინო დაფარა.

მოხუცებული გრიგოლ ორბელიანი წერდა ეკატერინე ჭავჭავაძეს: „თავი მომაჩნია ბედნერად, რომ მეც თქვენს საზოგადოებაში ვიქცეოდი და მას ვეკუთვნოდი. თქვენ გამომიკვანეთ მე კაცად, პოეტად.“ პირველ რიგში ალბათ აქ ნინოა ნაგულისხმევი.

როგორც 1845 წლის 9 თებერვალს წერდა ნიკოლოზ ბარათაშვილი მიაკო ორბელიანს ნახევრებანი ვიღაც მუსლიმანი ქალის — გონჩა-ბეგიმის და მისი ქმრის გართულებული ურთიერთობების შესახებ: „ამათი ამბავი რომ იცოდეთ, ერთი კარგი რამანია“.

მრავალმა შემოქმედმა იცის ნინოს და გრიგოლის სიყვარულის შესახებ, ოღონდ რომანი არავის დაუწერია.

არც ხერიანი მოთხრობა.

არადა ეს ურთიერთობა მხატვრული ნაწარმოებისთვის უთუოდ კარგ საფუძველს წარმოადგენს. კონფლიქტები, რაც გადამკვეთ სიუჟეტურ ხაზებზე აღმოაცენდება: გრიგოლ-ნინო-ზაქარია-ქეთევან; გრიგოლ-ნინო-სოფიო-მეზაკე; გრიგოლ-ნინო-მ...; გრიგოლ-ნინო-გრაფინია ოპერმანი — „პოლმის ქალები...“ მთავარი გმირის გადასახლება. მისი სამსახურებრივი წარმატებები. ომი. ქალწარეთის მოულოდნელი სიკვდილი ქოლერისაგან. დიდებული ლექსების შექმნის ისტორია...

ჯერჯერობით ამ თემაზე არც კინომფილმის გადადება გადაუწყვეტია ვინმეს. ი რას ამბობს ამის შესახებ ერთი ორმოცი- წლის დამწყები რეჟისორი, ვისაც დღეისათვის მართალია არც ერთი სურათი არ შეუქმნია, მაგრამ სამაგიეროდ განათვალა ფერადი ტელევიზორით აქვს მიღებული. გარდა ამისა ბაპმანის სახელგანთქმული კინოხელოვანი გახლდათ დაბა კორკიმელიანის მიდამოებში. მაშ სიტყვა იმედის მომცემ ახალგაზრდას, რომელიც იმის იმედს იძლევა, რომ რაიმე ფილმის გადადებას არასდროს ანდობენ:

„ადრეა ამ თემის დამუშავება. ამეამად არ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გვცალია. კარგი გოგებით არ გვცალია. ჯერ, ჩვენსა სამარცხვინოდ, ტრისტანის და იზოლდას ამბავივე არ გაგვიოცხლებია ფირზე. პაოლოს და ფრანჩესკას ტრაგედია რახანია ელის ჩემი თვითმყოფადი ობიექტივის ყურადღებას. იგივე თქმის მანონ ლესკოს და კავალერ დე გრიეს თავგადასავალზე. ამას ზეჩერი რო შეეჭქეცო, განა თავის მოკრა არ იქნება... თუ მაინცდამაინც პოეტის სამიჯნურო ისტორია დამჭირდა, კატულის და ლესბიას ტრფიალზე უკეთესს რას მოიგონებს ხელოვანი კაცი. თან ძველი რომის ფირზე აღბეჭდავ მხოლოდ და მხოლოდ თანამედროვე რომშო შეიძლება... თქვენ კი ამ დროს, პირდაპირ ვიტყვი, თავხედურად ცდილობთ შეიპრათ კინემატოგრაფისტის სათუთ და ნაზ სულიერ სამყაროში და ალერ-ფალერით იქ ყველაფერი... ხო, მართლა, გრიგოლ ორბელიანმა რა დაწერა? ახ, ის სტრიქონი მაგისია — თერგი ხტის, თერგი ბდღვრიალებს, მთები ბანს ეუბნებიანო?... არ არის აქ სადღაც რაღაცაში კინემატოგრაფიული ხედვა... ვინ იყო გრიგოლ ორბელიანი? ხო, ხო, ვიცი, ვიცი... თქვენ ამბობთ, თერგი კი არ ბდღვრიალებს, არამედ ღრიალებსო? რბისო და არა ხტისო? მითუმეტეს უარესი ავტორისთვის. ეს მოჩვენებითი დინამიკაა. რბის-ღრიალებს-ეუბნებიან... თითქოს თვითმოქმედებით მომღერალთა სახე იკვეთება — ბანს ეუბნებიანო, მაგრამ ამისთანა მცირე რამ დიდ შეღავათს არ იძლევა. პლასტიკურობა, მეტსაც გეტყვიან, სკულპტულურობა არ იგრძნობა... ამას წინათ ეგვიპტური ფილმი ვნახე ვიდეოზე, ფარაონების ეპოქაში იყო შექმნილი ქრისტეს დაბადებამდე. ახლანდელ თხრების დროს სამარხში ეპოვნათ. ფერადნინონი იყო რეფისორი და ხმის ოპერატორი. ფირი სამარეში დგებისას დამუნჯებულიყო, ვინაიდან ბგერითი ბალიკი დაეზიანებინა ნილოსის გამოსაყოფ წყალს. მაგრამ დიადი ხელოვნებისთვის ყოველგვარი ზარალიც კი სასარგებლოა, ეენერა მილოსელის მოტეხილი ხელებისა არ იყოს... ფილმში უხმოდ და ამის გამო გაცილებით შემაძრწუნებლად იგრძნობოდა მოკლული მონების შემაძრწუნებელი ყვირილი, მდღიარე კეპრში ჩაგდებული ფარაონის ცოლების მიმზიდველი სექსუალური ძახილი... აქ კი — თერგი ღრიალებს — მაინც თვითმოქმედებით მომღერლის კრინს მაგონებს... გაურანდავს და მითუმეტეს გაუშალაშინებელს... არა, ჯერ არ ღირს ამაზე ფილმის გადადება. არა მაქვს საქმე ისე აწყობილი, რომ შემთხვევით თემებს მოვკიდო ხელი. ვეძკაცურად, რა არის გადასაღები თქვენ მიერ შემოთავაზებულ თემაზე? უყვარდათ ერთმანეთი, დაქორწინდნენ. ესაა და ეს. გეკითხებით, სადაა კინემატოგრაფიული მოძრაობა? რაო, რაო? არ დაქორწინებულან? ხუმრობთ? მაშინ მითუმეტეს რა გვაქვს სალაპარაკო! ამხანაგო, ძვირფას შემოქმედებით დროს ტყუილად ნუ მაკარგვინებთ. თქვენსავით უქნარა და ჩიტტრეკია ხომ არ გგონივართ?! სადა მცალია. ტელეფილმისთვის ვაგროვებ მასალებს. ერნესტ ჰემინგუეის პირად ცხოვრებას მივდევნებ. ოთხი ცოლი ყოფილა და ამიტომ ოთხ სერიას გადავიღებ. დამატებითი მეხუთე და მეექვსე სერიები საყვარლების თემას ასახავენ.“

გაგრძელება იქნება

ჩვენი მისამართი: თბილისი, 380007. დადიანის ქ. № 2.

ტელეფონები: მთავარი რედაქტორი — 99-85-81, მთ. რედაქტორის მოადგილე — 72-20-32, პასუხისმგებელი მდივანი 72-48-75, მდივანი — 72-44-78, განყოფილებათა გამგეები — 72-26-35, პრიზის — 72-26-80, „ცისკრის“ დამატება — 72-17-01, საკორექტორო — 72-47-62.

გადაეცა ასაწყობად 7. 07. 86 წ. ხელმოწერილია დასაბეჭდად 11. 09. 86 წ. ქაღალდის ზომა 70×108, ფიზიკური ფორმათა რაოდენობა 10. პირობით ფორმათა რაოდენობა 11. საალრ.საგ. ოფსეტი 15,85. შეკვ. 1646. უე 14612. ტირაჟი 60.000.

საქართველოს კპ ცკ-ის გამომცემლობის სტამბა, თბილისი, ლენინის 14.
Типография издательства ЦК КП Грузии, Тбилиси, ул. Ленина, 14.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლუდვიგ დურიანი

ძმობის სიმღერა

როგორც ძმათა ლხინში
გამარჯვების ჭერქვეშ,
როგორც დილის სხივი
ეფინება ქედებს,
როგორც ორი ჭიქით
სადღეგრძელო ერთი
„ცავად ტანე“ ისე
„გენაცვალეს“ ერთვის.

როგორც ორ ძმამ ერთი
გააშენა ბაღი,
ორთა გულზე დადგა
ცისარტყელის თაღი,
„გენაცვალეს“ ასე,
„ცავად ტანეც“ ასე,
გადაშლილა შუქად
ორი ქვეყნის ცაზე.

როგორც ორი ლტოლვა
ხვდება ერთ დიდ მიზანს
და ორ სახნისს, როგორც
უხნავს ერთი მიწა,
თქვენი „გენაცვალე“,
ჩვენი „ცავად ტანე“
ორი მუხის ფესვებს
ისე ჩავატანეთ.

ლხინი იყო ერთად
გავიყავით ლხინი,
გავიყავით ასე
ერთმანეთის ჭირიც.

სიყვარულის ჯამში
ფიც-ვერცხლივით ვთალეთ
ჩვენი „ცავად ტანე“,
თქვენი „გენაცვალე“.

შიგნითა თუ გარეთ
ვარსკვლავივით ენთო,
მუდამ ედგა ფხიზლად
ჩვენი სახლის ერდოს.
შევაგებეთ რისხვად,
გულში მტერს ვახალეთ
ჩვენი „ცავად ტანე“,
თქვენი „გენაცვალე“.

როგორც არარატი
და ყაზბეგი მარად,
იდგებიან ასე
გულის გასახარად.
არ ავუმღვრევთ წყაროს,
ცუდს არ გავაკარებთ
მაგ თქვენს „გენაცვალეს“,
ამ ჩვენს „ცავად ტანეს“.

როგორც ძმათა ლხინში
გამარჯვების ჭერქვეშ,
როგორც დილის სხივი
ეფინება ქედებს,
როგორც ორი ჭიქით
სადღეგრძელო ერთი
„გენაცვალეს ისე
„ცავად ტანე“ ერთვის.

თარგმნა **ვახტანგ გოგრაველმა**

6 10/63

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფასი 60 კაპ. ინდექსი 76986

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ И ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

«ЦИСКАРИ»

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ЦК КП ГРУЗИИ